

LIBER QVARTVS DE LEGE POSITIVA CANONICA.

DIXIMVS de lege ciuili in particulari, & quatenus inter Christianos vim suam habere potest, reliquum est, vt de Canonica lege differamus. De qua supponimus omnia, quæ illi cum ciuili lege communia esse possunt, & in libro 3. tractata sunt, ad quem illa remitteremus, quandocumque occurrerint, solumque explicabimus ea, quæ legi Canonica sunt propria, & in quibus à ciuili distinguitur. Quoniam vero tota ratio huius legis, eiusque cognitio maxime pendet ex potestate, à qua procegit, ideo prius de ipsa potestate dicemus; tum absolute, tum comparando illam ad potestatem ciuilem; postea vero de actu, seu lege ipsa, & conditionibus illi propriis differemus.

CAPVT I.

*An sit in Ecclesia spiritalis potestas ad
Canonicas leges ferendas.*

Vetus fuit error negans esse in Ecclesiæ pastoribus hanc potestatem. Potestque tribui Aërio quatenus dixit, ieiunia Ecclesiæ non esse seruanda, ne sub lege esse videamur, vt sumitur ex Epiphani. Heres. 75. August. in 55. Solet etiam tribui Marsil. Paduan. vt indicat Albert. Pighi. libro 5. de Ecclesiast. hierar. Veruntamen neque Aluarus Pelag. libro 1. de Planctu Ecclesiæ. cap. 68. neque Castro, neque Prateol. referendo Marsilij errores huius meminerunt. Ille enim abstulit quidem fundamentum huius potestatis, negando potestatem Papæ, & Vicarij Christi in terris; negauit etiam, habere Episcopos maiorem potestatem, quam habeant presbyteri, inde tamen non necessario sequitur, quod negauerit, esse in clero potestatem ad leges ferendas. Refert tamē Anton. 4. p. Theol. tit. 11. ca. 7. §. 5. Extrauagantem Ioan. 22. quæ incipit, *Dudum ad audientiam*, quæ in corpore iuris non habetur, in qua Petrus de Corbaria, & alij damnantur propter dictos errores, quibus addebant, omnem iurisdictionem, quam quidem prælati habent maiorem, quā alij, esse ab Imperatore, & nullam habere à Christo, quod est negare Ecclesiasticam potestatem ad leges ferendas. Fuit autem Marsilius Paduan. eodem tempore, & fautor illius Petri, qui fuit Antipapa, & ita sine dubio ille fuit principalis author illius erroris. Eundem sequuti sunt Vualdenses, alias dicti pauperes de Lugduno, quorum meminit Anton. 4. p. tit. 11. cap. 7. §. 2. licet hunc

errorem non referat; eum tamen refert Prateol. Verb. *Pauperes de Lugduno*, num. 8. & 22. ex Aenea Sylui. de Origin. Bohemor. c. 33. Idem sequuti sunt Vuicleps, & Ioan. Hus, vt constat ex concilio Constan. sess. 8. & 15. vbi istorum errores referuntur. Idem postea Luther. quem sequuti sunt Melanchthon, Calu. Ioan. Vuestphalus, & alij, de quibus apud Prateol. & Bellarmin. lib. 4. de Sum. Pontifi. cap. 13.

Fundamenta huius erroris partim sumuntur ex his testimoniis Scripturæ, quæ libro 3. cap. 1. adduximus ad suadendum, homines præsertim Christianos non debere subiici hominibus: nam illa possunt etiam ad prælatos Ecclesiasticos applicari, cum ipsi homines sint; sed ad illa eisdem locis satis responsum est. Præterea hic maxime accumulanti hæretici illa testimonia, quæ sunt de libertate Christiana, ex quibus, quæ ad iustorum exemptionem à lege pertinent, in primo libro cap. 16. tractata sunt; alia vero, quæ pertinent ad libertatē legis gratiæ, inferius de illa tractando expenduntur. Illis ergo omisiss, possumus in fauorem huius erroris argumentari primo, quia in lege veteri non erat licitum addere humana præcepta diuinis, quia Dominus fuerat illius populi proprius legislator, vt dicitur Isaiæ 33. ergo neq. in noua lege licet. Cōsequētia supponitur, quia maior est dignitas & libertas præsentis status quā veteris. Antecedens autē probatur, quia Deut. 4. & 12. equè prohibet Deus aliquid addere legi, sicut & minuire. Vnde Isai. 29. conqueritur Deus de Iudæis, quod colerent ipsum secundum mandata hominum. Et 4. Reg. 21. reprehendit Manassem, quod nouas aras in templo Dei sine eius mandato addidisset. Et similiter

4. Reg. 16. reprehenditur Achaz quia altare in templo addidit. Secundo Christus abstulit à sua Ecclesia iugum legis veteris: nam saltem de hac libertate legis gratiæ non est inter catholicos, & nouos hæreticos controuersia; ergo multo magis abstulit iugum legum Ecclesiasticarum; non ergo dedit potestatem ad illas condendas. Probatum prima consequentia, quia onus tot legum Canoniarum non minus repugnat libertati Christianæ, nec minus onerosum reddit iugum Christi, quod ipse suaue esse dixit, quam id faceret onus veteris legis. Vnde August. Epist. 119. dicit voluisse Christum religionem, quā paucissimis sacramentis esse liberam, & subdit, *Hanc libertatem premi humanis obseruantis*, & cetera, quæ ibi videri possunt. Tercio possumus argumentari, quia vel hæc potestas dirigit homines ad naturalem finem, vel ad supernaturalem: ad primum

necessa-

*Modus procedendi in
hoc lib. 4.*

1. Pars negatiua est error Aërij. Epiphani. August. Marsil. Paduan. Alb. Pighi. Aluarus Pelag. Castro. Prateol.

2. Fundamēta p. ad illi erroris.

Isai. 33.

Deut. 4. & 12. Isai. 29.

4. Reg. 16.

D. August.

necessaria non est; sufficit enim potestas politica: ad secundum autem impossibilis est, excedit enim humanam capacitatem, quia nemo potest efficaciter mouere hominem ad finem supernaturalem, nisi solus Deus, ergo nec leges condere, quæ ad illum finem perducant: nam eiusdem est ferre leges ordinatas ad aliquem finem, cuius est efficaciter mouere in eundem finem.

3
1. Conclusio

Matth. 16.

Ioan. 21.

Luc. 10.

Cypr.
Basil.

Ioan. 20.

Psal. 2.

Luc. 1.

4

AB. 15.

2. Cor. 13.

1. Cor. 4.

Psal. 44.

Psal. 2.

D. August.

Dicendum vero est primo; Esse in Ecclesia peculiarem potestatem ad regendam, & gubernandam illam. Hæc assertio est de fide, quæ probatur præcipue ex verbis Christi & Petri Matth. 16. *Tibi do clauas, & quodcumque ligaueris, &c.* & Ioan. 21. *Pasce oues meas*, quæ verba inferius latius expendemus. Deinde probatur ex verbis, quæ generatim dixit Apostolis Lucæ 10. *Qui vos audis, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* Quæ verba non solum quantum ad doctrinam, sed etiam quantum ad præcepta intelligenda esse præter expositores ibi, declarauit optimè Cyprianus Epist. 69. & Basilin. Constit. Monast. cap. 22. & 23. & sumitur ex aliis verbis eiusdem Christi Ioan. 20. *Sicut misit me viuens Pater & ego mitto vos: missus est autem Christus non solum ut doctor, sed etiam ut legislator, & gubernator, iuxta illud Psal. 2. Dabo tibi gentes hereditatem tuam, reges eos in virga ferrea.* Et latius in lib. 10. videbimus; ergo etiam misit suos Apostolos cum sufficienti participatione illius potestatis. Regnum enim, & regimen Christi in Ecclesia militante non erat finiendum cum vita mortali eius, aut cum præsentia visibili, & corporali in terris, sed perpetuo erat duraturum, iuxta illud, *Dabit illi Dominus sedem David Patris eius, & regnabit in æternum.* Luc. 1. ergo necessarium fuit, ut relinqueret in terris potestatem vicem eius tenentem, per quam hoc regimen spirituale perpetuo duraret.

Secundo principaliter hoc probatur ex usu huius potestatis. Nam primus actus huius potestatis, qui in Scriptura legitur, videtur fuisse decretum Apostolicum Actor. 15. *Visum est Spiritui Sancto, & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstinere.* Vbi duo continentur humana præcepta Canonica, vnum imponens illud onus, ut necessarium, quæ duo verba clare indicant prohibitionem sub præcepto. Aliud vero fuit vel declaratiuum, vel constitutiuum, ut ex tunc nihil aliud cærimoniale legis Moysei obseruaretur ut necessarium onus. Et in fine capitis dicitur de Paulo. *Perambulabat præcipiens custodire præcepta Apostolorum, & seniorum.* Fuerunt ergo illa vera præcepta humana, de quibus plura dicemus infra tractando de cessatione legalium. Vnde constat, illud prius non obligasse tunc ex vi legis veteris; constat autem non obligasse ex propria prohibitione Christi; fuit ergo pro illo tempore mandatum Apostolicum. Deinde Paulus in suis epistolis sæpe commemorat potestatem, quam ait, *sibi dedisse Dominum in adificationem, non in destructionem.* 2. ad Corinth. 13. & 1. ad Corinth. 4. interrogat, *Vultis ut in virga veniam ad vos? Virga autem significat potestatem gubernatiuam, quæ quatenus directiua est, dicitur Virga directionis, Psal. 44. Quatenus vero est coactiua, dicitur Virga ferrea, Psal. 2. ex August. exponente vtrunq; locum.* Nam in priori ait, *Directionis virga est, quæ dirigit homines.* & infra, *Accede ad istam virgam, sit tibi Rex Christus, regat te ipsa virga, ne frangat te. Virga enim est illa inflexibilis.* Et in posteriori loco exposuerat, *Virgam ferream esse inflexibilem*

A iustitiam. Vnde in priori addit, *Alios regit, alios conterit, regit spirituales, conterit carnales.* Talis ergo erat Virga Pauli à Christo participata; vnde statim cap. 5. Virga illa ut ferrea vtens, ait, *Iam iudicauit ut præsens eum, qui sic operatus est, tradere huiusmodi homines, ut expendit Augustin. libro 3. contra Epistolam Par. cap. 1. de Virga autem directionis ait idem Paulus loquens de Episcopis Actorum 20. Quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, & ad subditos fideles ait Heb. 13. Obedite præpositis vestris, & subiaceat illis.* Denique 1. ad Timot. 5. sic ait, *Aduersus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus.* In quibus verbis supponit esse in Ecclesia iudicium proprium, & tribunal, ex quo etiam potestas legislatiua colligi facile potest. Verba etiam illa, quatenus constituunt talem formam seruandam in iudicio presbyteri, legem à Paulo latam continent. Item quod in eadem Epistol. cap. 3. dicit, *Oportet Episcopum esse vnius uxoris virum*, legem Apostolicam continet de irregularitate Bigamiae, ut est constans apud omnes.

B Tertio constat hæc veritas ex Ecclesiæ traditione, & consuetudine, quam ex Conciliis, & Pontificibus statim ostendam. Ex Patribus videri potest Clemens Rom. Epist. 1. ad Iacobum fratrem Domini ad finem, B. Ignatius Epistol. 6. ad Magneſian. circa initium, & in Epistol. ad Trallian. Hieronymus Epist. ad Rusticum Monachum. Origenes hom. 20. in Lucam Cyprian. lib. 1. Epistol. 3. & lib. 3. Epistol. 1. alias Epistol. 55. & 58. Epiphan. Hæres. 21. Leo serm. 2. de Ieiun. Chrysost. Hom. 83. in Matth. & Epist. 1. ad Innocent. & Homil. 70. ad Populum, Augustin. serm. 42. & 46. de verbis Domini, & Epistol. 76. ad Casulanum. Bernard. lib. de Præcepto, & dispensat. Ratio denique manifesta est, quia Ecclesia est vna tanquam vnum corpus Christi mysticum, ut ex Scripturis, & ex Symbolo suppono, ergo cum à Deo sit constituta; perfecte, & ordinate instituta est, iuxta illud ad Rom. 13. *Quæ à Deo sunt ordinata sunt*, non esset autem recte instituta, nisi haberet potestatem proportionatam, quæ regeretur, & gubernaretur, ut à fortiori constat ex dictis supra in simili de politica cõmunitate: esset enim corpus sine capite, & multitudo sine ordine, quæ non potest non esse confusa. Et ita ad hoc propositum dixit Leo Papa Epist. 85. alias 87. *In domo Dei nihil inordinatum esse debet*, referturque in cap. *Miramur.* dist. 61. ergo est in Ecclesia spiritualis principatus, ad quem pertineat Ecclesiæ gubernatio in spiritualibus. Ergo est etiam in eo principatu potestas præcipiendi. Probat hanc vltima consequentia, quia impossibile est intelligere principatum, & potestatem gubernandi sine potestate præcipiendi, quia inutilis esset gubernatio, nisi esset necessitas obediendi. Quia vero lex aliquid addit supra præceptum, ut de propria lege id ostendamus, secundum assertionem addemus.

Dico ergo secundo. Potestas hæc vere, ac proprie legislatiua est. Hæc assertio est æque certa, ac præcedens: nam ex eisdem principiis constat, & sequitur ex illa manifeste quia potestas legislatiua nihil aliud requirit, quam potestatem directiuam, & coactiuam ordinariam, ac de se perpetuam supra cõmunitatem aliquam perfectam: hæc autem omnia in dicta potestate inueniuntur, ut facile constabit applicando quæ adduximus. Item gubernatio perfecta talis cõmunitatis debet fieri per leges, ut supra ostensum

Act. 20.
Heb. 13.
Tim. 5.

Clemens.
Ign.

Hiero.
Cypr.
Origen.
Epiphan.
Chrys.
August.

Bernardus.

Rom. 13.
D. Leo.

6
2. Conclusio

ostensum est; sed hæc est potestas gubernatiua perfecta; ergo. Item potestas, quæ potest talia præcepta ponere, vt durent, etiam si persona præcipiens moriatur, est legislatiua, vt constat ex dictis in libro 1. sed talis est potestas gubernatiua Ecclesiæ; ergo. Minor probatur, tum quia est nobilior, quam potestas ciuilibus, & ciuilibus hoc habet, vt dictum est; tum etiam quia illa potestas talis est, vt non moriatur; etiam si moriatur persona, quæ illam habet; præceptum autem si feratur iuxta efficaciam potestatis, imitatur illam in duratione; tum deniq; quia Christus, cuius vicē gerunt, qui hanc potestatem administrant, semper viuunt, & ideo potestas non deficit, licet Vicarius Christi moriatur, & simili ratione leges eius semper permanent, donec reuocentur. Tandē hæc assertio euidenter confirmatur ex vsu, sicut præcedens. Nam Apostoli per potestatem illam, quā habebant ad gubernandam Ecclesiam, leges tulerunt Actor. 15. vt satis declaratum est. Quæ ex parte cōfirmatæ sunt, & censuris munitæ in canon. 62. Apost. vt bene expendit ibi Turrec. lib. 1. pro Canon. Apostol. cap. 5. & lib. 6. in Const. Apost. Clem. ca. 13. vbi auctoritate Patrum hoc confirmat, quibus additur Concil. Aurelianensē 2. ca. 20. Chrysost. Hom. 33. in Acta. Leo Papa Epist. 79. ca. 5. August. Epist. 15. Aliud exemplū est de præcepto, quod bigamus non ordinetur, quod latū creditur à Paulo 1. ad Timot. 3. & ad Titū 1. & tradit Innoc. 1. Epist. 4. ca. 2. Vt autē in materia de irregularitate latius diximus, præceptū illud diuinū non est, sed humanū; vnde & dispensationem admittit. Deniq; Paul. 1. ad Corint. 7. distinguit, quædā esse præcepta à Dño, quædā vero ab ipso Paulo. Atq; similia exempla multa habemus ex canonibus Apostolorū, & omnibus decretis, quæ in iure canonico, & in omnibus Concilijs habentur, quæ nunc referre superuacaneum est.

Dico tertio. Hæc potestas spiritualis, & supernaturalis est: quæ veritas est certa de fide, dummodo termini recte intelligantur. Est enim aduertendū, potestatem hanc non esse characterē aliquem, vel qualitatem, aut physicam entitatem inditam hominibus. Non enim datur hæc potestas per consecrationem aliquā eius personæ, cui confertur: nam licet requirat, vel supponat ordinem, non consistit in ipsa ordinatione, nec per eam datur, sed per electionem, vel deputationem voluntate hominis aut hominū facta, siue detur ab homine, tanquam à ministro Dei, siue immediate ab ipso Deo, ad præsentiam (vt sic dicam) electionis humanæ, de quo postea videbimus. Et ratio est, quia potestas hæc iurisdicctio quædā est, pertinet ad externum forū Ecclesiasticum, & ideo data est à Christo Domino, iuxta modū iurisdicctioni accommodatum. Iurisdicctio autem, sicut, & dominiū, non consistit in qualitate physica, sed in iure, & potestate morali, ita ergo data hæc est potestas. Et ideo quando spiritualis, & supernaturalis dicitur, non est quærenda entitas aliqua ordinis Angelici, sed ex fine, & mediis, in quibus hæc potestas versatur, illas proprietates, vel denominationes recipit. Sic ergo intellecta conclusio facile probari potest: nam finis huius potestatis est æterna foelicitas, & consequenter etiam huius vitæ sanctitas quæ maxime spirituales sunt & supernaturales; ergo potestas ipsa spiritualis, & supernaturalis est. Maior est Nicolai Papæ in Epistol. ad Michaelem Imperatorem, vbi inter alia inquit. Imperatores in-

A digere Ecclesiasticis legibus pro æterna vita. Habetur in capite. Cam ad verum, 96. dist. vbi multa alia decreta idem continent, præcipue cap. Duo sunt, & caput. Si Imperator, vbi hæc potestas ad ciuilem comparatur, sicut anima ad corpus; sicut cœleste ad terrenum, æternum ad temporale. Idem sumitur ex capit. Solita, de Maiorit. & obedient.

B Et ratione patet, quia potestas Christi Domini præcipue ordinata est ad finem spiritualem, & supernaturalem, propter quem in mundum venit, & ideo ipse dicebat: Regnum meum non est de hoc mundo; ergo etiam hæc potestas, quæ est participatio illius ad eundem finem tendit, & propterea, clauis Cælorum, appellatur, vel sub ea continetur. Idem argumentum fieri potest ex parte mediorum, quæ sunt veluti obiectum, & effectus huius potestatis: media enim sunt proportionata fini, & ideo ad finem prædictum spiritualia, & supernaturalia media ordinantur. Potestas autem hæc circa huiusmodi media versatur, quæ possunt ad nonnulla capita reduci; scilicet, ad veram de Deo cognitionem supernaturalem, verum cultum præcipue Sacramentorum, & sacrificij, & ad res alias, quæ per se pertinent ad honestos mores, & vitanda peccata hominum: tota autem hæc potestas in hac materia versatur, vt infra dicemus, & ex ipso vsu satis constat. Vnde quatenus directiua est, ordinat hominem ad actiones maxime spirituales; & quatenus est coercitiua, præcipue vtitur gladio spirituali, spirituales pœnas imponendo, vt in tom. de Cens. late tractatum est. Atque in tota hac doctrina conueniunt catholici auctores, præcipue videri possunt Victor. Relect. 1. de Potest. Ecclesiæ, Bellarm. libro 4. de Summo Pontifice capite 15 & seq. Salmeron tom. 4. in Euang. p. 3. tract. 12. vbi de hac materia erudite, Castro lib. 1. de Leg. Pœnal. cap. 4. Dried. libro 1. de Libert. Christian. Medin. C. de Pœn. tractat. 3. q. de Necessitat. ieiunij, Adrian. quodlib. 6. Antonin. 3. p. tit. 22 & iuris Canonici interpretes in Rubr. de Constitut. præsertim in cap. Ecclesia Sancta Maria, & in Decreto dist. 15. & 96.

C Ad primum igitur argumentum sumptum ex comparatione legis veteris, quidquid sit de antecedente (de quo in capite seq. dicendum est) negari potest consequentia: Est enim magna differentia inter veterem legem, & nouā; nam in illa lege Deus ipse non solum dederat præcepta legis naturæ, vel gratiæ ipsi gratiæ connaturalia; sed etiam dederat innumera præcepta positiua præsertim iudicialia, & cæremonialia, & ideo in illa lege minus necessariæ erant leges positiuæ, præsertim ad religionē pertinentes (quales sunt canonice) quia omnes cæremoniales erant huiusmodi, & illæ erant, quamplurimæ. In lege autem gratiæ Christus paucissima dedit per se ipsum positiua præcepta, vt infra suo loco videbimus, sed hoc reliquit dispositioni suorum ministrorum, quos reliquit vt dispensatores mysteriorū Dei, vt ait Paul. 1. Cor. 4. qui vtens hac potestate dicit in eadem Epist. Cetera autem cum venero disponā, & in principio laudat eos dicens, Laudo vos, quod per omnia mei memores estis, & sicut tradidi vobis præcepta mea tenetis. Hoc autem fecisse videtur Christus Dominus, tum propter maiorem perfectionem huius legis, & maius lumen Spiritus Sancti ad bene conuenienter quæ omnia disponendum, quod Vicario suo communicaturus erat, tum etiam, quia Christi Ecclesia vniuersalior est, &

Turrec.
Clem.
Cōs. Aur.
Chrysost.
Leo Papa.
August.

1. Tim. 3.
Tit. 1.
Innocent.

1. Cor. 7.

7.
3. conclus.

Nic. Papa

Satis sit argumentis oppositum.

est, & diuturnior, quam Hebræorum populus. Ille enim populus in angulo terræ conclusus facile poterat eisdem legibus particularibus gubernari: Ecclesia vero per vniuersum orbem diffusa, licet in fide, & ritibus substantialibus religionis conueniat, in reliquis accidentalibus varietatem admittit, quæ ad eius pulchritudinem, & amplitudinem pertinet, & ideo talium rerum dispositionem Christus suis ministris commisit. Deinde vero addimus, etiam assumptum esse falsum, & loca Scripturæ explicabimus cap. seq. exempla vero Achaz, & Manasse ineptissime ab hæreticis ad hanc causam afferuntur: nam uterque idolorum cultor fuit, & cultum illorum, ac ritum gentium in templum introducere voluit, ut ex Scriptura euidenter constat, & late exponit Abul. d. capit. 16. quæst. 12. & 13. & cap. 23. quæst. 1. 3. & 6.

bulens.

10.

Ad secundum respondetur negando consequentiam, & probationem eius: non enim est simile de præceptis legis veteris & præceptis Ecclesiasticis positiuis; nam illa erant innumera pro toto populo: hæc autem pro vniuersa Ecclesia solum sunt quatuor, vel quinque, quæ solum sunt determinationes quædam iuris diuini, moraliter necessariæ hominibus, ut patet de præcepto annuæ confessionis, & cõmunione, de ieiuniis, & festis diebus, ac soluendis decimis. Reliqua enim omnia vel pertinet ad particulares status, qui voluntarie ab hominibus sumuntur, vel ad ordinem iudicalem. Præcepta item legis veteris, præsertim ceremonialia, erant figuræ futurorum, & ideo veniente veritate, cessare debuerunt; erant etiam valde onerosa, & quasi carnalia, ut late August. libro 19. contra Faustum. Præcepta autem Ecclesiastica feruntur quatenus conuenientia sunt ad bonos mores componendos, ut res sacræ cum debito honore fiant: consequenter vero interdum habent significationem moralem, quæ homines excitet ad virtutem, & spem gloriæ, ut latius in 3. tom. de Cæremoniis Ecclesiasticis tractaui: Augustinus autem diminute ibi citatur: nam ante illa verba hæc præmittit. *Omnia, quæ neque sanctarum scripturarum auctoritatem continent, nec in Concilijs Episcoporum statuta inueniuntur, nec consuetudine vniuersa Ecclesia roborata sunt, ubi facultas fuerit, rescenda existimo.* Ex quibus verbis euidenter constat, August. admittere Ecclesiasticas leges, & statuta conuenienti auctoritate lata; solum ergo suspectos habet peculiare ritus, vel consuetudines particularium locorum, quando non sunt sufficienti ratione, & auctoritate fundata; non ergo agit de potestate, sed prudentem eius vsum requirit.

11.

Ad tertium respondetur homines sua virtute non posse dirigere alios in finem supernaturalem; adiutos autem ab Spiritu Sancto, à quo habent potestatem, posse id præstare, & quamuis semper Deus sit, qui per gratiam suam dat efficaciam, & incrementum; tamen homines etiam possunt plantare, & rigare, atque ita dirigere per leges in finem supernaturalem, & eadem ratione possunt per spirituales pœnas, vel alias congruentes eos cohibere à peccatis in ordine ad æternam salutem, quæ per peccata impeditur. Et quamuis humanæ coactiones, vel coercitiones per se non possint mutare internam voluntatem, in qua peccatum proprie existit, nihilominus necessaria est hæc coactio; tum quia vexatio solet dare intellectum; tum etiam quia sublata occasione, vel commoditate exercendi actum externum, mul-

to facilius voluntas desistit ab interno affectu; tum denique quia ipsa exterior observatio ad commune bonum Ecclesiæ, & vitanda scandala, & dissensiones, ac similia, necessaria est. Ideoque pastores Ecclesiæ vtraque potestate directiua, & coactiua vtuntur, & non solum interiorem iustitiam, sed etiam exteriorem honestatem, decentiam, & ornatum per suas leges procurant. Et iuxta hæc intelligenda sunt aliqua, quæ hic ex Patribus obiici solent, quæ omitto, quia difficultatem non habent: non enim negant potestatem pastorum Ecclesiæ ad præcipiendum, & vindicandum, sed consulunt modum suauem illa vtendi, & prudentem; ita ut præcipua cura sit de interiori correctione, quamuis exterior non sit omittenda. Et ita facile intelliges Chrysostomum li. 2. de Sacerdot. & alia, quæ tractat Turrecrem. lib. 2. de Ecclesia cap. 45. & 47.

Quomodo intelligendi sunt Patres qui sentiri videntur contra potestatem.

Chrysost. Turrec.

C A P V T II.

An hac potestas sit propria legis gratiæ, vel sit etiam de lege natura, & fuerit inscripta.

Ratio dubitandi est, quia Ecclesia antiquior est lege gratiæ; cœpit enim ab Abel, & perpetuo durauit; ergo semper indiguit hac potestate. Probatur consequentia, quia Ecclesia est, semperque fuit vnum corpus mysticum, distinctum formaliter (ut sic dicam) à corpore politico, ordinatum, scilicet, ad diuersum finem, nimirum felicitatem supernaturalem, & vnitum diuerso vinculo, scilicet, vnitate fidei, & exercens diuersas actiones, illas, scilicet, quæ pertinent ad cultum Dei, & sanctificationem animæ; ergo semper indiguit propria potestate, qua in his omnibus accommodate regeretur, alias non esset bene institutum, sed esset corpus truncum, & confusum. In contrarium autem est, quia hæc potestas est supernaturalis, ut ostendimus, vnde pendet ex supernaturali reuelatione ut habeatur, & peculiari Spiritus Sancti influxu, ut exerceatur. Quod significarunt Apostoli Act. 15. dicentes, *visum est Spiritui Sancto, & nobis: non constat autem de tali reuelatione, & assistentia ante legem gratiæ; ergo.* Accedit, quod hæc potestas pertinet ad clauis; clauis autem regni Cœlorum sunt propriæ legis gratiæ, Matth. 16. ergo.

1. Ratio dub.

Respondeo, vestigium aliquod, seu participationem aliquam huius potestatis ante legem gratiæ, atque adeo semper in Ecclesia fuisse; perfectam autem potestatem, prout nunc est in Ecclesia, propriam esse legis gratiæ, & à Christo Domino fuisse collatam. Hanc assertionem sumo ex communi sententia Theologorum in materia de Clauibus in 4. d. 18. Quam distinctius, & copiosius tractaui Victoria Relect. 1. de Potest. Ecclesiæ, quæst. 2. & 4. Ut autem singulas partes probemus, oportet discurre per omnes status generis humani, præsertim legis naturæ, scriptæ, & gratiæ.

Act. 15.

2. Resolut. aueris.

Victoria

Circa legem ergo naturæ recolendum est, quod sæpe dixi, spectari posse vel in ordine ad puram naturam, seu ad rationem naturalem nude sumptam, vel prout illuminatam lumine fidei. Priori modo intelligi potest in humano genere vestigium quoddam huius potestatis, non quidem super naturalis, ut per se notum est, quia natura ex se nihil supernaturale habet, sed naturalis cum quadam proportionem ad hanc potestatem spiritualem. Quod ita declaro, quia natura hominis per se requirit veram Dei cognitionem

3. Duplex cõsideratio legis naturæ.

intra

intra ordinem naturæ, vt in eodem ordine suam perfectionem, & beatitudinem naturalem obtinere possit, cui cognitioni accedere debet cultus Deo debitus, ne incidatur in reprehensionē Pauli. *Qui cum cognouissent Deum non sicut Deum glorificauerunt*: ergo respublica humana etiam in pura natura spectata indigeret vnione, & conformitate in huiusmodi cognitione, & cultu veri Dei; ergo indigeret etiam potestate, quæ illam gubernaret in ordine ad hunc finem, & præscriberet sacrificia, cæremonias, & alias circumstantias necessarias ad verum Deum cultum; ergo hæc potestas ex ipsa ratione naturali cõuenit hominibus, non minus, quam potestas politica. Et confirmatur: nã in omni natione, etiam falsos Deos colente, semper fuit potestas sacerdotalis, vel pontificia distincta à regali, saltem in sua formali ratione potestatis moralis, licet non semper essent in distincta persona. De quo vsu videri possunt multa apud Alexandrum ab Alexandro cum Tiraquello ibidem lib. 2. genialium dierum cap. 8. Hęc autem generalis consuetudo declarat instinctum naturæ; ergo hic multo magis inuenitur circa cultum, & cognitionem veri Dei, ad quem natura intrinsece, & per se ordinatur.

Vnde consequenter fit, ita esse sentiendum de origine, & subiecto illius potestatis præcise sumptæ in eo gradu, sicut de potestate ciuili. Esset enim radicaliter à Deo, medio discursu rationis, & ex sola rei natura esset immediate in sola communitate perfecta, per illam vero conferri posset vel vni personæ, vel multis in vnum congregatis, vt administraretur. Quæ omnia eisdem rationibus probanda sunt, quibus similia de potestate ciuili ostendimus. Vnde etiam tit, potuisse hanc potestatem, & ciuilem constitui in diuersis personis, & in eadem pro arbitrio hominum, quia natura, vel ratio nihil in hoc necessario determinat. Semper autem seruatum videtur ab hominibus, vt licet particulares magistratus ciuiles, & sacerdotales diuersis hominibus tribuerentur, quia varietas actionum illam distinctionem postulabat: nihilominus suprema potestas vtriusque ordinis, præsertim quoad leges ferendas in vno principe collocaretur. Et ita Regibus, & Imperatoribus semper fuit tributa, vel subordinata hæc potestas in Romana vrbe, & Imperio, vt ex historiis constat; idemque de aliis communitatibus verisimile est, vt videbimus etiam in sequenti membro. Rationem vero attigit D. Thomas 1. 2. quæst. 99. art. 3. dicens, semper humanam rempublicam vtentem sola potestate naturali habuisse curam diuini cultus, & rerum omnium ad religionem pertinentium in ordine ad communem pacem, & politicam gubernationem, & quia hic est finis Regiæ potestatis; ideo cætera omnia ei subordinata fuisse. Vbi Caietanus significat, hoc non solum habuisse locum in his gentibus, quæ falsos Deos colebant, de quibus mirum non est, quod cultum Dei ordinarent ad commodum humanum, sed etiam in colentibus verum Deum solo lumine naturali; *Quia illud* (inquit) *non est intrinsece malum, quia non Deus ipse, sed cultus Dei ordinatur ad pacem, & vnionem hominum inter se, quod non est malum, etiam si non sit perfectum.* Vnde quia homo in pura natura, vel absolute non potest, vel difficile potest diligere, & colere Deum perfecte propter se ipsum, ideo potestas hæc in pura natura considerata semper haberet illam imperfectionem adiunctam, ac propterea

in supremo Magistratu non esset separata à civili, moraliter, seu regulariter loquendo.

Loquendo autem de lege naturæ in ordine gratiæ, consequenter dicendum videtur, semper habuisse coniunctam potestatem aliquam sacerdotalem, in se quidem supernaturalem, & spiritualem; connaturalem autem ipsi gratiæ. Ita sentit Victor. supra, & probatur efficaciter ratione dubitandi in principio posita. Item ex proportionem inter naturam nude sumptam ad naturalem finem comparatam, & naturam eleuatam per gratiam collatam cum supernaturali beatitudine. Denique quia in illo statu esset in communitate humana exterior fidei professio, & cultus Dei, vt supernaturalis finis, quæ non essent determinata ex solo diuino iure, quantum ad modum, tempus, & alias circumstantias; determinanda ergo erant iure humano; ergo necessaria erat in Ecclesia potestas, & magistratus Ecclesiasticus, ad quem illa cura pertineret.

Hinc autem fit, quoad subiectum, & modum potestatis, ita esse iudicandum de illa potestate, sicut de alia naturali cum proportionem. Habuit enim originem à Deo auctore gratiæ, non tamen per distinctam donationem (vt sic dicam) vel reuelationem, sed media infusione ipsius luminis supernaturalis, & quatenus ex illo supernaturaliter sequitur, sine alia positua determinatione. Ideoque per se primo talis potestas esset in communitate perfecta, & per illam iuxta arbitrium, vel traditionem humanam collocaretur in aliqua persona, vel congregatione plurium, per quam administraretur. Solum superest in hoc aduertendum, Ecclesiam in illo statu non habuisse tam perfectam vnitatem, quam nunc per Christum habet; solum enim habebat vnitatem fidei, & habitudinis ad eundem finem supernaturalem, & eundem mediatorem Christum: non tamen habebat vnitatem subiectionis, & obedientiæ ad vnum caput in terris, nec necessario habebat conformitatem in externis signis sacramenti, aut sacrificij, aut aliarum cæremoniarum. Vnde fit, vt hæc potestas non fuerit tunc vna, & eadem numero, ac suprema pro tota Ecclesia, sed in vnaquaque republica perfecta & totali poterat esse suprema potestas in hoc ordine, sicut erat suprema ciuilis, quia hoc totum pendebat ex determinatione hominum, & ideo vnaquæque communitas ab alia independens in subiectione ciuili, etiam in hac subiectione esset independens: quanquam si homines vellent, possent alio modo conferre hanc potestatem, seu determinare, de qua re nonnulla attingi in 1. tomo 3. partis disput. 47.

Superest dicendum de tempore legis scriptæ, de quo certum est fuisse à Deo institutum peculiare sacerdotium distinctum à dignitate regali, & ab illò sacerdotio, quod erat in lege naturæ, vt constat ex libro Leuitici, & ex tota Epistola Pauli ad Hebræos. Quanquam illud sacerdotium non erat vniuersale pro tota Ecclesia, quæ tunc esse poterat in Iudæis, & in gentibus, sed solum pro synagoga. Secundo est certum pertinuisse ad illud sacerdotium potestatem gubernandi, & dirigendi ea, quæ pertinebant ad res sacras, & ad declarationem dubiorum occurrentium circa legem, & circa iudicia causarum: sic enim Deuterono. 17. dicitur, *Qui superbiuit nolens obedire sacerdotis imperio, moriatur.* Habe-

D. Thom.

Caiet.

Deut. 17.

bat ergo Pontifex potestatem obligandi imperio suo, alias non imponeretur tam grauis poena transgressoribus non obedientibus. Et ideo dicebat Christus Matth. 23. *Super cathedram Moysi sederunt scribae, & Pharisei, quaecumque dixerim vobis, seruate, & facite.*

Nihilominus dubitari potest, an Pontifex tunc habuerit potestatem legislatiuam: nam recte esse poterat iurisdicatio ad gubernandum templum, & iudicandum de his, quae spectabant ad obseruationem legis Dei, sine potestate imponendi nouas leges: quae illo tempore non videntur adeo necessariae fuisse, quia omnia pertinentia ad sacramenta, sacrificia, & caeremonias satis in particulari erant determinata per praecpta diuina, quae tam multa erant, vt necessarium non esset alia adicere. Et ideo videtur hoc fuisse prohibitum Deuter. 4. & 12. vbi rigore prohibuit aliquid addere, vel minuere de his, quae praecpta erant. Vnde Matth. 15. videtur Christus Dominus reprehendere traditiones seniorum, quas videlicet ipsi addiderant tanquam nouas leges. Quod ita videtur exponere Chrysost. ibi Homil. 52. sentiens, illos Pontifices non habuisse potestatem condendi leges. Quod si quis obiciat, apud Iudeos fuisse nouas aliquas fustitutes ex praecpto humano institutas Esther 9. Iudit. vlt. 1. Machab. 4. Responderi posset, illas non fuisse proprias leges sola auctoritate Pontificum latas, sed quaedam vota communi consensu totius populi emissa. Vnde ibi dicitur, *Statuit vniuersa Ecclesia, &c.* Ex voto autem aliquid, vel aliquod tempus voluntate consecrare, semper licitum fuit.

His vero non obstantibus, dicendum est, fuisse in illo populo potestatem legislatiuam. Ita tenent Bellarm. libro 4. de Pontif. capite 17. & Victor. supra quaest. 4. num. 6. Salmeron tom. 4. in Euang. part. 3. tract. 12. & est aperta sententia D. Thomae lect. 2. & 3. in Epist. ad Galat. 1. exponens illa verba, *Abundantius amulator existens paternarum mearum traditionum*; quae intelligit de legibus humanis iuste latis in eo populo. Et illud Deuter. 4. exponit de additione contraria, vel repugnante legi. Nam cap. 5. eiusdem Deuter. ita illud declaratur, *Non declinabis neque ad dexteram, neque ad sinistram.* Additio ergo, quae non declinat a lege, id est, quae illi non repugnat, non erat prohibita. Atque ita Christus Dominus Matth. 15. reprehendit Iudeos, dicens, *Irritum fecistis mandatum Dei propter traditiones vestras.* Et affert verba Isai. 29. quae superior capite obiciebantur, & ita illa exponit, *Sine causa colunt me, docentes doctrinam, & mandata hominum*, vtique quibus irritabantur, & contemnebantur mandata Dei, vel quae superstitiosa, & ad verum Dei cultum nihil conducebant.

Sed licet haec vera sint, nihilominus non constat, sacerdotum Leuiticum, etiam summum, ex vi Pontificatus, & solius diuini iuris habuisse potestatem legislatiuam super vniuersum populum, quia nullibi legitur, esse illi concessam. Nam Deuteronom. 17. solum conceditur sacerdoti summo cum consilio aliorum potestas maxima in decisione dubiorum insurgentium in causis, vel circa interpretationem legis: potestas autem legislatiua est valde diuersa. Vnde probabile est ante tempora regum, vel illis deficientibus, fuisse illam potestatem in populo, & ita Esther 9. totus populus communi consensu statuit legem de solennitate cuiusdam diei. Idem

A Iudit. vlt. Nam tunc populus destitutus erat rege, si vera sunt, quae de tempore illius belli coniectat Bened. Pereir. libro 1. in Danie. Praeterea libro 1. Machab. cap. 4. dicitur, *& statuit Iudas, & fratres eius, & vniuersa Ecclesia Israel, &c.* Tempore autem regum in eis videtur fuisse potestas legislatiua, vt sumitur ex 1. Reg. 30. vbi David quandam legem tulit, & inferius cap. 10. magis constabit. Erat ergo potestas sacerdotalis, seu Pontificalis longe inferioris rationis ab ea, quae nunc est in Ecclesia, non solum quia limitata erat quoad populum, locum, & tempus, sed etiam quia nec in se supernaturalis erat, sed solum quoad modum, quia ab ipso Deo fuerat immediate instituta, id est, quia non erat ex se potestas illa supernaturalis in substantia (vt sic dictam) sed solum in fieri, & modo, quia Deus illam dedit, potuisset tamen populus illud sacerdotium instituere, si Deus non praenunisset, vt Corduba docet cum Victor. Relect. 1. de Potestate Ecclesiae quaest. 3. proposit. 6. Nec etiam erat de ratione illius potestatis, vt esset legislatiua, quia finis eius non erat gubernare populum, sed ministrare Deo pro populo. Vnde ex natura rei ad summum includebat potestatem praecipuendi, quae necessaria essent ad vsum illius ministerij, vt magis sentit Victor. quaest. 4. num. 6. Quod autem Deus specialiter contulit Pontifici legali potestatem leges ferendi sola sua auctoritate, non constat, nec ex Matth. 15. aut 23. aut Deuter. 17. vel alijs similibus id sufficienter colligi potest.

Vltimo ex dictis concluditur principalis pars assertionis, & praecipue intenta, scilicet, potestatem hanc spirituales, prout nunc est in Ecclesia, esse propriam eius singulari dono à Christo datam. Hoc certum est ex Euangelio, in quo primum promissit Christus hanc potestatem Matth. 16. *Tibi dabo clauis regni caelorum, & quaecumque ligaueris, &c.* Deinde impleuit promissum Ioan. 21. vt latius videbimus capite sequenti, Paulus etiam affirmat se accepisse à Domino hanc potestatem, & idem est de alijs Apostolis, vt statim latius dicemus. Declaratur autem ex perfectionibus huius potestatis, & ex modo eius. Primo enim est vniuersalissima pro toto mundo: nam sicut Ecclesia Catholica totum mundum complectitur; ita etiam haec potestas, vt ex illis Christi verbis, *Pasce oues meas*, recte colligit Innocent. III. in cap. *Solita*, de Maior. & obedient. quia non dixit has, vel illas oues, sed simpliciter *oues meas*; ita vt non sit ouis Christi, nec in eius grege numeretur, qui huic potestati non subiacet. Secundo, quia data est, vt perpetuo duret, quandiu mundus durauerit, quia sicut lex gratiae vltima est, quam Deus est daturus, & sicut Ecclesia perpetua est, ita etiam haec potestas, sine qua non potest Ecclesia suam vnitatem retinere. Et hoc significauit Christus cum dixit, *Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non praeualebunt aduersus eam.* Matth. 16. & cap. 18. adiecit, *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi.* Tercio, quia in se maxime supernaturalis est, non solum per connaturalitatem ad gratiam, sed etiam per specialem perfectionem, & excellentiam à Christo liberaliter additam propter perfectionem praesentis status.

Hoc etiam probat Victoria supra ex effectibus, quia per hanc potestatem consecratur corpus Christi verum, & sanctificatur corpus mysti-

Iudit. vlt.

Pereir. 1 Mac 4.

1. Reg. 30.

Corduba. Victor.

10. Vltima conclusio.

Matth. 16.

Ioan. 31.

Innocent.

Matth. 16. & 18.

11. Victoria.

Deut. 4. & 12.

Matth. 15.

Chrysost. hom. 52.

Iudit. vlt. Esther. 9. 1. Machab. 4.

8. Fuisse in populo hebraeo legis latiuam potestatem. Bellarm. Salmer. Victor. D. Thom.

Matth. 15.

Isai. 29.

Esther 9.

Prædicta
potestas quo
modo super
naturalis.

cum, cui etiam per illam remittuntur peccata, & gratia confertur. Sed si quis recte consideret, hi non sunt effectus potestatis exterioris iurisdictionis, de qua nunc agimus, sed potestatis ordinis, & quoad remissionem peccatorum potestatis iurisdictionis in foro poenitentiae. Hic autem agimus de iurisdictione in foro externo Ecclesiastico, in quo non videntur dari effectus, vel actus supernaturales in se. Nihilominus dicendum est, hanc potestatem esse supernaturalem, primo ex coniunctione ad alteram, quia datur ut annexa, & coniuncta illi, & consequenter ad illam iuuandam, & quodammodo exequendam. Vnde per hanc potestatem ponuntur præcepta, quæ versantur circa sacramenta, & sacrificium, quæ supernaturalia sunt. Secundo est supernaturalis, quia plures effectus morales potest efficere ex concessione Christi, quæ sine illa potuisset, ut est, verbi gratia, dispensare in votis, aut in matrimonio rato, & similia: hæc autem perfectio colligitur ex illis verbis vniuersalibus Christi. *Quodcumque ligaueris, & quodcumque solueris*. Tandem pertinet ad perfectionem huius potestatis, quod ex institutione sua monarchica est, & hunc modum habet ex diuino iure, & ideo immutabilis, ut constabit ex dicendis capite sequenti.

C A P V T III.

Quibus personis data fuerit, vel nunc etiam
detur hæc potestas immediate à
Christo Domino.

Omissis Hæreticis impugnantibus primatum Petri, contra quos in materia de Clauibus, & de fide latius disseritur, & videri potest Bellarmin. libris de Romano Pontifice à principio; dicendum est primo, hanc potestatem immediate datam esse Petro à Christo Domino, & singulari, ac speciali modo. Hæc assertio est de fide, quæ præcipue fundatur in illis duobus testimoniis Matth. 16. & Ioan. 21. nam licet Matth. 18. generaliter dixerit Christus, *Qui Ecclesiam*, id est pastores Ecclesie, non audieris, & c. & subiunxerit etiam generaliter, *Quaecumque ligaueris, & c.* tamen cap. 16. specialem promissionem fecit Petro, dicens, *Tibi dabo clauis regni Cælorum, & Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*; ergo singulari, & speciali modo hanc potestatem illi promisit. Postea vero implendo promissum, etiam ostendit hanc singularem concessionem, & ideo prius illum publice interrogauit Christus, an se diligeret plus quam ceteri, significans, plus etiam fuisse accepturum, & deinde subiungit, *Pasce oues meas*. Ioan. 21. ubi in verbo *pasce*, potestas regendi, & leges ferendi significatur, ut supra tetigi, & colligitur optime ex 2. Reg. 5. *Tu pasces populum meum Israel, & eris princeps super eum*. Dum autem indefinite dixit *Oues meas*, ut supra dixi, ostendit potestatem esse supremam, & monarchicam etiam super alios Apostolos; nam illi etiam erant oues Christi. Et ideo dicitur in cap. in nouo testamento, dist. 21. & cap. Ita Dominus, dist. 19. Petro esse datam potestatem ut capiti, cæteris ut membris. Idem habetur in capite Cum Beatissimus, & cap. Loquitur, cum multis aliis. 24. q. 1. Ex quo loco, & ex dist. 96. & multis aliis locis Decreti colligi potest euidentis traditio Pontificum, Conciliorum, & Patrum hanc veritatem confirmans, quam

A Bellarmin. etiam supra copiose prosequitur, & ideo illam omitto. Ratio vero propria fuit voluntas Christi; congruentia autem est, quia oportuit, & decuit in Christi Ecclesia esse perfectam vnitatem mysticam, & perfectissimum regimen, & ideo instituit illam per modum monarchie, & supremam potestatem vni contulit, ad quam Petrum elegit sua altissima prædestinatione.

B Dicit aliquis ex his omnibus solum probari, Petro datam esse potestatem vniuersalem regendi Ecclesiam; non vero inde sufficienter probari datam fuisse illi potestatem leges ferendi, quia potuisset Christus vnam potestatem dare sine alia. Respondeo vtrumque conuinci ex dictis. Primo quia verba Christi vniuersalia fuere, *Quodcumque ligaueris*; vinculum autem legum est vnum ex præcipuis, quod supremus princeps iniicere potest. Vnde suprema potestas ligandi hunc etiam actum potissime comprehendit. Idem colligitur ex verbo illo *Pasce oues meas*: nam ad officium pastoris pertinet oues custodire, & dirigere, ac coercere, quod per leges maxime fit ab humano pastore. Præterea ex natura rei includitur hæc potestas in munere capitis, & Principis, seu supremi pastoris. Et ideo etiam Reges seculi, eo ipso quod à re publica ad illud munus eligantur, potestatem legislatiuam accipiunt; sed Petrus accepit simile munus, & principatum spirituale: ergo, & potestatem legislatiuam. Maior est naturaliter euidentis, quia repugnat, esse superiorem, & gubernatorem, & non posse præcipere, & suo præcepto obligare subditum. Alias posset subditus sine culpa non facere iussa superioris, & consequenter posset illi resistere, & non posset iuste cogi ad illa implenda, & ita non esset ordo, sed summa confusio, nec ille esset superior, nisi nomine tantum. Et ideo principium hoc, *obediendum est superioribus*, naturali lumine est euidentis, imò & per se notum ex terminis.

C Dices, hinc ad summum probari potestatem præcipiendi; non vero leges ferendi, sicut Magistratus inferior habet potestatem præcipiendi; non vero ferendi leges. Respondeo, licet hæc sint separabilia in inferiori gubernatore; non vero in supremo, qui sit caput totius reipublicæ, loquendo saltem ex natura rei, quidquid sit de potentia absoluta Dei. Probatur, tum quia potestas præcipiendi est proportionata principatui, ut de Regibus diximus: tum quia hoc est ex natura rei necessarium ad conuenientem reipublicæ, vel Ecclesiæ gubernationem. Nam lex ultra præceptum, in præsentī materia, non potest addere, nisi perpetuitatem; hæc autem est summe necessaria ad bonum regimen vniuersale, quia perpetua mutatio, & cessatio legum ad mutationem personarum regentium, infinitam confusionem pareret, ut per se notum est, & supra est ostensum. Vnde à principio nascentis Ecclesiæ ita intellectus est primatus Petri, & potestas eius, & idem constat de successoribus Petri, ut mox dicemus.

Secundo dicendum est, hanc potestatem aliis etiam Apostolis datam esse immediate ab ipso Christo, quamuis diuerso modo, & minus perfecto, quam Petro. Priorē partem tenet Durand. in 4. dist. 24. q. 2. num. 5. & sentit Caietan. tom. 1. Opusc. Anton. 3. p. tit. 22. cap. 4. in princ. §. 1. vers. 7. licet soleat in contrarium referri, quia inferius dicit, Apostolos non fuisse æquales in

2
1. obiectio.

3
2. obiectio.

4
2. conclusio.

Durand.
Caiet.
Anton.

Vargas.
Castro.Bellarm.
Sotus.5
Matt. 13.

Matt. 13.

Ioan. 20.

1. Cor. 4.
2. Cor. 10.
& 13.
& 1. ad
Thessal. 4.Ca. in nouo
Ca. Noua.
Cap. Per
venerabile

1. Cor. 6.

6
Ratio con-
clusionis.

A. 1.

Gal. 1.
Cap. Quia
uis.
Cap. Fun-
damenta.

A. 15.

iurisdictione: sed hoc diuersum est, potuit enim iurisdictione non esse æqualis, & esse immediate à Christo: inæqualitas enim tantum fuit, quia in Petro fuit tanquam in capite, & vt ordinaria, ac perpetuo duratura: de quo alias. Pro eadem parte refertur idem Anton. tract. de Schismat. q. 45. Teneat etiam Francisc. Varg. tract. de Auctorit. Pontif. axiom. 4. Victor. in Relect. de Potestate Ecclesiæ q. 2. Castro lib. 2. de Iust. hæret. pun. cap. 24. Bellarm. lib. 4. de Romano Pontifice cap. 23. & Sotus in 4. d. 20. quæst. 1. art. 2. & lib. 1. de Iustit. q. 1. art. 3.

Et probatur, quia Matth. 18. dixit Christus Apostolis, *Quæcunque alligaueritis super terram*; & tamen vnus modus ligandi est per legem, & præcepta, iuxta illud Matth. 13. *Alligant onera grana, &c.* Christus autem cum distributione dixit, *Quæcunque alligaueritis*. Et licet probabile sit, tunc non dedisse, sed promississe potestatem; tamen postea Ioan. 20. dixit omnibus Apostolis; *sicut misit me viuens Pater, & ego mitto vos*. Ex quibus verbis Patres colligunt, eos fecisse suos legatos generales pro vniuerso mundo, iuxta illud Pauli, *Pro Christo legatione fungimur*, & ideo ad omnes etiam dixit Matth. ult. *Euntes in mundum vniuersum, &c.* Idem colligitur ex aliis locis Pauli, quæ supra citauimus: profitebatur enim se habere hanc potestatem, & illam à Domino accepisse 1. Corinth. 4. 2. ad Corinth. 10. & 13. & 1. ad Thessal. 4. *Scitis quæ præcepta dederim vobis, &c.* Sumitur etiam illa pars ex dicto cap. *In nouo*. dist. 21. & cap. *Loquitur Dominus* cum aliis. 24. q. 1. & ex cap. *Noua*, de Poenit. & remiss. vbi Innoc. ait, Christum Apostolis clauis regni cælorum commississe, & ex cap. *Per venerabilem*. Qui filij sint legit. vbi Innoc. III. ait, Paulum habuisse plenitudinē potestatis, eamque indicasse cum dixit, *Nescitis quia & angelos iudicabimus, quanto magis secularia*. 1. Corinth. 6.

Ratio vero, seu necessitas est, quia ad exercendum munus Apostolicum, & ad fundandam Ecclesiam necessaria erat hæc potestas: Christus autem immediate contulit omnibus Apostolis dignitatem, & munus Apostolicum, vt ex Euangelio constat; ergo etiam contulit dictam potestatem. Hoc autem adeo necessarium existimarunt Apostoli, vt deficiente Iuda, & præuariancane, non fuerint ausi alium substituere loco illius sua auctoritate, sed diuina, vt constat de Matthia Act. 1. & similiter Paulus non ab hominibus, neque per hominem, sed ab ipso Christo Apostolatū accepit, vt ipse docet ad Galat. 1. & sentit Gelas. Papa in cap. *Quanius*, dist. 21. & habetur etiam in capite *Fundamenta*, de Elect. in 6. ergo reliqui etiam Apostoli ab eodem Christo acceperunt immediate iurisdictionem ad suum munus necessariam. Vnde etiam constat, Apostolos non tantum collectivè, seu per modum vnus collegij accepisse illam potestatem, sed diuim, ac personaliter, quia ex vi sui maneris, & vocationis separandi erant, & dispergendi per vniuersum mundum; ergo necesse erat, vt singuli irent cum potestate plantandi Ecclesias, creandi Episcopos, & ordinandi, ac precipiendi omnia quæ essent necessaria; ergo etiam cum potestate legislatiua in solidum accepta (vt sic dicam.) Et hoc significant verba Christi, *Euntes, &c.* *Mitto vos, &c.* Quocirca licet Act. 15. Apostoli congregati fuerint in vnū ad statuendum de legalibus, non id fecerunt, quia ad vsum iurisdictionis suæ esset necessarium, sed ad ma-

iolem satisfactionem fidelium, præsertim eorum, qui ex Hebræis conuersi fuerant; item ad maiorem vnionem, & pacem, & ad summam diligentiam, & inquisitionem ex parte sua præstandam. Sicut Paulus ascendit Hierosolymam ad conferendum suum Euangelium cum Petro, & aliis, non quia illi necessarium esset ad non errandum; habebat enim infallibilem assistentiam Spiritus Sancti, sed propter exemplum, & ad maiorem vnionem, & præcipue vt subordinationem ad Petrum ostenderet.

Posterior ergo pars assertionis sumitur ex capitibus supra citatis, assertentibus, hanc potestatem datam esse Petro vt capiti, aliis vt membris: nam sub his membris etiam alij Apostoli comprehenduntur, quia vt notauimus, Christus simpliciter dixit, *Pasce oues meas*, vbi inter oues, Apostoli etiam numerantur. Fuitque hoc necessarium ad vnitatem Ecclesiæ constituendam, quia nec poterat esse vnum corpus sine capite, neque cum multis capitibus; illud enim imperfectum, hoc monstruosum fuisse, quod notauit Cyprian. lib. de Vnitate Ecclesiæ, seu de simplicitate clericorum, & sumitur ex Augustino tract. 50. & ult. in Ioan. lib. 1. de Doctrina Christiana c. 17. & Hieronym. lib. 1. contra Iovinian. & Leone Papa serm. 3. assumptionis suæ. Ex hac autem diuersitate, & subordinatione colligit Richard. 4. d. 24. art. 5. q. 3. ad 4. Apostolos recepisse immediate à Christo potestatem clauium, non tamen potestatem iurisdictionis. Sed hoc repugnat priori parti, & omnibus, quæ in illius confirmationem adduximus: & ad constituendam differentiam, & debitam subordinationem inter Petrum, & alios Apostolos necessarium non est, vt facile ex dicendis patebit.

Consistit ergo illa diuersitas primo, & præcipue in hoc, quod potestas data est Petro, vt in illa ei succederetur, & ita per successionem perpetuam in Ecclesia duraret: aliis vero Apostolis solum data est per modum cuiusdam legationis, & personalis muneris finiendi cum vita eorum. Ita sumitur ex Patribus citatis, & confirmabitur pluribus testimoniis assertionem sequenti, & ex ipso vsu vtrique pars satis constat. Nam Apostoli non creabant Apostolos, sed Episcopos, neque eis successit aliquis cum iurisdictione in vniuersum orbem; at vero Petro successit semper pastor vniuersalis, cuius sedes propterea semper retinuit nomen Apostolicæ. Ratio etiam hoc conuincit, quia cum Ecclesia futura esset perpetua, eius regimen, & principatus ita constitui debuit, vt perpetuo duraret. Hic autem principatus Petro fuit promissus illis verbis, *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, sed ædificium Ecclesiæ perpetuo erat duraturum; ergo & fundamentum, quod erat Petrus; seu sedes Petri. Quod satis declarauit Christus subiungens, *Et porta inferi non præualebunt aduersus eam*. Vnde dixit eleganter Innocent. III. in cap. 1. de Homicid. in 6. Christum ascensurum ad Patrem, *ne Ecclesiam suam sine pastore deferret*, eam Petro commississe, cuius successores sunt Pontifices. Quia nimirum, pro nullo tempore deseruit suam Ecclesiam Christus, & quantum grex durat, tantum necesse est durare pastorem. Impleuit autem Christus illam promissionem, dicens Petro, *Pasce oues meas*, illi ergo tunc contulit potestatem in suis successoribus duraturam. Aliis vero Apostolis, nunquā ita contulit, quia solum fuerunt in illo initio Ecclesiæ necessarij, donec

7.
Posterior
pars conclusio-
nis probatur.
Cyprian.August.
Hieron.
Leo Papa.

Richard.

8
Prima di-
uersitas iurisdictionis
Petri, & reliquorum
Apostolorum
perpetua
successio.

in omnem terram exiuit sonus eorum, & ideo sufficienter fundata Ecclesia, cessauit illa dignitas; perseverauit autem Petri primatus. Atque ita hanc differentiã satis aperte indicauit Christus Dominus in eo singulari modo, quo Petrus alijs præposuit.

Secunda differentia notanda est, quia hæc potestas, quoad actum ferendi leges in Petro erat simpliciter superior, & independens; in alijs vero inferiori modo, & cum nonnulla differentia, quantum ad valorem, vel firmitatem actus. Declaratur, quia Petrus poterat suis legibus, vel præceptis alios etiam Apostolos obligare, & nullus poterat eius leges reuocare; alij vero Apostoli nec Petrum obligare poterant; neque fortasse se ad inuicem, & Petrus in rigore poterat eorum leges non admittere, seu reuocare. Quod totum satis probatur ex munere pastoris, & ex subordinatione necessaria ad vnitatem. Vnde etiam mihi verisimile est, licet singuli Apostoli haberent potestatem ad ferendas leges obligantes vniuersalem Ecclesiam, tamen ordinarie illas non tulisse, nisi ex consensu, & acceptione Petri; vel certe illas tulisse in eis prouincijs, in quibus prædicabant, & postea non nisi sciente & consentiente Petro, ad totam Ecclesiam dimanasse. Quod ex eodem fundamento facile coniectamus. Quocirca quando legitur apud Cyprianum, vel aliquem alium Patrem, aut Pontificem ex relatis, vel referendis, omnes Apostolos fuisse pares, intelligendum hoc est formaliter (vt sic dicam) seu quantum ad dignitatem Apostolicam, & eam iurisdictionem in vniuersum orbem, quæ præcise ex vi illius dignitatis data est. Nihilominus tamen Petrus excelluit in Pontificia dignitate. Et iuxta hæc, vel declaranda est, vel non admittenda Glossa in dict. cap. In nouo. distinct. 21. licet eam simpliciter approbat Turrec. in Summa de Eccles. lib. 2. cap. 74. dum significat, alios Apostolos fuisse pares Petro eo tantum modo, quo Episcopi sunt pares Pontifici, scilicet in ordine, & consecratione. Non est enim in omnibus adæquata æquiparatio, nam de Apostolis constat ex dictis fuisse etiam pares Petro in dignitate Apostolica, & consequenter in vniuersalitate iurisdictionis in vniuersum orbem. Magis vero errarunt, qui ex illo textu intulerunt, Petrum ab alijs Apostolis fuisse electum in caput, quia in ipso textu dicitur, Apostolos aliqui pares in honore, & potestate, Petrum principem suum esse voluisse. Illud enim verbum non de voluntate antecedente, seu eligente, sed de voluntate consequente, & acceptante intelligendum est. Quod de mente Pontificis in eodem textu satis constat.

Dico tertio. Summus Pontifex immediate accipit ab ipso Christo, & ex vi institutionis eius potestatem legislatiuam in vniuersam Ecclesiam. Conclusio est omnino certa: nam quod hanc potestatem habeat; est de fide, vt constat ex traditione, & communi sensu Ecclesie, & ex his, quæ statim afferemus. Quod autem habeat illo modo est conclusio adeo certa, vt sine errore negari non possit. Colligitur autem ex Scriptura hoc modo: nam Christus dedit hanc potestatem immediate Petro, non pro sua tantum persona, sed vt per continuam successionem perpetuo duraret in Ecclesia; ergo idem Christus qui hanc contulit potestatem Petro, confert successoribus suis ex vi prædictæ institutionis, & illorum verborum, Super hanc

petram edificabo Ecclesiam meam, & Pasce oues meas. Constat autem ex perpetua successionem, Summum Pontificem esse successorem Petri: ergo ab eodem Christo immediate habet potestatem. Vnde Anacletus papa in capite 2. dist. 22. Romana Ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino primatum obtinuit. Et probat ex verbis illis, Tu es Petrus. Idem Gelasius papa in cap. Quamuis. 21. dist. Vnde Innocent. I. in cap. Quoties. 24. quæst. 1. se ipsum Petrum appellat, dicens, Non nisi ad Petrum, id est, ad sui nominis, & honoris auctorem.

Hinc etiam in cap. Significasti, de Elect. dicitur, leges Romani Pontificis non pendere à Concilijs, sed Conciliorum ab ipso. Et innuatur ratio, quia potestas illius sedis eadem est cum potestate Petri, & cap. Nouit, de Iudicijs de eadem Pontificis potestate dicitur, Cum non humane constitutioni, sed diuina innitatur, quia potestas nostra non ex homine, sed ex Deo est. Idem in capite Quanto, & fere toto titulo de Translat. Episcop. Hinc etiam in eodem textu Pontifex dicitur Christi Vicarius, non autem Petri, sed successor. Dicitur etiam solus habere plenitudinem potestatis; cap. Ad honorem, de Auctorit. & vsu pallij, & cap. Decreto. 2. quæst. 6. eamque potestatem habere dicitur per principalem potestatem beatorum Petri, & Pauli in cap. vltim. 9. quæst. 3. Ac denique ob hanc causam dixit Agatho papa in capite. Sic omnes. dist. 19. Sic omnes sanctiones Apostolica sedis accipienda sunt, tanquam ipsius diuini Petri voce firmata sint. Alia ex Patribus, & Concilijs videri possunt in Bellarmino supra.

Denique veritas hæc ratione declaratur in hunc modum, quia hæc potestas supernaturalis est, & propria Ecclesie Christi; ergo nulli conuenire potest, nisi cui Christus illam contulit, vel confert, sed non contulit vt perpetuo duraturam, nisi Petro; ergo idem Christus est, qui eam confert successoribus eius. Sicut enim à principio dependens fuit à donatione Christi, vt esse inciperet, ita perpetuo pendet ex simili influxu, seu donatione eius, vt conseruetur. Dices, donari quidem à Christo, non tamen immediate, sed medijs hominibus. Respondeo, necessarium quidem esse aliquem hominum concursum, vt successorem eligant, quia hæc successio non est iure sanguinis, aut hæreditario, sed est morali modo per electionem. Nihilominus tamen ipsa potestas non confertur per homines tanquam per causam per se, vt ita dicam, quia nemo dat, quod non habet, & Christus nunquam contulit hanc potestatem Ecclesie, vel alijs hominibus, vt illam possent in alium transferre; ergo Christus ipse immediate confert. Vnde Adrian. papa in Epistol. ad Imperatorem, quæ refertur in septima synodo, Acti. 2. in additione, quæ incipit, Si vero, &c. dicit, Per continuam successionem in sede Petri, impleri verbum Christi, Tu es Petrus, &c. & infra ait, Ab ipso Redemptore mundi Beato Petro Apostolo principatus, ac potestas data est, & per eundem Apostolum Catholica, & Apostolica Ecclesia Romana vsque hætenus tenet principatum & potestatis auctoritatem.

Atque hinc facile expeditur dubium quod solet à Canonistis tractari, an papa solus sine consilio Cardinalium, leges, præsertim graues, & vniuersales condere valeat. Quod enim non possit, tenuit Laurentius in capite Sunt quidam. 25. quæst. 1. & Ioan. Monachus in capite Super eo,

Anacletus

Gelas. & Innocent. Papa. Cap. Quæst. 24.

C. Quoties 11.

C. Significasti

Potestas sedis Apostolica eadem est cum potestate Petri

C. Nouit

C. Quanto

C. Ad honorem

C. Decreto

C. Sic omnes

Bellarmino

12.

Declaratur conclusio.

Adrianus Papa.

13

Dubium incidens.

Laurent. Ioan. Mon.

de Heret.

9
2. prædicta potestas erat in Petro superior, in alijs vero inferiori modo.

Glossa. Turrec.

Error dictum Petrum ab alijs Apostolis fuisse electum in caput.

10
3. conclusio.

Anchar.
Bald.

Andr. Sicul.

14.
Poffe Pon-
tificem fi-
ne confenfu
Cardinaliū
valide fer-
re leges.
Turrocr.
Abbas
Felinus.

de Hæret. in 6. vbi idem fentit Anchar. cum Bal-
do in lege *Cum mulum*, C. de Bonis, quæ liber-
dicente non poffe Papam infeudare castra pre-
tiosa Ecclefie finē confenfu Cardinalium. Et
late hanc fententiam defendit Andr. Sicul. tract.
de Præftant. Cardinal. part. 1. quæftione 1. Fun-
damentum effe poteft, vel quia iure confuetudi-
nis, vel quali præfcriptionis Cardinales habent
acquiſtum hoc ius, vt Pontifex cauſas graues
non determinet fine eorum confilio, inter quas
cauſas merito computatur legumlatio. Vel quia
iure diuino ſunt ad id munus inſtituti, & ideo
non poſſunt illo priuari, & ad hoc allegatur
cap. *Per venerabilem*, Qui filij ſint legitimi circa
finem ibi, *Sunt autem ſacerdotes leuitici generis fra-
tres noſtri, qui nobis iure leuitico in exequutionem ſa-
cerdotalis officij coadiutores exiſtunt*. Confirmat hoc
Andr. Sicul. ex cap. *Anaſtaſius*, diſtin. 19. vbi Ana-
ſtaſius arguitur de eo, quod ſine confilio Cleri-
corum hæreticis communicauerit.

Nihilominus certum eſt, in ſolo Pontifice effe
potēſtatem abſolutam ferendi leges, ideoque
poffe valide illas ferre ſine confenſu, & ſine con-
ſilio Cardinalium, licet ex honeſtate, ac decen-
tia id regulariter non faciat. Hæc eſt communis
ſententia Iuriſtarum, vt affirmat, & ſequitur
Turrocremata in capite 2. §. *Ideo*, art. 2. num. 4.
Eandem tenet Abbas in cap. 2. de Clericis non
reſiden. numero 4. late Felinus, & multa refe-
rens in Rubrica de Conſtitutioni. numero. 2. &
ibi Decius lection. 1. quæſt. 3. Pluraque in huius
ſententiæ confirmationem adducit Andr. Sicul.
dicta quæſtione prima. Sed res clarior eſt, quam
vt multis probationibus indigeat. Vnde prior
pars videtur mihi adeo certa, vt ſine errore ne-
gari non poſſit. Primo, quia talis eſt hæc pote-
ſtas in Papa, qualis fuit in Petro, ſed in Petro
fuit ita abſoluta, vt poſſet leges condere, etiam
ſine confilio Apoſtolorum, ne dum aliorum in-
feriorum; ergo multo magis talis erit in Ponti-
fice, vt ſine confilio Cardinalium poſſit leges
condere. Maior certa eſt, & iam probata. Mi-
nor etiam eſt certa ex dictis in aſſertione prima,
& ſecunda, & ex verbis Chriſti, *Paſce oues meas*;
ibi enim dedit illi potēſtatem etiam ſupra alios
Apoſtolos; dedit ergo eam illi ſoli, & liberam,
ac independentem ab illis. At in illa potēſtate
includitur potēſtas leges ferendi, vt etiam pro-
batum eſt; ergo hanc habuit Petrus liberam,
& independentem ab aliorum confenſu, vel
confilio, ſicut abſolute illi promiſſæ fuerunt cla-
ues, *Tibi dabo clauē*, & ſicut ipſe ſolus futurus
erat Petra, in qua Eccleſia fundaretur. Sic ergo
habet Papa à Chriſto hanc potēſtatem; nullo
ergo modo poteſt limitari, aut minui ab homi-
nibus. Secundo hoc conuincunt iura ſæpe al-
legata, præſertim cap. *Cuncta*, 9. quæſt. 3. ibi
Apoſtolica ſede; ſine vlla ſynodo præcedente, ſoluendi,
& damnandi habuit potēſtatem; & hoc quidem pro
ſuo principatu, quem Beatus Petrus Apoſtolus Domini
voce tenuit ſemper, & tenebit. Item ex cap. vlt.
de Conſtit. vbi abſolute dicitur, *Conſtitutio ſedis
Apoſtolice omnes aſtringit*, & cap. *Sunt quidam*. 25.
quæſt. 1. *Romano Pontifici ſemper licuiſſe nouas condere
leges*. Quibus locis, & alijs ſimilibus abſoluta
ſupponitur hæc potēſtas in ſolo Pontifice. Vnde
tertio poſſumus hoc confirmare fere ex omni-
bus legibus Pontificiis iuris Canonici: raro enim
addunt illa verba, *ſacro approbante Concilio*, vel il-
la, *De fratrum noſtrorum confilio*, quæ ſæpe in Mo-
tibus proprijs, vel Reſcriptis alijs extra ius po-

nuntur; in iure autem minime, ſed Pontifices
ferunt leges propria auctoritate, & in ſe ſolis
agnoscunt abſolutam potēſtatem, ſicut Impera-
tor, aut Rex ſuas leges ferre ſolet. Ex quo etiam
magnum argumentum à fortiori ſumitur. Tan-
dem id cōfirmare poſſumus, quia dignitas Car-
dinalium, nec tam eſt antiqua, nec ita diuina, &
immutabilis, ſicut dignitas Pontificia: ergo. Ex
quibus etiam concluditur, ſine cauſa dixiſſe
Cardinalem, conſil. 138. Conſtitutionē factam
à Papa ſine confilio Cardinalium non obligare
ſucceſſores, quia debet eorum confenſum requi-
rere: nam hæc ratio falſum ſumit. Vnde in rigo-
re non magis obligatur ſucceſſor papæ vna con-
ſtitutione ſui prædeceſſoris, quam alia, loquen-
do de propria, & rigorosa obligatione, loquen-
do vero de decencia, facilius mutabit factam
ſine confilio Cardinalium, quam cum illo edi-
tam.

Nec fundamenta alterius ſententiæ ſunt ali-
cuius momenti. Ad priorem enim partem recte
reſpondent Abbas, & alij ex doctrina Inno-
cent. in capite *Bona*. 2. de Poſtulat. Prælat. non
poſſe valere confuetudinem; aut præſcriptionē
contra ſupremam Papæ potēſtatem. Quod eſt
veluti axioma receptum ab omnibus Iuriſperitis,
& merito, quia non poteſt confuetudo hu-
mana præualere contra ius diuinum; hæc autem
potēſtas integra, & abſoluta, ſeu plena (vt in
iure vocatur) eſt de iure diuino; ergo non po-
teſt diminui per humanum uſum, alias etiam
poſſet auferri: nam in hoc eadem ratio eſt to-
tius, & partis) diminueretur autem, ſi ex abſo-
luta fieret dependens à Cardinalibus, vt conſtat.
Vnde tota hæc confuetudo ſemper pender à po-
teſtate, & voluntate Pontificis, qui poſſet iura
Cardinalium immutare, vel aliter conſtituere,
ſi expedire cenſeret. Vnde facile reſpondetur
ad alteram partem (quidquid ſit de dignitate
Cardinalium, an & quomodo ſit, vel manet à
iure diuino) omnem potēſtatem eligendi Pon-
tificem, quæ in eis eſt, eſſe à iure humano, &
pendere à Pontifice, vt ſuo loco latius oſtende-
mus. Nec cap. *Per venerabilem* aliquid in con-
trarium probat; ſolum enim inde habetur, Pon-
tifices in lege gratiæ inſtituiſſe conſilium Car-
dinalium ad imitationem legis veteris; vnde
non ſequitur hoc pertinere ad ius diuinum. Mi-
nus autem probat cap. *Anaſtaſius*, tum quia apo-
cryphum eſt, & nullius auctoritatis, vt in De-
creto Gregoriano notatur; tum etiam quia ibi
non agitur de uſu potēſtatis legiſlatiue, ſed de
communicatione cum hæreticis, generando
ſcandalum, & ſuſpicionem de ſe prauam, de
qua longe alia fuiſſet ratio, ſi vera fuiſſet hiſto-
ria, & non fabuloſa, vt re vera eſt.

Dico quarto. Chriſtus Dominus per ſe ipſum
immediate nulli alteri contulit vnquam hanc
potēſtatem. Hæc aſſertio probatur auctoritate
negatiua, quæ in materia ſupernaturali, & fidei
eſt ſufficiens. In Euangelio ergo non legimus
alicui alteri illam contuliſſe extra Apoſtolos.
Nam licet elegerit etiam ſeptuaginta diſcipu-
los; longe tamen diuerſo modo, quam Apoſto-
los, & nullibi talem potēſtatem eis contulit, vt
bene expendit Bellarm. lib. 1. de Clericis cap.
14. Neque etiam ex traditione Eccleſiæ haberi
poteſt, Chriſtum vel ante, vel poſt Aſcenſionem
ſuam alijs dediſſe immediate hanc potēſtatem.
Suppono enim inter Apoſtolos comprehendere
præcipue Paulum, & probabile eſt, etiam Bar-

15

Cap. *Per
venerabilem*.

Cap. *Ana-
ſtaſius apo-
cryphum*.

16.
*Solis Apo-
ſtoliſ immu-
datis à Chri-
ſto eſſe da-
tam prædi-
ctam pote-
ſtatem*.

Bellarmin.

Cap. In no-
uo.
Cap. Quo-
ridie.

nabam numerandum esse, vt sentit Glossa in ca. In nouo, dist. 21. ex cap. Quotidie. 75. dist. quod est Leonis Papæ, epistol. 79. cap. 1. Duæ tamen hic oriebantur difficultates, vna de Episcopis; alia de Concilio generali, quæ in duobus capitibus sequentibus melius tractabuntur.

C A P V T I I I I.

Positne vnusquisque Episcopus in sua diocesi leges ferre, & quo iure.

DVobis modis solet potestati iurisdictionis, qualis est potestas ferendi leges, participari, scilicet, iure ordinario, & per delegationem. Prior est, vt ita dicam, per se, & omnino cadere potest sub scientiam, ac propterea de illo præcipue dicemus: nam alius modus est magis per accidens, pendens ex voluntate hominis, & ideo de illo in fine capitis quinti pauca subiiciemus. Est autem pro generali regula supponendum, potestatem hanc respectu totius Ecclesiæ in nullo esse præter Papam, quia non iure ordinario, vt patet ex capite præcedenti, quia non possunt esse in Ecclesia duo capita, nec etiã per delegationem, quia tam vniuersalis delegatio nunquam fit, nec fortè conuenienter fieri potest, vt infra dicam.

Dicendum igitur censeo, Episcopos habere potestatem legislatiuam in suis diocesis iure ordinario, humano fundato aliquo modo in diuino. Tres partes habet hæc assertio. Prima est absoluta, quod Episcopi hanc habeant potestatem. Et hæc sine controuersia recepta est, eamque tradunt Canonistæ in Rubrica. & in cap. Cum omnes, & cap. Cum accessissent, de Constit. vbi Panor. mit. Deci. & Hostien. Item Summistæ verb. Lex. Potestque fundari in cap. 1. de Consecrat. d. 3. vbi Episcopi supponuntur, habere potestatem præcipiendi festorum & ieiuniorum obseruationem. Item in cap. 2. de Locato, vbi supponitur, Episcopos posse statuta facere, vt ibi notat Gloss. Idem expresse habetur in c. 2. de Maiorit. & obediens. cap. 2. de Constit. in 6. Estque hæc potestas valde consentanea muneri Episcoporum, quibus dixit Paulus Act. 20. Posuit vos Spiritus Sanctus Episcopos regere Ecclesiam Dei. Itè de illis maxime intelligit, quod Hebræor. 13. dicit, Obedite præpositis vestris, itè potest adduci id Matt. 18. Quacunque ligaueritis, &c. Nam sub verbo ligandi etiam legislatio includitur, vt supra dixi: loquitur autem ibi Christus ad omnes Apostolos, quibus Episcopi succedunt, cap. In nouo, dist. 21. Tridentin. sess. 23. capite 4. Ex quibus concluditur ratio; quia Episcopi sunt pastores ordinarij, & princeps Ecclesiæ post Summum Pontificem, & ideo ex vi sui muneris egent potestate ferendi statuta suis subditis conuenientia; illa vero potestas competit iure ordinario, quæ conuenit ex vi proprii muneris; ergo.

Secunda vero pars, quæ affirmat, hanc potestatem contuenire Episcopis iure humano, magis controuersa est. Aliqui enim contendunt, habere illam de iure diuino, & immediatè à Christo, quanuis cum subordinatione, & dependentia à Summo Pontifice. Tribuitur Victor. Relect. 2. de Potestat. Ecclesiæ quæst. 2. in fine sed re vera, si attente legatur, nunquam id expresse dicit, licet fauere videatur, vt infra dicam. Apertius, & nimia exaggeratione id tradit Castro de Iust.

hæretic. pun. cap. 24. dicens, oppositum esse contra omnium sacrorum Doctorum sententiam, nullum vero designat. Ei verò adhæsit Gabriel Vasquez 1. 2. disput. 152. cap. 3. Potestque hæc sententia suaderi ex principijs positis. Primo; quia Apostoli habuerunt hanc potestatem immediatè à Christo, sed Episcopi sunt Apostolorum successores; ergo succedunt in hac potestate ex vi donationis Christi, ac subinde ab illo immediate eam habent non à Pontifice. Maior posita est in capite præcedenti; Minor autè proximè probata est ex iure, & ex Concilio Trident. Consequentia item in simili probata est c. 3. Confirmant hoc ex verbis Christi Matt. 18. Quacunque ligaueritis super terram, &c. quæ non tantum ad personas Apostolorum, sed etiam ad Episcopos eorum successores dicta fuere. Item inducunt verba Christi Luc. 10. Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, &c. Nā illa ad Apostolos, & eorum successores pertinent, vt tradunt Cypri. lib. 4. epist. 9. & Basil. in Constit. Monast. ca. 23. & eodem modo possunt induci verba Pauli Roman. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Nam etiam ibi intelliguntur potestates Ecclesiasticæ, vt omnes fatentur, quia sunt veræ potestates: inter has autem maxime intelliguntur Episcopi, sub Pontifice. Denique simile est illud ad Hebræos 13. Obedite præpositis vestris, &c.

Secundo, quia munus Episcopale est de iure diuino, vt suppono; ergo quidquid est intrinsece annexum tali muneri, est de iure diuino; sed iurisdictione ad ferendas leges est necessario coniuncta cum Episcopali munere, quia non potest conuenienter pastorale munus exerceri sine tali potestate; ergo. Ita enim supra colligebamus, Christum dedisse Apostolis iurisdictionem immediatè, quia dedit illis Apostolatam, cui est intrinsece necessaria iurisdictione; ergo simili proportionem procedit in Episcopis, saltem quoad iurisdictionem eis proportionatam. Dices, Episcopatum esse de iure diuino quoad cōsecrationem, & potestatem ordinis; non vero quoad Episcopatum ipsum, vt includit curam, & gubernationem. Sed contra hoc obstat primo; nam Paulus dixit, In quo vos posuit Spiritus Sanctus regere Ecclesiam Dei, &c. Nā regendi verbum aperte dicit pastorale munus. Secundo quia Episcopalis consecratio confert per se ipsam Episcopalem dignitatem; ergo confert iurisdictionem saltem in habitu, seu in actu primo, licet non conferat vsum, donec applicetur illi materia. Sicut in ordinatione sacerdotis datur potestas absoluendi, quæ est iurisdictione in habitu.

Tertiò possumus argumentari ex vfu antiquissimo Ecclesiæ, quia in principio Apostoli creabant Episcopos, inconsulto Petro, & postea fiebant per electionem cleri, aut populorum, & statim censebantur esse Episcopi sine speciali recurso ad Pontificem, vel alium hominem; ergo signum est, potestatem illam dari immediatè à Deo, facta designatione personæ per electionem, vel per alium legitimum modum, sicut de Summo Pontifice diximus. Et confirmatur, quia Episcopus, cum leges fert, non potest dicere, se ferre illas potestate sibi à Papa concessa; sicut non potest hoc dicere, quando excommunicat, vel à censura absoluit: nam hoc pertinet ad delegatum; non ad ordinarium iudicem, sed

Vasquez.

Matt. 18.

Luc. 10.

Cyprian.
D. Basilian.

2.
Episcopos
habere po-
testatem le-
gislatiuam
in suis dia-
cesibus iu-
re ordinario
humano
fundato ali-
quo modo in
diuino.
Panorm.
Decius.
Hostiens.

3
Sententia
dicentium
Episcopos
habere po-
testatem le-
gislatiuam
iure diui-
no, & im-
mediatè à
Christo.
Victoria.
Castro.

potest, & debet dicere Episcopus, ego potestate a Christo accepta, vel quid simile; ergo signum est habere illam immediatè à Christo.

Nihilominus dicendum est, hanc potestatem legislatiuam nō dari immediatè à Christo, sed per summū Pontificē; neque esse de iure diuino, sed de humano. Similem assertionem posui in tomo 4. de iurisdictione in foro pœnitentiæ, & in tomo 5. de Potestate absoluendi à censuris; consequenter ergo in præsentem idem assertio de Potestate legislatiua. Quam sententiam ex veteribus Theologis colligimus, quatenus asserunt potestatem clauium; aut iurisdictionis, quatenus ad gubernationem Ecclesiæ spectat, ad omnes alios per Petrum, & successores eius derivari: nam clarum est, hanc potestatem legislatiuam sub illa iurisdictione contineri; imò maior est ratio de illa, vt ex discursu patebit. Illud autem principium sumitur ex D. Thoma 4. cōtra Gentes, c. 76. ration. 4. vbi dicit, ideo Christum specialiter Petro promississe, *Tibi dabo clauis, vt ostenderetur potestas clauium per eum ad alios derivanda ad conseruandam Ecclesiæ unitatem.* Idem sentit 2. dist. 44. in fine circa expositionem literæ. Et loquens de potestate concedendi indulgentias in 4. distin. 20. quæst. vnica artic. 4. quæst. 3. dicens, *Papa habet plenitudinem potestatis Pontificalis quasi Rex in regno: Episcopi vero assumuntur in partem solitudinis quasi iudices singulis ciuitatibus præpositi.* Vnde concludit habere potestatem secundum ordinationem Papæ, & non amplius. Idem sentit distinctione 24. artic. 5. quæstione 3. ad 4. & Durand. quæst. 2. nu. 13. Soto dist. 20. quæst. 1. artic. 4. Caieran. tomo 1. Opuscul. tractat. 1. cap. 19. expresse Antonin. 3. part. 22. cap. 4. §. 1. verb. *Septima*, cum Heruæo tractat. de Potestate Papæ, latissime Francisc. Vargas tract. de Auctoritate Pontificis quæst. principali. Bellarmin. li. 4. de Romano Pontifice, c. 24. Salmeron tomo quarto part. 3. tract. 4.

Vt autem hanc sententiam sine vocum ambiguitate probemus, aduertendum est, contrariam sententiam duobus modis solere explicari. Prior supponit in primis id, quod certum esse credimus, scilicet, consecrationem Episcopalem, & potestatem ordinis, quæ ex vi illius confertur, esse ex Christi institutione, & ita ex vi iuris diuini conferri, & recte dici posse immediatè à Christo dari. Hoc in materia de ordine ex professo probandum est. Nūc breuiter declarantur singulæ partes: nam sicut Christus instituit, vt esset in Ecclesia sacerdotes; ita etiam instituit, vt essent Episcopi, qui in gradu ordinationis suæ essent superiores, & potentiores; vnde multa possunt efficere per potestatem ordinis, quæ non possunt vel omnino, vel ex vi tantum suæ ordinationis, vt conferre ordines præsertim sacros, & maximè sacerdotum, confirmare, & alia. Hæc ergo potestas non potest esse, nisi ex Christi institutione, quia per illam datur character, & potestas consecrandi, absoluendi, & gratia sanctificans, quæ non possunt esse ex institutione humana. Ergo consecratio Episcopalis, per quam talis potestas datur, de institutione Christi est. Item, quod personæ sic consecratæ detur specialis potestas, de iure diuino est, nec potest talis potestas impediri, aut limitari per homines, si consecratio valida est. Ac subinde recte dicitur à Christo immediatè dari, quia licet intercedat actio ministri consecran-

tis alium in Episcopum, ille solum se gerit, vt minister applicans, seu efficiens sacramentum, seu consecrationem: Christus verò ipse est & proximum & principale operans propria virtute; ex vi ergo suæ institutionis tantum confert illam potestatem quasi de suo, vel (vt ita dicam) de suo communicat participationem immediatam suæ potestatis.

Hoc supposito dicit Castro, hanc potestatem sic datam Episcopo ex vi suæ consecrationis, non solum esse potestatem ordinis, sed etiam iurisdictionis. Quia ex vi illius potest Episcopus consecratus ius dicere, si ei applicetur materia. Ad eum modum, quo Nauarrus & aliqui alij dixerunt, omnes sacerdotes ex vi ordinationis suæ recipere iurisdictionem in habitu (vt ipsi loquuntur) licet ea vti validè non possint, nisi eis applicetur materia. Ita etiam explicat hanc sententiam Vasquez supra, vtens eadem similitudine, & proportionem, & declarans, illam applicationem materiæ non esse per solam approximationem præexistentis materiæ; sed esse per moralem effectiōem ipsius materiæ, quæ simul fit, & approximatur. Quia materia illa sunt subditi, vt tales sunt, in præsentem ergo tunc applicatur materia, quando efficiuntur subditi, nec aliter applicantur, quam faciendo in eis subiectionem. Hanc vero sententiam sic declaratam, non aliter probat hic auctor, nisi quia existimat hanc potestatem actiuæ iurisdictionis fuisse promissam Apostolis Matth. 18. illis verbis; *Quæcunque alligaueritis, &c.* Item vltima confirmatione supra posita, quod Episcopus non potest dicere, *Ego excommunico per potestatem à Papa acceptam.*

Mihi autem in tom. 4. disp. 16. sect. 3. Opinio illa Nauarri (vnde in præsentem sumitur proportio) valde displicuit. Primum, quia in re solum mutat loquendi modum contra receptas locutiones Conciliorum, & scholasticorum, vt ibi ponderaui, & constabit clare intuenti loca D. Thomæ, & scholasticorum, quæ proxime citauimus. Qui appellant potestatem ordinis eam, quæ datur ex vi sacramenti, & præter illam requirunt potestatem iurisdictionis, quæ datur extra sacramentum per hominis concessionem nudam. Illa autem iurisdictionis in habitu, quam Nauarrus sic nominat, non est nisi potestas ordinis in corpus Christi mysticum, nec plus potest operari sine alia, quam potestas illa, quam scholastici ordinis vocant. Deinde quia si necesse est, vt postea fiant homines subiecti tali personæ, vt per illam potestatem possit in illos operari, vt in præsentem Vasquez fatetur; ergo necesse est, vt sacerdos, vel Episcopus consecratus de nouo fiat superior respectu talium subditorum, quia superior, & subditus correlatiua sunt, & ideo non potest vnum fieri prius, quam aliud, neque vnū sine aliō. Ergo cum applicatur materia, & fiunt subditi, superior accipit nouam potestatem, & ius, & quasi dominium in illos, quia per talem potestatem formaliter constituitur superior; ergo illa est etiam potestas iurisdictionis; ergo vltra potestatem datam per ordinationem, requiritur potestas iurisdictionis data per homines; ergo in idem reuoluitur, & immerito prior vocatur potestas iurisdictionis etiam in habitu, quia est potestas omnino absoluta à subditis, quod repugnat iurisdictioni. Dicent fortasse, dicere habitudinem ad eos, qui possunt fieri subditi. At certe hoc modo quilibet homo habebit iurisdictionem acti-

uam

5
Opposita
sententia
vera colligi-
tur ex com-
muni Theo-
logorum.

D. Thom.

Durand.
Sotus.
Caiet.
Anton.
Heruæus.
Vargas.
Bellarmin.
Salmeron.

6.

7.
Explicatur
opinio Ca-
stri, & Na-
uarri.

3
Refutatur
Nauarrus

Cum super-
ior & sub-
ditus sint
correlatiua,
ideo vnum
sine alio nō
potest fieri.

9 uam regalem, quia habet rationem, & voluntatem, quæ habet potestatem imperandi eis, qui fieri possunt subditi, quod ridiculum est; sic enim simplex sacerdos ex vi ordinationis nihil plus habet superioritatis, vel iurisdictionis, quam veluti capacitatem proximam ad superioritatem, & iurisdictionem in foro poenitentis exercendam, si detur: tunc autem sicut superior non est, ita nec iurisdictionem habere dici potest.

Veruntamen licet ille modus loquendi in illa materia habere posset aliquam verisimilitudinem, in præfenti nullam habere potest: idcirco enim illam partem hic repetij, & declaravi, ut ex comparatione magis innotescat falsitas illius sententiæ. Probatur ergo assumptum: nam actus proprius iurisdictionis in foro poenitentis essentialiter pendet à potestate ordinis, scilicet, absolutio à peccatis, & consequenter omnis actus ligandi, & soluendi in illo foro, eandem dependentiam habet. Nam licet contingat, aliquem habere iurisdictionem per parochiale beneficium, si non sit sacerdos, non potest per se absolute; unde fit, ut actus ille simul essentialiter sit consecrationis (ut sic dicam) & ordinis, & ideo potestas ordinis sacerdotalis est potestas per se requisita ad absoluendum, & principium per se ad solutionem. Unde quia absolutio est actus dicendi ius, potest aliquo modo illa potestas dici iurisdictionis, ut sic dicam. At vero in Episcopo nullus est actus iurisdictionis, qui per se pendeat à consecratione, & ideo Episcopus electus, & confirmatus potest efficere ea, quæ iurisdictionis sunt, iuxta cap. 1. & 2. de Translat. Episcop. & capite. Transmissum de elect. ubi id notat Glossa ult. ab omnibus recepta, ibidem. Unde etiam indulgentias concedere potest nondum consecratus; imò nec ordinatus sacerdos, ut docuit D. Thom. in 4. distinct. 20. q. vnic. artic. 4. quæstiunc. 2. & Panorm. in c. Accedentibus, de excess. Prælat. num. 4. cum alijs; cum tamen indulgentiarum concessio videatur actus maxime spiritualis inter omnes, qui sunt iurisdictionis. E contrario verò Episcopus consecratus, licet nullos subditos habeat, potest valide efficere omnes actus proprios ordinis Episcopalis. Quævis enim ut recte fiant, necessaria sit licentia superioris: tamen si absque tali licentia confirmet, vel orinet; valida est ordinatio, & confirmatio, ut est certum apud omnes. Ergo character, seu consecratio Episcopalis non est principium per se alicuius actus iurisdictionis: nullo ergo modo dici potest, quod sit iurdictio actiua, neque actu neque habitu, quandoquidem sine illo principio fiunt omnes actus iurisdictionis Episcopalis, & quando illud inest cum iurisdictione, solum se habet quasi concomitanter respectu actionum puræ iurisdictionis, vel ut conditio quædam significans personam, & constituens habilem ad alias actiones magis sacras.

10 Et confirmatur primò, quia propter hanc causam totam iurdictio Episcopalis committi potest non Episcopo, non solum quoad potestatem, sed etiam ut illa per se ipsum uti possit; nec solum potest delegari, sed etiam ut ordinaria dari, ut est certum de multis Abbatibus, & de Prælatibus religionum, de quibus Paulo infra dicemus; ergo signum est, consecrationem Episcopi non dare villo modo potestatem iurisdictionis, quia & esse potest sine vlla iurisdictione, id est, sine Episcopatu, ut dicitur in cap. Inter corporalia, de Translat. Episcop. Et è contrario

A iurdictio Episcopalis potest esse, & exerceri sine consecratione. Unde etiam colligitur, hanc iurisdictionem non consistere in applicatione materiæ, quæ sit distincta à potestate vera, & morali, quæ datur Episcopo per concessionem omnino distinctam à consecratione: per hanc enim potestatem ille fit superior, & alij fiunt subditi, neque alia materia ibi cogitari, aut desiderari potest.

Tandem confirmatur, & declaratur ex potestate pontificia, quæ est veluti primum exemplar omnis potestatis spiritualis iurisdictionis; nemo enim negabit illam esse veram potestatem spirituales actiue iurisdictionis; imò & supremam in ordine, quæ in puris hominibus esse potest: illa autem non datur Pontifici per vllam consecrationem, sed per electionem; & nudam concessionem Dei. Quando enim dixit Petro *Pasce oues meas*, nullam nouam consecrationem, vel characterem illi impressit, sed puram potestatem iurisdictionis illi præbuit. Sic etiam Papa, cum rite eligitur, statim est verus Papa, quoad talem potestatem, & nullam consecrationem inde accipit; imò si non sit Episcopus, vel sacerdos; postea consecrandus est, vel etiam ordinandus, & interim nihilominus potest omnes actus solius iurisdictionis externe exercere. Ergo eodem modo conceditur alijs Episcopis propria potestas iurisdictionis per electionem, vel puram concessionem, non per consecrationem; est enim eadem ratio. Tum quia Episcopalis potestas non est, nisi participatio quædam Papalis potestatis. Tum etiam quia sicut in constitutione Papæ non est aliud applicare illi materiam, quam facere illi subditam vniuersam Ecclesiam; nec facere subditam est aliud, quam dare illi veram, & nouam potestatem supra illam; ita quando Episcopo consecrato tantum datur Episcopatus, non aliter applicatur illi materia, nisi quia aliqui denuo illi fiunt subiecti, nec fiunt subiecti, nisi dando illi nouam potestatem superioris distinctam omnino à potestate ordinis, seu à consecratione. Tum denique quia sicut actus Pontificis iurisdictionis, ut sic, non sunt actus ordinis, vel consecrationis, nec ab illa manant; ita nec actus Episcopalis iurisdictionis. Et simile argumentum sumi potest ex iurisdictione Apostolorum, ut consideranti facile patebit.

Quapropter modus ille declarandi, & defendendi illam sententiam verisimilis non est. Nec rectè pro illo adducitur promissio Christi Matth. 18. *Quicumque alligaueritis, &c.* Nam ex vi verborum ibi non fuit promissa potestas ordinis Episcopalis, sed fuit promissa potestas iudiciaria, & iurisdictionis coactiue spiritualis, quæ de se dari posset, & interdum datur sine consecratione personæ. Quauis alias Christus voluerit, ut per se primo, ac principaliter sit in Episcopis. Ratio vero illius sententiæ non vrget, quia solum nititur in quodam modo loquendi, & gratis, ac sine probatione sumit, non potuisse vltro introduci, ut Episcopi etiam in actibus suæ iurisdictionis ordinariæ dicerent, *Auctoritate mihi à Vicario Christi concessa*, vel quidpiam simile; sicut ordinarij iudices, & gubernatores Regum dicere solent. *Præcipit Maiestas Regia*, vel aliud æquiualens: his enim iudicibus æquiparat Episcopos D. Thom. 4. dist. 20. q. vnic. art. 2. quæstiunc. 3. Quod ergo hoc non sit in vfu, non est, quia non possit esse,

II. Potestas spiritualis iurisdictionis confertur papæ per electionem, & nudam concessionem Dei sine consecratione

12 Respondetur argumentis oppositis sententiæ.

Episcopus electus & confirmatus non consecratus potest efficere ea quæ sunt iurisdictionis, etiam indulgentias concedere. D. Thom. Panorm.

Tota iurdictio Episcopalis potest committi non Episcopo ut illa uti possit.

nec quia iurisdictione Episcoporum detur immediate à Deo, seu per consecrationem, quod patet, quia de inferioribus Prælatibus habentibus iurisdictionem Episcopalem sine consecratione nemo dubitat, quin habeant illam iure humano, & à Papa, & tamen illi etiam non videntur illo modo loquendi; non est ergo quia non possint, nec quia habeant iurisdictionem immediate à Deo. Igitur in utrisque est, vel propter modestiam, & moderationem Pontificum, qui licet dent potestatem, intelligunt illam esse principaliter à Christo, & in illum esse omnia referenda, quia ille est principale operans, ipsi vero sunt Vicarii eius. Vel certe id fit, ut distinctio servetur inter potestatem delegatam, & ordinariam, ne confundantur, vel ambiguitates oriantur. Vel certe, quia ordinaria potestas ita datur, ut postea Prælatus suo iure utatur ad modum causæ primæ præcipientis, idem necesse non est, ut exprimat in suo actu, quod habeat potestatem ad illam: nam hoc ipso iure constat, & consequenter, nec oportet exprimere à quo receperit virtutem, quia hoc impertinens est ad effectum. Potestas autem delegata semper est veluti quid facti, & qui illa utitur se habet ad modum instrumenti actu moti, & pendentis ab influxu causæ principalis, & ideo ut de iurisdictione constet, conveniens est exprimere operantem, se illam habere, & consequenter unde illam habeat. Quæ differentia est moralis tantum congruentia, ita ut necessarium non sit semper servari. Nam qui utitur potestate delegata, non semper id exprimit, & Prælatus ordinarius potest, si velit, id explicare, & interdum forte propter aliorum ignorantiam poterit esse expediens.

13.
Ponitur secundus modus explicandi prædictam sententiam.

Venio ad modum alium explicandi, & defendendi priorem sententiam, nimirum Christum Dominum instituisse, ut essent in Ecclesia Episcopatus sub Pontifice, quia non poterat tota Ecclesia immediate gubernari per unum Episcopum universalem, qualis est Summus Pontifex; voluitque idem Christum Dominum, ut illi intermedij gubernatores essent non tantum delegati, & quasi Vicarii Papæ, sed ut essent veri Pastores ordinarii, & Principes spirituales sub Pontifice Summo. Hoc enim ostendit Ecclesiastica traditio, & sumitur ex verbis Pauli citatis, *In quo Spiritus Sanctus vos posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*. Hinc ergo ulterius fit, ut Episcopatus ipse ex vi institutionis Christi iurisdictionem ordinariam, & principalem includat; imo quod tota illa dignitas ut distinguitur à consecratione in potestate iurisdictionis consistat, quia est dignitas prælationis, & regiminis, quæ sine iurisdictione intelligi non potest. Et consequenter, nec sine potestate præcipiendi, hæc enim (ut supra dicebam) adeo est intrinseca superiori, ut repugnet aliquem fieri superiorem, seu Prælatum, & non recipere potestatem præcipiendi. Hinc ergo concludunt dicti authores, hanc potestatem dari immediate à Christo, & ex vi iuris divini, quia datur ex vi muneris à Christo instituti. Et licet Pontifex, vel per se applicet tale munus huic, vel illi personæ, vel possit instituere modum applicandi illud; nihilominus tali muneri ex vi iuris divini adhæret talis iurisdictione, & ipsum munus ex vi divinæ institutionis datur, & consequenter Pontifex solum se habet, ut designans personam; Deus vero est, qui per se, & immediate tribuit munus, & consequenter potestatem.

A Veruntamen contra hunc modum explicandi hanc potestatem facile potest recepta veritas demonstrari. Nam in primis licet demus Episcopatum esse de iure divino, non solum quoad dignitatem ordinis, sed etiam quoad munus pastorale, non inde sequitur, institutionem, vel collectionem talis, muneris, vel iurisdictionis esse immediate à Christo, quia fieri recte potuit, ut Christus docuerit, & præceperit Apostolis, & præcipue Petro, modum regendi monarchiam Ecclesiasticam medijs Episcopis tanquam pastoribus ordinariis, & Principibus sub Petro, & nihilominus quod commiserit Petro, & institutionem muneris cum tali iurisdictione, & collationem eius, non tantum designando personam, sed etiam potestatem ipsam impertiendo. Hæc enim duo valde distincta sunt, & separabilia, præcipere aliquid fieri, vel facere illud. Ut, fieri etiam potuit, ut Christus Apostolis præceperit, ut ordinaret modum & ritum celebrandi Sacrificium Missæ quoad accidentales caeremonias, & nihilominus eis commiserit illas ordinare, & instituere. Idemque dici potest de Oratione publica Ecclesiæ, & similibus. Sic ergo potuit Christus præcipere, ut esset in Ecclesia pastorale munus Episcoporum, & nihilominus institutionem illius muneris committere Petro. Hoc autem posito, (in quo nulla repugnantia, nec moralis incommoditas ostendi potest) plane sequitur, iurisdictionem Episcoporum esse de iure humano, & per homines dari. Quia res est talis ex immediata institutione, non ex præcepto, quod ad illam movit. Nam præceptum remotè se habet, & est generale, & non determinat particulares circumstantias rei, sine quibus res ipsa non fit. Institutio vero proximè se habet, & constituit rem in particulari cum determinatis circumstantiis. Sicut in exemplis adductis caeremoniæ Missæ sunt de iure humano; esto præceptum generale ordinandi illas fuerit divinum, ut re vera est, siue fuerit divinum naturale, siue positivum, & sic in similibus. Idem ergo erit in præsentem ex dicta hypothesi, quod Episcopatus inferiores pontificali dignitate non habent à iure divino nisi generale præceptum instituendi, & conferendi talem dignitatem, ut si Rex mittens Proregem in Indiam, illi præcipiat constituere in provinciis ordinarios gubernatores, illi vero committat, & modum potestatis illis conferendæ, & munerum largitionem, non dicentur postea gubernatores illi habuisse munus à Rege immediate, sed à prorege, licet ex regis præcepto, quia proxima mensura potestatis est voluntas, ac iudicium Proregis, & ipse est etiam proxima causa, quæ ex vi suæ potestatis alia officia providet; ita ergo erit in præsentem, posita prædicta institutione.

D Quod ergo talis fuerit Episcopatum institutio, probatur primo ex modo loquendi Canonum; ait enim Gregor. in cap. Decreto. 2. q. 6. *Romana Ecclesia vices suas ita alijs impertivit Ecclesijs, ut in partem sint vocata sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis*. Vbi pondero verba illa, *Vices suas impertivit*: nam plane significant, aliarum Ecclesiarum pastores à Romano habere potestatem, & ideo suo modo vices illius gerere, sicut olim Prætores vices Imperatoris gerebant. Non intèdit autem per hoc docere Greg. Episcopos esse tantum Vicarios Papæ, & non proprios pastores, & Principes, sed solum voluit explicare emanationem vnius principatus ab alio, à quo creatur Episcopi, ut eius coadiutores. Item Leo papa in capite

14
Rejicitur prædictus modus.

15
Gregor. in cap. Decreto. Leo in cap. ita Dominus.

Ita Dominus. 19. dist. loquens de potestate Petri, inquit in ipso fuisse à Christo principaliter collocatam. Vt ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in omne corpus diffunderet. Quod testimonium ita cludit Castro, vt particulam illam, *Ab ipso*, interpreteretur, dicere ordinem temporis: non causalitatis. Nam Christus est (inquit) qui immediate dedit Apostolis potestatem, sed prius Petro Matth. 16. & postea reliquis Apostolis Matth. 18. Sed in primis semper ibi supponit fallum, scilicet, Christum dedisse Petro, vel Apostolis potestatem Matth. 16. & 18. quia tunc non dedit, sed promisit, vt constat ex verbis, & communi expositione. Vnde falsum etiã est, Christum prius tempore dedisse Petro Apostolatam, vel potestatem, quam cæteris Apostolis: nam simul omnibus dixit, *Sicut misit me viuens Pater, & ego mitto vos*, Ioan. 20. & cap. sequenti dixit Petro: *Pasce oues meas*, quod pertinuit ad singularem dignitatem eius; postea vero iterum quoad munus Apostolatus dixit omnibus, *Euntes in mundum vniuersum predicare Euangelium*, &c. Matth. vlt. Potestas ergo Apostolorum, & iurisdictio illorum, vt tales erant non fuit, *ab ipso*, Petro etiam ordine temporis: non ergo in hoc sensu loquutus est Leo. Neque per illam particulam, *ab ipso*, refert solam personam Petri, sed etiam cum proportionem ad suos successores, vt constat ex contextu. Prius enim dicit, *Christum Dominum ita ordinasse Apostolorum officium*, vt in Beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret. Vbi non dixit prius tempore, sed principaliter, quia nimirum, in illo tanquam in capite, & ordinario pastore, cui succedendum esset, in alijs verò tanquam in legatis vitalitijs, vt sic dicam, officium illud collocauit. Et addit rationem, & causam, vt *ab ipso*, id est, per ipsum, *dona sua diffunderet*, non in Apostolos, iam enim de illis non tractabat, sed in corpus omne, non vno tempore, sed perpetuo, ideo enim voluit dignitatem illam Petri esse perpetuã vt per Petrum, & successores eius omnis alia potestas ad alios diffunderetur.

Secundo potest adiungi ratio, & congruentia, quia hic modus institutionis est magis consentaneus perfectæ monarchiæ, qualem esse Christi Ecclesiam Catholici intelligunt. Item est congruentior ad maiorem vniõnem membrorum omnium etiam principalium cum suo capite, & perfectiorem subordinationem, & consequenter maiorem Ecclesiæ pacem; ergo merito credimus, ita fuisse Ecclesiam à Christo institutam. Præsertim quia de supremi capitis institutione cum plenitudine potestatis, & absoluta pastoralis cura sine vlla limitatione constat expresse ex Euangelio; de potestate autem immediate data alijs prælatis, quibus perpetuo succederetur ex vi eiusdem donationis, non constat ex Euangelio, imo neque aliquod eius indicium reperitur. Et aliunde ex vsu colligi potest, mutationes, & erectiones Episcopatu ad Romanum Pontificem temper spectasse, vt sumitur ex ca. *Quantum*, & cap. *Salonitana* 63. dist. & cap. *Pastoralis*. & c. *Temporis*, 7. q. 1. & plura alia referi Vargas suprâ.

Tertio declaratur eadem veritas ex differentia inter pontificiam dignitatem, & officium Episcopi: nam pontificia dignitas habet certam, & immutabilem qualitatem & potestatem ex vi suæ institutionis in his, quæ ad substantiam eius pertinent, & ideo recte intelligitur esse potuisse, ac debuisse ex immediata institutione diuina. Nam ex parte subditorum, & territorij

A habet determinationem per modum vniuersalitatis, vt scilicet extendatur ad vniuersum mundum, & omnes Christianos baptizatos, & aliquo modo ad omnes homines, quantum necesse est ad fidei propagationem, ac iustam religionis Christianæ protectionem; & similiter ex parte actionum soluendi, & ligandi omnium modorum, & materiarum, in quibus versari possunt, habet eandem determinationem per vniuersalitatem, & in omnibus his habet immutabilitatem, quia nec augeri, nec minui ab hominibus potest, & ideo illius potestatis origo immediate in Deum fertur, quia non est in hominibus potestas nec innata, nec extrinsecus data, à qua tanta celsitudo potestatis manare poterit.

At vero munus Episcopale non habet certam qualitatem, aut determinationem ex vi iuris diuini, neque in territorio, neque in personis subdendis huic, vel illi Episcopo, neque in actibus regiminis, neque in materia illorum. Vnde videbimus quoad territoria Episcopatus esse inæquales, & eundem nunc augeri, nunc minui, vel vnum in duos diuidi, vel e conuerso ex duobus vnum fieri. Quoad personas etiam ex eadē Diœcesi aliquæ exinuntur à subiectione Episcopi, & immediate subiiciuntur Papæ, vel alteri iuxta voluntatem eius, & sæpe contingit Episcopum vnius Diœcesis habere Ecclesias subiectas sibi in alterius Diœcesi, & aliquam exemptam in proprio territorio. In ipsis etiam Episcopatibus est ordo hierarchicus Episcoporum, Archiepiscoporum, & Patriarcharum, seu Primatum, qui nullo modo potest in ius diuinum referri, vt per se constat. Item in actibus iurisdictionis spiritualis aliqui sunt, quos non possunt Episcopi ex vi sui officij, vt instituere irregularitates, vt in propria materia dicit, vel præscribere impedimenta irritantia matrimonium, vt ex propria materia suppono, vel relinquere suū Episcopatum, aut ad alium transire, iuxta caput. *Inter corporalia*, de Translat. Episcoporum. & cap. *Nisi cum pridem*, de Renunciat. & in vniuersum grauiorum causarum definitio iuxta caput. *Maiores*, de Baptismo. In alijs vero actibus iurisdictionis, quos Episcopalis potestas exercere potest, limitationem, & reservationem sæpe recipit, vel certam mensuram, vt in absolutionibus, dispensationibus, indulgentijs, & alijs similibus: ergo non potuit conuenienter tale munus habere diuinam institutionem immediatam, quæ debet esse certa, & præscripta. Qualis enim, & quanta hæc fuerit, ex iure diuino definiri non potest; ergo nec ipsum munus in potestate iurisdictionis consistens fuit immediate institutum, & datum à Christo, sed solum præceptum, & commissum Vicario suo.

D Dicitur, ex vi iuris diuini habere Episcopum integram potestatem iurisdictionis spiritualis, nisi à Papa in aliquibus rebus limitetur, & solum in hac dependentia esse inferiorem potestate Papæ, atque hoc modo habere certam qualitatem, & præscriptum modum ex vi iuris diuini, variabilem tamen per humanum. Sed in primis hic modus institutionis alienus est ab institutione diuina; decet enim, vt ea, quæ immediate à Deo præscripta sunt, immutabiliora permaneant, & ita videmus seruari in institutionibus sacrificij, & sacramentorum. Deinde, cum in illo munere tanta futura esset mutabilitas, ac varietas, & nunquam

stantiã eius pertinent.

18.

C. Inter corporalia.
C. Nisi cum pridem.
C. Maiores

19.
Evasio cum obuiatione.

reton-

Matth. 16.
& 18.

Ioan. 20.

Matth. vlt.

16.
Prædictus
modus institutionis
est magis
consentaneus
perfectæ
monarchiæ
& congruentior
maiori
vniõni membrorum
cum suo capite.

C. Quædã.
C. Salonitana.
C. Pastoralis.
C. Temporis
Vargas.

17.
Papalis dignitas habet certam & immutabilem qualitatem ex vi suæ institutionis in his, quæ ad substantiam eius pertinent.

retenturum esset totam illam vniuersalitatē, necesse fuit ita diuinitus institui, cum iam esset data Ecclesiæ in Petro sufficiens potestas, per quam posset ordinari: Deus enim suauiter disponit omnia, operando per causas secundas, quando commode potest. Denique ex illo modo institutionis videntur sequi aliqua absurda, vnum est, Episcopalem iurisdictionem de se, & ex vi iuris diuini extendi ad vniuersum mundum, & ad omnes homines, nisi per pontificem limiteretur ad modum iurisdictionis Apostolicæ, quod per se incredibile est. Aliud est posse Episcopos ex vi iuris diuini dispensare in matrimonio rato, nisi à Papa reseruetur, quod est etiam incredibile. Tertium est posse relinquere Episcopatum sua auctoritate, nisi à iure humano esset prohibitum, quod est contra Innoc. 3. in dicto cap. *Inter corporalia*. Et similia possumus multa inferri; non fuit ergo talis institutio diuina, sed solum hæc, vt crearentur Episcopi, qui essent ordinarij pastores principales animarum; ergo nihil aliud immediate per ius diuinum posituum institutum est. Ex illa verò generali ordinatione sequitur statim, in creando illo munere, seruanda in primis esse, quæ ius diuinum naturale postulat, supposito priori fundamento, scilicet, vt tale munus creetur cum omnibus necessarijs ad conuenientem vsum eius in his vero, quæ prudentialia, vel arbitraria sunt, res tota commissa est Petro; ergo ab illo, & per illum habent immediatè Episcopi omnem suam potestatem.

Vnde tandem concluditur, multò magis id dicendum esse de potestate ferendi leges, quia non solum potest illa limitari, vel ampliari per Pontificem, vt quotidie fit, sed etiam possent particulares Episcopatus institui, non cōferendo Episcopis potestatem condendi leges. Quia hæc potestas non est per se necessaria in omni gubernatore, nec in omni Principe, vt patet in temporalibus Principibus habentibus superiorem in illo ordine. Et ratio est, quia ad huiusmodi regimen, etiam ordinarium, principaliter sufficit potestas præcipiendi pro tempore, pro qua durat regimen, & obligandi, cogendi, ac iudicandi, quæ omnia possunt haberi sine potestate ferendi leges, id est, perpetua præcepta, & durabilia post mortem præcipiētis. Vel saltem posset Pontifex ordinare, vt statuta Episcoporum non essent firma, & durabilia, nisi ab ipso confirmarentur, vel nisi approbarentur à Concilio prouinciali, vel à Metropolitano, aut Patriarcha, prout ipsi iuxta regionum varietatem, ac distantiam videretur expediens. Cur enim hoc non poterit Pontifex? aut quæ est in his omnibus repugnantia. Imò vsus ipse ostendit, potestatem hanc sæpe illis cōcedi cum aliqua limitatione, vt patet ex cap. vlt. de Fer. ibi, *Cum clero, & populo*, & ex cap. *Nouit*, cum toto fere titulo de his, quæ fiunt à Prælat. sine consen. capit. Ergo ex diuino iure naturali non repugnat Episcopale regimen cum hac limitatione instituti, quandoquidem Episcopi in suo ordine non sunt supremi principes, sed superiorem habentes. Nec autem repugnat ex diuino iure positiuo, vt à fortiori constat ex dictis. Quia nullum est verbum in sacra Scriptura, nec vllum vestigium traditionis, vnde colligi possit tale posituum ius, si ex natura rei non est illa potestas necessario connexa cum Episcopali munere. Habent ergo Episcopi hanc potestatem, quia supremus Ecclesiæ legislator huma-

nus, qui est Pontifex, illam eis, vel expresse, vel tacite concessit, suoue muneri adiunxit. Sicut supra dicebamus de Dynastis subiectis Imperatori, vel alteri Regi supremo in temporalibus, tunc posse leges ciuiles condere, quando eis concessum est, & non alias. Quod autem Episcopis sit hæc potestas concessa, ex vsu, & ex iuribus citatis constat.

Ad primum ergo, & præcipuum fundamentum Castri, quod Episcopi sunt successores Apostolorum, respondetur vno verbo succedere illis vt Episcopi fuerunt, non vt fuerunt Apostoli: sunt enim hæc dignitates diuersarum rationum: Paulus enim Apostolus fuit, & nescimus fuisse Episcopum alicuius certæ diocesis, vel habuisse aliquam propriam Ecclesiam, tanquam ordinarium, & proximum pastorem illius, licet haberet sollicitudinem omnium Ecclesiarum. 2. Corint. 11. & in multis creauit Episcopos, vt Titum Cretæ, Timotheum Ephesi, Dionysium Athenis. De Ioanne etiam Euangelista legitur, rexisse vniuersas Ecclesias Orientis, & in eis Episcopos constituisse, non tamen propriam alicuius sedem priuatam Episcopum occupasse. Fuerunt ergo omnes Apostoli Episcopi immediatè facti à Christo quoad consecrationem, & quoad hanc succedunt illis omnes Episcopi: fuerunt item Apostoli Episcopi quasi vniuersales totius Ecclesiæ ex immediata cōcessionem Christi, & secundum hanc rationem non habuerunt successores præter solum Petrum, qui altiori modo pontificatum habuit.

Aliqui etiam Apostoli (licet non omnes) habuerunt determinatas sedes Episcopales, & quoad hoc non habuerunt Episcopatum immediatè à Christo, sed per determinationem humanam. Sic Iacobus Alphæi creatus est primus Episcopus Hierosolymitanus à Petro, vt testatur Chrysost. Hom. 87. in Ioan. & Euseb. libr. 2. Historiæ cap. 1. Sic etiam ipse Petrus primus Episcopus fuit Antiochiæ, quam sedem non immediatè à Christo habuit, sed sua auctoritate accepit, & eadem postea reliquit. Quoad hos ergo Episcopatus succedunt Apostolis Episcopi, propriè quidem, & in rigore solum in illis Ecclesijs, quæ aliquem ex Apostolis habuerunt in primum Episcopum, in reliquis vero solum per quandam imitationem, vel participationem, quam habent à Petro, non immediatè à Christo. Ad verba Christi. Matth. 18. iam dictum est, solum fuisse promissua. Modus autem quo talis potestas esset danda pastoribus Ecclesiæ, ibi non declaratur. Vnde licet Episcopi habeant per Petrum potestatem, verissimè in illos conuenit. *Quosunque ligaueris, &c.* Cum participatione, & distributione accommodata. Reliqua testimonia immerito afferunt, quia non solum de Episcopis, sed etiam de omnibus superioribus, seu Prælatibus inferioribus verum habent. Et suo modo etiam in Magistratibus, & principibus temporalibus, quamuis certum sit, non immediatè à Deo, sed per concessionem hominum habere suam potestatem. Nam postquam illas habent, incipiunt esse ministri Dei, & ideo illis debetur obedientia.

Ad secundum patet responsio ex dictis; concessa enim maiori in bono sensu, negatur Minor, quia potestas ferendi leges, non est de ratione intrinseca muneris Episcopalis secundum generalem rationem suam, secundum quam habet originem aliquam à iure diui-

21
Respondetur fundamētis aduersariorū.

2. Cor. 11.

Episcopi succedunt Apostolis vt fuerunt Episcopi. non vt Apostoli.

22.

Chrysost. Euseb.

Matth. 18.

23
Apostolatus fuit dignitas vniuersalis iurisdictionis in tota Ec-

Innoc. 3. in dicto C. inter corporalia.

20

C. vltim. de Fer. ibi. Cū clero & populo.
C. Nouit.

eleſtam ac
proinde cō-
petit ei fer-
re leges, nō
ſic vero E-
piſcopalis.

no ; & ideo non eſt apta comparatio , quæ fit
ad dignitatem Apoſtolatus : nam illa fuit di-
gnitas vniuerſalis iuriſdictionis reſpectu totius
Eccleſiæ, & ab ipſo iure diuino fuit determinata
ad illum gradū perfectionis. Episcopalis autem
dignitas quoad iuriſdictionem non eſt ita de
iure diuino , nec habet ab illo certum modum
potestatis , & conſequenter nec institutionem,
ſed ſolum generale præceptum inſtituendi ; &
conferendi illam. Et hoc modo ſufficienter ex-
plicantur verba Pauli , *In quo vos Spiritus Sanctus
poſuit Episcopos regere Eccleſiam Dei*: Eo vel maxime
quod etiam reges dicuntur regnare per Deum,
& habere poteſtatem à Deo, etiam ſi per homi-
nes immediate illis collata ſint regna ; ita ergo
licet Episcopos conſtituantur à Petro , veriſſime
dicitur , poſitos eſſe à Spiritu Sancto ad regen-
dam Eccleſiam , quia hæc eſt voluntas Spiritus
Sancti, & non ſine ipſius inſpiratione , & coope-
tione fit. Reliqua, quæ ibi adduntur , iam ſunt
expedita.

24

Ad tertium ex vſu reſpondetur, poſt Apoſto-
los ſemper fuiſſe Episcopos creatos per homi-
nes , & non immediate à Chriſto , & accepiſſe
ſuam poteſtatem mediante Pontifice ſummo ali-
quo modo, licet non ſemper fuerit idem modus
ſeruatus. Nam in principio naſcentis Eccleſiæ,
licet Petrus ſua auctoritate quam plurimos Epi-
ſcopatus erexerit, vt late reſert Baron. Ann. 44.
num. 11. 27. & ſæpe alijs locis ; tamen etiam
alijs Apoſtoli per poteſtatem ſibi à Chriſto con-
ceſſam Eccleſias erigebant , & Episcopos in eis
conſtituebant , vt de Paulo dictum eſt , & de ſe
ipſe teſtatur, & de Ioanne Euangelifta ait Hie-
ron. de Scriptor. Eccleſ. *Totas Aſia fundauit, rexitq;
Eccleſias*, Et Tertullian. lib. 4. contra Marci. cap.
Habemus (inquit) *Ioannis alumnas Eccleſias, nam eſt
Marcion Apocalypſim eius reſpuit*, Ordo tamen Episcoporum
ad originem recensuſ, in Ioannem ſtabit auctorem.
Et de alijs ſimiliter eſt notum, ac neceſſarium.

Baron.

D. Hieron.

Tertullian.

25

Ordo Hie-
rarchicus
ſus à Petro
dependens.

Nihilominus vero credendum eſt , omnes
Episcopos ab Apoſtolis creatos habuiſſe ſucceſ-
ſores, media Petri auctoritate, mediate, vel im-
mediate. Nam ordo Hierarchicus Episcoporum,
Archiepiscoporum, & Patriarcharum à princi-
pio Eccleſiæ incepit, & quia in Eccleſia perpetuo
erat duraturus, non ſine auctoritate Petri inſti-
tutus eſt ; vt alibi Deo dante latius dicemus.
Tunc ergo in Aſia, & alijs regionibus remotio-
ribus per electionem aliquam vſu, & tacito con-
ſenſu Romani Pontificis fiebant Episcopos &
ſuperiores Prælati, & fortasſe Archiepiscopos cō-
firmabant Episcopos, in Oriente, & regionibus
remotis, Patriarchæ autem Episcopos, ipſi vero
Patriarchæ à principio fuerunt per Petrum in-
ſtituti, & poſtea auctoritate Romanæ Eccleſiæ,
vel modo aliquo ab illa præſcripto conſtitue-
bantur, & ad hunc modum ſemper potuerunt
Episcopos mediate, vel immediate per Romanū
Pontificem creari. Et licet per electionem, vel
poſtulationem cleri, aut populi fierent, poteſtas
ipſa ſemper dabatur auctoritate capituli, vel per
ſe, vel per alios operantes , quod vſque hodie
ſeruatur in Eccleſia Catholica, ſemperque ſer-
uatum fuiſſe credendum eſt ? Nam vt ait Ire-
næus libro tertio, capitulo tertio. *Ad Romanam
Eccleſiam propter principaliorem principatatem ne-
ceſſe eſt omnes conuenire Eccleſias, hoc eſt, omnes vn-
dique fideles*. Quod licet maxime de Doctrina
Fidei verum ſit ; tamen etiam locum habet
in his omnibus, quæ ad vniuerſale regimen, &

Irenæus.

A grauioreſ eius actus pertinent , inter quos com-
putatur creatio Episcoporum, vt tradit Gregor.
in cap. *Præceptum*, diſtinct. 12. & ibi Gloſſa, &
alijs notant, & ſumitur ex cap. *Antiquis* 9. queſt. 3.
quod ſumptum eſt ex Epiftola Athanaſij ad Fe-
licem Papam. Vnde etiam notat Gloſſa in cap.
Quamquam de Elect. in 6. quod de iure antiquo,
& diſpoſitione Eccleſiæ poteſtas conferendi E-
piſcopatum pertinet ad Papam, & notat Panor-
mitan. in cap. *Verum*, de For. compet. nu. 11.

Atque hinc tandem explicata , & confirmata
manet vltima pars aſſertionis , in qua diceba-
mus , poteſtatem hanc Episcoporum originem
habere à iure diuino, & præceptū Chriſti eſt, vt
Eccleſia per Episcopos gubernetur , & quod à
Papa votentur in partem ſollicitudinis , licet
modus, determinatio, & collatio poteſtatis per
arbitrium , & prudens iudicium Pontificum fa-
cta ſit, & augeri vel limitari poſſit. Vt autem
hæc omnia clariora fiant , & ad omnes ſingula-
res perſonas, quæ leges Eccleſiaſticas ferre poſ-
ſunt , melius applicentur, nonnulla peculiaria
dubia in ſequenti capite proponemus, & expo-
nemus.

B

C A P V T V.

*Deciduntur nonnulla dubia quibus doctrina ſu-
prioris capituli magis explicatur.*

P Rimum dubium eſt, vtrum Episcopus poſ-
ſit condere leges ſine voluntate papæ, & que
regula in hac materia ſeruanda ſit, videlicet, an
poſſit Episcopus quicquid ei non prohibetur,
vel ſolum quod ei conceditur. In quo primo
dicendum eſt, Episcopos non poſſe leges ferre
in rebus, quas Papa ſibi ſpecialiter reſeruauit,
illis videlicet aliquo modo repugnantes. Hoc
eſt certiffimum ex ſubordinatione debita. Ha-
beturque in cap. 1. de *Translat. Episcop.* & cap. 1.
& 2. de *Reliquijs*, & *Venerat. Sanctorum*, & cap. vlt.
de *Religioſis domibus*. Vnde ſecundo certum eſt;
non poſſe aliquid ſtatueri contra ius commune,
quia eo ipſo repugnarent voluntati ſuperioris,
ſumitur ex cap. ſecundo de *Locato*. Tertio ad-
dendum , in grauioribus cauſis nihil poſſe ſta-
tuere, quia per generalem regulam Sedi Apo-
ſolicæ ſunt reſeruata. Notat Gloſſa in capit.
ſecundo de *Maiorit. & obedient.* Item Gloſſa
in cap. ſecundo, §. *Porro*, diſt. 3. & 18. diſtinct. in
principio. Abbas in capite vltimo de *Offic. Le-
gato*, numero quinto, & ſumitur ex cap. *Præceptis*
diſtinct. 12. & cap. *Multis*, diſtinct. 17. & cap. *Ma-
iores*, de *Baptiſmo*. Probatur etiam ex generali
principio, ſub generali conſeſſione non venire
ea, quæ in ſpecie non eſſent veriſimiliter conce-
denda cap. vltimo de *Officio Vicarij* in ſexto, &
optime ad rem præſentem in cap. *Quod translationem*.
Vbi adnotant Panormitan. & alijs, & Bar-
thol. in l. *Omnes populi*, *Digeſt. de Iuſtitia*, & iure,
numero 26. Dicuntur vero eſſe grauiora, quæ
ad nouam fidei declarationem, vel promulga-
tionem pertinent, vel quæ concernunt ſtatum
vniuerſalis Eccleſiæ, vt verbi gratia, continen-
tia ſacerdotum, aut quæ repugnant priuilegijs,
vel conſuetudinibus vniuerſalibus, iuxta caput,
Cum dilectus, de *Conſuetud.* vbi Gloſſa verbo,
Conſtitutus. Item vnam Eccleſiā alteri ſubiicere,
aut duos Episcopatus, vel vnum in duos diuide-
re, vt dicitur in dicto cap. *Quod translationes*, & ſi-
mile eſſet quadrageſimale ieiunium mutare, vel

Gloſſa.

C. antiquis.

C. quæquid.

C. Verum.

26.

Dubium pri-
mum.

Episcopos
nō poſſe ali-
quid ſtatue-
re cōtra ius
cōmune vel
circa ea quæ
papa ſibi ſpe-
cialiter re-
ſeruauit.

Gloſſa in
cap. 2.
§. Porro.
Abbas.
C. Præcep.
C. Maiores
C. Multis.

C. Quod
translat.
Panorm.
Barth.

Circa quæ
non poſſet
ſtatueri E-
piſcopus
C. Cum di-
lectus.

Circa qua
potest sta-
tuere Epi-
scopus.

quid simile. Extra hos vero casus pro generali regula habendum est, Episcopum non agere positiua approbatione, confirmatione, aut concessione papæ, vt possit statuta condere de se firma, ac perpetua, quia hoc conuenit illi iure ordinario, capite secundo de Maiorit. & obedient. cap. secundo de Constitut. in sexto & ex perpetua consuetudine, traditione Ecclesiæ, neque est vlla ratio ad limitandam hanc Episcopi potestatem.

2.

Secundum dubium est, Vtrum Episcopus possit sine consilio, vel consensu capituli, aut cleri, statuta efficere. Aliqui enim id affirmant ex Glossa in capitulo, *Siquis*, de Maioritatibus, & obedient. sed illa Glossa id non dicit, sed solum ait posse Episcopos constitutiones facere. Vnde Panormit. cap. vltimo de Offi. legati absolute id negat, citatque Ioan. Andr. & id colligit ex cap. *Nequit.* & cap. *Quanto*, de Iis, quæ fiunt à Prælato sine consensu capituli. Quæ iura non loquuntur de statutis, sed de objectionibus bonorum Ecclesiæ, & alijs similibus negotijs, quæ ab Episcopo sine capitulo faciendæ non sunt. Vnde dicendum puto, eandem fere regulam hic esse seruandâ, quæ in proximo antecedenti puncto posita est. Nam regulariter Episcopus non pendet in ferendis legibus à capitulo, quia non habet ab illo potestatem, sed à Papa, à quo in suo gradu constitutus est princeps habens regimen Monarchicum, quia hoc erat magis consentaneum diuino iuri. Item, quia nullo iure adhibetur hæc limitatio potestatis Episcopalis, nec talis dependentia Prælatis à subditis in legibus ferendis sequitur ex principiis naturalibus: ergo non est pro generali regula constituendâ, solum ergo dici potest, esse necessarium concilium, vel consensum cleri, aut etiam populi in casibus à iure expressis, vel in his rebus, quæ specialem rationem, vel necessitatem præ se ferunt. Exemplum prioris partis habetur in capitulo vltimo de Feriis, & de illo latè dixi in tom. primo de Religione tractat. 2. lib. secundo, cap. 11. à num. septimo. Exemplum alterius partis sunt, si leges Episcopi disponant de rebus, quæ possunt cedere in præiudicium capituli, aut cleri, proportionem seruata, vt si sint contra priuilegium à Superiore illis concessum, vel contra præscriptam consuetudinem. Et hoc ad summum potest colligi per argumentum à simili ex dictis capitulis; *Novit*, & caput. *Quanto*, & magis ex cap. *Vestra*, de Locato; & est hæc communis sententia. Felinus cap. *Cum omnes*. de Constitut. num. 11. & Archid. ex textu ibi cap. 1. de confer. dist. 3.

C. Nouit.
C. Quanto.
C. cum om.
Felin.
Archid.

3.

Idem posse
Archiepif.
in suis par-
ticularibus
Diocesis.
quod Epi-
scopi in suis.

Tertium dubium est, quid dicendum sit de superioribus Prælatis, vt sunt Archiepiscopi, Primates, seu Patriarchæ. De quibus in primis certum est, iure communi idem posse in suis particularibus Diocesis, quod Episcopus, quia illarum Episcopi sunt. Deinde dicendum est, nihil amplius, vel intra, vel extra illas posse, nisi speciali iure, aut præscripta consuetudine, vel priuilegio eis consensus sit. Ita sumitur ex cap. quarto vsque ad caput. *Conquestus*. 9. quæst. tertia, & caput. *Duo simul*, de Offi. Ordinarij. Ratio autem est, quia hæ dignitates, quatenus superiores Episcopis sunt, omnino sunt de iure humano Ecclesiastico, & ideo nihil ratione illarum fieri potest, nisi quod specialiter concessum est: præsertim cum ita sit in dictis iuribus declaratum. Vnde quod ait Glossa in principio distinct. 18. verbo, *Constituendum*, scilicet, Episcopum posse

C. Duo.

Glossa.

A condere Canones Episcopales, & Archiepiscopum prouinciales, intelligendum est de Archiepiscopo cum concilio prouinciali, alias iuri repugnaret, vt constat, ex iuribus citatis, præsertim ex cap. *Nullus primas*, 9. quæstione tertia. Ideoque æquiparatio illa Archiepiscopi cum Episcopo non est omnimoda etiam respectiue: nam Episcopus solus potest facere Canones Episcopales, non sic Archiepiscopus prouinciales.

C Nullus
Primas.

Atque ex his facile intelligi, seu expediri potest quartum dubium, scilicet, quam potestatem habeant ad condendas leges Cardinales, Abbates exempti, habentes iurisdictionem Episcopalem, vel alij similes Prælati, aut etiam legatus Pontificius. Primo enim de Cardinalibus dicendum est, per se, & ratione suæ dignitatis solum posse leges ferre in Ecclesijs suorum titulorum. Probatur, quia tantum in illis habent iurisdictionem Episcopalem, vt aperte sumitur ex cap. *His qua*, de Maioritate & obedient. & cap. *Querelam*, de Elect. vbi id notat Panormit. citans Ioan. Andr. & alios, & Hieron. Manfred. tracta. de Cardinalib. Decis. 134. Secundum dicendum est, inferiores Prælatos, licet Cardinales non sint, si habent iurisdictionem Episcopalem, posse iure communi in suis quasi Diocesis leges ferre, nisi eis sit specialiter prohibitum, aut ex consuetudine, vel peculiari institutione requirant communitatis, vel capituli consensum, quod tam ad regulares, quam ad seculares extendi potest. Ratio est, quia hæc potestas est iurisdictionis, & per se, & iure ordinario est coniuncta cum iurisdictione Episcopali. Tertio idem dicendum est de legato Summi Pontificis: habet enim potestatem condendi leges in sua prouincia, quæ duret, etiam finito munere eius, donec reuocentur, vel à Papa, vel ab alio habente æqualem potestatem. Ita declaratur in cap. vltimo de Offi. legati, vbi Panormitan. & alij, Syluester verb. *Lex*. num. 4. Ratio est, quia hoc munus ita institutum est à Summis Pontificibus, & quia illi legati habent iurisdictionem plusquam Episcopalem, & ordinariam, vt patet ex toto titulo de officio legati.

4.
Cardinales
posse ferre
leges solum
in Ecclesijs
suorum ti-
tulorum.

C. His qua
C. Querelam
Ioan. Andr.
Manfred.

Legatus / Summi Pontificis habere potestatem ferendi leges in sua prouincia.

Vltimo dicendum est, nullam aliam personam singularem, præter numeratas habere in Ecclesia potestatem ferendi leges canonicas, quia nulli concessa legitur, neque cum aliquo alio munere coniuncta est. Et ratio reddi potest, quia (vt supra dixi) potestas legislatiua in qualibet republica, de se est suprema; in inferioribus autem solum esse potest, quatenus à supremo Principe comunicatur: non solet autem communicari, nisi magis principalibus, & habentibus superiorem valde gubernationem, & ideo in Ecclesia iure ordinario hæc potestas non est coniuncta, nisi cum principali iurisdictione, qualis in Ecclesia est Episcopalis, & non inferior.

5
Nulli præter dictos habere potestatem condendi leges canonicas.

Quinto dubitari hic solet, an sententiæ Sanctorum Patrum, præsertim illarum, quæ in decreto habentur, vim legis habeant. Ratio dubitandi est, quia in Decreto Gratiani vt tales insunt, & ita communiter, vt canones citantur. Imo Glossa in capite *Noli*, distinct. 9. verb. *In istis*, generaliter dixit, sententias Patrum, quæ probantur à Gelasio distinctione 15. cap. 3. esse Canonicas vsque ad minimum apicem. Sed hoc non habet fundamentum, quia nec Ecclesia hoc sentit, cum Patres non fuerint canonici scriptores, nec infallibilē assistentiam

Glossa in C. Noli.

Spiritus Sancti habuerint. Neque in illo textu id dicitur, nisi specialiter de quadam Epistola Leonis Papæ, in qua ut Pontifex loquutus est. Vnde per vim exceptionis satis significatur, approbationem aliorum operum non esse in eo sensu factam, sed solum ut de grauissima humana auctoritate illorum Patrum constaret. Quod ergo ad præsens spectat, dicendum est, sententias, seu dicta Sanctorum, per se, & quatenus nituntur auctoritate eorum, non habere vim legis, ut notat Glossa distinct. 20. in principio, & sumitur ex tota illa distinctione. Et ratio est, quia lex non est actus doctrinæ tantum, sed potestatis; Sancti autem Patres non habebant potestatem hanc, neque etiam hac intentione talia scripta tradebant. Lege Panormitan. Decius & Felinum cap. Ne innitaris, de Constitut. Dixi autem, *Per se, & quatenus eorum auctoritate nituntur*, quia interdum ipsi testificantur de præcepto, vel à Christo, vel ab Apostolis tradito, vel Ecclesiæ traditione introducto; & nunc ex illis colligitur præceptum tanquam ex testibus, non tanquam ab auctoribus. Vnde iuxta modum, quo de re aliqua, seu obligatione testificantur, & iuxta maiorem, vel minorem consensum Sanctorum inter se, eo maiorem, vel minorem fidem efficiunt; de qua re vide Augustin. de Anchona libro de Potestate Papæ quæst. 100. & Canum libro 7. de Locis cap. 3.

Addo præterea, sententias Patrum non accipere vim legis, eo quod à Gratiano in suo Decreto insertæ sint, nisi ab aliquo Pontifice fuerint canonizata, ut inter Decretales aliquando inueniuntur. Ratio est, quia nec Gratianus habuit potestatem dandi vim legem, neque Pontifex aliquis pro legibus approbavit omnia, quæ in illo Decreto continentur. Quauis aliqui Canonistæ oppositum sentiant, quos refert, & sequi videtur Felinus in cap. 2. de Rescript. num. 45. Sed re vera non habent firmum fundamentum: nam consuetudo, quam allegant, non est in eo sensu (iuxta conceptum communem sapientum) introducta. Et ita sentiunt plures alij Canonistæ, quos idem Felinus refert, & Decius ibidem, num. 15. Idemque dicendum est de aliquibus legibus civilibus, quas in suo Decreto Gratian. posuit, quia non eo ipso habent vim legis canonice, nisi ab aliquo Pontifice sint canonizata; propter eandem rationem; ut sentit Glossa in capite 1. de Rebus Ecclesiæ non alienandis in 6. verb. *Tractatus*, & videtur supponere Nauar. de Reditib. Eccles. quæst. 3. Mon. 17. num. 5.

Denique obiter addo, nonnulla referri à Gratiano. quæ in Concilijs, vel Patribus, quibus ipse ea tribuit, non inueniuntur, de quibus merito dubitari potest, an habeant vim legis. Nam aliqui putant, omnino esse credendum Gratiano, quia iura auctoritatem illi tribuere videntur, iuxta Decium, & Felinum supra. cum Panormitan. cap. secundo, citato de Rescriptis. Veruntamen licet illa sit aliqua præsumptio, non tamen sufficiens, ut inducat legis auctoritatem, & sufficientem propositionem. Quia Gratian. (verisimile est) non omnia sumpsit ex propriis originalibus, sed multa ex antiquioribus Decretis, seu collectoribus, & ita facile potuit deceptio, & mutatio fieri, præsertim in nominibus auctorum. Item in Decreto Gregoriano multa emendata sunt. Quapropter consulenda semper sunt originalia: quando verò hæc non in-

ueniuntur, inspiciendum est, an talia decreta usu saltem, & consuetudine sint recepta, vel in alijs certioribus decretis confirmata, alioqui ad ius constituendum non sufficient.

C A P V T VI.

Quæ communitates, seu congregationes Ecclesiasticæ habeant potestatem condendi leges.

PRimum locum inter has communitates, seu congregationes habet generale concilium, quod tribus modis considerari potest; primo ut Summum Pontificem personaliter habeat præsentem, cuius auctoritate, & congregatum sit, & procedat: secundo quod habeat auctoritatem Papæ per legatos præsentem, non tamen personam; tertio, ut omnino sine Pontifice sit. De primo res est per se nota, quia si solus Papa potest ferre leges pro vniuersa Ecclesia, à fortiori poterit simul cum concilio generali; & huius rei exemplum habemus Actor. 15. ut supra notamus. De secundo etiam concilio si à Papa postea confirmatum sit, est etiam manifestum habere eandem potestatem, propter eandem rationem, & huius rei exemplum habemus fere in omnibus concilijs generalibus extra urbem factis, & maxime in Tridentino.

Difficultas autem est, an hoc concilium habeat potestatem obligandi per suas leges, prius quam à Papa confirmetur. Aliqui Auctores affirmant, significat Victor. in Relect. 2. de Potestate Papæ quæst. 1. num. 6. & Sor. in 4. distinct. 20. quæst. 1. art. 4. ad 2. Suaderi potest, quia concilium illud habet infallibilem auctoritatem; ergo & supremam potestatem. Item quia alias superflue cōuocaretur ad leges condendas, quia tandem solus Pontifex illas conderet. Verior tamen sententia est, illas leges non obligare sine confirmatione Papæ. Ita Caiet. Opusc. de Comparatione Papæ, & Concil. Turrecrem. libro 2. Summæ cap. 71. Nauar. libro 1. Consil. titul. de Constitut. consil. 1. num. 4. Quod sufficienter probatur perpetua traditione, & obseruatione conciliorum generalium; semper enim confirmationem à Pontifice postularunt, & antea non censebantur habere vim obligandi suis legibus, nec vniuersæ in Ecclesia recipiebantur. Quod si aliquando prouincia, vel Ecclesia aliqua particularis ante confirmationem admittit talem legem, id facit vel spontaneè, vel ex particulari præcepto suorum prælatorum, ut Nauar. notat, specialiter circa decreta Concilij Trident. quæ ante confirmationem cœperunt in Hispania obseruari. Ratio autem est, quia concilium congregatum sub obedientia Pontificis non habet immediate ex iure diuino iurisdictionem super vniuersam Ecclesiam: nullibi enim illi concessa loquitur, sed Petro; tantum ergo iurisdictionis habet, quantum illi à Papa conceditur, sed Papa non dat auctoritatem concilio ad ferendas leges obligantes prius, quam ab ipso confirmetur, ut ex usu constat; ergo. Dices, potest illam dare, & mittere legatos cum ea potestate, & conditione, ut leges à concilio latae statim sine alia confirmatione promulgari possint, & obligare. Respondeo primo, si Papa id faciat antecederet, ut sic dicam, confirmare illas leges; cum dicimus autem confirmationem esse necessariam, de con-

De cōcilio tripliciter spectato.

Actor. 15.

Victor. Sor.

Leges conciliorum non obligare sine confirmatione Papæ patet traditione. Caiet. Turrec. Nauar.

Conciliū congregatū sub obedientia Papæ non habet immediate ius diuino iurisdictionis in tota Eccles.

Panormit. Decius C. No in innitaris.

August. de Anchona. Canus.

7
Dicta Patrum non accipere vim legis eo quod à Gratiano in suo Decreto sint inserta, nisi ab aliquo Pontifice sint canonizata. Felinus. Decius.

Glossa. Nauar.

8

Gratian. Decius. Felinus. Panormit.

sequente; vel antecedente intelligendum est. Addo vero, nunquam id fieri, nisi quando Papa in ipsa instructione concilij in particulari declarat, quid præcipiendum sit: nam in communi, & indifferenter non est ita expediens, quia confirmatio Papæ, ut certam habeat, & infallibilem assistentiâ Spiritus Sancti, oportet, ut circa rem certam, & determinatam versetur. Quod verò consilium huiusmodi illam habeat, antequam confirmetur: satis dubia res est, de qua non est hic dicendi locus.

Superest dicendum de Concilio quando Papa, nec per se, nec per legatos adest. Et quidem si in Ecclesia sit certus aliquis, & indubitatus Pontifex, talis congregatio, nec esset verum concilium, quia non esset legitime coactum, utpote sine auctoritate Pontificis Romani: nam repugnare videtur, ut eius auctoritate congregetur; & quod desint in eo legati eiusdem, vel aliquis, qui ipsius nomine præsideat, & quod sit concilium generale. Vnde si tale concilium fingatur, non poterit dici generale, quia omnino in illo deest Ecclesiæ caput, cum tamen eo tempore, ut supponitur, non desit in Ecclesia. Vnde etiam illo casu ficto admissio, constat, decreta, & legis talis concilij non posse obligare vniuersam Ecclesiam ante confirmationem Papæ, quia non est generale, & quia de illo à fortiori procedunt dicta in priori puncto.

Solum ergo superest dubium, quando contingit tale concilium congregari deficiente Pontifice, propter exortum schisma, ut contingit tempore concilij Constantiensis. Et tunc dicendum censeo, tale concilium solum habere eam potestatem, quæ necessaria est veluti ad defensionem Ecclesiæ, & ad pacificandâ illam eligendo summum Pontificem certum, & ideo solum ea posse præcipere, & ordinare, quæ ad hunc finem necessaria sunt; non vero leges perpetuas pro vniuersa Ecclesia statuere. Hoc in primis probat usus. Deinde ratio, quia tale concilium non habet hanc iurisdictionem immediate ab aliquo iure diuino positio, quia nec scriptum est, nec traditione constat; neque etiam habet à Summo Pontifice, quia supponimus, illum non esse, & qui præcesserunt, illam non reliquerunt, quia nullum etiam decretum de hoc habemus; solum ergo habet potestatem, quæ ex iure diuino naturali consequitur in quolibet corpore mystico, ut possit se gubernare, & tueri per principes particulares unitos in vnum corpus, quando deest supremum caput. Hæc autem potestas ex natura rei solum consequitur ad prædictum finem; & cum dicta moderatione. Vnde si tale concilium aliquas ferret leges, ad summum posset obligare ex vi acceptionis Ecclesiæ, vel quatenus singuli Episcopi posset illas in suis Episcopatibus ferre, vel vsque ad electionem Pontificis.

Vnde obiter intelligitur, quid dicendum sit de Collegio Cardinalium, vacante Sede; nullas enim ferre potest leges, quæ obligent totâ Ecclesiam. Ratio est, quia nullibi est illi Collegio concessa talis iurisdictione. Nam de iure diuino est idem argumentum, quia nullibi constat. Nec collegium ipsum, seu Cardinalium dignitas censetur esse de iure diuino, iuxta cōmuniorem sententiam, quam nunc non definimus. De iure vero Ecclesiastico potius colligitur prohibitio ex Clementina, Nec Romani, de Elect. in princ. ibi, Irritum, aut inane decernentes quidquid potestatis, aut

iurisdictionis ad Romanum Pontificem (dum vivit) pertinentis, ceterum ipse duxerit exercendū. Solumque ibi excipiuntur, quæ in cap. Vbi periculum, de electio. in 6. Cardinalibus conceduntur: ibi autem nihil eis conceditur, nisi quæ ad electionem Pontificis, & ad defensionem Ecclesiæ, & quæ ad obuiandum imminetibus periculis spectant. De reliquis verò potius dicitur, Quod se nequaquam de alio negotio intromittant. Et in Paragrapho, Certum, additur, Omni conatu, & sollicitudine prout possibilitas patitur, id acturi tantummodo, ut eorum ministerio acceleretur vtilis, & pernecessaria totius mundi promissio. Atque hæc sententia sumitur ex Glossa in Clementina vnica, de Schismatibus. Verbo Sede vacante, in fine. expressius Abbas in caput, Cum te. de Re iudic. num. 13. & ibi Felinus num. 11. & Anton. de Butr. & Imola in cap. Translatio. de Constit.

Contrarium verò tenuit Archidiaconus cum Laurent. in cap. Cum constitueretur. 30. dist. in fine, & sequitur Iacobus, libro primo de Conciliis, art. 12. p. 38. Alban. de Cardinal. questione 42. in fine Manfred. de Cardinal. Decisio. 6. Fundantur, quia Senatus poterat condere legem L. Non ambigitur. Digestis de Legibus. collegium autem Cardinalium habet auctoritatem Senatus, cap. Ecclesiæ 16. questione prima, & caput, Constantinus; 96. distinctione. ergo. confirmatur, quia collegium Cardinalium habet potestatem creandi legislatores, quid ergo mirum, quod possit condere leges. Sic enim intulit Hugo in cap. Nullus. 79. dist. posse illum collegium creare Cardinalem, quia potest eligere Papam. Confirmatur secundo, quia illud collegium repræsentat vniuersam Ecclesiam, quatenus illius nomine potest eligere Papam. Sed hæc sententia non habet firmum fundamentum, neque video quomodo intelligi, aut defendi possit. Nam vel loquitur de cœtu Cardinalium, viuentis Papa, aut sede vacante; neutro autem modo vera esse potest; ergo. Minor quoad priorem partem patet, quia viuentis Papa, nullam iurisdictionem ordinariam habet illud collegium, ut collegium est. imò nec singula personæ eius nisi in propriis titulis, ut supra dictum est. Quapropter, viuentis Papa nec congregari in vnum possunt per modum talis collegij, nisi ex voluntate, & auctoritate eiusdem Papæ, præsertim ad disponendum de his, quæ ad Ecclesiæ regimen spectant, multoque minus poterunt tunc condere legem sine Papa. Altera vero pars euidenter conuincitur ex iuribus allegatis, & discursu facto.

Vnde illa æquiparatio cum senatu friuola est, quia nec in illis decretis habetur, & licet fieret, intelligenda esset quoad honoris & dignitatis titulos, non quoad iurisdictionem spirituales. Hanc enim non potuit dare Constantinus, nec est in cōmunitate aliqua Ecclesiastica, nisi à Papa deriuetur. Ad primam vero confirmationem negatur consequentia, quia potestas solum est data Cardinalibus ad actum eligendi, non ad alios, licet minus nobiles. Vnde etiam illa æquiparatio Hugonis falsum infert, quia Collegium Cardinalium re vera non potest creare Cardinalem, quia nullibi datur illi hæc potestas, & potestas definita ad actum nobiliorem non potest extendi ad alium diuersæ rationis, licet minus nobile, & ita notauit Glossa in Clement. 2. de Elect. verb. Potestatis, & Turrecrem. in dicto cap. Nullus. In secunda denique confirmatione, in rigore falsum est, quod sumitur: nam potestas

Glossa.
Abbas.
Felinus.
Anton. de Butr.
Imola.

Arch.
Laurent.
Alban.
Manfred.

C. Ecclesia
C. Constant.
Hugo in C.
Nullus.

Glossa:
Turrecr.

De concilio
sine Papa
aut eius
legatis.

De concilio
tempore
Schismatis.

Collegium
Cardin. va-
cante Sede
nullas ferre
posse leges
obligantes
totam Ec-
clesiam.

Clement. nec
Romani.

illa eligendi Pontificem non est in illo collegio ab Ecclesiâ, sed à Christo, mediantibus præcedentibus Pontificibus. Deinde licet Collegium illud repræsentaret Ecclesiâ, non tamen simpliciter, sed ad præbendum illum consensum, sicut procurator destinatus tantum ad unum actum. Sicut etiam Concilium Acephalum, sede vacante, dicitur repræsentare totam Ecclesiâ, non tamen omnino perfectam, sed carentem capite, & in ordine tantum ad creandum illud, & tollenda impedimenta, vel incommoda, quæ interim solent Ecclesiâ aduenire.

8
De minoribus conciliis.

*Hostien.
Decius.
Innocent.*

Secundo loco dicendum est de minoribus conciliis, de quibus statuitur regula, posse ferre leges accommodatas, & proportionatas iurisdictioni suæ, tam quoad territorium, quam quoad materiam legum. Hanc sumo ex communi doctrina Canonistarum in §. Porro, post cap. Regula, dist. 3. Hostien. in Sum. tit. de Constit. Decio, & aliis circa eandem Rubricâ, Innocent. in cap. Graue, de Præbendis. Declaratur, & probatur breuiter: nam hæc concilia sunt triplicis ordinis, quædam dicuntur nationalia, ut in Hispania fere fuerunt Toletana, & generaliter sunt illa, ad quæ conueniunt non solum Episcopi, sed etiam Archiepiscopi alicuius nationis sub vno Primæ, vel Patriarcha. Alia sunt prouincialia vnius Metropolis, in quibus conueniunt Episcopi suffraganei cum suo Archiepiscopo. Alia denique sunt synodalia, quæ ordinarie non vocantur concilia, sed synodi, & ad ea conueniunt Abbates, & Parochi cum suis Episcopis. Nullum ergo ex his potest per se ferre leges obligantes totam Ecclesiâ, nisi Pontifex illas efficiat suas, quia non habent vniuersalem iurisdictionem, & eadem ratione non possunt ferre leges in materiis grauioribus reseruatis Pontifici, iuxta regulam supra positam. At vero in materia proportionata potest vnumquodque in suo territorio leges ferre.

9.
*C. Catholica.
C. Consilia
C. Penult.*

Conclusio ergo sic explicata sumitur ex cap. Catholica, dist. 11. & ex cap. Concilia, dist. 17. & fere tota dist. 18. & cap. Penult. dist. 92. Ratio autem huius iurisdictionis sumi potest vel ex natura rei, supposita ordinaria iurisdictione Episcoporum, & aliorum Prælatorum superiorum, qui in ordine Ecclesiasticæ hierarchiæ illis superiores sunt aliquo modo. Nam inde statim fit, ut quatenus plures Episcopi sub vno Archiepiscopo, vel Patriarcha constituuntur, possint etiam in vnum congregari, & legitimum corpus mysticum efficere, in quo ex natura rei est potestas legislatiua, eo ipso quod à superiore non prohibetur. Et eadem ratio procedit in clero sub vno Episcopo constituto, &c. Vel etiam potest hæc iurdictio censi ex institutione humana, quia Summi Pontifices voluerunt ad maiorem vniõnem, & conformitatem diuersarum nationum, vel prouinciarum, aut Episcopatum respectiue, & ad magis suauem gubernationem, ut non solum per ipsos Episcopos, seu Primates sigillarim, sed etiam per legitima Concilia, & synodos leges ferri possent. Quæ institutio constat ex traditione antiquissima, & insinuat in citatis decretis, & nouissime in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 2. de Reformation. quatenus præcipit, synodalia, & prouincialia Concilia frequenter fieri.

10

Vnde fit, ut ad obligationem legum, quæ ab his Conciliis fiunt, non sit necessaria confirmatio Papæ. Quia hæc concilia intra se habent, vel habere debent caput sibi proportionatum,

A scilicet, Patriarcham, aut Primatem, vel Archiepiscopum, vel Episcopum respectiue; & ideo sufficiunt ad ferendas, & confirmandas suas leges particulares. Item in his legibus per se sumptis non est illa infallibilis auctoritas, quæ in legibus Conciliorum generalium, quia non feruntur pro tota Ecclesiâ. Et hinc etiam constat limitatio posita, quia hæc leges non procedunt à suprema iurisdictione, & ideo nec vniuersales esse possunt, nec de rebus grauioribus, quæ vel totam Ecclesiâ attingunt, vel Summo Pontifici reseruata sunt. Hoc autem intelligendum est præcise sistendo in auctoritate talium Conciliorum secundum se: nam si in aliquo eorum adsit Summus Pontifex, vel eius confirmatio postea accedat, possunt tales leges omnem vim, & efficaciam accipere iuxta Pontificis voluntatem. Quia potestas in eo non deest, ut supra dixi, & ideo ad maius auctoritatis robur, & ut leges immutabiliore sint, solent hæc concilia confirmationem suarum legum à Pontifice postulare. Hæc autem confirmatio non satis est, ut tales leges ultra territorium suum extendantur, nisi hac intentione à Pontifice confirmetur, vel per traditionem, vel alium modum extendantur. Sic enim multa decreta Conciliorum prouincialium generaliter recepta, & canonizata sunt. Ad hoc autem non satis est inueniri in Decreto Gratiani, ut supra tetigi, sed aliunde in particulari obseruandum est, ex usu, & traditione, vel Pontificum decretis.

B Tertio loco dicendum est de inferioribus communitatibus, & primo de capitulo Ecclesiæ cathedralis, quod dupliciter considerari potest, scilicet, vel viuentis Episcopo, vel sede vacante. Item potest esse sermo vel de statutis obligantibus tantum ipsummet capitulum, & membra eius, vel de pertinentibus ad totum Episcopatum, vel clerum. Primo ergo est certum, capitulum nihil posse viuentis Episcopo statuere de his rebus, quæ ad alios pertinent, quia nullam habet iurisdictionem. Secundo conueniunt omnes, posse aliqua statuta facere pertinentia ad se ipsum, seu capitulares suos. Dubitant autem Doctores, an possit ea facere per se sine consensu Episcopi, vel illum requirat. Cum enim Episcopus sit caput, non videtur corpus sine illo quidquam posse facere argumento capituli Nonit, de his, quæ fiunt à Prælati, &c. Aliunde vero videtur Capitulum illud esse corpus distinctum, & habere suum proximum caput, scilicet, Decanum, & ut sic posse facere sua statuta. Sic enim aliquando in iure capitulum ab Episcopo distinguitur, in quo significatur Episcopum non esse partem capituli, etiam si alias sit superior. De quo videri potest optima Glossa in Clement. 2. de Statu & qualitat. verb. In eisdem, & quæ notantur in Rubrica de his, quæ fiunt à Prælati sine consensu capituli, in qua fit clare dicta distinctio, & in cap. Vnic. Ne sede vacante in 6. Communis tamen resolutio est, minora quædam, quæ solum pertinent ad bonum ordinem, & regimen Capituli, posse ab ipso statui sine confirmatione Episcopi, argumento capitis Cum omnes. de Constit. in grauioribus autem, quæ spectant ad suæ Ecclesiæ commoda, & ad obseruantiam antiquarum consuetudinum, necessarium esse consensum Episcopi, argumento capitis Cum accessissent, de Constit. Vbi in re graui confirmatio Papæ postulat, argumento capitis Cum consuetudines, de Consuetudine. Et rationes pro

11
De inferioribus communitatibus.

C. Noua.

*Glossa in
Clement.*

C. Vnic.

Minora quædam quæ solum pertinent ad bonum ordinem, & regimen capituli, posse ab ipso statui sine confirmatione Episcopi.

Glossa.
Syluest.
Panormit.
Innocent.

12
Felinus.

Barthol.

utraque parte factę vtrunque etiam partem probant. Et ita docuit Glossa in cap. 2. §. i. verb. *Statusum*, de Verb. signific. in 6. Syluest. verb. *Lex*. question 4. Panormit. cum Innocent. in dict. cap. *Cum omnes*. num. 4. & latius ibi Felinus referens plures à num. 8.

Sed obiicit Felin. ibidem num. 10. §. *Quarto est aduertendum*, quia Capitulum nullam habet iurisdictionem, neque magnam, neque parvam; ergo nullam legem omnino facere potest, quia lex essentialiter est actus iurisdictionis, vt supra lib. 1. & 3. dictum est cum Barthol. in l. *Omnes populi*, ff. de Iust. & iur. q. 1. & alijs. Respondet autem Felin. quod statuere in decisione causarum, & super his, quę pertinent ad iurisdictionem, est iurisdictionis proprię. At vero statuere non esse iurisdictionis, quia vniuersalitates possunt facere statuta in negotijs ad eas spectantibus, licet iurisdictionem non habeant. Sed iam in superiori libro cap. 2. dixi, sine iurisdictione non esse propriam legem, licet possit esse quædam regula operandi ex conuentione partium, habens aliquam vim obligandi ex vi promissionis, vel pacti, non legis. Vnde in presenti dicendum est, vel Capitulum habere iurisdictionem ad condenda statuta proportionata tali communitati, & tali materię, vel illa statuta non esse proprias leges, sed ordinationes quasdam sub aliqua fidelitate obligantes. Et si primum dicatur, consequenter asserendum est, illam iurisdictionem manare à Papa, haberi quę ex consuetudine, faciente iure communi, & tacito consensu Pontificis. Neque id inuoluit aliquid repugnans, vel incommodum aliquod, sed potius valde probabile est, quia Capitulum clericorum capax est spiritualis iurisdictionis, & in eo, & in omnibus partibus eius est sufficiens communitas, vt pro illa possit ferri aliqua lex, & Pontifex illam contulit Episcopis; ergo etiam potuit illam conferre corpori Capituli mystico in his, quę ad illud solum spectant. Si vero dicatur secundum, quod etiam est satis probabile, dicendum consequenter est, talia statuta non obligare, nisi in vi iuramenti, quod fieri solet, & in vi pacti, & promissionis, quę solet etiam intercedere.

13
De vniuersitatibus.
Felin.
Syluest.

Et hoc modo intelligendum regulariter est, quod de vniuersitatibus ait Felinus, posse nimirum facere statuta, quod etiam de vniuersitate Magistrorum, seu Academia, vel studio generali affirmat Syluest. verb. *Lex*. quęst. 4. Nam, deficiente iurisdictione in vniuersitate, intelligendum hoc est de Statuto fidelitatis, vt dixi, & est optimus textus in cap. *Ex literis*, de Constit. in princip. ibi. *Licet à vobis fide præstituta fuerit constitutum*, vbi tota vis constitutionis eiusmodi ponitur in iuramento, vel pacto, & ideo sustinetur, & ita exponitur, vt non contraveniatur iuramento. Siqua vero est vniuersitas, quę nec iurisdictionem habet ad facienda statuta, nec pactum, aut compromissionem, seu iuramentum membrorum eius de his obseruandis, quę ex communi consensu vel omnium, vel plurium constituta fuerint, illa neutro modo poterit statuere, vt constat de hac nostra Vniuersitate Conimbricensi, & idem fere existimo in alijs multis obseruari.

14

C. Cum olim
Ca. Vnic.

Supereft dicendum de Capitulo, sede vacante, an possit facere legem pro tota diocesi, non vt capitulum est, sed vt iurisdictionem Episcopalem pro tunc administrat, iuxta cap. *Cum olim*, de Maiorit. & obediens. & cap. *Vnic.* eodem in 6.

A & cap. *Si Episcopus*, & capit. vltimo de supplend. neglig. Prælat. in 6. & Trident. sess. 24. cap. 16. In qua re duas inuenio sententias. Prima, & valde communis est, posse capitulum leges Episcopales ferre, quę semper obligent, donec à succedente in Episcopatu reuocentur. Hęc fuit opinio Freder. Sen. in consil. 16. quod incipit, *Capitulum Ecclesia*, quā sequuti sunt Ancharan. Imol. & Anton. quos refert, & sequitur etiam Felin. in dict. cap. *Cum omnes*, de Constit. num. 9. Sequitur etiam Abb. in cap. *Cum olim*, de Maiorit. & obediens. num. 24. Syluest. verb. *Capitulum*. quęst. 6. & Francisc. Pauin. tract. de Potest. capituli q. 6. referens plures alios, & addens, se non inuenisse Doctorem famulum dicentem contrarium. Fundamentum potissimum est, quia Capitulum succedit in iurisdictione Episcopi quoad totam administrationem in spiritualibus, & temporalibus, vt dicunt iura allegata; ergo potest quicquid Episcopus potest, quod illi non sit specialiter prohibitum, sed condere legem, est de potestate Episcopi, & non inuenitur prohibitum Capitulo; ergo non est illi denegandum. Confirmatur, quia potest occurrere necessitas corrigendi aliquas prauas consuetudines; ergo potest capitulum per statuta pœnalia tali necessitati providere; erunt ergo de se perpetua, quia hoc est de ratione statuti, & quia nihil præiudicat futuro Episcopo, cum possit illa reuocare, si expedire censuerit. Ex quo etiam addunt Pauin. Felin. & alij, posse capitulum reuocare statuta præcedentis Episcopi, si oporteat, & contraria statuere, quia est æqualis illi in iurisdictione, & est posterius, seu actus illam habet, quando alter iam illam amisit. Quod si obijcias, quia Collegium Cardinalium, vel Concilium omnium Episcoporum Ecclesię non potest, vacante sede Apostolica, reuocare Pontificum leges, nec nouas vniuersales facere pro tota Ecclesia, vt supra dictum est; ergo idem erit cum proportionē in Capitulo. Respondetur negando consequentiam, quia iurdictio Pontificis, illo mortuo, non deuoluitur ad Ecclesiā, vel Concilium, aut collegium Cardinalium, quia illa iurdictio datur secundum institutionem diuinam, & Deus hoc non instituit: Episcopalis autem iurdictio datur per homines, & iure humano statutum est, vt deuoluatur ad Capitulum, & ideo potest per illam leges ferre.

Secunda sententia negat, posse Capitulum statuta propria condere, id est, durabilia, etiam post ablatam ab ipso Capitulo iurisdictionem. Pro hac sententia potest allegari Glossa in cap. *Siqua de rebus*. 12. quęst. 2. quatenus ait, sede vacante, non posse capitulum immutare statuta Episcoporum: nam eadem est ratio de conditione noui statuti, quę de immutatione statuti præexistens. Et idem sentire videtur ibi Archid. Verum est, Glossam non dicere *statutum*, vt Felin. refert, sed *statum*; tamen ex vno videtur aliud inferri, vt infra explicabimus. Præterea Felin. supra n. 10. verb. *Secundo*. ita limitat priorem sententiam, vt illam euertere videatur. Dicit enim, quod vbi non immineret necessitas statuendi, non posse capitulum, sede vacante facere statuta, quia deficiente necessitate actus est voluntarię iurisdictionis, iuxta Glossam in dicto capite *Cum omnes*, & Lapum, capite 1. de Constitutionibus in 6. At vero in iurisdictione voluntarię, maximē si concernat totam

Ca. Si Episcopus.
Conc. Trid.

Communis sententia posse Capitulum leges episcopales ferre, quę obligent, donec ab Episcopo succedente reuocentur.
Freder.
Anchar.
Imola.
Anton.
Abbas.
Syluest.
Lauin.

Pauin.
Felinus.

15
2. sententia.

C. Siqua

Archid.
Glossa.

Felin.

diocese-

diocesim, non succedit Capitulum, iuxta Glossam in Clement. 1. §. 1. de Hæreticis verb. *Capituli*, quam in hoc sequitur Domin. 18. distin. in Summa. Quod si hoc verum est, nunquam poterit Capitulum ferre legem sede vacante, tum quia nunquam esse poterit necessarium, quia ad subueniendum omnibus necessitatibus occurrentibus, sufficit temporale præceptum, quod duret vsque ad Episcopi creationem: tum etiam quia semper erit morale dubium de valore talis legis, quia nunquam potest de tanta necessitate ferendi legem perpetuam, non expectato Episcopo, constare.

Ratio vero à priori pro hac parte esse debet, quia licet Capitulum succedat in iurisdictione Episcopali, non tamen simpliciter, sed iuxta id, quod in iure est præscriptum; hoc autem non est in iure præscriptum; ergo. Maiorem indicat dicta Glossa in dicto verb. *Capituli*, ubi in simili dubio de visitatione, an cõpetat Capitulo, sede vacante, sic argumentatur, *Hoc non est iure expressum; ergo nec attribuendum, habet quæ hic modus argumentandi fundamentum*, in cap. 2. *Ne sede vacante*, ibi, *Cum nusquam inueniatur cautum in iure, quod Capitulum vacante sede, fungatur vice Episcopi in collationibus præbendarum*. Declaratur, quia Capitulum succedit Episcopo, solum in administratione spiritualium, & temporalium; at leges ferre non videtur ad hanc administrationem pertinere, sed altioris esse potestatis. Vnde licet generalior esset in iure concessio iurisdictionis Episcopalis facta Capitulo, sede vacante, non videretur extendenda ad hunc casum ferendi leges novas, & multo minus mutandi antiquas, quia est casus valde specialis, & moraliter non necessarius, & in quo potest periculum imminere, quia mutationes legum noxiæ esse solent. Vnde etiam potest hoc confirmari, quia, sede vacante, nihil est innouandum, cap. 1. *Ne sede vacante*, sed leges novas ferre, vel mutare ab Episcopis positas, magna esset innouatio; ergo non videtur hoc concessum Capitulo; ergo. Maior præter quam quod in iure habetur capite *Si Episcopus*, de Supplend. negli. Prælat. est valde consentanea rationi, quia iurisdictionio non datur Capitulo, ut in eo sit quasi per se, & durabiliter (ut sic dicam: sed solum ut interim Ecclesiam regat, conseruando res eius, & bonos mores, ac pacem; non vero ad notabilem mutationem faciendam. Quod autem huiusmodi sit legum conditio, vel mutatio, per se notum videtur. Et probabiliter persuadetur eadẽ coniectura, quia sicut lex de se perpetua est, ita iurisdictionio ad illam ferendam, nec datur, nec dari debet, nisi habenti illam stabili ac perpetuo modo, nõ vero Capitulo, cui veluti per occasionem ad tempus committitur.

Propter has coniecturas videtur non improbabilis hæc posterior opinio. Nihilominus tamen non est recedendum à communi sententia. Nec etiam videntur sine maiori fundamento restringenda iura, cum, sede vacante Capitulo tribuunt Episcopalem iurisdictionem, & administrationem tam in spiritualibus quam in temporalibus: nam ad vtrunque finem multum deservire possunt statuta, & sæpe esse necessaria. Neque in hoc potest esse aliquod graue præiudicium communitatis, vel Episcopi futuri, quia omnes fatentur posse Capitulum generalia præcepta ferre pro tota diocesi; quod ergo illa ferantur per modum statuti, parum refert,

habito respectu ad tempus vacationis Ecclesiæ: postquam autem Ecclesia habuerit Episcopum, ille poterit renocare statutum; si expedire iudicauerit; ergo neque illi præiudicium fit neque Ecclesiæ, cum per hunc modum illi sufficienter subueniatur, si forte præceptum illi est incommodum. Aliunde vero potest esse valde conueniens, ut præceptum non cesserit ipso facto, donec per nouum Episcopum recognoscatur, & reuocetur, si oportuerit, vel si est utile relinquatur; ergo in vsu huius potestatis nihil est periculi. Et ideo existimo priorem opinionem simpliciter esse probabiliorem, & in praxi lequendam. Nisi forte alicubi contrarium teneat consuetudo, nam hæc seruanda est semper, quia & potest dare iurisdictionem, & auferre, & est optima legum interpretis.

Supereft dicendum de inferioribus communitatibus Ecclesiasticis. De quibus idem fere cum proportionem sentiunt Canonistæ, scilicet, de rebus vniuersalibus, & maioris momenti nõ posse facere statuta: de minoribus autem, quæ solum ad suæ communitatis administrationem pertinent, posse illa ferre, ut videre licet in autoribus allegatis, & Innoc. in cap. *Cum accessisset*, num. 2. & ibi Hostiens. n. 8. & 9. Abb. & Alijs, & Felin. in dicto cap. *Cum omnes*, & Rota Decision. 167. alias 4. de Conces. Præbend. in nouis, & Alberic. tract. de Statutis q. 3. & 6. Qui etiam addunt, quod licet Capitulum cathedralis Ecclesiæ non possit facere statutum sine consensu Episcopi, inferiores Ecclesiæ collegiatæ poterunt illud efficere sine consensu Episcopi cum consensu sui proximi Prælati. Distingunt etiã inter statuta directa tantum, & coactiua, seu pœnam imponentia, & priora concedunt, posse fieri ab his communitatibus; non tamen posteriora, nisi habeant ad hoc specialem iurisdictionem, citant quæ caput *Conquestus*, de Ferijs, & l. *Per iniquum*. C. de iurisdictione omnium iudicũ, & similia iura, quæ sane parum ad rem faciunt. Et tota resolutio valde confusa est, & sine solido fundamento.

Quocirca vtendum cenſeo distinctione proximè tacta de propria lege procedente ex potestate legislatiua, vel de statuto latè sumpto pro regula operandi posita ex conuentione illorum, qui sunt de cõmunitate per modum pacti. Dico ergo has communitates inferiores Ecclesiasticas non posse ordinariè, ac regulariter proprias leges ferre, sed solum ubi conluerit, eas habere propriam iurisdictionem spiritualem: tunc enim iuxta modum iurisdictionis poterunt legem statuere, & non amplius. Prior pars constat, quia supra ostendimus, proprias leges esse actus iurisdictionis, & sine illa ferri non posse: at hæc communitates ordinariè non habent Ecclesiasticam iurisdictionem, quia nec iure diuino illa habent, ut supra dictum est, nec iure communi canonico illis conceditur; oportet ergo vt ex aliqua speciali concessione, vel priuilegio illam habeant, quod rarum esse credimus, & ideo necesse est, vt de illa constet, vel ex speciali institutione, aut priuilegio, aut ex præscripta consuetudine. Tunc autem clarum est, posse ferre statuta proportionata iurisdictioni, quia vnaquæque potestas operari potest iuxta modum virtutis suæ, & non amplius. At vero quando hæc communitates iurisdictionem non habent, possunt nihilominus statuere aliquid per modum conuentionis, & pacti, seu promissionis,

16

Glossa.

C. Ne sede vacante.

C. Si Episcopus.

17

18

Innocent.
Hostiens.
Abbas.
Felinus.
Albericus.C. Cõgruent.
L. Per iniquum.

Communitates inferiores ecclesiasticas quando possunt leges ferre quando non.

vt satis explicatum est. Et tunc non video esse necessariam differentiam illam de lege pœnali: vel non pœnali; nam cum iurisdictione vtraque fieri potest, & sine iurisdictione neutra ferri potest tanquam vera lex: in vi autem promissionis vtroque etiam modo fieri potest; sicut quotidie fiunt pacta pœnalia, vel sicut per obedientiam potest quis se subijcere non tantum imperio alterius, sed etiam correctioni. Verum tamen est, hanc priuatam correctionem non posse extendi ad pœnas, quæ ex iurisdictione pendunt, vt sunt censuræ.

20.

An vero hæc statuta fieri possint ab his communitatibus sine consensu Episcopi, vel illum requirant. Dicendum est, quod si sunt propriae leges, id pendet ex modo iurisdictionis, & certe regulariter non possunt, nisi vbi Prælatus proximus ex privilegio habet iurisdictionem Episcopalem; tunc autem consensus eius sufficiet, & necessarius erit, quia in illo esse solet principaliter iurdictio. Quoad alia vero statuta impropria, non poterit talis communitas sine suo proximo capite facere statutum, quia sine illo nec legitime congregari potest, nec facere vnum corpus perfectum: nihilominus tamen communitas cum capite congregata potest facere statutum, sine consensu speciali sui proprii Prælati, quia poterit vincere maior pars Capituli contra suffragium Prælati, qui tunc non operatur in se, & singulari potestate, sed vt pars communitatis præcipua. Sicut in Capitulo Ecclesiæ cathedralis potest fieri statutum contra speciale suffragium Decani, seu præsentis. Atque de his statutis verum est, quod Innoc. & alij dicebant, non esse necessarium consensum Episcopi: idem vero est, seruata proportionem de Capitulo Ecclesiæ cathedralis, vt supra dictum est. Semper tamen erit necessarium, vt Episcopus non contradicat; nam quoad hoc semper habet superiorem iurisdictionem. Ac denique in his omnibus multum potest valere consuetudo.

21.
De Religio-
nibus.
Innocent.
C. In singu-
lis.

Denique ex dictis constat, quid dicendum sit de Religiosis communitatibus; habent enim suam potestatem ferendi propria statuta, & leges, vt videri potest ex Innoc. in c. In singulis, de Statu Monach. Quæ potestas vtroque modo dicto intelligi potest: nam in religionibus, & est obligatio ex vi promissionis, & voti obedientiæ, & est iurdictio Ecclesiastica à Summis Pontificibus, iuxta vniuscuiusque privilegia singulis concessa. In quo vero sit hæc potestas, scilicet, vel in supremo Prælati, vel in capitulo generali aut provinciali, vel in vtroque simul, non possumus idem de omnibus definire, sed consulenda est vniuscuiusque regula, quia votum obedientiæ secundum illam sit, & iurdictio Pontificia etiam datur vnicuique ad regendum secundum illam, & ideo iuxta modum in regula statutum erit hæc potestas in vnaquaque religione. An vero ad essentiā religionis pertineat habere propriam iurisdictionem Ecclesiasticam, vel sufficere possit potestas, quæ ex voto obedientiæ intrinsece nascitur, in tractatu de Statu religionis dicendum est.

22.

Vltimo interrogari potest in præsentem, quibus delegetur hæc potestas Ecclesiastica ad leges ferendas. Quod potest vel de possibili, vel de facto queri; verum tamen hoc posterius non cadit sub scientiam, quia non est res iuris, sed facti, pendetque ex voluntate hominis delegantis, quæ incerta, & variabilis est. De

A iure autem nulla facta est delegatio huius potestatis; nam illa, quæ est in legato Pontificis, non censetur esse delegata, sed ordinaria; idemque est de potestate, quam diximus esse in religionibus, & similibus. De possibili autem erit questio, an hæc potestas delegabilis sit, quam expendimus lib. 3. cap. 4. in fine, & illa resolutio hic applicanda est: nam hæc potestas eo quod supernaturalis sit, nihil habet repugnans delegationi: nam etiam iurdictio Ecclesiastica delegabilis est, hæc autem potestas pars quædam est illius iurisdictionis. Solum potest considerari, delegationem hanc respectu vnius, vel alterius congregationis, vel prouinciæ facile fieri posse: nam sicut Pontifex suo legato dedit hanc potestatem vt ordinariam, ita potest eam delegare suo legato, & idem est de Prælati religionum, & similibus, nihilominus tamen respectu totius Ecclesiæ videtur hoc moderandum: nam quo ad consultationem, & iudicium de convenientia legis, & modo ferendi illam, facile etiam poterit talis delegatio fieri, vt per se constat. At vero quoad absolutam legislationem, per quam lex accipiat vim obligandi totam Ecclesiā absque speciali approbatione Pontificis, non videtur talis potestas posse delegari, imo nec villo modo alteri committi. Ratio est, quia leges canonicæ obligantes totam Ecclesiā proficisci debent à potestate, quæ in rebus ad mores pertinentibus errare non possit: hæc autem potestas cum pendeat ab speciali directione Spiritus Sancti Pontifici promissa, delegabilis non est, sicut nec potestas definiendi, vt ex propria materia suppono, & ideo nec potestas legislatiua pro tota Ecclesiā est illo modo delegabilis, vel certe saltem non est illo modo deleganda, ne tota Ecclesiā periculo alicuius erroris in re tam graui exponatur.

CAP V T VII.

Vtrum potestas condendi leges Ecclesiasticas ex moribus, aut fide pendeat.

Vt ea, quæ spectant ad subiectum huius potestatis compleamus, hæc questio necessaria est: nam hæretici, qui ciuilem potestatem negant manere in peccatoribus, multo magis id negant de Ecclesiastica potestate. Et quosdam alios hæreticos Bernardi tempore in eodem fuisse errore, eorum nomine tacito refert idem Bernard. ferm. 66. in Cantic. Referri etiā solet pro hac sententia Armacha. lib. 10. de Quæstion. Armen. cap. 4. Fundantur primo, quia hæc potestas est donum supernaturale Dei: ergo non debet in peccatoribus manere. Secundo, quia est ad regendam Ecclesiā Dei sponsam: ergo non debet inimicis Dei committi. Tertio quia datur hæc potestas in ædificationem, non in destructionem: at in peccatoribus esset potius in destructionem, quam in ædificationem; ergo non est verisimile illis concedi.

Habere autem videntur rationes huiusmodi aliquam verisimilitudinem in carentia fidei, & ideo aliqui ex catholicis dixerunt, hanc potestatem ita esse fundatam in fide, & ab illa pendere, ita vt si Prælatus Ecclesiæ (quicunque ille sit, etiā Summus Pontifex) incidat in heresim, eo ipso potestatem, & dignitatem amittat. Hanc opinionem tenuit Turrecr. lib. 4. Sum. cap. 1. & c. 20. Eamque late defendit Castro lib. 2. de Iusta hære-

De iurvenula facta est delegatio prædictæ potestatis, licet non repugnet delegari, sicut videri in totam Ecclesiā potestas ferendi leges sine specialis approbatione Papæ, sicut nec potestas definiendi potest delegari.

D. Bernard.

Fundam. in hæreticorum.

2.

Potestatem prædictam esse ita fundatam in fide, ut ab ea pendeat sententia aliqui.

Turrecr. Castro.

Fides fun-
damentum
totius spiri-
tualis ad-
ficij.

Contraria
sententia cor-
ra.

Matth. 23.

Cyprianus

Prædicta
potestas non
habet con-
nexionem cum
sanctitate.

torum punitione c. 23. & 24. Et præter ratio-
nes factas confirmari potest, quia iure diuino
tenemur vitare hæreticos, & non communica-
re cum illis; ergo etiam prohibemur illis obedi-
re; ergo multo magis illi priuantur potestate
præcipiendi, alioqui esset perplexitas in sub-
ditis, & bellum iustum ex utraque parte.
Confirmatur secundo, quia fides est funda-
mentum totius spiritualis ædificij: ergo etiam
huius potestatis: nam qui caret fide, nec Chri-
sti, nec Ecclesiæ membrum est, & ideo nec ca-
put, nec pastor Ecclesiæ esse potest; nec per illum
Christus influit; ergo nec potestatem spirituale
habere potest. Tandem confirmatur, quia alias
Ecclesia nullum remedium habere posset ad-
uersus Summum Pontificem hæreticum, quia
non obstante hæresi, summam iurisdictionem
retineret; ergo nullus illum cohibere posset, co-
gereturque Ecclesia semper habere tale caput,
quod esset incommodissimum.

Contraria vero sententia vera est; non vero
est æque certa quoad fidem, & quoad hone-
statem morum, & ideo de his sigillatim dice-
mus. Dico ergo primo, potestatem hanc esse
posse, & permanere in homine fidei, & bap-
tizato, licet iniquissimus sit, & in hoc sensu non
pendere ex bonis moribus. Hoc est certum de
fide, & oppositum damnatum est in Concilio
Constantiensi. Probari autem potest ex ver-
bis Christi Matth. 23. *Super cathedram Moysi sedit
Scriba, & Pharisei, &c.* Nam ibi docet Chri-
stus, prælati bene præcipientibus obediendum
esse, licet opera ipsorum non sint imitanda. Vbi
licet loquatur de Pontificibus legis veteris, ta-
men non refert, tum, quia non tam loquebatur
propter ipsos, quam propter nos, ut omnes
Sancti intelligunt; tum etiam, quia ex simi-
litudine rationis sumitur efficax argumentum.
Vnde Cyprianus in Sermonem de Baptismo
Christi, ex hoc loco colligit, in homine iniquo
manere plenam potestatem, & in eo honorari
officium, non vitam.

Ratione declaratur, quia vel hæc potestas
amittitur, amissa gratia sanctificante, atque ad-
cooper quodlibet peccatum mortale, vel per al-
iqua specialia peccata, vel per multitudinem,
consuetudinem, aut circumstantias eorum. Pri-
mum est, quod intendunt hæretici, & eo tendunt
eorum rationes; est tam prorsus absurdum, & incre-
dibile, alioqui per peccata metalia amitteretur
hec potestas, quia per illa amittitur gratia, at-
que ita omnia essent incerta, & confusa. Dein-
de hæc potestas non habet connexionem cum
sanctitate, quia non datur in sanctificationem,
vel utilitatem habentis, sed aliorum, & ita po-
tius imitatur gratias gratis datas, quæ non pen-
dent semper ex propria sanctitate, ut constat ex
propria materia. Secundum vero non minus ab-
surdum est. Quæ enim sunt illa peccata, quæ
multitudo, consuetudo, aut circumstantiæ, quæ
ex se vim habeant ad expellendam hanc pote-
statem? Nihil sane cum fundamento responde-
ri potest. Et præterea inde sequitur, ut subditi
possint iudicare Prælatos, & eis obedientiam
negare, eos de prava vita arguendo iuxta sui ar-
bitrij mensuram.

Denique talis poena non est iure humano or-
dinarie imposita. Quod si aliquando fertur ali-
qua similis pro aliquo delicto, præcedere ordi-
narie debet sententia iudicis saltem declarato-
ria, ut infra attingemus, agentes de lege poena-

li, & latius tractatur in materia de Censuris.
Neque etiam talis poena est iure diuino imposi-
ta, nullibi enim est tale ius. Nec peccator priua-
tur statim omnibus donis Dei supernaturali-
bus, retinet enim fidem, & spem, & multo ma-
gis potest retinere illa, quæ ad aliorum commo-
dum ordinantur. Neque est Deo difficile, ut
homine sibi inimico tanquam instrumento ad
bene faciendum amicus suis. Et ideo etiam non
sequitur, potestatem hanc esse in destructionem,
si in peccatore maneat, quia potest iusta præcipe-
re, etiam si ipse iniustus sit; maiorque destructio,
& confusio sequeretur, si liceret non obedire
Prælati dyscolis etiam si iusta præciperent. Et
ideo Pet. 1. cap. 2. seruis præcipit, obedire domi-
nis, non tantum bonis sed etiam dyscolis. Quia nimi-
rum per prauos mores non amittunt dominium
suum, neque ad malum inducunt, si iusta præci-
pant. Eadem autem ratio est de Ecclesiasticis
Prælati, ideoque obedientia Prælatorum abso-
lutè, & sine distinctione inter bonos, & malos,
præcipitur Hebræor. 13. Atque ita sufficienter
constat hæc veritas, simulque responsum est ad
priores rationes dubitandi.

Secundo dicendum est, potestatem hanc non
pendere essentialiter ex fide habentis illam, sed
illam retinere, etiam si fidem amittat, donec
mediante Ecclesia, illa priuetur. Hæc non est
tam certa doctrina sicut præcedens, est tamen
opinio Theologica multò probabilior. Intelligenda
verò est de fide ipsa secundum se, non de
lacramento fidei, seu de baptismo; aut caracte-
re eius: nam de hoc supponimus esse necessariū
ad hanc potestatem iurisdictionis Ecclesiasticæ,
quia est fundamentum totius Ecclesiæ, & ianua
ad illam. Loquimur ergo de fide propria, quæ in
creulitate actuali, vel habituali, & supernatu-
rali consistit. Et sic tenet assertionem Caietani. 1.
Opusc. tract. 1. de Potest. Papæ, ca. 19. Canus li.
4. de Locis cap. ult. ad 12. & lib. 6. cap. ult. Bellar-
min. lib. 2. de Romano Pontifi, cap. 30. Ut vero
eam clarius probemus, distinguamus tres gra-
dus hæresis, quædam est pure interna, & menta-
lis, quæ vocatur occulta per se; alia est externa,
sed ita secreta, ut non possit in iudicio probari;
quæ dicitur occulta per accidens; alia est ex ter-
na, & publica, vel probabilis, quibus omnibus
commune est fidem expellere.

Iam ergo, si fides amittatur per solam inte-
riorem hæresim, manifestum videtur tunc non
amitti potestatem hanc. Ergo non pendet à fide
secundum substantiam, seu existentiam eius.
Consequentia clara est. Probatur ergo antece-
dens, primo ab incommodis supra insinuat:
nam esset gubernatio valde incerta, si potestas
penderet ex internis cogitationibus, & culpis.
Itè cum Ecclesia sit visibilis, oportet, ut pote-
stas gubernatiua eius sit suo modo visibilis,
& ideo pendens ex actionibus externis, & non
ex solis mentis cogitationibus. Ratio à priori
est, quia in eo casu Ecclesia non auferret potesta-
tem suo humano iure, quia non iudicat de in-
ternis, ut dicemus infra. Neque etiam auferetur
ex vi solius iuris diuini, quia vel hoc est na-
turale, seu connaturale ipsi donis superna-
turalibus, vel est superadditum positiue. Pri-
mum dici non potest, quia ex natura rei non
potest ostendi necessaria connexio inter fi-
dem, & hanc potestatem; item quia pote-
stas ordinis magis supernaturalis est, & tamen
est de fide, non amitti, ut in materia de Sa-

1. Pet. 2.

2 conclus.

Caiet.
Canus.
Bellarm.

D. Thom.

cramentis in genere latius tractatur, & docet D. Thomas 2. 2. q. 39. art. 3. Vnde licet fides sit fundamentum sanctificationis, & donorum, quæ ad illam pertinent; non tamen est fundamentum aliarum potestatum, & gratiarum, quæ propter alios dantur. Secundum autem sufficenter probatur, quia nec traditione nec Scriptura ostendi potest tale ius positivum divinum. Denique rationi consentaneum est, ut sicut Ecclesiastica iurisdicção non confertur, nisi media aliqua actione hominis, siue illa sit tantum designatiua seu electiua personæ, ut in Summo Pontifice, siue collatiua potestatis, ut in reliquis, ita etiam non auferatur, nisi media aliqua actione exteriori, quia in utraque debet seruari proportio ad hominis conditionem, & naturam, ut a fortiori ex sequenti puncto constabit.

De hæretico etiam exteriori occulto, seclis censuris Ecclesiasticis, de quibus statim dicemus, certum est, ex vi talis delicti non amittere hanc potestatem. Quod fere eodem discursu ostendi potest, quia nec est ius divinum imponens talem pœnam, nec etiam Ecclesiasticum, ita ut incurratur ipso facto, & ante sententiam. Vnde sunt multa decreta, quæ præcipiunt huiusmodi homines deponi, & priuari potestate, quod non habet locum, quando delictum est mentale, sed quando est externum. Imo oportet, ut sit probabile, si per hominem inferenda est pœna, seu priuatio. Assumptum constat ex usu: nam ita obseruatum videmus in antiquis Conciliis, Constantinop. 1. Ephesino 1. Chalced. & alijs, & sumitur ex cap. *Ad abolendam*, de Hæreticis, & ex cap. *Omnibus* 24. q. 1. ibi, *Hanc domum si quis corripientem, corripientem que contempserit, sit tibi inquit sicut Ethnicus, & publicanus*. Vbi Augustinus loquitur de hæreticis recedentibus ab Ecclesia, & eos etiam significat esse priuandos potestate, & iurisdictione per sententiam Prælatorum Ecclesiæ; ita enim illa verba Domini intelligit Glossa ult. quia inde colligit, hæreticum contumacem esse iudicandum. Et potest sumi ex Aug. in fine cap. 31. lib. 7. de Baptismo. Colligi etiam hoc potest ex illo Pauli ad Titum 3. *Hæreticum hominem post primam, & secundam correctionem denota, ergo saltem antequam moneri, & corripi possit, non est priuatus ipso facto iurisdictione, & potestate sua; ut autem corripi possit, ita ut sit obligatio vitandi illum ut ab Ecclesia præcisum, necesse est, ut crimen non sit occultum*. Denique hanc etiam partem probant multa ex his, quæ adduximus.

Maiores difficultates est in tertio membro, quando Ecclesiæ Prælatus publice fidem deseruit. Nam multi viri docti loquentes de Papa docent, si fiat publice hæreticus, eo ipso desinere esse Papam. Quod si verum est, non potest id esse ex vi iuris humani, quod non habet vim coactivam supra Papam, & ita censent esse ex vi iuris divini, quod Paul. declaravit in loco allegato ad Titum 3. Quod ius consequenter habebit effectum in quibuscunque Prælatibus Ecclesiasticis. Et ita sentit Bellarm. supra, & indicat Driedo lib. 4. Dogmat. c. 2. p. 2. sentent. 7. Contrarium vero tenet Caiet. supra. Quam rem gratissimam nolumus nunc perfunctorie definire. Nam fere pro solo Papa est necessaria, & tractabitur in materia de fide. De inferioribus autem Prælatibus nunc certum est, non solum per hæresim publicam, sed etiam per omnem externam, etiam occultam per accidens (ut vocant) amit-

tere, quantum est ex se, usum omnis Ecclesiasticæ iurisdictionis, saltem ratione excommunicationis, quam ipso facto incurrunt. An vero hæc excommunicatio sit de iure divino, vel humano, & quam sit antiquiorem; & quomodo nunc seruandum sit in publicis hæreticis nōdum nominatim excommunicatis, ac denunciatis, seu declaratis, in materiam de hæresi remittimus. Quia in presenti materia neutra opinio necessaria est. Dicimus ergo de facto hæreticum publicum, etiam si denunciatus non sit, non posse validas leges ferre, saltem ratione censuræ. Neque obstat Extrau. *Ad evitanda*, quia illa constitutio non est in fauorem excommunicati, sed fidelium, & ideo quauis alii non teneantur vitare illum; nihilominus si publice constet, illum esse hæreticum, optime possunt illi non obedire, nec eius leges seruare, quia re vera ille non habet usum potestatis ad coercendum, vel obligandum, & alioqui ipsi non coguntur communicare cum illo, licet possint id facere in his, quæ honesta, & commoda fuerint. Si autem subditi parere non tenentur, ipse non habet usum iurisdictionis coactivæ, & ideo leges ab illo late nullæ, seu inuálidæ sunt.

Ad rationes ergo vltimo loco adductas pro opinione Castri responderi facile potest. Ad primam dicitur, Antecedens ad summum procedere de hæreticis publicis, & in illis esse dubium; tamen siue ex iure divino, siue ex Ecclesiastico, fatemur, illos esse priuatos potestate ferendi leges. Ad secundam negatur assumptum, quia character baptismalis potest sufficere ad retinendam hanc potestatem, præsertim si in publico ritu fidei, & externo non dum quis discessit ab Ecclesia. Ad tertiam de Summo Pontifice possemus respondere, negando posse dari talem euentum iuxta opinionem asserentem Pontificem Romanum ex diuino privilegio non posse errare in fide, etiam ad particularem personam, quam opinionem probabiliter defendunt aliqui vindicando ab hac nota omnes Pontifices, qui hactenus præcesserunt. Nam videtur consentaneum suaui prouidentie Dei, ut non permitat eum falsa contra fidem sentire, quem permittitur non est, falsa docere. Et ita dicunt, utrunque complecti verba illa, *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua*. Quia vero hæc sententia non est admodum recepta, & Concilia generalia aliquando admiserunt casum illum, & consequenter supposuerunt, saltem esse possibilem; ideo dicendum est, si Papa fiat hæreticus, non statim cadere à dignitate ipso facto ratione fidei amissæ, ut generaliter probatum est, quia nullum de illo habemus in hoc speciale ius divinum, neque fuisse Ecclesiæ conueniens propter pericula schismatum. Neque etiam ex vi censurarum Ecclesiasticarum manet depositus ipso facto, quia Pontifex non est capax censuræ, quandiu Pontifex est, quia nulli subiicitur in terris quoad potestatem coercitiuam, ad quam pertinent censuræ. Vnum ergo superest Ecclesiæ remediū, scilicet, ut in Concilio generali iuridice declaretur hæreticus; nam eo ipso cadit à dignitate, non tam potestate humana, quam diuina. Sicut enim quando eligitur, non accipit potestatem ab electoribus, sed à Christo: ita in eo speciali casu à Christo ipso deponitur post iuridicam declarationem. Et quauis fortè de hoc non habeamus expressum ius divinum scriptum; tamen

pa amitte-
re quantum
est ex se om-
nem usum
iurisdictionis
Eccle-
siastica.

10
Ad ratio-
nes Castri
respondetur.

Consentaneū est suau-
i gubernationi Dei
non permis-
tere Papam
feri hæreti-
cū: quod si
fiat iuridice
est declaran-
dus, sicq;
deponitur à
Christo Do-
mino.

Conc. Con-
stantinop.
Con. Ephes.
Cōc. Chalced.
C. Ad abo-
lendam.
C. Omni-
bus.

D. Aug.
Ad Tit. 3.

9
Papam hæ-
reticum ex
vi iuris di-
uini eo ipso
desinere esse
Papam sen-
tiunt multi.

Bellarmin.
Driedo.

Caiet.

Per hære-
sim occultam
per accidens
omnem Episcopum
copiam infirmo-
riorem Pa-

traditio Ecclesiæ sufficienter ostendit esse in Ecclesia hanc potestatem, quæ fere debita illi erat iure defensionis, & ad providentiam Christi Domini maximè pertinebat. An verò hoc remedium sit semper necessarium, etiam si contingat, Papam esse publice hæreticum, disputabitur in locis præallegatis.

CAP V T VIII.

Utrum potestas Ecclesiastica ad leges ferendas sit excellentior civili in fine, origine, subiecto, & alijs proprietatibus.

I.
Conclusio
affirmativa.

Ignat.

Ambr.

Chrysost.

Bonif. Pa.
pa.

Quævis hæc quæstio magna ex parte in superioribus definita sit; nihilominus ut excellentia huius potestatis magis illustretur, & aliquibus difficultatibus occurramus, oportuna hoc loco illam iudicauimus. Primo itaque certum statuimus, potestatem hanc Ecclesiasticam in lege Euangelica longe excellentiorem esse potestate civili. Hæc veritas facile ostendi potest ex his, quæ adduximus in cap. 1. huius libri, præsertim conclus. 3. ubi Doctores etiam allegauimus. Est etiam communis Patrum, Ignat. Epist. ad Smyrnenf. Ego autem dico, honorate quidem Deum ut auctorem omnium, & Dominum; Episcopum autem tanquam principem sacerdotum, imaginem Dei ferentem; principatum quidem secundum Deum, sacerdotium autem secundum Christum, & post hunc honorare oportet etiam Regem. Ambros. lib. 2. de dignitat. sacerdot. cap. 2. Honor, & sublimitas Episcopalis (inquit) nullis comparationibus poterit adequari. Si regum fulgori compares, & principum diademati, longè erit inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares, quippe cum videam regum colla, & principum committi genibus sacerdotum. Quæ verba referuntur, & probantur à Gelas. in capite Duo sunt. 96. distinction. Innocentius autem in capite Solita, de Maiorit. & obedient. Soli, & Lunæ comparat dictas potestates. At vero Chrysostom. lib. 3. de Sacerdot. in principio, Sacerdotium (inquit) tanto regno est excellentius, quantum spiritus, & carnis interuallum esse potest. Quam sententiam latissimè prosequitur, & amplificat, in Homil. 83. in Matthæum, Siue (inquit) princeps diademate coronatus sit; indigne autem accedat, prohibe, maiorem illo potestatem habes. Et similia multa habet homil. 4. & 5. in verba Isai. Vidi Dominum, &c. & Homil. 3. ad populum aliquantulum à principio, ubi loquens de Flauiano, eum præfert Imperatori, dicitque habere gladium non ferreum, sed spiritualem. Et plura ex Patribus in sequenti capite referemus. In prædictis autem locis fere semper loquuntur generatim de potestate sacerdotali secundum totam amplitudinem suam, includendo potestatem ordinis, secundum quam complectitur potestatem censurandi, remittendi peccata, creandi sacerdotes, &c. simulque potestatem iurisdictionis, quæ includit etiam dispensationem thesauri spiritualis Ecclesiæ, & potestatem ligandi, ac soluendi per censuras, & alia multa. In qua vniuersalitate considerata hac potestate, luce clarius est, esse longe excellentiorè civili potestate. Hic autem non tantum hoc modo loquimur, sed etiam præcise conferendo has potestates sub ratione legislatiue potentie. Et sic etiam dicimus, excellere Ecclesiasticam potestatem, quod tradit apertè Bonifac. Papa in Extrauaganti Vnam sanctam, de Maiorit. & obedient. inter communes. Et ratio reddi potest ex dictis in c. 1. quia

potestas hæc (etiam ut legislatiua) est ordinis supernaturalis; potestas autem civilis naturalis est, ut supra est ostensum; ergo illa est excellentior in suo esse, & substantia. Atque hæc potest con-
stitui differentia inter has duas potestates, quæ ex dictis in capite primo satis constat, & statim amplius explicabitur. Ut autem excellentia huius potestatis illustrior fiat, alia etiam differentia assignanda sunt ex parte causarum, & principiorum, & actuum vtriusque potestatis.

Secunda ergo excellentia huius potestatis sumitur ex parte finis potestatis Ecclesiasticæ supernaturalis est, civilis autem omnino intranaturæ ordinæ ordinem continetur; ille spiritualis, hic materialis est; ille æternus, hic temporalis. Hæc enim omnia constant ex dictis in hoc libro capite primo, & secundo, & in libro superiori capite sexto. Nā ibi ostendimus, finem potestatis, ac iuris civilis non esse felicitatem æternam, ac supernaturalem, sed ad summum felicitatem naturalem huius vitæ, eamque non exactam, & perfectam; sed quantum in humana communitate perfecta obtineri potest; ad vitam autem futuram post mortem, vel ad statum eius per se, & intentione sua non extendi illam potestatem. De potestate autem legislatiua Ecclesiastica longe aliter sentiendum est; nam per se primò data est ad dirigendos homines in felicitatem æternam, ac supernaturalem vitæ future; hic enim est finis vltimus per se primo intentus per hanc potestatem. Nam sicut Christus Dominus propter hunc finem sanguinem suum fudit pro hominibus, ita propter eundem instituit Ecclesiā suā, & potestatem ad illā regendā in ordine ad eundem finem hominibus contulit. Et hic est sensus illorū verborū. Tibi dabo clauēs regni cælorū, &c. & illorū. Posuit vos Spiritus Sanctus Episcopos, regere Ecclesiā Dei, quā acquisiuit sanguine suo. Et ita sepe in legibus Canonicis fit expressa mentio huius finis, ut in cap. Inter cetera, de Offic. ordin. Inter cetera (dicitur) quæ ad salutem pertinent populi Christiani, &c. & in cap. Quoniam, dist. 1. o. dicitur; Imperatores indigere Pontificibus pro æterna vitæ, idem in c. Cum ad perum, dist. 96. Et hinc etiam est, ut hæc potestas per leges suas principaliter intendat animarum salutem, & ut peccata caueantur, ut ex multis iuribus ostendi superiori libro c. 6. & idem sumitur ex cap. 2. de Constit. in 6. ibi, Ut animarum periculis obuietur. & cap. vlt. de Pœnit. & remiss. ibi, Ne pro dilatione penitentia periculum imminuat animarum, & in toto capite. Omnis vtriusque, eodem, & præsertim ibi, Diuersis experimentis vtendo ad saluandum agrotum. Item ex capite Ut constitueretur, dist. 50. ubi Augustinus ait, antiquam irregularitatem impositam agentibus publicam penitentiam propter enormia crimina inductam esse ex rigore disciplinæ pertinentis ad potestatem clauium, significans, hæc potissimum datam esse ad spirituales criminū correctionem, & ad salutem animarum procurandam. Denique ferè ex toto iure canonico, & Epistolis decretalibus Pōtificū est id manifestū.

Ratio etiam est clara, quia potestas hæc supernaturalis est, ut supra capite 1. late ostendimus, ergo per se, & natura sua tendit in supernaturalem finem, siue futuræ vitæ, siue præsentis: hi enim ita sunt inter se con-
nexi, & subordinati, ut non possit vnus ab altero separari; ergo in hoc fine maximè differt hæc potestas à potestate civili, quæ mere naturalis est, & tantum ad finem naturalem

Potestas ecclesiastica etiam ut lo-
g. statui est
supernaturalis.

Finis potestatis ecclesiasticæ est supernaturalis.

C. Inter cetera.
C. Quoniam

C. Verum.

Ca. Omnis vtriusque.
C. Ut constitueretur August.

Potestas ecclesiasticæ supernaturalis, cum non possit esse in natura pura, & semper præcepit saltem

in ordine ad
supernatu-
ralem finē.

ex se tendere potest, vt supra ostensum est. Atque ita constat opinionem Fortunij tractatam supra lib. 4. cap. 6. quatenus confundit fines harum potestatum, probabilem non esse, & occasionem posse præbere multis erroribus. Nam certe si vtriusque potestatis idem est finis ultimus, eadem etiam erunt media, eademque materia, & consequenter iidem actus, & quidquid vna potest, poterit altera, quæ sunt plane erronea. Ratio vero est, quia potestates hæc in suo esse plusquam genere distinguuntur; ergo & in finibus distinguere necesse est. Antecedens patet ex dictis, quia vna est supernaturalis, non tantum quia à Deo conceditur extraordinario modo, sed quia ex se, & natura sua non potest inueniri in ipsa natura, nec ex principiis eius oriri, quod si secus est de potestate civili. Vnde etiam potestas regia prout in Saule fuit, vel Dauide, licet habuerit in eis quendam modum supernaturalem, longe diuersa fuit ab hac potestate: nam illa fuit tantum potestas civilis, ac de se naturalis in substantia sua, licet modo præternaturali data fuerit; hæc autem est per se supernaturalis, & ordinis diuini, quia nullo modo esse potest connaturalis hominibus. Prima vero consequentia patet, quia totum esse cuiuscunque potestatis est in ordine ad suum finem, & obiectum; ergo si potestas supernaturalis est, necesse est, vt ad finem, & obiectum supernaturale, natura sua tendat.

4
Obiectum
civile.

Dices, sæpe leges canonice disponunt de rebus, quæ mere exteriores sunt, & naturales: nam ius etiam canonicum intendit externam pacem, & iustitiæ conseruationem, vt in præmio Decretalium dicitur, & in hunc finem coercet, & punit vitia. Multa etiam inueniuntur in legibus canonicis, quæ solum pertinent ad ordinem causarum, & contractuum, vt patet ex libro. 2. & ex magna parte libri tertij Decret. ergo licet potestas Ecclesiastica, vt est potestas tradendi doctrinam fidei, & sacramentorum, & vt est potestas remittendi peccata, vel dispensandi spiritualia, supernaturalis sit, & finem supernaturalem respiciat, nihilominus vt est legislatiua videtur esse eiusdem rationis, & ordinis cum potestate civili. Respondetur negando consequentiam. Primo quidem, quia etiam in materia fidei, & sacramentorum multa supernaturalia, & supernaturaliter præcipit, nimirum, credere hoc, vel illud, recipere talia sacramentali modo, vel tempore, offerre sacrificium supernaturale, vel illi assistere, & similia: in quibus omnibus se gerit, vt potestas legislatiua est, iuxta ea quæ tractat Ioan. 22. in Extrau. Quia quorandam, de Verbor. significatione. Secundo, quia etiam in his omnibus, quæ statuit hæc potestas, pertinentque ad externam politiam Ecclesiasticam, vel ad lites, contractus, &c. semper supernaturaliter præcipit, id est, sub ratione supernaturali, & in ordine ad finem supernaturalem. Nam eadem est potestas legislatiua in quacunque materia, & semper operatur sub propria ratione obiecti sui. Quod potest à simili declarari ex actibus virtutum infusarum. Nam per fidem verbi gratia, non tantum credimus supernaturalia mysteria, sed etiam multa naturalia, vt Deum esse, vel animam esse immortalem, tamen prout fides circa hæc versatur, sub ratione supernaturali tendit, & supernaturaliter operatur; idem in charitate & spe videre licet, & maxime in virtutibus, moralibus per se infusis; ita ergo se habet hæc

A potestas in his legibus ferendis, quæ politicae, & quasi civiles esse videntur: nam semper in illis habet respectum ad salutem animarum, & ad religiosum cultum Dei, vt ex tenore etiam ipsorum canonum regulariter constare potest. Estque optimum exemplum in c. Qualiter, & quando. 2. de Accusat. vbi tractando de Ordine iudicij, vel denunciationibus seruando, ipsum colligere nititur Pontifex ex auctoritatibus noui, & veteris testamenti. Ex quibus, inquit, postea processerunt canonice sanctiones. Ratio vero est, quia cum hæc potestas sit superioris ordinis, completitur etiam inferiora, quatenus aliquo modo superioribus deseruiunt, vel per modum subiecti, vel per modum instrumenti, aut alio simili, ita potest etiam de rebus, seu materijs inferioris ordinis leges ferre semper tamen sub ratione superiori, & supernaturali.

C Qualiter
& quando.

B Tertia excellentia huius potestatis assignari potest ex parte causæ efficientis, & originis: nam hæc potestas est quasi per se infusa, vnde à solo Deo, vt auctor est, & gubernator supernaturalis, tanquam à primo & principali principio manare potest immediate; potestas autem civilis datur à Deo vt auctore naturæ, & non proprie per se confertur, sed per modum proprietatis manantis ab ipsa natura, modo explicato in libro. 3. Vnde constat, etiam ex hoc capite longe excellentiorem esse hanc potestatem. Quod amplius ita declaratur: nam hæc potestas secundum suam adæquatam rationem, & excellentiam à Christo Domino collata est, & in illo fuit veluti proprietas manans ex vnione hypostatica humanitatis ad Verbum, vt in 1. tom. 3. partis Disput. 47. latè explicuimus. Vnde constat, tanto excellentiorem esse hanc potestatem in suo fonte potestate civili, quanto vnio hypostatica superat communitatem humanam. A Christo vero, & per Christum deriuata est hæc potestas ad Vicarium per maximam quandam participationem illius potestatis excellentiæ, quæ fuit in Christo, & sic habuit fundamentum non solum in ipsa incarnatione, sed etiam in meritis Christi Domini, & in sanguine eius, quod non potest dici de potestate civili secundum se spectata; ergo ex his omnibus manifeste apparet excessus Ecclesiasticæ potestatis.

3. Excellentia ex Origine. & causâ efficiente.

C Quarto declarari potest excellentia hæc ex parte subiecti, quia potestas Ecclesiastica multum excedit civilem in primario, & veluti immediate subiecto. Nam potestas civilis immediate est in communitate humana; hæc autem potestas residet principaliter in Christo homine, vnde fit, vt quoad subiectum proximum illa prior sit in eo homine, cui communitas illam commisit, vel in successoribus eius; hæc vero sit in eo, cui Christus illam commisit, vel successoribus eius; aut mediante ipso in alijs. Inter has autem personas sunt tres differentię notandę. Prima, quod potestas civilis potest esse in quolibet homine, etiam non baptizato, hæc vero Ecclesiastica non nisi in habente characterem baptismi. Quia baptismus est ianua Ecclesiæ, & ideo sicut ante characterem baptismi, nullus directe subijcitur Ecclesiæ, ita etiam sine illo characterem nullus est capax Ecclesiasticæ potestatis, vnde nec potestatem ordinis habere potest. Dices, hinc posse inferri illa incommoda, quæ supra inferebamus de hæretico mentali; quia si amissa fide, amitteret potestatem, valde incerta esset hæc potestas; ita enim in presenti

6. 4. excellentia ex parte subiecti, cui principaliter sit in Christo domino, civilis autem potestas in communitate humana.

incerta esset hæc potestas; ita enim in præsentia incertum est, an aliquis habeat characterem baptismi, quia multis modis contingere potest; Sacramentum non esse validum; ergo, ex necessitate characteris eadem incertitudo sequitur. Respondetur tamen non esse simile, quia certitudo baptismi, quanvis non sit omnino infallibilis, habet nihilominus eam moralem certitudinem, quæ in rebus humanis haberi potest, & character semel impressus nunquam amplius deleri potest, fides autem facile amitti potest.

Alia differentia est, quod potestas civilis in viris, & fæminis esse potest: Ecclesiastica vero in fæminis esse non potest, saltem ordinario iure. Loquimur de potestate iurisdictionis, ad quam legislatio spectat: nam de potestate ordinis certum est, fæminas illius incapaces esse, ut in materia de Ordine ex professo ostendendum est, contranouatores excitantes antiquam hæresim Papuzianorum, quæ refellunt August. de Hæresi. in 27. & Epiphani. in 49. ex Paulo 1. ad Corinthios. 14. & 1. ad Timot. 2. Vbi fæminas nec docere, nec loqui in Ecclesia permittit. Dixi autem, *Non potest*, quia hæc potestas quatenus immediate à Christo datur, id est, summa, & Pontificia, non potest esse in fæmina, quia illa non est capax ordinis, vel consecrationis Episcopalis, & ideo nec Pontificatus potest esse capax. Quod autem de Ioan. 8. quidam finxerunt, fabulosum est, ut ex Onuphrio ostendit Bellarmin. lib. 3. de Roman. Pontifici. cap. ult. & copiose Baron. tom. 10. Anno Christi 853. num. 56. & sequentibus, ubi alios refert. Et in n. 63. recte aduertit, quod licet factum illud fabulosum, ita ut narratur accidisset, illa fæmina non fuisset Pontifex, sed vacasset Sedes pro illo tempore, & postea in electione Benedicti fuisset continuata successio, de quo alibi latius. Hinc vero colligo extendendum esse verbum illud, *Non potest*, ad totam iurisdictionem Ecclesiasticam ordinariam. Nec ille, qui incapax est potestatis ordinis, etiam est incapax ordinariæ iurisdictionis Ecclesiasticæ, quia ex diuina institutione Ecclesiæ in spiritualibus debet per sacerdotes, aut clericos ordinario iure gubernari. Et nihilominus addidi, saltem ordinario iure, propter iurisdictionem Ecclesiasticam, quatenus per Pontificem delegari potest, de qua est controuersia an aliquis actus huius potestatis committi possit fæminæ. In qua certum est, non debere committi, & magis receptum est, non posse, ut in materia de Censuris disp. 2. Sect. 3. à num. 5. tractaui. Et quoad præsentem potestatem legislatiuam nunquam visum est in Ecclesia, quod signum est, fieri non posse.

Vltimo est in hac parte differentia; quod potestas civilis esse potest in mere laicis; hæc autem non nisi in clericis, quæ eodem modo explicanda est, sicut præcedens. Quanquã de Pontificia potestate non sit ita certum, mere laicum esse omnino incapacem eius, si alioqui rite eligatur, ut statim ordinetur. Est autem certum, nunquam esse factum in Ecclesia, nec fieri debere, propter nouitatem, & periculum: Et similiter est certum, non debere sic electum uti iurisdictionis potestate, nisi sit ordinatus, quamuis ante Pontificiam consecrationem possit illa uti, statim atque electus est, & in sede collocatus. De inferiori autem potestate ordinariam ius Ecclesiæ est, ut laicis non committatur, & ideo

intra Summum Pontificem nullus potest illam committere laico. Vnde licet aliquando visum sit, laicum eligi, aut postulari ad Episcopatum, ut Ambrosium, &c. non tamen visum est, illi dari potestatis usum, donec aliquam ordinationem accipit. Ideoque Summus Pontifex ordinario iure utendo illam non præbet nisi homini constituto in aliquo gradu clericali, saltem primæ tonsuræ, quamuis de absoluta potentia possit fortasse aliud facere. Aliæ denique excellentiæ possunt facile, ex supradictis, in hac Ecclesiastica potestate considerari, scilicet, quod sit multo vniuersalior, & in suo gradu supremo sit vnica pro toto orbe, & quod sit maxime necessaria, & quod suo modo sit Ecclesiæ fundamentum, ut dixit D. Thomas in 2. dist. 44. in vltimo dubio literali. Ac denique, quod nobiliores habeat effectus, quod explicando leges eius magis constabit.

CAPVT IX.

Veram Potestatem Ecclesiasticam sit ita superior civilis, ut illam sibi subiectam habeat.

Quantuis superiori capite ostensum sit, Ecclesiasticam potestatem esse excellentiorem in perfectione, non inde statim inferitur, esse superiorem in subordinatione, & propria iurisdictione, nã potest facultas vna esse minus perfecta, quam alia, & non illi subiecta, vel subordinata. Atque hinc sumi potest ratio dubitandi, quia subordinatio hæc non sequitur intrinsece ex maiori perfectione; neque etiam ostendi potest ex speciali Christi concessione; ergo non datur. Maior patet ex ratione facta, & iuari potest exemplo legis veteris, in qua etiam fuit potestas sacerdotalis, & regia, & nihilominus regalis non erat subiecta sacerdotali; imo potius videtur posse contrarium sumi ex 3. Regum 2. Vbi Salomon deposuit Abiathar à Sacerdotio; & loco illius posuit Sadoc, ergo erat tunc sacerdotalis potestas sub regali potius, quam è contrario. Minor autem probatur, quia in nouo testamento non legimus instituisse Christum sacerdotium concedendo illi hanc superioritatem, quia Petrus, non obstante sua potestate, præcipit omnibus fidelibus subiectos esse Principibus, & Regibus. 1. Pet. 2. & Paul. Rom. 13. idem pronuntiat de omni anima. Neque etiam id habetur ex traditione: nam potius ex historijs colligi potest, Imperatores iudicium interdum tulisse de Pontificibus, eosque deposuisse.

Nihilominus dicendum est, potestatem Ecclesiasticam non solum esse in se nobiliorem, sed etiam superiorem, & habere sibi subordinatam, & subiectam potestatem civilem. Sunt enim hæc duo ut dixi, valde distincta, quod etiam Diuus Thom. in 2. in fine, dist. 44. declarauit. Est ergo conclusio hæc certa, & communis apud Catholicos, de qua videri potest D. Thom. ibi, & Bonau. tom. 2. Opusc. in. 38. De Ecclesi. Hierarch. par. 2. §. 1. in fin. Henric. quod lib. 6. q. 23. Victor. Relect. 2. de Potest. Ecclesiæ, & Relect. de Indisp. 1. numero 29. Vbi dicit, hoc esse verum non solum de potestate hac, prout est in Papa, sed etiam prout est in quolibet Episcopo. Quod iure ordinario, & Ecclesiastico, ac seclusis priuilegijs, aut exemptionibus, verum est; in sequentibus vero amplius exponetur. Videri etiam possunt Driedo de Libertate Christiana lib. 2. cap. 2. Turre-

August.
Epiphani.

Onuph.
Bellarmin.
Baron.

8
Mere laici
possunt ne
oligi Papa,
& electus
uti sua iurisdictione.

D. Thom.

1. Reg. 2.

1. Pet. 2.
Rom. 13.

2
Conclusio affirmativa
ob unitatem
Ecclesiæ
Christi.

D. Thom.
Bonau.
Henric.
Victor.

Dried.
Turret.

Pighius
Sander.
Caieta.
Sot.

Bellarmin.
Vellofillo.

1. Cor. 12.
Rom. 12.
Ephes. 4.

D. Naz.

D. Bernar.

Bonifac.
Papa.

4.
Obiectio di-
lucitur.

Vual.

crem.in Summa lib.2.cap.113.& sequentibus.
Vuald.lib.2.Doctrinalis fidei cap.76.& sequen-
tibus,Albert. Pighius libro 5.de Ecclesiis.Hie-
rarch.cap.14.& 15.Sander.lib.2.de Visibili Mo-
narch.Caiet.in Apolog.pro Romano Pontifice
cap.13.ad 8.Sot.in 4.diff.25.quæst.2.art.5. Bel-
larm.de Summo Pont.lib.2.à capit.6.Vellofillo
Lucensis Episcop.in Aduertent.Theol.in 5.tom.
Hierony.quæst.5.

Præcipuum huius veritatis fundamētum ra-
tione simul,& auctoritate declaratur; sumitur
enim ex vnitatem Ecclesiæ Christi Domini in
Euangelio satis significata, & per Paulum de-
clarata 1. Corinth. 12. dicentem, *Omnes nos in vñ
corpus baptizati sumus, &c.* & ad Roman. 12. *Multi
vñ corpus in Christo, &c.* idem ad Ephes. 4. & sæ-
pe alias; igitur constituit Christus Dominus
Ecclesiam tanquam vñ spirituale regnum,
in quo vnus etiam esset Rex, & princeps spiri-
tualis; ergo necesse est, vt ei subdatur tempora-
lis potestas, sicut corpus animæ. Hoc enim exem-
plo explicat subordinationem harum potesta-
tum Gregor. Nazianzen. orat. 17. ad Populum
timore percussum. Et merito, quia sicut homo
non esset recte compositus, nisi corpus esset ani-
mæ subordinatum, ita neque Ecclesia esset con-
uenienter instituta, nisi temporalis potestas spi-
rituali subderetur. Potestque eadem ratio de-
clarari, & confirmari ex dictis supra de dominio
indirecto, quod Pontifex habet in vniuerso or-
be: nā hoc dominium non fundatur, nisi in sub-
ordinatione harum potestatum. Quia, vt ibi-
dem dixi, non est in Pontifice duplex potestas,
sed vna, quæ directe respicit spiritualia, & con-
sequenter extenditur ad temporalia: hæc autem
extensio solum esse potest propter subordina-
tionem temporalis potestatis ad spiritualem.
Atque hac ratione dixit Bernard. lib. 4. de Con-
sid. cap. 3. Pontificem habere simul gladium spi-
ritualem, & naturalem, quia vel vñ habet di-
recte, & alium indirecte, vel vñ in se, & per
se, alium sibi subordinatum, quod significat, cum
ait, spirituale gladiū ab Ecclesia exerendum
esse; materiale vero à milite pro Ecclesia ad
nutum sacerdotis, & iussum Imperatoris. Vnde
in cap. vlt. Pontificē vocat, *Fidei defensorem, Chri-
stianorum ducem, virgam potentium, malleum tyranno-
rum, regum patrem, legum moderatorem, Deum Pha-
raonis.* Sic etiā conclusit Bonifacius Papa in Ex-
trauag. *Vnam Sanctam*, de Maiorit. & obed. *Opor-
tet gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem
spirituali subijci potestati.* Ex quo textu amplius
roboratur ratio facta. Quia vbi est vñ corpus,
necesse est esse vñ caput ad quod omnia
aliquo modo reuocentur, quoniam alias neque
pax, neque perfecta vnitas posset esse in corpo-
re; Ecclesia autem Christi, vñ corpus est,
vt diximus; ergo quamuis in eo sint plures po-
testates, seu magistratus, necesse est, vt inter se
habeant subordinationem, ita vt ad vñ aliquo
modo reuocentur propter rationem factam; er-
go vel spiritualis potestas subordinatur tempo-
rali, vel è contrario. Primum dici non potest:
nam vt ibidem ex Paulo affert Pontifex, *Quæ à
Deo sunt ordinata sunt*; esset autem peruersus or-
do; si spiritualia subiecta essent temporalibus;
ergo secundum necessario dicendum est.

Dicer fortasse aliquis, Ecclesiam vt perfecte
vna sit, sufficienter vniri in vno capite suo, quod
est Christus. Hanc enim responsonem posset
quis incaute sumere ex Vuald. lib. 2. Doctr. fidei

A cap. 78. num. 4. vbi sic inquit, *Et quod arguunt qui-
dam, Ecclesiam reducendam esse in monadem, verum est
in Christum, qui solus in ore tenet gemina potestatis
sua signum, gladium bis acutum. Caterum sub Christo
sacerdos, & Rex impermissas continent potestates.*
Respondetur ad priorem partem, illam senten-
tiam in eo sensu sumptam, & hic applicatam nō
posse satisfacere. Quia Ecclesia militās est vñ
corpus visibile in hoc mundo existens, ac indi-
gens gubernatione humana, & externa, ergo nō
potest solum reduci immediate ad caput inuisi-
bile hominibus, quale est Christus; ergo necesse
est, vt etiam Vicarius Christi habet excellentiā
potestatis, vbi fuerat necessaria ad conueniens
regimen totius corporis: ipse ergo est simpliciter
supremum caput. Neque Vualden. in contrario
sensu loquutus est, sed agit de reductione vtriuf-
que potestatis ad vñ principium quoad origi-
nem, & participatione directe iurisdictionis,
quam vnaquæque illarum potestatum habet in
suo ordine. Et hoc sensu dicit esse impermissas,
& reduci solum ad Deum, vel Christum: non
negat tamē, quin saltem indirecte potestas tem-
poralis subordinetur spirituali, præcipue in or-
dine ad vitandum peccatum, & diuinam offen-
sionē, vt in nu. 6. expresse declarauit cum Hug.
de Sancto Victor. lib. 2. de Sacram. cap. 4. 6. & 7.

Et hinc potest noua confirmatio addi fundata
in verbis Gelasij Papæ in cap. *Duo sunt*. 69. diff.
*Quia pro animabus regum Pontifices sunt reddituri ra-
tionem*, insinuans in verbis illis, *Pasce oues meas*,
etiam Reges, & Imperatores Petro fuisse subie-
ctos, quia sub Christi ouibus comprehendi de-
bent: ergo etiam debent pasci, & regi à Petro:
iam enim explicuimus sub verbo. *Pascendi*, etiam
potestatem regendi contineri. Dices: hoc verum
esse quoad spirituale regimen. Sed contra, quia
regula regiminis temporalis, vt sit rectum, &
honestum, debet esse spiritualis: ergo necesse
est, vt ipsamet potestas temporaliter regendi re-
guletur per spiritualem, & hoc est illi esse sub-
iectam & subordinatam. Et hac ratione Pontifi-
ces reddituri sunt rationem pro regibus, & Im-
peratoribus, quia ad illos pertinet corrigere, &
emendare quicquid ipsi non solum vt homines,
sed etiam vt Reges in vsu suæ potestatis pecca-
uerint.

Vnde confirmatur, quia alias non esset suffi-
cienter prouisum Ecclesiæ, si non esset in ea po-
testas, quæ Reges, & Principes possit in officio
continere, saltem vtendo spirituali gladio. Di-
ces; hoc argumento probaretur, necessariam
etiam esse aliam potestatem, quæ spirituales pa-
stres contineat in officio: nam etiam illi errare
possunt, & fortasse maiora damna ouibus infer-
re. Respondetur ita quidem esse, quoad omnes
spirituales principes, seu pastores, infra supremū
Christi Vicarium, ad quem pertinet emendare,
vel etiam punire reliquos: ipsum autem caput
supremum, nō potuit alteri homini mortali sub-
ijci, quia vel procederetur in infinitum, vel tol-
leretur debita subordinatio, & vnitas. Et ideo
alio altiori modo prouidit Christus Ecclesiæ suæ
quoad hanc partem: nam quoad doctrinam, &
præcepta morum talem assistentiam suo Vicario
promisit, vt in his errare non posset, ita vt graue
aliquod damnum inferret Ecclesiæ per abusum
potestatis. Et hoc fuit sufficiens quoad potesta-
tem legislatiuam, de qua agimus. Alia vero in-
commoda, quæ interdum sequi possunt ex pra-
uis moribus, vel operibus talis personæ, minoris

momenti

C. Duo sūt.

Obuiatur
obiectioni.

momenti sunt, & aliquando sunt toleranda: nam hæc est hominum fragilitas, & conditio, & si interdum sint grauiora, & clare iniusta iure defensionis possunt homines se tueri; non tamen iure vindicationis, aut punitionis. Solum in casu hæresis solet fieri aliqua exceptio, quam alibi tradendam, & explicandam relinquimus.

7
Gelaf pap.

Bellarmin.

Possit eadem assertio confirmari ex usu Ecclesiæ, ac variis exemplis, quæ ex parte connumerat Gelaf. Papa loco citato, sed quæ ad præsentem materiam pertinere possunt, inferius tractando de Legibus Canoniciis attingemus; cætera videri possunt in historiis, & ea in summam redigit Bellarmin. supra cap. 7. Ex quibus etiam expedita manet ratio dubitandi in principio posita. Nam ostensum est Scriptura, & traditione hanc institutionem esse à Christo Domino. Petrus verò, & Paulus ibi allegati loquuntur de obedientia debita Principibus, & potestatibus à suis subditis respectiue, non tamen in eis explicatur qualis sit subordinatio potestatum inter se. Neque est verum Imperatores Christianos vnquam iudicasse Pontifices, vt in tracta. de Immunitate ostensum est.

Exemplum autem ibi adductum ex 3. Reg. 2. petebat specialem difficultatem de comparatione simili inter Pontificem, & Regem sub statu legis veteris, sed hæc parum refert ad præsens institutum, & in proprio loco tractando de Romano Pontifice disputabitur. Et ideo nunc solū dico duo. Vnū est, ex illo nihil sufficienter probari, vel quia ibi narratur factū, nō ius, id est, narratur, quid fecerit Salomon, nō tamē an fecerit ex legitima, vel usurpata potestate, vel certe, quia (vt aliqui volunt) Salomon ex peculiari instinctu Spiritus Sancti, id fecit, vt in eodem loco innuitur, & ideo non sequitur id fecisse: ex ordinaria potestate quam haberet. Alterum est, parum referre ad præsentem causam comparatio illa veteris testamenti, tum quia lex vetus in his caeremonialibus, & iudicialibus iam cessauit, vt libro 9. ostendimus: tum etiam quia longe altioris ordinis est Pontificatus legis nouæ quam veteris, & ideo dato, & non concesso, Pontificatum veterem non habuisse illam excellentiam, non sequitur Pontificatum à Christo institutum illam non habere. Sicut etiam Papa nunc habet potestatem remittendi peccata, quam non habuit sacerdos antiquæ legis, nunc Papa potest concedere indulgentias, quod alius non potuit. Denique Petro promissæ sunt clauæ Regni cælorum, & dictum illi est, *Pasce oues meas*, & *Quidquid ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis*, quæ non sunt dicta veteri Pontifici. Et ideo quidquid de illo sit, veritas posita inconcussa manet.

C A P V T X.

Virum potestas Ecclesiastica ad leges ferendas possit in eadem persona coniungi simul cum civili.

HÆc sola comparatio nobis superest inter has duas potestates. Et in illa inueniuntur errores contrarij, vnus est, has duas potestates, prout sunt in Ecclesia, semper ac necessario esse coniunctas, non quidem in eo sensu, in quo aliqui dixerunt, vtramque potestatem esse in Summo Pontifice respectu totius orbis, & directæ, ac formaliter (vt sic dicam) ex diuino iure;

quantuis enim hoc non ita sit, non tamen est error in fide, sed opinio, de qua satis dictum est. In alio sensu hæretico docent illam hæretici huius temporis, quorum princeps quoad hanc partem videtur fuisse Henricus VIII. Rex Angliæ, qui voluit vnumquemque Regem temporalem esse Summum Pontificem in suo regno, atque ita habere simul vtramque potestatem. Hi hæretici nullum habent fundamentum præter affectum libertatis: videntur autem nihil altius sentire de hac potestate spirituali in lege noua, quam habuerit in lege veteri, aut naturæ, & ideo quod illis temporibus seruatum esse putant, vt Reges essent supra sacerdotes, nunc etiam seruandum esse existimant.

Hæresis huius
ius temporis.

Fundamentum ex lege
veteri & natura.

2
Secundus error.
Luc. 22.
D. Bernard

Alius error inuentus etiam à nouatoribus est, potestatem civilem omnino repugnare Pontificibus, seu personis in sacerdotali dignitate constitutis. Afferunt verba illa Christi Lucæ 22. *Reges gentium dominantur eorum, &c. Vos autem non sic.* Ex quibus verbis sic colligit Bernard. lib. 2. de Consider. cap. 6. *Planum est, Apostolis interdicitur dominatus; ergo tu, & tibi usurpare aude, aut dominans Apostolatam; aut Apostolicus dominatum, plane ab alterutro prohibetur, si vtrumque similiter habere voles perdes vtrumque.* Item illa Pauli 2. ad Timoth. 2. *Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus.* Ex quibus volunt colligere, iure diuino prohibitum esse sacerdotibus habere regimen temporale. Confirmari potest, quia Nicolaus Papa in Epistola ad Michaelē Imperatorem dicit, *In lege natura eosdem fuisse Reges, & sacerdotes; Christum autem illas potestates separasse.* Ratio etiam adiungi potest, quia non videtur vna persona sufficiens ad vtrumque regimen conuenienter præstandum, præsertim si vtrumque sit perfectum, quale requiritur in eo, qui potestatem habet ferendi leges.

2. Tim. 2.

Nicolaus
Papa.

Nihilominus veritas catholica est, potestates has nec necessario esse coniunctas, nec necessario separatas, quia neutrum est diuino iure præceptum, aut prohibitum. Prior pars satis patet ipso usu, & experientia. Nam in primis multo tempore fuit Ecclesia Christi sine vlla temporali potestate quoad civile regimen reipublicæ, & prius, scilicet, quam Reges cœpissent ad fidem conuerti, & tamen potestatem spirituales semper habuit, ex quo Christus dixit, *Pasce oues meas.* Nunc etiam multi sunt Episcopi, qui nullam habent potestatem civilem ad ferendas leges, cum tamen spirituales habeant; ergo ex hac parte separabiles sunt. Deinde quod potestas civilis etiam suprema sine Ecclesiastica inueniatur, eadem traditio ostendit. Nam Constantinus Imperator in Concil. Niceno professus est, se non habuisse potestatem ad iudicandum inter sacerdotes: Idem de Valentiniano Seniore refert Ambr. lib. 2. Epist. 13. ad Valentin. iuniorem, in qua dignam refert catholico Imperatore sententiam. *In causa fidei, vel alicuius Ecclesiastici ordinis, eū iudicare debere, qui nec munere impar sit, nec iure dissimilis.* Et ita etiam factis obseruasse refert Niceph. lib. 11. Hist. cap. 3. & 30. & similia habet Theod. lib. 4. Hist. c. 6. & 7. Qui etiam cap. 16. cum Niceph. supra ca. 13. refert insigne dictum Eulogij sacerdotis, qui cum à præfecto induceretur ad consentiendum Valenti Arriano Imperatori, per ironiā interrogauit, *Nū quid cū Imperio est etiā sacerdotis dignitatē consequutus?* Denique ab omnibus catholicis Regibus ita vsque ad nostra tempora seruatum est. Ratio verò clara est ex

3
Conclusio.
Ratio.

Constantinus

D. Ambr.

Nicephor.
Theod.

Ratio con-
clus. quia
potestas Ec-
clesiastica
in lege no-
ua est super-
naturalis.

4
Ciuilem
& Ecclesi-
asticam po-
testatē esse
posse in eo-
dē ostendi-
sur ex vso
Ecclesiæ.

dictis, destruendo fundamentum contrarij erro-
ris: nam in lege noua potestas Ecclesiastica non
est naturalis, sed supernaturalis, & specialiter à
Christo data, nunquam verò data est terrenis
regibus, nec alicubi Christus præcepit, vt esset
coniuncta cū potestate Regia; nulla ergo est ta-
lis necessitas.

Quod autem hæc duæ potestates in eadem per-
sona coniunctæ esse possint, similiter probatur
ex vso Ecclesiæ: nam Summus Pontifex simul
etiam Rex est temporalis in suis terris, quarum
est Dominus, quod à Sâctis Pontificibus inchoa-
tum, & conseruatum est, vnde cogitari non po-
test esse illicitum. Imò speciali Dei prouidentia
factum esse affirmat D. Thom. in 2. sentent. in fi-
ne. Similiter multi Episcopi simul habent ciui-
lem potestatem, & dominium, vt constat præser-
tim in Germania, & Hispania & in Conimbri-
censi hoc Episcopatu. Ratio verò est, quia hoc non
est per se malum, neque est aliqua positiua lege
prohibitum, & aliunde potest multas rationes
congruentiæ habere; ergo. Antecedens quo ad pri-
mam partem probatur, quia contra nullam est
virtutem. Item quia si aliqua esset per se malitia,
maximè quia temporalis potestas impediret de-
bitam curam, & sollicitudinem circa administra-
tionem spiritualis potestatis; hoc autem nec ne-
cessario sequitur, quia per ministerium aliorum
potest illa potestas executioni mādari, ita vt
non multū impediatur. Præterea siquid laboris, vel
incomodi hinc sequi videatur, potest vtilitatibus
alijs compensari; tum quia verisimile est, iusticiā
rectius esse administrandā per huiusmodi Prin-
cipes; tum etiam quia coniunctio illarum pote-
statum in eadem persona multum deferuire po-
test ad maiorem pacem, & vniōem, & vt tem-
porale regimen ad spirituale melius referatur;
tum etiam quia hoc conciliat maiorem reueren-
tiam erga Ecclesiasticum principem, qui etiam
melius poterit resistere hostibus fidei, si potesta-
tem habet temporalem, vt experientia compro-
batū est. Atque ita simul probata est tertia pars
Antecedentis. Secūda autem probatur, quia nul-
la est talis lex diuina, vel humana, quod pare-
bit respondendo ad fundamenta contrarij erro-
ris.

Explicatur
auctoritates
contraria
hæresis.

D. Bernar.

Ex verbis ergo Christi Domini. *Reges gentium
dominantur eorum*, &c. talis prohibitio non colli-
gitur: nam cum subdit, *Vos autem non sic*, non est
sensus, vos nō habebitis dominium temporale,
sed sensus est, Non dominabimini sicut illi do-
minantur, id est, ad vestrum commodum, vtili-
tatem & honorem, vbi non loquitur de regimi-
ne temporali Ecclesiæ, sed de spirituali, & for-
mam, ac modum eius præscribit per compara-
tionem ad tēporale, quod in superioribus etiam
tactum est. Et in eodem sensu loquitur Bernard.
vt ex contextu est manifestum. Addo, quod licet
daremus, Christum ibi loqui de dominio tēpo-
rali, illa verba non continerent prohibitionem,
sed solum explicarent, Christum non dedisse
hominibus hanc potestatem, licet nō prohibue-
rit, vt per homines dari possit Ecclesiasticis Prin-
cipibus. Neque etiā ex loco Pauli talis prohibi-
tio colligi potest. Expendendū etenim est illud
verbum, *Implicat se*: potest namque Ecclesiasticus
Princeps vti hac potestate temporali, non se im-
plicando negotijs secularibus, sed prudenter, ac
moderate illa vtendo. Item est ponderandū il-
lud verbū, *Negotijs secularibus*, quod proprie signi-
ficat negotiationē, & nimiam sollicitudinē circa

A temporalia lucra, vt notauit Chrysost. Princeps
autem Ecclesiasticus non ad hunc finem accipit
tēporalem principatū, sed vt Ecclesiæ vtilitati,
& fidelium cōmodis magis inferuiat; & ideo il-
lud temporale ita coniunctum spirituali non est
seculare omnino, sed aliquo modo sacrum; habere
igitur talem potestatem ciuilem simul cum spirituali
contra nullam legē diuinam est, vel positiuam,
vel naturalem. Quod verò cōtra humanam non
sit per se notū est, nec indiget probatione. Sic er-
go responsum est ad fundamentum secundi er-
roris; Adrian. autem Papa in Epistola ibi citata
solū intendit, quod in priori puncto contra pri-
mū errorē diximus, nec enim potuit indicare, es-
se prohibitum, quod ipsemet profitebatur. Plu-
ra de hoc argumento legi possunt in Bellarm.
lib. 5. de Rom. Pont. cap. 9. & 10.

Chrysost.

Adrian. pa-
pa.

Bellarm.

C A P V T XI.

B An lex Canonica habeat propriam materiam, in qua
honestæ præcipiat, & praua prohibeat, distinctam
à materia legis ciuili.

Diximus de finali, & efficiēti causa legis ca-
nonicæ, dicendum sequitur de materiali, in
qua multa habet communia cum lege ciuili, quæ
breuiter supponenda sunt: nam inde oritur dif-
ficultas præsentis quæstionis, quæ in hoc versatur,
vt distinctionem in materia inter vtranque
legem assignemus. Primò ergo conuenit ius ca-
nonicum cum ciuili in hoc, quod circa solam
materiam honestam versari potest: nā hoc mul-
tò magis necessarium est ad finem eius, quam ad
finem legis ciuilis, vt per se constat. Item quia
hoc spectat ad perfectionem legis; ergo multo
magis debet conuenire legi canonicæ, quam ci-
uili. Vnde pro regula constitui potest, quidquid
perfectionis in hoc genere materiæ habet lex ci-
uilis, multò magis conuenire legi canonicæ. Se-
cundo ergo conuenit lex canonica cum ciuili,
quia præcipere potest in materia cuiuscūque vir-
tutis, quia ordinatur ad finem perfectiorem, ma-
gisque spiritualem, ad quem vsus omnium vir-
tutum magis necessarius est, & ita constat ex
vso, quia Ecclesia determinat præcepta diuina,
vel addit noua, in sacramentis, ieiunijs, orationi-
bus, &c. vt latè & bene Nauarr. de Reddit. Ec-
cles. quæst. 2. Moni. vltimo, num. 2. & 3.

1. Conueni-
entia legis
Cano. cum
ciuili.

Secunda.

Tertio conueniunt, quia lex etiam Canonica
nō præcipit omnes actus omnium virtutum, li-
cèt præcipiat omnium virtutum actus; quia inter
opera virtutum multa sunt consilij, quæ non
possunt sub absolutam obligationem per Eccle-
siam imponi, vt est perpetua castitas, & similia.
Et ratio est, quia lex Canonica licet à diuina po-
testate specialiter descendat, simpliciter huma-
na est, & ferri debet modo hominibus accom-
dato, & ideo esse etiam debet moribus hominū
accommodata, & moraliter possibilis, & vtilis
multitudini, sicut de lege in communi dictum
est. Dixi autem absolute præcipere; tum quia nō
absolute, sed sub aliqua iusta conditione potest
Ecclesia interdum præcipere opera consilij, sic e-
nim imponit clericis in sacris necessitatem ca-
stitatis seruandæ, quia non simpliciter, sed sub
præuia conditione voluntaria illud onus impo-
nit, scilicet, si velint in illo ordine constitui,
quod illis voluntarium est; tum etiam, quia licet
absolute non præcipiat opera dura, & asperæ
pœnitentiæ, supposito delicto potest illa præci-

2.
Tertia.

pere

pere in vindictam eius, & correctionem. De regula autem seruanda in definienda hac materia, quando excedat, vel non excedat limites potestatis Ecclesie, nihil occurrit addendum his, quæ de lege ciuili dixi, sed prudenti arbitrio opus est, quod maxime accommodandum est vsui Ecclesie, & morali necessitati talis materie, vel legis in ordine ad comunem salutem animarum, in quo etiam considerandus est personarum status, pro quibus leges feruntur, vt illi etiam accommodentur.

Quarto similiter conuenit lex canonica cum ciuili, quia non prohibet absolute omnia vitia, & peccata. Dico autem non prohibere omnia speciali coactione, aut censura, illa vtendo: nam absolute cupit omnia cuitari, & per doctrinam, & monitionem id procurat, pertinetque maxime hæc cura ad Ecclesie pastores. At per vim coactiuam, vel legislatiuam non omnia prohibet, quia esset nimis onerosum humanæ fragilitati, & potius esset in destructionem, quàm in ædificationem, quia maiora mala sequerentur ex prohibitione adeo generali, quàm ex aliqua tolerantia. Regula ergo posita generaliter à D. Thom. dist. q. 95. art. 2. & supra declarata specialiter in legibus ciuilibus, cum proportionem applicanda est ad leges canonicas: prohibuit enim vitia, quæ grauiora sunt, vel quæ scandalum, & nocumentum spirituale aliis afferre possunt; alia vero minora tolerat, seu dissimulat cū moderatione autem, & modo statim explicando.

Ex his igitur oritur ratio dubitandi in præsentipuncto: videri enim potest, nullum esse discrimen inter has leges in earum materia, quando quidē vtraque in materia omnium virtutum, & vitiorum versatur. Accedit, non videri necessarium, vt potestas ciuilis, & Ecclesiastica, licet distinctæ sint, in materia distincta versentur: sæpe enim contingit, facultates, vel virtutes diuersas in eadem materia versari sub diuersa ratione, vt patet de intellectu, & voluntate, & temperantia acquisita & infusa: sic ergo potestas ciuilis, & Ecclesiastica poterunt habere materiam communem sub diuersis rationibus, ordinando illas ad suos fines diuersos. Denique hoc videtur suadere vsus ipse: nam leges ciuiles & canonice versantur circa matrimonia, iuramenta, vsuras, & similia; & quod difficiliter videtur, in Cod. Iustiniani habentur leges de Episcopis, de clericis, monachis, de Ecclesijs, quæ sunt materie, in quibus maxime possunt leges canonice à ciuilibus distingui. Adde ipsos canones disponere, leges ciuiles aliquando posse habere vim in foro Ecclesie, c. Certum. cū alijs dist. 10. c. 1. de Noui oper. nuntiat.

In contrariū autē est, quia vnaquæque potentia debet habere materiam sibi proportionatam, maxime quando sunt diuersorum ordinum: ostendimus autē potestatem ciuilem, & Ecclesiasticam hoc modo esse distinctas, quia vna est spiritualis, & diuini ordinis; altera materialis, & naturalis; ergo necesse est, vt habeant materias proportionali modo diuersas. Deinde, quia ad fines distinctos diuersa media ordinantur; & accommodantur, quæ media solent esse materie legum; leges autē ciuiles, & canonice habent fines longe diuersos, vt ostendimus, ergo media; ergo & materie. Quod à fortiori exemplo declarari potest, quia intra latitudinem legum temporalium iuxta diuersos fines distinguuntur etiā materie diuersarum legum, & ita distinguitur ius militare à iure proprio ciuitatis, vt significauit Isidorus 5.

Etymol. c. 7. habetur in c. Ius militare, dist. 1. & sumitur ex Arist. 7. Polit. c. 8. & 9. & Platone lib. 2. de repub. & 8. de Legibus. ita ergo à fortiori in præsentipuncto. Denique constat, illas leges ciuiles nullas esse, quæ mittunt falcem in messem alienam, vt in superioribus, ostendendo differentiam vtriusque potestatis, demonstratum est.

Igitur dicendum est, ius canonicum, & ciuile in multis differre ex parte materie. Primo quidem, ac præcipue, quod materia legis ciuilis temporalis est, Canonice autem spiritualis. Ita sentiunt comuniter canonice in cap. Ecclesia, de Constit. & Legist. in l. Omnes populi, ff. de Iustit. & iur. & sumitur ex cap. Bene quidē. cap. Si Imperator, & cap. Duo sunt, 96. dist. & cap. Quoniam, dist. 10. cap. Solita, de Maiorit. & obedientia. Ratio vero generaliter assignari potest ex dictis de potestate laica, & Ecclesiastica: ostendimus enim, illam esse humanam, & temporalem: & hanc vero quodam modo diuinam, & spirituales: omnis autem potentia debet habere materiam sibi proportionatam, & nulla excedit suos limites: ergo potentia spirituali spiritualis materia respondet, & ciuili temporalis: sic enim vnaquæque seruabit proportionem cum sua materia, circa quā versatur. Neque obstat huic diuersitati, quod vtraque possit in materijs omnium virtutum imperare, quia virtutes omnes possunt aliquo modo versari in vtraque materia, & ideo quauis vtrumque ius possit attingere honestatem cuiuscunque virtutis moralis, vnumquodque tamen illam præscribit in materia sibi proportionata. Iam enim diximus, quanuis ius dirigat aliquam virtutem, non necessario versari circa omnes actus, vel circa totam materiam talis virtutis.

Vt autem hæc differentia exacte intelligatur, oportet exponere, quid nomine materie temporalis, vel spiritualis intelligendū sit. At hoc autē declarandum aduerto, in materia virtutis duo posse considerari, scilicet, actum ipsum virtutis, vel vitij, & rem circa quam versatur, quæ potest esse vel res, vel persona circa quam fit operatio, vel etiam persona operans: ad quam actus ipse præceptus, vel prohibitus per legem, dicit aliquam habitudinem. Actus itaque virtutis, vel vitij est proxima materia legis, vt hactenus diximus; tamen consequenter etiā alia pertinent ad hanc materiam legis ratione ipsius actus. Loquendo ergo de materia proxima legis spiritualis, materia præcipua, ac primaria est actus supernaturalis, vt est actus fidei, & ideo omnes leges, quæ pertinent ad fidem vel materiam eius, sunt per se canonice, quia tota illa materia spiritualis est. Deinde in eodem ordine collocantur actiones sacramentorum, quia etiam illæ supernaturales sunt. Vnde etiam factum est, vt actiones quædam, quæ alias videbantur naturales (vt matrimonium quatenus est contractus humanus, qui ad conseruationem generis humani ordinatur) propter eleuationem ad esse sacramentale, pertineant ad leges canonicas, iuxta cap. penult. & ult. de Secundis nuptijs. Idemque dicendum est de alijs actionibus sacris, & de ijs præsertim, quæ proxime, & directe ad cultum Dei ordinantur, vt sunt vota, iuramenta, &c. Ex quo vltèrius ortum est, vt res omnes, circa quas per se, & proxime versantur hæ actiones, sub ea ratione ad materiam canonicam pertineant, huiusmodi sunt persone sacre, loca, templa, & vasa sacra, & consequenter etiam beneficia, & bona Ecclesiarum, quæ inter res sacras computantur.

Plato. Aristoteles.

In quibus differat lex can. & ciuilis ex parte materie.

Quid materia temporalis, quid spiritualis.

D. Thom.

Ratio dubitandi.

C. Certum.

5

Isidor.

C. Nouit.

Consequenter etiam vitia contraria huiusmodi actibus, seu rebus per se pertinent ad canonicas prohibitiones, vt sumitur ex cap. *Vt inquisitione*. cum duobus sequentibus de Hæret. in 6. vbi sermo est de crimine hæresis, de quo dicitur ad merā iurisdictionem Ecclesiasticam pertinere. Quia vero omnia peccata auertunt hominem a supernaturali fine, ex eo capite in hoc spirituali ordine computantur, iuxta cap. *Nouit*, de Iudi. tū quia opponuntur spiritualibus bonis, & ita reducantur ad eundem ordinem, quia contraria sunt quodammodo eiusdem generis: tum maxime, quia sunt iniuriæ Dei, cuius honor, & cultus est primarius finis canonicæ potestatis. Atq. hæc ratione peccata quantum est ex se sunt materia Ecclesiasticæ potestatis & quantum est ex vi iurisdictionis sub materia legis Canonice continentur, si aliunde conditiones aliæ concurrant, vt expediatur de illis leges ferre. Denique consequenter hinc fit, vt res omnes inferiores, quatenus possunt esse materia supernaturalium actuum, vel virtutum aut etiam vitiorum, sub hac materia canonica comprehendantur. Atque ita ex declaratione materiæ canonice explicatum est, quæ sit materia temporalis, seu legis ciuilibis. Illa enim materia apta ad legem humanā, quæ hunc gradum spirituale non attingit, temporalis est, sub qua proxime continentur actus morales, qui ad humanam societatem naturaliter necessarij sunt: remote vero res omnes, circa quas tales actus versantur, & persone, quatenus ex eis ciuitas, seu humana politia componitur.

9. Differsia.

Glossa

Nauar. Barthol.

Fortun.

10. Differsia.

Secunda differentia inter vtranque materiam assignari potest, quia Canonica excellentior est, & vniuersalior. Hæc sequitur ex prima. Ratio enim prioris partis est, quia spiritus præstat corpori. Alterius vero partis ratio est, quia fere tota materia temporalis ad spirituale finem ordinari potest, & illi subest, & sub illo respectu induit quandā rationem spiritualis materiæ, & ita potest ad leges Canonicas pertinere. Sic enim supra dicebamus potestatem temporalem, seu ciuilem esse Ecclesiasticæ subiectā, & eodem modo dicunt Iuristæ materiam peccati, id est, vbi agitur de illo vitando, seu de periculo animæ, canonicam esse, & ad leges canonicas spectare, sic Glossa per textum in Regula, *Possessor*, de Regul. iur. in 6. vbi alia iura adducit, quibus locis ita tradunt communiter Doctores, vt notat Nauar. Comment. c. *Si funeraueris*. num. 160. & idem tradunt Barthol. & alij, quos refert, & sequitur Fortun. tract. de vltimo fine vtriusque iuris n. 151. Vnde sicut in naturalibus potentiis superior interdum versatur circa materiam inferioris sub altiori ratione, & vltra illam circa aliam excellentiorem, vt patet de intellectu respectu sensuum; ita quodammodo lex canonica excellentiori modo materiam legis ciuilibis, & etiam præterea altioris ordinis comprehenditur.

Vnde etiam potest tertia differentia in primariis materiis considerari. Nam materia legis ciuilibis principalior, & magis per se intenta est, quæ pertinet ad iusticiam humanam: principalis autem materia legis Canonice est, quæ pertinet ad iusticiā, & religionē diuinā, quia fere reliqua omnia ad hanc refert, & ordinat, vt constat ex dictis. Vnde quoad hanc partem ciuilis potestas magis limitata nunc est in Ecclesia, quam esset ante Christianam religionē: nam olim cura religionis ordinabatur ad honestā felicitatem Reipub-

blica, vt supra ex Diuo Thoma notauimus: nunc autē religio, & spiritualis salus ac felicitas per se primo intenta est, & reliqua propter illam. Et ideo olim cura religionis, vel pertinebat ad potestatem Regiam, vel cum illa coniungebatur in eadem persona, vel illi subordinabatur: nunc autem cura religionis specialiter pastoribus Ecclesiæ commissa est. Vnde materia primaria legis Ecclesiasticæ est religionis materia, sub qua comprehendimus omnem illam, quæ ad sanctificationem animæ spectat: indirecte vero, seu in ordine ad illam ad alias etiam materias extenditur, vt declaratum est.

Et hinc intelligitur, quæ ratione contingat, vt lex Canonica, & ciuilibis interdum versentur circa eandem materiam, quia nimirum materia per se temporalis est, & sub ea ratione potest lex ciuilibis circa illam versari; habet tamen aliquē respectum ad spiritualia, & sub ea ratione potest ad legem canonicam pertinere. Atque hoc modo multa delicta dicuntur esse mixti fori, quia ad vtranque potestatem pertinere possunt, & in eis datur locus præuentioni. Et hoc tantum probat secunda ratio dubitandi supra posita, quia diuersæ facultates possunt interdum circa eandem rem materialiter versari, & eadē res potest esse utilis ad diuersos fines, & e conuerso idem peccatum potest perturbare rem publicam, tam in temporalibus, quam in spiritualibus: ita ergo possunt hæc leges habere aliquā materiam communem, quanuis non totā, quia semper finis proprius, & præsertim excellentior aliqua media propria, & excellentiorem materiam habet, circa quam versari nullo modo potest inferior potestas.

Vltimo ex dictis intelligitur, posse aliquando Pontificem determinare materiam aliquam, sequi quasi reseruare illam, vt tantum Canonica sit, non solum declarando (vt sine dubio facere potest, quando materia ipsa ex se, & ex iure diuino spiritualis est) sed etiam constituendo, & eximendo, subique reseruando aliquam materiam propter spiritualem rationem, etiam si alias secundum se posset esse materia legum ciuiliū. Ratio est, quia illa potestas est superior, & ita in ordine ad suum finem potest disponere etiam de inferiori materia, prout expediens fuerit: ergo multo magis potest sibi appropriare materiam communem, si ad decentiam rerum sacrarum iudicari oportet.

Ad rationes dubitandi in priori loco positas in discursu capitis fere responsum est. Solū circa tertiā, quæ ex vtriusque iuris principiis sumebatur, tria notanda sunt. Primum est, vtrum legum ciuiliū disponentium in materiis canonicis, solum admitti posse in legibus ciuilibus, quæ aut versantur circa materiam mixti fori, vel disponunt circa materiam fori Ecclesiastici, adiungendo Ecclesiasticas leges, modo ab eis permissio. In quo in primis obseruare oportet, vt leges ciuiles non repugnet canonicis: nam vbi repugnauerint, canonice præferendæ sunt, quia sunt a superiori potestate, quoniam vero non solum non repugnant, sed potius cōueniunt, & lex ciuilibis iuuat, & suo modo ministrat canonicæ, vtræque seruanda est, vnaqueque in suo foro, & iuxta mensurā sibi proportionatā. Sicque leges ciuiles prohibet, & punit delicta, quæ per canones etiam puniuntur, vt sunt vrsus, matrimonia illicita, vt incestuosa, clandestina, & similia: nam hæc interdum sunt contra naturalem iusticiā, vt vsura, vel sunt contra debi-

Ante legem gratia cura religionis vel per tunc bat ad potestatem regiam vel cum ea coniungebatur vel illi subordinabatur.

11

12

13. Respondetur argum.

tum

tum modum contrahendi etiam naturalem & conuenientem ad pacem reipublica, & ideo sub ea ratione possunt esse materia legum ciuiliū in his, quæ per canonicas non prohibentur. Interdum vero leges ciuiles puniunt delicta, quæ sūt omnino fori Ecclesiastici, vt est heresis, blasphemia, & similia, quia etiam hæc vitia nocent valde reipublicæ Christianæ, etiam quoad externam pacem, & felicitatem temporalem, & alias Ecclesia id non prohibet; imo vitur ministerio talium legum in suum finem. Et hæc doctrina colligitur etiam ex citatis iuribus, & ex capit. 2. 3. 5. 9. 2. & ex cap. 2. de Desponsa. impuber, & est valde communis, vt videti potest in Glossa in Authentica, *Quomodo oporteat Episcopos*, & c. in princ. verb. *Tolli*, de Electio. quæ communiter approbantur tum ibi, tum alibi, vt videre licet in Felin. in caput *Ecclesia*, de Constit. latissimè, & ibi in Abbate, & alijs, & plura refert Cōuarr. in 4. cap. 6. in principio, numero 18. 19. & 20. Matienz. lib. 5. Recopil. tit. primo, l. 1. Glossa 7. num. 3. & 4. Gregor. Lop. in l. 5. titul. 3. partit. 4. num. 3. Ex qua lege colliguntur dux optimæ rationes supra insinuatæ, scilicet; per tales leges ciuiles intendi, vt Canonice melius impleantur, & vt alia damna, & perturbationes reipublicæ vitentur, & plura refert Sanchez lib. 3. de Matrimo. disp. 47. num. 1. 2.

Secundo obseruandum est, leges ciuiles interdum admitti, non solum in eadem materia, sed etiam in vsu fori Ecclesiastici, quando autem hoc contingit, non fit ex vi iurisdictionis ciuilis, nam leges ciuiles non possunt ad hoc obligare, vt per se constat: sed fit ex voluntario vsu potestatis Ecclesiasticæ, quæ vbi desunt canonice leges ciuiles sibi vtiliter admittit, & illis vitur. Illud autem fit duobus modis per Canones. Vnus est per generalem regulam, quod leges ciuiles obseruantur in foro canonico, vbi canones nihil disponunt, & leges sunt vsui Ecclesiæ accommodatæ secundū similitudinē rationis. Ita enim profertur Luc. 3. capit. primo de Noui Operi. nunciat. ibi. *Sicut leges non dedignantur Sacros Canones imitari, ita & sacrorum statuta Canonum Principum constitutionibus adiunguntur.* Vnde infra concludit, *Secundum legem, & Canonum statuta negotium non differas terminare.* Vbi Glossa, & fere omnes Doctores id notant, & Panorm. in cap. 2. de Desponsa. impuber. & Bern. Diaz. in Praet. cap. 4. in fin. & ibi Salzed. qui aduertunt in huiusmodi occasione leges proprii regni præferendas esse Imperialibus, vbi canonice deficiunt, & referunt alios. Sed fortasse hoc magis est consilij quam necessitatis, cum per canones non inueniatur dispositum; nisi aliud ex consuetudine Ecclesiasticorum iudicium habeatur; illam enim obseruandam esse censeo.

Alter modus est, quando in particulari lex aliqua ciuilis est canonizata (vt aiunt) id est canonice effecta ex acceptatione Ecclesiæ. Ad huiusmodi autem canonizationem non satis est, legem aliquam ciuilem esse insertam in Decreto authentico Gratiani, quia ille non habuit iurisdictionem, qua posset talem vim dare legi ciuili, sed necesse est, vt Pontificia auctoritate sit approbata, & inter canones recepta, vt fit in cap. 1. & 2. de Caul. possessionis, & c. in primis. §. *Gloriosus*, dist. 11. & ibi notat Glossa verbo, *Capituli*. Item Glossa in c. 1. de Rebus Ecclesiæ non alienand. in sexto, verb. *Tractatus*, vbi Gemin. & alij. Abb. in cap. *Super eo*, primo de Testi. num. 4.

& latius ibi Felin. num. 3. & in cap. 2. de Rescript. n. 29. & 43. & bene Rebuff. in tract. *Nominatum*, q. 5. n. 15. & Gutier. lib. 1. Canonic. questionum ca. 21. n. 32. & 33. qui refert Ripam in c. 2. de Rescript. n. 80. & alios.

Tertio obseruandum est circa leges illas Cod. à Iustiniano Imperatore editas circa personas, & res Ecclesiasticas. Ad quas aliqui respondent eo tempore nondum fuisse personas, & bona Ecclesiastica exempta à iurisdictione Imperatorum. Sed non potest admitti responsio, tum quia id, quod supponit, simpliciter falsum est, tum etiam quia saltem de rebus, & causis Ecclesiasticis est certum, semper fuisse exemptas, cum tamen leges illæ etiam de his materijs multa disponant. Alij respondent, fuisse factas illas leges ex consensu Pontificum, sic enim non repugnat, laicum spiritualia tractare, vt indicatur in cap. *Decernimus*, & c. *Cum non ab homine*, de Iudic. & ibi notatur. & Glossa in c. *Imperium*, dist. 10. & 16. q. 7. in princ. Sed hoc non est verisimile, quia licet interdum Pontifices conferant secularibus Pontificibus aliqua particularia, quæ sine spirituali iurisdictione exerceri possunt, non tamen illis conferunt spirituales iurisdictiones, nec Ecclesiæ gubernationem committere possunt, & ideo non est verisimile illis contulisse potestatem ad illas leges ferendas. Et maxime cum de illa commissione non constet, & Imperatores in eis propria auctoritate vt, & in consensu loqui videantur. Alij ergo excusant Imperatores, quod bona fide, & omnino iuuando Ecclesiam illas leges fecerint, & forte non ad obligandum, vel cogendum Ecclesiasticas, vel in materia Ecclesiastica; sed ad instruendū suos ministros de rebus Ecclesiasticis, vt & seruare illas, & iuuare Ecclesiam possent, cum oporteret. Et certe hoc animo videtur multæ similes leges posita inter leges Partituri Hispaniæ. Vt cumque vero sit, certū est, illas non esse veras leges, nec obligare, iuxta cap. *Litteras*, de Iuram. calum, nisi in his, in quibus fuerant canonizata; in alijs vero si fuerint contrariæ canonibus, contemnenda sunt, vt etiam sumitur ex l. *Præuilegia*, & l. *Bassa*. C. de Sacrosan. Ecclesi. si vero non sint contrariæ, poterunt deferri per modū instructionis, non per modum iuris. De quo videti potest Felin. in dicto cap. *Ecclesia*; de Constit. n. 36. & ibi Panorm. n. 15.

CAP V T XII.

Vtrum potestas Ecclesiastica efficaciam habeat in actus mere internos, ita vt per legem canonicam per se præcipi, aut prohiberi possint.

Explicuimus hætenus proprium principium, & finem legis Canonice, sequitur, vt declarem materiam eius, & incipiamus à propinquiori, quæ est actus humanus, & quia de actu exteriori in genere nulla est difficultas, de interiori specialiter inquirimus: nam licet de lege humana in comuni supra definierimus, non posset per se versari circa internos actus, in lege Canonica habet illa resolutio specialis difficultas, quā in hūc locū remisimus. Est autē generalis ratio dubitandi, quia potestas Ecclesiastica est spiritualis, & ordinatur principaliter ad internū bonū animarum, & habet altius principium, scilicet, Deum ipsum supernaturaliter illam conferentem, & ideo ex vtroque capite videtur posse immediate versari circa interiores actus. Vnde argumentor in hunc modum: nam

Felin.
Rebuff.
Gut.
Ripa.
Luc. 22.
D. Bernard.
16
De legibus
Cod. circa
personas ec-
clesiasticas

C. Decernimus.
Glossa.
c. Imperium.

Glossa.

Felin.
Abbas.
Matienz.
Greg. Lop.

14

Leges ciuiles obseruantur in canonico foro vbi canones nil disponunt, & sunt vsui Ecclesiæ accommodatæ.
Luc. 3.
Glossa.
Pandr.

15

Gemin.
Abbas.

Ratio dubitandi.

Chri.

Christus Dominus habet potestatem ferendi leges obligantes ad actus internos vt credendi, & similes, & ideo potuit præcipere confiteri etiam cogitationes internas; ergo potuit Vicario suo relinquere participationem huius potestatis: nulla est enim repugnantia; ergo relicta fuit ab eo.

Probo hanc vltimam consequentiam varijs modis. Primo ex generalitate illorum verborum, *Quodcunque ligaueris, &c.* Cur enim à nobis limitatur, cum Principis concessio ample sit interpretanda? Secundo ex congruentia insinuat, quia ad finem huius potestatis materia proportionata est: nā interna salus animarū, quæ per hanc potestatem intēditur, magis pendet ex internis actibus, quam ex externis. Tertio probatur inductione; nā primo potest Ecclesia remittere interiores culpas per absolutionē sacramentalem. Deinde potest dispensare in votis, etiam pure internis, & mentalibus; ergo habet iurisdictionem in tales actus. Item potest similia vota irritare. Præterea potest pœnas pro peccatis debitas per indulgentias remittere, quod etiam requirit potestatem iurisdictionis, vt nunc suppono. Præterea aliquando excommunicat propter interiorem actum, vt propter hæresim mentalem, vt ex multis Decretis conatur probare Medina statim citandus. Interdum etiam videtur punire actum externum ob conditionem internam æquē hominibus occultam, quod perinde est. Tandem potest hæc sententia confirmari, quia homo potest se voluntarie subijcere alteri per votum obedientiæ etiam quoad internos actus, quid ergo mirum: quod Christus subiecerit fideles Vicario suo, etiam quoad interiores actus.

Propter hæc, & similia argumenta nonnulli Doctores affirmant, posse Ecclesiā ferre leges, quæ immediate versentur circa interiores actus. Ita sentit Glossa in Clementinam 1. de Hæretic. §. *Verum*, verbo, *Eo ipso*, Glossa etiam in cap. *Cogitationis*, de Pœnitent. distinction. prima, Adrian. quodlibet. 8. artic. primo, liter. H. & sequent. Medin. Cod. de Orat. quæstion. 15. de hære. Albert. Pighi. lib. 6. de Ecclesiast. Hierarchia cap. 26. Et Summa Rosel. verbo, *Absolutio*. primo n. 28. & 29. vbi plura allegat, sed non recte, vt Syluest. aduertit.

Contraria tamen sententia communis est, quam tenet Diuus Thomas, 1. 2. q. 91. artic. 4. q. 100. ar. 9. & ibi Soto, & reliqui expositores: item Soto in distinct. 22. q. 2. art. 3. Caiet. 22. q. 11. ar. 3. & Opus. de Auctoritate Papæ cap. 19. & in Summa. verb. *Hæresis*, Palud. in 4. distinct. 13. q. 3. artic. 1. n. 15. & dist. 15. q. 5. art. 2. n. 24. & dist. 17. q. 2. ar. 2. & q. 7. nu. 20. Maior in 3. dist. 25. q. 3. dub. vlt. Durand. in 4. dist. 15. q. 12. & dist. 17. q. 8. Antonin. 3. p. tit. 24. cap. 4. Almain. de Potestate Ecclesiæ, cap. 10. Castro libr. 2. de Iusta hæretic. punit. capit. 18. & libro 2. de Leg. pœnal. c. vlt. Gabr. lect. 62. in Can. lit. K. Gerlon. tract. de Vit. spirit. lect. 4. sub Alphab. 62. lit. G. & H. Nauar. in Sum. cap. 27. n. 56. & in dicto cap. *Cogitationis*, de Pœnit. dist. 1. n. 9. & in cap. *Siquis non dicat*, eadem distinct. n. 8. vbi refert Felin. Hippolyt. & alios, idem in princip. de Pœnit. distinct. 5. n. 23. Driedo 1. 3. de Libert. Christiana c. 5. Simancas de Cathol. Inst. tit. 42. n. 3. Angel. verb. *Hæreticus*, vbi refert Canonistas, & verb. *Hora*, n. 27. Syluest. *Excommunicatio*. 7. n. 3. vbi male allegat. Angel. in contrariū, vt infra videbimus, &

verb. *Hora*. q. 11. & verb. *Hæresis*. 1. q. 8. Armil. eodem n. 1. & bene Tabien. *Excommunicatio*. 5. casu. 4. numero 4.

Fundamentum potissimum D. Thomæ est, quia humana iurisdiction non potest ferre leges de actibus, de quibus non potest iudicare, nec punire, sed potestas Ecclesiastica humana non potest iudicare de actibus mere internis, neque illos punire; ergo nec potest de illis leges ferre. Minor expresse asseritur in c. *Sicut tuis*, & ca. *Tua nos*, de Simon. *Nobis*, inquit Pontifex, *solum datum est, de manifestis iudicare*. Sumitur etiam ex cap. *Erubescant*, distinct. 32. & ratio est, quia iudicium supponit causæ cognitionem: actus autem interiores sunt omnino extra cognitionem humanam, & ideo iudicium de internis ad solum Deum pertinet. *Homo enim videt ea quæ patent, Deus autem intuetur cor*. 1. Reg. 16. & ideo dicebat Paul. 1. ad Corinth. 14. *Nolite ante tempus iudicare quoad vsque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium*. Maior autem sumitur ex Arist. 10. Ethicor. ca. 5. dicente, potestatem legislatiuam necessario debere coniunctam habere potestatem coactiuam, quia alias esset inutilis, & inefficax. Vnde fit, hominē solum posse ea lege præcipere, quæ potest punire, si aliter fiant; non punit autem nisi iudicando, ergo circa ea tantum versatur lex humana, circa quæ potest humanum iudicium versari. Potest etiam idem probari à paritate rationis, vel etiam à fortiori, quia plus est, legem ferre, quam iudicare, & quia lex esse solet regula humani iudicij.

Hoc vero fundamentum difficultate non caret. Interrogo enim de quo iudicio sit sermo in maiori assumpta, aut de iudicio, quod proferitur ab homine per sententiam, aut quod proferri potest ab ipso legislatore per legem; interdū enim ita fertur iudicium. Quando videlicet, lex ipsa per se ipsam punit delictum, ferendo verbi gratia, excommunicationem ipso facto incurrendam, quæ propterea vocatur lata sententia, quia fert lex ipsa sententiā. Si intelligatur priori modo, videtur falsa illa Maior, quia multa possunt prohiberi, & puniri per legem Ecclesiasticam, quæ non possunt per sententiam hominis condemnari, vt sunt omnia ita occulta, vt probari non possint. Et ratio est, quia vt homo iudicet, indiget testibus, & probatione facti, vt autem lex iudicet, & puniat, non semper hoc est necessarium, sed sufficit conscientia delinquentis, vt patet in exteriori hæretico omnino occulto, qui statim manet excommunicatus, & in conscientia tenetur abstinere. Si autem iudicium in Maiori propositione sumatur posteriori, vel generali modo, sic in eadem propositione petitur principium: nam hoc est, de quo agimus, scilicet, an lex ipsa per se possit iudicare de actibus occultis per se, sicut potest de per accidens occultis. Et sic facile negabitur Minor de eodem iudicio intellecta: nam iura, quæ in probationem adducuntur, non sunt ad rem, quia loquuntur de iudicio ferendo per sententiam hominis. Et præterea propositio illa, quod potestas legislatiua non possit esse circa aliquem actum sine coactiua, non videtur per se necessaria, si sermo sit de coactione vt distinguitur ab obligatione in conscientia, quam fortasse Aristoteles ignorauit, & ideo postulauit externam coactionem, quæ det efficaciam legi. At vero si lex obligat in consci-

Armil.
Tabien.

4
Humana
potestas po-
test iudica-
re de acti-
bus merè in-
ternis, nec
punire cum
nequeat sci-
re illos.

5
Difficultas

3
1. Opinio
affirmati-
ua.
Glossa.
Adrian.
Med.
Pighi.
Syluest.

4
Sententia
communis.
Caiet.
D. Thom.

Palud.
Maior.
Durand.

Anton.
Almain.

Gabr.
Gerlon.
Nauar.
Felin.
Hippolyt.

Driedo.
Simancas.
Angel.

Syluest.

tia; ut maxime de Ecclesiastica infra ostendimus, illa est sufficiens efficacia legis, imò pœnæ, vel censuræ, quæ ipso iure ab Ecclesia imponuntur, maxime habent efficaciam ex ligamine conscientiæ; ergo non repugnat Ecclesiam habere potestatem ad ferendas leges, quæ in conscientia obligent pro actibus internis, etiam si non posset ad illos exterius, & per hominis actionem cogere.

6. Non esse impossibile Ecclesiasticam potestatem in mere interna. de facto tamen non dari, non enim constat ubi data.

Præquam ad hæc respondeam, censeo præcipuam probationem huius sententiæ non esse sumendam ex impossibilitate rei secundum se, hanc enim planè non video, quod & argumentum proximè factum, & rationes in principio positæ persuaderè videntur; potuisset enim Christus si voluisset, hanc potestatem Ecclesiæ dare. Tractanda est ergo res de facto & probandum est, non dedisse, nam hoc mihi multo verisimilius est. Et primum argumentum sit, quod in Scriptura non est aliquod indicium huius potestatis; sed hæc occulta interiora semper reseruantur Deo, & ad hoc faciunt verba supra adducta ex Paulo. Neque etiam Summi Pontifices de hac potestate mentionem aliquam fecerunt, sed potius ubique significant hæc esse extra forum suum; cum tamen alias iurisdictionem suam totam sæpe explicant, & tueantur. Est etiam magnum argumentum, quod hæcenus non inuenimus, legem datam ab Ecclesia de his actibus mere internis, quod enim nunquam factum est, signum est fieri non posse. Antecedens non potest probari directe, constabit tamen sufficienter respondendo ad decreta, quæ Medina adducit, & reliqua argumenta soluendo.

7. Potestas legislativa per se primo ordinatur ad externum Ecclesie regimen, actus autem interni meriti non pertinent ad hoc.

Præterea addi potest congruentia, quia potestas legislativa per se primo ordinatur ad externum, & commune Ecclesiæ regimen, ut in ea omnia convenienter, & ordinatè fiant; ergo per se versari debuit solum circa exteriores actus; nam Ecclesia corpus est visibile, & ideo materia accommodata ad eius communem, & externam gubernationem, debet etiam esse sensibilis, & externa, illa ergo tantum est proportionata potestati legislativæ. Et confirmatur, quia gratia accommodatur naturæ; postulat autem natura hominis, ut in ordine ad regimen communitatis humanæ in solis actibus seruetur communicatio, & debita proportio tam inferiorum ad superiores, quam è conuerso, atque ipsorum membrorum inter se. Et ideo ait Diuus Thom. 2. 2. quæst. 104. artic. 5. obedientiam humanam ad homines, solum esse in his, quæ per corpus fiunt, & non in omnibus, sed in his, quæ pertinent ad dispositionem actuum, & rerum humanarum, ac sensibilibus: nam ea, quæ sensibilia non sunt, non censentur humana, saltem in ordine ad communitatem humanam. Ergo Christus Dominus hoc modo contulit Ecclesiæ potestatem illam, quæ ad hoc Ecclesiæ regimen pertinebat. Nam actus interiores propriè non pertinent ad communitatem, sed ad priuatam vniuscuiusque salutem, vel damnationem, quibus sufficienter prouisum est per priorem potestatem ad internum forum pertinentem: hæc ergo est propria ratio huius institutionis, & veritatis.

D. Thom.

8

Et iuxta illam explicanda est ratio D. Thomæ, & communis. Non enim eo tendit, ut persuadeat, aliud fuisse omnino impossibile, sed solum ut declaret, hunc esse ordinem consentaneum naturæ hominis. Quo sensu verum est iuxta rei naturam, & ordinariam legem, solum

A illum actum posse humana lege præcipi, qui potest per homines iudicari, ita ut sermo sit de iudicio per sententiam hominis proferendo. Imò eadem ratione verum est, nihil posse per legem ipsam iudicari, nisi quod de se etiam potest iudicari per hominem. Nam ipsa sententia hominis dicitur esse quædam lex particularis, & è contrario lex imponens pœnam ipso iure est quædam sententia generalis. Vnde in supremo Pontifice sunt actus eiusdem potestatis. Quod autem interdum contingat aliquid quod prohibetur, & punitur per legem humanam, non posse puniri per sententiam hominis, accidentarium est ex occasione aliqua extrinseca, quia nimirum deficiunt testes, seu probationes, non vero ex natura talis actus, qui re vera posset esse materia huiusmodi iudicii, ut supra lib. 3. ca. 5. declaravi. Similiter illa propositio, quod potestas legislativa semper habet potestatem coactivam coniunctam, vera est, & moraliter necessaria, ut inductione constat in quacunque alia simili potestate, & quia utraque pertinet ad perfectam iurisdictionem. Nec sufficit per se loquendo posse obligare in conscientia, nisi interueniat etiam potestas cogendi ad hanc obligationem implendam, seu (quod idem est) ad puniendos transgressores huius obligationis. Quamvis ergo speculative rem considerando, sit una potestas separabilis ab alia, non tamen moraliter, & iuxta convenientem institutionem, & ideo Christus Dominus non dedit potestatem hominibus ad ferendas leges de illis actibus, pro quibus non poterant transgressores punire, non solum ex accidenti, sed per se, & ex naturali conditione talium actuum.

Ex his facili est responsio ad primam rationem in principio positam; concedimus enim Christum de absoluta potentia sua potuisse dare Ecclesiæ hanc potestatem; negamus autem dedisse. Et ad verba, *Quodcumque ligaueris, &c.* respondemus, distributionem illam intelligendam esse de omnibus requisitis ad convenientem Ecclesiæ gubernationem. Quæ autem hæc sint, quævis ex discursu rationis magna ex parte posuit intelligi, præcipue sumendum est ex traditione, & communi doctrina Ecclesiæ. Ex utroque autem capite intelligimus, illam potestatem ligandi quatenus legislativa est, in materia tantum externa, & sensibili versari. Dico præterea (respondendo ad alteram probationem sumptam ex fine) potestatem Ecclesiasticam in tota sua latitudine sumptam, duplicem esse, scilicet, fori interni, & externi. Quas ita distinxit, ac declaravit D. Thomas. 4. dist. 18. q. 2. artic. 2. quæstionum. 1. Quod in foro conscientie causa agitur inter hominem, & Deum, in foro autem exteriori causa agitur hominis ad hominem. Hinc ergo fit, ut prior potestas possit versari circa actus interiores: imò illos potissime respiciat, quia per illos maxime ordinatur homo ad Deum, & in illis consistit interna salus singulorum fidelium, propter quam maxime hæc potestas datur. Et ob eandem causam actus huius potestatis ad iurisdictionem pertinent, quam Iuristæ vocant voluntariam, quæ exercetur in commodum subditi, seu rei, & ad petitionem, vel consensum eius; quia interior salus, & reconciliatio cum Deo voluntaria esse debet. Qui autem actus ad hanc potestatem pertineant infra dicetur; certum est autem, legislationem non esse actum huius potestatis, & ideo ab

9. Fit satis 1. rationi.

D. Thom.

illa

illa nullum sumi argumentum. At verò potestas Ecclesiastica, quatenus gubernatiua est totius communitatis, vt sic, habet etiam suam materiam proportionatam, nimirum actus externos ad gubernationem etiam Ecclesiæ exteriorum pertinentes, & ad hunc ordinem pertinet potestas Ecclesiastica, vt legislatiua est. Nam licet Ecclesiasticæ leges etiam ordinentur ad finem supernaturalem, & ad internum bonum animarum, non tamen immediate operando illud, sed media honestate actuum externorum, circa quos proxime versantur.

10

Ad inductionem, quæ in contrarium fiebat, facilis etiam est ex dictis responsio. Nam primo aliqua ex his, quæ ibi recensentur, non pertinet ad hanc potestatem legislatiuam, de qua agimus sed ad iurisdictionem fori interni, vt absolutio à peccatis, quæ maxime spectat ad iurisdictionem fori sacramentalis, quod est maxime internum. Quamquam eo modo, quo fit inter homines, necessarii postulet, vt licet peccata sint omnino interna, per externam confessionem ad tale iudicium deferantur. Quod solus Christus instituit, & primario præcipere potuit. Quomodo autem Ecclesiastica etiam lex, in hac materia versari possit, in capite sequenti dicitur.

17

De dispensatione votorum.

Illæ potestates non est coactiua sed iurisdictionis voluntarie.

Secundum exemplum erat de potestate dispensandi in votis, etiam si sola mente interius facta sint. Ad quod respondeo, non esse similem rationem. Primo, quia illa potestas non est coactiua, sed iurisdictionis voluntariæ, & ideo mirum non est, quod etiam circa actus internos data sit. Secundo, quia hæc potestas magis respicit forum animæ, seu eius bonum, quam externam gubernationem Ecclesiæ, & ideo hac parte merito extendi potuit ad actus internos. Declaratur, quia hæc potestas data est à Deo ad remittendum nomine eius obligationem illi factam per hominis promissionem, & ita eius actus versatur tantum inter hominem, & Deum, ideoque in actum interiorē cadit. Imo, si attente res consideretur, propria voti obligatio, quæ per eius dispensationem tollitur, per actum internum inducitur: nam exterior prolatio voti magis est, vt hominibus innotescat obligatio voti, quam apud Deum illam inducat, quia Deus non indiget signo externo, vt cognoscat, & acceptet promissionem, & ideo talis potestas per se respicit illam obligationem, siue per solum actum internum, siue cum externo inducta sit. Moraliter autem loquendo, semper necessarium est, vt votum internum exterius proponatur superiori, vt illud valeat dispensare. Nam licet cogitari possit casus, in quo superior votum ignorans, sub conditione dicat. Ego tecum dispenso, si forte votum emisisti, etiam sola mente, tamen hoc non potest moraliter considerari, quia dispensatio voti requirit cognitionem causæ, & consequenter cognitionem materiæ eius, & periculi, quæ vix potest intelligi moraliter sine noticia voti. Verum est tamen hoc non multum referre, quia semper actus huius dispensationis fertur in ipsum vinculum, & internum actum, licet exterior significatio illius precedat.

12

De commutatione voti.

Tertiò idem dicendum est, de commutatione voti: nam est eiusdem potestatis, quatenus iurisdictionem Prælati requirit, aliqualemque dispensationem saltem partialem includit, vt tract. 6. de Relig. lib. 6. cap. 9. & sequentibus dictum est. De irritatione vero alia est ratio, quia non

A necessario est potestatis iurisdictionis, sed dominatiuæ, vt ibidem dixi. Fit autem dupliciter, scilicet, vel ex parte materiæ, vel ex subiectione voluntatis vouentis. Prior modus tunc habet locum, quando materia est subalterius dominio, & potestate, & ideo necesse est, vt sit materia sensibilis: nam illa tantum ita esse potest sub alterius potestate, vt possit libere vsum illius prohibere, & ita ex hac parte talis irritatio directe versatur circa materiam sensibilem, & indirecte, ac per consequentem tollit internum vinculum voti. Si autem tale esset votum, vt non solum actus ipse promittendi esset mentalis, sed etiam materia promissa esset interna, vt sancta cogitatio, vel mentalis oratio, non possit ex parte materiæ irritari, nisi remotè, præcipiendo nimirum aliquod opus externum, quod aliud internum impediret. At vero per irritationem directam possunt huiusmodi vota irritari, eo quod vouēs quoad suam voluntatem & potestatem se obligandi firmiter pendet omnino à voluntate alterius, vel ob defectum ætatis, & naturalem subiectionem, vt in filio impubere, vel ratione religiosæ professionis, & voti obedientiæ, quod includit: hanc autem dependentiam habent vota, vt promissiones ad Deum sunt, ac subinde etiam, vt mentalia sunt, quia respectu Dei ibi consummantur. Denique vota hæc conditionem includunt, ratione cuius irritari possunt, non subsistente conditione. Et ita ex his actibus nullum potest sumi argumentum à simili, quia sunt valde diuersi, & à diuersis non fit illatio.

C Quartum exemplum erat de remissione peccatorum apud Deum per indulgentias, quod idem habet responsum. Nam potestas ad dispensandum thesaurum per concessionem indulgentiarum, magis reducitur ad potestatem fori interioris: nam illud negotium etiam versatur inter hominem, & Deum, & ad perfectam liberationem animæ ab omni reatu ordinatur, vt in proprio tract. de Indulgent. dictum est. Denique quod vltimo loco ibi assumitur, falsum est, scilicet, excommunicationem ferri propter actum pure mentalem; nam iura, quæ loquuntur de peccato hæresis, intelliguntur de illa, quæ prodit aliquo modo in actum externum, vt communiter Doctores allegati docent, & in propria materia ex professo tractandum est, & explicandum, & nonnulla de hoc puncto diximus in tom. 5. de Censur. disput. 4. sect. 2. De alia vero difficultate ibi tacta de conditionibus occultis actuum externorum, dicemus commodius capite sequenti.

D

Ad vltimam confirmationem de subiectione quoad actus internos mediante voto, non desunt, qui existiment, etiam ratione voti obedientiæ non posse superiorem præcipere actum mere internum, vt verbi gratia orationem mentalem, quia licet possit prohibere exteriores actus qui interiorem impedire possunt; non vero directe obligare ad exercendum actum interiorem. Et videtur fauere Diuus Thomas. 2. 2. quæstionib. 104. articul. 5. quatenus generaliter ait, quoad interiores animi motus hominem soli Deo subijci. In contrarium vero est, quia homo potest vouere Deo immediatè, & absolute actum mere internum, vt omnes in materia de voto absolute fatentur, & est res clara, quia tale votum erit de meliori bono, & possibili. Ergo potest etiam idem vouere

13

De remissione peccatorum per indulgentias.

14

D. Thom.

uere sub conditione si Prælati præceperit, quia hoc nec difficilius est, nec minus honestum, quam primum: hoc autem virtualiter fit vouendo obedientiam in ordine ad talem actum; ergo supposito tali voto, potest superior præcipere talem actum.

Quocirca loquendo de possibili, hoc posterius censeo verum. Neque est simile de potestate legis, quia lex fundatur in iurisdictione, quæ solum data est, quantum expedit ad bonum commune, ut diximus: hoc autem præceptum fundatur in voluntate vouentis, & pacto, seu promissione eius, quæ quia Deo principaliter fit, de actu etiam mere interno fieri potest. Item quia materia voti latius patet, quam legis: nam votum maxime est de consilijs, de quibus non est lex. An vero de facto Prælati Religionum habeant hanc potestatem, & hæc sit intentio vouentium obedientiam, pendet ex regula vniuscuiusque Religionis. Quia iuxta doctrinam D. Thomæ, & communem, non omnes religiosi vouent eandem obedientiam, sed singuli secundum suam regulam, & ideo si regula præcipit, vel consultat actus mentales, vel significat, Prælatos posse illos iniungere, tunc eodem modo interpretandum est obedientiam votum, ut, scilicet, possint Prælati tales actus imponere; recte autem facient, nunquam eos imponendo sub rigore præcepti, propter periculum vitandum; satis enim est exteriorem vacationem præcipere.

CAP V T XIII.

Verum lex canonica possit concomitanter præcipere, aut prohibere actus internos simul cum externis.

DVobis modis potest interior actus cadere indirectè sub præceptum de exteriori actu, ut notauimus lib. 3. ca. 12. in fine, vnus est tantum per quandam consequentiam, quatenus per legis prohibitionem exterior actus sit malus tam in ratione actus, quam in ratione obiecti moralis, & ideo ex vi illius legis consequenter fit malum internum propositum faciendi talem actum prohibitum, vel non faciendi talem actum præceptum pro tali tempore. Et de hoc modo non mouetur quaestio, quia dicto loco ostendimus, ex omni lege humana iusta consequi hanc obligationem. Vnde necesse est, ut maiori ratione hanc vim habeat lex canonica. Quis enim dubitet, esse peccatum mortale proponere non audire Missam in die festo; cum sit de obiecto prauo, & actus interior sumat malitiam suam ab obiecto. Vnde in ca. Nulli, distinct. 19. dicitur, *Nulli fas est, vel velle, vel posse transgredi Apostolica sedis præcepta*. Quanquam illud non possit ab Ecclesia puniri, quia ad hoc oporteret, directe, & per se de illo ferre iudicium, & ideo quæ de punitione in illo capite adduntur, necessario sunt de voluntate in effectum prodeunte intelligenda. Alter modus indirectæ prohibitionis, vel præcepti actus interioris per legem humanam est per quandam concomitantiam cum actu exteriori, ita ut præcipiendo, vel prohibendo exteriorem, compræcipiatur, vel comprøhibeatur actus internus, ita ut sit quasi pars actus integri, & compositi, qui est propria materia illius legis, & de hoc modo prohibitionis intelligitur proposita quaestio.

Oportet autem satis distinguere hanc coniu-

Actionem actus interni cum externo sub eadem lege, quæ per se versatur circa actum, ut externus est: fieri enim potest duobus modis. Prior est quando coniunctio est talis, ut internus actus per exteriorem manifestetur, tanquam causa per effectum, ut voluntas audiendi Missam coniuncta est cum actu audiendi libero: alter est, quando actus interior coniungendus exteriori per illum non manifestatur, ut est in eodem exemplo attentio assistentis ad Missam audiendam, vel intentio audiendi illam propter turpem finem. De priori ergo modo nulla est quaestio, quia in dicto etiam loco ostensum est, legem humanam ut sic posse præcipere indirectè huiusmodi actum internum, qui ad externum requiritur tanquam necessaria causa eius, quia lex præcipit actum externum humanum, & libere exercendum: impossibile autem est hoc modo illum præcipere quin simul compræcipiat (ut sic rem explicem) talem actum. Reducitur ergo quaestio ad actus interiores posteriori modo coniunctos cum externis.

BDe his itaque actibus internis duas inuenio opiniones extremè contrarias. Prima est, posse legem humanam prohibere actum internum, ut coniunctum alicui exteriori, etiam si illa coniunctio non sit per se, sed mere per accidens ex arbitrio operantis. Ita sensit Angel. verb. *Hæreticus*, n. 2. & sequitur Tabien. *Excommunicatio*, q. 4. n. 4. & Caiet. in Sum. verb. *Excommunicatio*, cap. 3. & verb. *Hora*, §. 3. Soto lib. 10. de Iustit. q. 5. art. 5. & videntur consentire Cordub. lib. 4. q. 13. & Couar. in Regul. *Peccatum*, 2. p. num. 7. Fundantur in vsu Ecclesiæ, afferuntque multa iura, quæ hoc modo videntur præcipere, aut prohibere actus internos simul cum externis. Primum sit cap. *Omnis viriusque*, de Pœnit. & remis. quatenus præcipiendo confessionem annuam, præcipit dolorem necessarium, & confessionem cogitationum mere internarum. Secundum est cap. *Dolentes*, de Celebrat. Missar. & Clement. 1. eodem, vbi præcipitur clericis recitatio attentata, & deuota. Tertium est cap. *Commissa*, §. *Ceterum*, de Elect. in 6. vbi punitur qui recipit beneficia absque intentione suscipiendi debitum ordinem intra annum, nisi mutata voluntate ordinetur. Quarto ex Clement. 2. §. *Verum*, de Hæret. vbi Inquisitores, qui ex odio, vel intentione turpis lucri omittunt contra iustitiam, & conscientiam procedere contra aliquem in causa fidei, excommunicantur. Quinto ex Clement. 1. de Stat. Monach. vbi Monachus Benedictinus sine licentia se conferens ad curiam, animo accusandi Prælatum, excommunicatur, & non sine tali intentione. Sexto ex cap. *Siquis*, 8. dist. 30. vbi excommunicatur, qui ex contetu, vel interna superstitione ieiunium Ecclesiasticum non seruauerit, & non alias; cum tamen contemptus, interior actus sit. Et eodem modo solent iura canonica excommunicare facientes hoc, vel illud, *Scienter* aut *temerè*, & cum alijs similibus particulis significantibus modos mere internos actuum externorum, qui nec sunt per se connexi cum illis, nec per illas manifestantur, & nihilominus censura incurritur cum illo modo, & non sine illo, ut est communis doctrina; ergo.

CSecunda opinio negat, posse Ecclesiam præcipere, prohibere, aut punire actum internum coniunctum mere per accidens cum externo; aut è conuerso punire externum propter talem internum, qui nec sit causa externi, nec per illum manifestetur.

3
Prima sententia affirmans, licet coniunctio sit per accidens, & ideo ex intentione operantis ob usum Ecclesiæ.

C. Dolentes.
C. Commissa

Clement.

C. Siquis.

4
2. opinio negativa.

15
Lex fundatur in iurisdictione qua solum data est quantum expedit ad commune bonum.

1
Duobus modis cadere actum internum indirectè sub præceptum de exteriori actu.

Ca. Nulli explicatur.

nifestetur. Refertur solet pro hac sententia Syluest. verb. *Excommunicatio*. 7. in 2. excommunicat. quatenus impugnat sententiam Angeli, sed revera non hoc sentit, ut ex dicendis constabit. Refertur etiam Almai. de Potest. civili, cap. 3. & probare videtur Nauar. de Pœnit. dist. 5. in principio. n. 26. clarius in Commen. c. fin. de Simon. n. 20. Vbi ex illo textu id confirmat: nam ideo ibi non punitur simonia mentalis in exterius opus prodians, quia vitium illud non manifestatur in opere, sed in intentione tantum mentis consistit. Allegat etiam cap. *Venerabilem*, §. vlt. de sentent. excommunicat. in 6. Et hanc sententiam defendunt aliqui moderni in hac materia. Et ex illa inferunt primò, eum, qui in quadragesima confitetur diminutè, tacendo, & omittendo in confessione peccata cordis per se occulta, non incurrere sententiam excommunicationis latam contra eos, qui non observant præceptum Ecclesiæ confitendi semel in anno, quia ille non transgreditur præceptum Ecclesiæ, sed diuinum tantum, quia non omittit circumstantiam confessionis externam, de qua possit Ecclesiæ constare. Vnde idem à fortiori dicent de illo, qui confitetur inualidè ex defectu interioris doloris necessarij. Secundo inferunt, clericum beneficium recitantem horas exterius integre & complete, quamvis sine vlla attentione recitet voluntariè, non transgredi proprium Ecclesiasticum præceptum, nec incurrere pœnas Ecclesiasticas impositas transgressoribus illius præcepti, quia nihil omittit eorum, quæ exterius fieri debent, & de quibus possit Ecclesiæ constare. Secus verò esset, si illa mentis distractio ex actione exteriori prohibita proveniret: nam tunc iam posset constare de transgressione. Tertio inferunt, non peccare contra prohibitionem Ecclesiæ inquisitores iniuste agentes ex odio, nec censuram incurrere, nisi diuini illud in ipso externo opere ostendant, & sic de alijs.

Mihi autem videtur distinctione utendum: nam interdum actus internus coniungitur cum externo tanquam necessarius ad aliquod esse morale, vel quasi artificiale, quod lex humana potest intrèdere, vel præcipere, esto. ille actus externus ad materiale illà actionem sensibilem, prout exterius apparet, necessarius non sit. Ut verbi gratia, intentio baptizandi necessaria est, ut fiat baptismus, licet non sit necessaria, ut fiat ablutio, neque ut verba exterius proferantur, & ideo non obstante priori necessitate, illa intentio baptizandi exterius non manifestatur euidenter, per exteriores actiones abluendi, aut verba proferendi. Aliquando vero coniungitur internus actus exteriori omnino extrinsece tam physice, quam moraliter, id est, tam respectu actionis externæ materialiter sumptæ; quam respectu eiusdem sub ratione sacramenti, vel contractus, vel alterius similis formalitatis moralis, quæ interdum esse potest materia legis humanæ, vel præcipientis, vel prohibentis: ut erit in dicto exemplo intentio baptizandi gratis, & non propter pretium, vel alia similis, à qua non pender baptismus, nec ut ablutio, nec ut sacramentum. De his ergo duobus generibus actuum internorum censeo, esse diuerso modo loquendum, tam in præceptis affirmatiuis, quam in negatiuis, & ideo sigillatim de illis dicemus.

Dico ergo primo. Aliquando actus internus potest cadere sub obligationem legis, seu præcepti humani, etiam si ex vi actus externi innotet.

scere non possit infallibiliter, id est, licet non sit necessarius talis actus internus ad efficiendum materialiter actum externum, dummodo sit necessarius ad aliquod esse morale externi actus, quod sepe potest esse materia legis humanæ. In hoc sentio cum priori sententia, & fortasse Syluest. Almai. & Nauar. non intendunt, hoc negare: imo videtur esse communis sententia Theologorum, ut patebit. Et probatur primo inductione: nam ad vere contrahendum per exteriora verba necessarius est internus consensus, licet per exteriora verba contractus non euidenter apparet talis consensus, quia non est necessarius ad substantiam verborum, & tamen Ecclesia, imo & respublica, potest subditis suis præcipere in multis casibus, ut vere contrahant, & pro illis possent leges ferre; ergo ex vi talis præcepti obligatur homo ad contrahendum cum vero consensu, alias inutilis esset talis lex. Sic etiam Ecclesia præcipit omnibus recipientibus sacrum ordinem, ut castitatem voueant, quod facere non possunt sine interna intentione vouendi, aut se obligandi ad castitatem, quæ per exteriorem ordinationem non innotescit. Idem argumentum sumi potest ex eo, quod Ecclesia potest præcipere sacerdoti, ut aliquando sacrificet, quod facere non potest sine interiori intentione conficiendi; ergo ad illam obligatur ex vi illius præcepti, alias inefficax valde, & inutile esset præceptum, simile quæ est de omni præcepto Ecclesiastico recipiendi aliquod sacramentum, & de c. vlt. de Hæretic. in 6. Vbi præcipitur inquisitoribus, ut puram, ac prouidam intentionem habeant, &c. Et de præcepto recitandi horas canonicas, nam (quidquid sit de attentione) saltem de intentione orandi omnes Doctores conueniunt, esse necessariam ex vi talis præcepti, quoniam sine intentione orandi non erit vera Oratio, sed ficta.

Dicet forte aliquis, in his omnibus casibus non præcipi actum internum ex vi iuris humani, sed ex vi iuris diuini vel naturalis. Nam Ecclesia solum præcipit exercitium illius actus exterioris, in ordine ad talem finem, & tunc præceptum diuinum, vel naturale obligat ad operandum cum tali intentione, vel consensu, &c. At hoc neque vniuersaliter verum est, nec in aliquo ex dictis exemplis sustineri potest. Primum patet in actu, verbi gratia, recitandi horas canonicas: nam legere omnia illa, quæ recitantur animo addiscendi, vel reficandi memoriam, non est per se malum, nec contra ius naturale, aut diuinum, ut per se constat, & tamen qui sic legeret horas, & aliter non recitaret, non impleteret Ecclesiæ præceptum secundum omnes; ergo obligatio recitandi cum illa intentione est ex præcepto Ecclesiæ. Idem est de intentione recipiendi ordinem sacrum sine animo seruandi castitatem, vel ad illam se obligandi: hoc enim non est intrinsece malum, aut contra ius diuinum, & tamen nunc est peccatum mortale ex vi præcepti Ecclesiæ. Idem licet considerare in præcepto dandi gratis titulos ordinis, aut officium temporale Ecclesiæ, vel aliquid simile, quod non sit prohibitum vendi iure naturali, aut diuino, sed tantum Ecclesiastico, nam intentio dandi gratis talem rem, nunc necessaria est ad vitandum peccatum, & non ex iure diuino; ergo ex Ecclesiastico: ergo Ecclesiastica lex potest obligare ad similem intentionem. Imò in hoc & præcedenti exemplo lex Ecclesiæ non obligat simpliciter

cessitas alius esse moralis, ut actus internus inbeat, ut patet inductione in sacramentis Ecclesiæ.

Nauar. aliqui recentiores.

C Venerabilem.

5 Mens au-
storis, & di-
stinctio.

9 Sufficit ne.

7 Soluitur ob-
iectum.

adhoc

ad hoc, vel illud exterius efficiendum, sed obligat, ut si fiat gratis fiat, quod pendet omnino ex intentione interna, quæ non est simpliciter necessaria ad actum externum, nec per illum sufficienter manifestatur; nam possit esse datio, & receptio, & utraque gratis fieri. In aliis etiam exemplis allatis non potest admitti illa responsio: tum quia sæpe est longe maior obligatio habendi talem actum internum ratione præcepti Ecclesiastici, quam esset sine illo, ut interdum fiste contrahere, vel proferre aliquæ verba, esset tantum veniale peccatum ex natura rei, & posita lege humana præcipiente talem contractum, erit graue peccatum; tunc etiam, quia peccatum, quod ibi solet committi contra ius naturale, solet esse peccatum commissionis, vel mendacij, aut fictionis, vel iniuriæ in proximum, vel in Deum, quia actus exterior sic factus inuoluit iniuriam, vel aliam similem malitiam: at vero stante lege positiua præcipiente talem actum, contra illam peccatur per omissionem, ut statim declaratur.

Ratio autem à priori assertionis esse videtur, quia isti actus interni sunt necessarij ad humanum coniugium, vel ad cultum religionis in Ecclesia necessarium, non solum materialiter sumpti secundum esse physicum, sed etiam formaliter accepti, ut sunt tales actus morales, vel quasi artificiales, id est, quatenus sunt contractus, sacramentum, sacrificium, cultus, oratio, & similes; ergo ad rectam Ecclesiæ gubernationem necessaria illi fuit potestas ad præcipiendum usum & exercitium talium actuum secundum tales formales rationes. Non possunt autem ita præcipi, quin præcipiantur actus interni, sine quibus rationes illæ consistere non possunt; ergo illo modo præcipi possunt, siue per actus externos sufficienter manifestentur, siue non, quia, ut præcipiantur satis est illa necessaria connexio, quia non præcipiuntur per se, sed compræcipiuntur; nec aliter possunt præcipi efficaciter tales actus externi. Confirmatur, ac declaratur, quia ratio potissima, ob quā potest simul cum actione materiali externa præcipi voluntas faciendi illam, est, quia illa actio externa est necessaria ad commune bonum reipublicæ, & non potest humano modo præcipi, non præcepta voluntate, sed etiam hi actus externi sunt necessarij communitati humanæ, secundum dictas rationes morales, & secundum illas subsistere non possunt sine internis; ergo hi etiam compræcipi possunt.

Accedit, quod ubicunque actus interior hoc modo coniungitur cum externo, morali & humano modo per illum manifestatur, quia præsumitur homo habere debitam intentionem cum operatur, licet non sit infallibilis indicatio, quia potest homo esse fictus, & mendax: ergo illud sufficit, ut talis actus interior possit inuolui (ut sic dicam) seu comprehendere sub adæquata materia, & obligatione legis humanæ. Denique confirmatur à contrario, quia sæpe superior potest obligare ad aliquid agendum, quamuis honestas, vel utilitas actionis exterioris præceptum tota pendeat ex intentione præipientis, argumēto dicti cap. *Venerabilem*. 5. penult. de sentent. excomm. in 6 iuxta Gloss. verb. *Iustitia*, quia non semper tenetur superior rationem sui præcepti subdito reddere: ergo eadem ratione potest præcipere actum externum sub intentione, quæ pendeat à voluntate subditi operantis, etiam si talis intentio videri non possit. Et multæ ex his

rationibus probant idem de legibus ciuilibus, ut insinuaui lib. 3. c. 5. maiorem autem probationem in hunc locum reseruauimus, quia hæc necessitas frequentius occurrit in materia canonica, quæ magis spiritualis est, magisque ex internis actibus pendet.

Ex hac assertionem infero primo, posse peccari grauius contra legem Ecclesiasticam ex defectu aliquo in actu mentis, etiam si in exteriori actione non appareat defectus. Probatur, quia Ecclesia præcipit illum actum externum non tantum, ut talis est materialiter, & physice, sed etiam ut est talis moraliter, id est, ut est sacramentum, contractus, vel aliquid simile, sed fieri potest, ut propter solum defectum interioris actus, actus exterior non sit talis; ergo tunc non implebitur præceptum Ecclesiæ, sed peccabitur grauius contra illud. Hoc constabit clarius in particulari. Secundo infero, transgredi præceptum annuæ confessionis, qui in quadragesima ita confitetur exterius, ut sacramentum penitentiae non percipiat, etiam si hoc tantum contingat ex solo defectu interiori. Ita dixi in 4. tom. 3. p. disp. 36, lect. 7. cum tutiori, & communiori sententia, quam certiores censui, quando defectus est in integritate. Vnde Victor. in Sum. 4. q. de Confess. n. 150. licet credat satisfieri præcepto Ecclesiæ per confessionem sine dolore, requirit nihilominus ut sit integritas, imo etiam postulatur, ut iste confiteatur hoc ipsum, quod non habet dolorem; cum tamen defectus doloris solum sit mentalis, & internus. Eteodem modo loquitur Ledesma. in 4. q. 80. art. 2. dub. 12. Et ratio particularis de defectu integritatis esse potest, quia licet peccatum ommissum in confessione sit internum, tamen ommissio ipsa est de actu externo: est enim ommissio partialis confessionis exterioris; potest autem Ecclesia præcipere illum actum externum etiam si materia eius remota sit, seu circum quam sit actus internus: nam licet hoc excedat potestatem humanam in ordine ad forum externum: non tamen est, cur excedat potestatem Ecclesiasticam in ordine ad forum internum, & salutem animæ.

Et potest hoc ab inconuenienti confirmari, quia alias fidelis habens conscientiam peccati mortalis tantum interni, & mentalis, non teneretur ex præcepto Ecclesiæ confiteri semel in anno ex vi præcepti confessionis; quod videtur absurdum: ergo. Sequela est manifesta, quia si præceptum Ecclesiæ non obligat ad partialem confessionem peccati mortalis interni, multo minus obligabit ad confessionem totalem internorum peccatorum, etiam mortalium. Minor autem patet, tum ex vniuersalitate præcepti, & communi intelligentia illius: tum maxime quia ille tenetur ex præcepto diuino confiteri; Ecclesia autem indistincte, & absolute determinauit tempus, pro quo tale præceptum obligat: ergo posito præcepto Ecclesiæ obligatur ille homo ad confessionem pro illo tempore. Et hæc est ratio generalis etiam pro defectu doloris, ut dicto loco dixi, quia Ecclesia præcipit sacramentum penitentiae recipere semel in anno, quod Christus simpliciter præcepit aliquando recipere. Item quia Ecclesia præcipit ita confiteri, ut possit quis absolui, ut ibidem dixi, & recte notauit Nauarr. in cap. *Placuit*, dist. 6. n. 183. cum Adrian. in 4. mat. de Confess. q. 5. dub. 4. Nec est, cur hoc excedat potestatem Ecclesiæ, cum lex sic intellecta sit de usu externo cuiusdam sacramenti pro

8
Predicti
actus sunt
necessarij
ad humanum
coniugium,
vel ad cultum
religionis.

10
1. Corolla.

Secundum

Victor.

Ledesma.

Nauar.
Adrian.

tali tempore, & maxime conueniente communi bono Ecclesie. Et ideo semper probabilius credidi, potuisse Ecclesiam hoc præcipere, supposita sola institutione, & utilitate talis sacramenti, etiamsi Christus vsum eius non præcepisset, vt latius tractaui in eodem 4. tom. disputat. 35. sect. 1.

12
corollar.
voluntariis
distractum
non implere
præceptum
Ecclesie.

Tertio infero, beneficiatum voluntarie recitantem sine attentione non implere præceptum Ecclesie, etiamsi nullum signum externum illius distractionis exhibeat, nec faciat actionem aliquam externam prohibitam, nec omittat aliquid externum præceptum in ordine ad attentionem, sed omnia exteriora plene impleat, solumque mente voluntarie distractus sit. Nam ille sine dubio peccat mortaliter sic recitando, nisi iterum recitet intra tempus habile, & non contra ius diuinum, quia nullum est præceptum diuinum de tali recitatione, nec pro tali tempore, nec simpliciter; ergo illud peccatum quatenus est omissionis mortalis est contra Ecclesiasticum præceptum. Sed hæc latius à nobis tractata sunt tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 4. cap. 16. & sequentibus.

13
Quartum
posse etiam
incurrere
censuras.

Quarto infero, sicut in his casibus peccatur contra præcepta Ecclesie, ita posse incurrere censuras, vel alias pœnas ipso iure impositas non seruantibus talia præcepta. Ratio propria est, quia illa transgressio non est pure mentalis, sed externa, quia est ommissio orationis vocalis, vel susceptionis sacramenti sensibilis, licet per accidens occultetur per fictionem orationis, vel sacramenti. Item quia quidquid potest Ecclesia sub obligatione peccati mortalis præcipere, potest condigna pœna, vel censura punire per ipsammet legem, absque alia sententia ferenda per hominē, quando pœna apta est, vt hoc modo imponatur, & culpa est illa digna: Deniq. de Censuris hoc ostendi in 3. tom. disp. 4. sect. 2. De pœnis vero impositis non recitantibus cum teneantur ex obligatione beneficii, idem dixi dicto lib. 4. de Horis Canon. cap. 26.

14
2. conclus.

Dico secundo, quando actus internus nullo modo est necessarius ad esse physicum, vel morale exterioris actus, sed solum coniungi potest ex libertate operantis, tunc non cadit sub Ecclesiasticam legem, nec forte cadere potest sub humanum præceptum, saltem regulariter loquendo. Prior pars, quæ loquitur de facto, videtur clara, quia (vt existimo) nullum probabile exemplum afferri potest indicans similem Ecclesiasticam legē, vt patebit respondendo ad iura in principio allegata, & latius inferius explicando per quos actus impleantur præcepta affirmatiua Ecclesiastica. Loquendo autem de possibili non est mihi certa conclusio, sed probabilis; explicatur autem in hunc modum. Quia talis actus interior esse potest necessarius ad honestatē aliquā exterioris; hoc autem sufficit, vt simul præcipi possint; ergo maior patet, quia præcepta affirmatiua non dantur, nisi de actibus virtutū, & in ordine ad aliquam honestatē, & ideo si actus interior præcipitur cum exteriori, erit propter aliquam honestatem; non autem propter solum interiorem, quia interior non potest ab Ecclesia præcipi propter suam honestatem per se, & absolute spectatam, quia vt sic non est materia legislationis humanæ, vt capite præcedenti ostensum est; ergo si potest præcipi vt coniunctus exteriori, solū erit vt comunicans aliquo modo suā honestatē actui exteriori. Quod autem hoc suf-

A ficiat declaratur, quia duobus modis potest requiri actus interior ad honestatem actus exterioris. Primo simpliciter, quia sine tali actu, non potest actus exterior honeste fieri, vt quando actus exterior non potest honeste fieri sine aliqua intentione honesta, vel quia digne fieri non potest sine interiori dispositione, vt si Eucharistia sumenda sit, & quia non potest digne recipi, nisi à iustificato, ideo sit necessaria contritio, vel attritio, cum confessione ad dignē comunicandum. Secundo potest requiri actus interior solum ad melius esse, scilicet, vt actus exterior sit honestus, seu pluribus modis bonus, licet sine tali actu possit esse bonus ex obiecto, & circumstantiis propriis.

Requiri posse actum inter-
ad honesta-
tem actus
exter sim-
pliciter vel
ad melius
esse.

De vtroque ergo ex his modis, verisimile videri potest, posse cadere sub præceptum humanum. Nam de primo inquiri, cur non possit Ecclesia præcipere, vt talis actus digne fiat, siue illa dignitas pendeat ex circumstantiis extrinsecis, siue ex intrinsecis. Nam illa honestas est simpliciter honestas actus externi, seu compositi ex interno, & externo, quod satis est, vt internus comprecipiatur cū externo. Item iam ille actus internus est necessarius ad quoddam esse morale magni momenti actus externi. Item potest esse valde expediens communi bono Ecclesie, vt actus externus cum tota illa integritate, seu rectitudine morali præcipiatur. Maxime si Ecclesia sit in graui aliqua necessitate, & velit placare Deum per sacras actiones fidelium sancte factas. Certe cum potestas gubernatiua Ecclesie sit maxime spiritualis, & ordinata præcipue ad salutem animarum, non videtur hic modus præcipiendi improporcionatus illi, cum absolute sit de actu visibili sancto, sicut Ecclesia visibilis & sancta est. De alio vero modo licet minus videatur aptus ad præceptum; nihilominus videri potest non omnino impossibilis. Nam interdum præcipimur orare, verbi gratia, vel ieiunare pro tali necessitate; ergo potest per tale præceptum directe iniungi, vt dicatur litania, verbi gratia, pro tali necessitate in particulari; hoc autē pendet ex intentione interiori operantis, quæ intentio non est necessaria ad honestatem illius orationis, vel ieiunij; nam sine illa possent honeste fieri; ergo. Confirmatur, quia sæpe conceditur indulgentia oranti, vel operanti cum tali intentione, & non alio modo; ergo si publica necessitas id postulare, posset etiam præcipi actus cum eadem conditione.

Nihilominus probabile satis est, vtrumq. modum excedere mensuram humanæ legis, etiam Ecclesiasticæ, & de posteriori quidem videtur id clarius, quia per talem actum internū solum additur externo bonitas quædam accidentaria per extrinsecam relationem, vel imperium ab actu interiori omnino distincto; ergo non potest illa bonitas præcipi ex vi præcepti actus externi, sed oportet, vt distincto præcepto per se, & directe præcipiatur, quod esset præcipere directe actum internum, quod ostensum est fieri non posse. Secundo declaratur à contrario, quia si quis, non obstante tali præcepto, faceret actum externum benè ex obiecto intrinseco, & circumstantiis per se requisitis, & omittendo alium actum interiorem, tunc solum peccaret, omittendo actum internum, non autem faciendo externum actum tali modo; ergo signum est, illa esse duo præcepta distincta, & vnum per se versari circa solum actum interiorem, illudq. tantum nō impleri per

16.
Conclusio
de probabi-
litate con-
traria.

inter-

internam omissionem. At hoc non potest, A iuxta dicta. Tercio id potest ostendi ex usu Ecclesie, & illo eodem exemplo indulgentiarum: nam Ecclesia non consuevit cogere ad talem intentionem internam non necessariam ad substantiam moralium actuum, sed inducit ad illam offerendo spiritualia commoda, sub illa conditione, & non aliter: qui modus semper iudicatus est sufficiens ad subueniendum communibus necessitatibus Ecclesie. Ergo alius necessarius non est, neque etiam est conueniens, quia est de re occultissima, & periculis exposita, & ideo verisimilius est, non esse materiam ipsam ad legem humanam.

Atque hæc ultima ratio potest applicari ad priorem modum de quo minor est certitudo, quia licet ille modus operandi magis necessarius esse possit ad bonos mores fidelium, nihilominus tamen ad generalem, & conuenientem Ecclesie gubernationem videtur sufficere, ut per leges præcipiantur actus externi de se boni, vel religiosi, cum conditionibus necessariis, ut sint tales actus morales: nam eo ipso naturalis ratio, vel ius diuinum obligat, ut honeste, seu digne fiant; ergo non oportuit in hoc multiplicari Ecclesiastica præcepta: maxime quando restitudo pendet ex solo actu, vel dispositione interiori, de qua Ecclesie constare non potest. Accedit quod talis circumstantia per se non includitur in præcepto de tali actu externo substantialiter spectato, non solum in esse materiali, & physico, sed etiam in esse morali sacramenti, vel contractus, orationis, &c. ergo ut talis restitudo præcipiatur, necessarium erit directe, & per se præcipi, quod esset directe præcipere actum interiorem.

Dico tertio: Ecclesia non potest prohibere, vel punire actum externum de se bonum ex obiecto, & circumstantiis externis, propter solū defectū, quem accipere potest ex affectu interno, vel intentione operantis. Ut esset, verbi gratia, punire per legem, dan te elemosynam, propter vanam gloriam, etiamsi exterius non demonstraretur, vel quippiam simile. Hæc est sententia Almaini, supra allegati. Assertio satis patet ex præcedenti, & ex rationibus in ea factis, quia profecto talis prohibitio esset directe de actu interno: nam externus non ratione sui, sed ratione interioris tantum prohiberetur, unde solus etiam internus vere puniretur. Itē ad regimen Ecclesie visibilis necessarius non est, nec conueniens talis modus prohibitionis, vel pænæ; est enim præter humanam conditionem, & ita nunquam Ecclesia hoc consuevit, ut constabit ex dicendis. Denique hoc bene probant capite ultimo de Simon. & capite: *Tua nos*, eodem, ut paulo inferius dicam:

Vnde infero, & aduerto, facilius esse Prælato Ecclesiastico prohibere alicui elemosynam absolute, & simpliciter, & pœnam imponere, si fiat, quam prohibere, vel punire elemosynam factam propter vanam gloriam. Quia cum prohibetur absolute, potest subesse aliqua ratio pertinet ad externam gubernationem, & forum, propter quā præceptum sit humanum, & iustum, ut notauit Glossa supra citata in d. verb. *iustitia*. Neque est necessarium, ut superior in suo præcepto suum motuum exprimat: nam præsumitur iustum, dum aliud non constat, & ita de transgressione talis præcepti sufficienter constat per solam effectiōnem extrinseci actus. At vero si prohibea-

tur elemosyna tantum ob circumstantiam prauæ intentionis in lege expressam, eo ipso declaratur, materiam prohibitionis non esse aptam nec rationem prohibitionis accommodatam potestati humanæ, nec de transgressione posse constare per actionem externam, quandoquidem licet illa fiat, non statim fit contra tale præceptum, quia de intentione non constat.

Dico quarto: Ecclesia potest prohibere, & punire actum exteriorem cum dependentia ab interiori affectu, vel intentione accidentaria tali actui, quoniam actus alias esset malus sine tali intentione, & dignus tali pœna. Iuxta hanc assertionem, interpretor opinionem Caiet. & illam aperte docet Syluest. sup. & res ipsa in se videtur satis clara, & vsui conformis. Ratio vero à priori est, quia Ecclesia potest prohibere simpliciter talem actionem externam, & punire illam: ergo potest etiam prohibere, & punire cum tali conditione, scilicet, si à tali intentione odij, vel simili procedat, & non alias. Antecedens patet ex ipsa assertionem: nam supponit, actionem illam esse malam in se sine tali intentione, & consequenter esse dignam pœna, versarique in materia Ecclesiastica, seu canonica: sic enim semper loquimur. Consequentia vero patet, quia per illam conditionem non extenditur potestas, sed restringitur vsus eius. Magis enim moderata, & restricta est prohibitio, & punitio cum ea conditione, quam si absolute fieret, ut per se notum est. Et declaratur exemplo; nam Ecclesia potest, verbi gratia, excommunicare omnem illum, qui graue sacrilegium commiserit; si ergo tantum excommunicet eum, qui scienter illud commiserit, non augeat, sed temperat rigorem, & sit iurisdictionis vsus, & tamē particula illa *Scienter* includit conditionem de actu interiori, id est, si sciens, & volens directe hoc fecerit. Hinc etiam Ecclesia grauiori (ut sic dicam) sed magis restricta irregularitate punit homicidium voluntarium, quā casuale, quæ tamen sæpe non differunt, nisi in cognitione, & intentione interna. Quia in rigore Ecclesia posset utrunque homicidium æquali irregularitate afficere; ex benignitate autem voluit rigorem temperare, quando homicidium non est per se intentum, seu directe voluntarium.

Est etiam optimum exemplum, quod totam doctrinam datam confirmat: nam certum est, hæreticum externum non incurrere propriam censuram hæreticorum, nisi animo hæretico exterius se prodatur: nam si solum fingat, & interius non dissentiat, non incurrit censuram ipso facto; ergo talis censura imposita est propter actum externum cum dependentia ab intentione interna; cum tamen actus externus quoad materiale actionem, vel significationem non pendeat ab illa, nec possit exterius discerni, an procedat ab animo ficto, aut vere hæretico. Similiter est imposita irregularitas rebaptizanti, quam tamen non contrahit, si ficto, & sine intentione exterius rebaptizet, etiamsi Ecclesie constare non possit de tali fictione, nec de intentionis defectu. Potuissetque Ecclesia irregularitatem imponere propter externam rebaptizationem sacrilegam, & scandalosam, etiam sine intentione factam; noluit tamen, sed temperauit rigorem; ergo signum est, posse Ecclesiam hoc modo leges ferre circa actus externos, quando secundum aliquam rationem moralem respicientem statum Ecclesie, pendent ab interiori actu,

20
4. conclus.
de actu ex
terno depen
denti ab in
terno.

21

licet non pendeant in materiali actione externa, nec ex aliquo sensibili signo, ergo eadem ratione poterit simili modo prohibere, & punire alia delicta externa; prout iudicauerit expedire.

22
Exponitur
cap. de Si-
mon. loqui
de actu ex-
terno in
quod nulla
malitia ap-
paret

Nec contra hanc assertionem aliquid vrget cap. vlt. de Simon. citatum à secunda opinione, quia loquitur, quando in actu externo nulla malitia apparet, nec præsumptio illius; & eodem modo loquitur expresse cap. *Tua nos*, eod. Imo ibi est sermo, quando actus exterior habet speciem boni, vt eleemosynæ, vel religiosi cultus; animus vero est simoniacus, & ideo textus illi procedunt in specie tertiæ assertionis, & illam confirmant, huic autem quartæ nihil obstant. In c. autem *Venerabilem*. §. vlt. quod Nauar. allegat, nihil inuenio, quod ad causam faciat. Ex §. autem vlt. quem supra allegauimus, solum potest colligi, reuocari posse in dubium, an sit iustum præceptum superioris prohibentis actum de se bonum, quatenus ibi permittitur, vt transgressor talis præcepti absoluitur ad cautelam; absolute tamen potius supponitur tale præceptum præsumi iustum, licet intentio præcipientis occulta sit. Corollaria autem, quæ ibi inferuntur, vera non sunt, vt de duobus primis iam diximus, & de tertiis statim dicemus.

23

Fundamenta vero primæ opinionis, partim hanc, partim primam conclusionem confirmant, & nihil aliud probant. De cap. ergo *Omnis vtriusque* & de cap. *Dolentes*, & Clement. i. satis dictum est in corollariis primæ conclusionis. Ad tertiū exc. *Commisæ*; multi intelligunt textum illum de recipiente beneficium parochiale, seu curatum sine intentione mere interna recipiendi ordinem intra annum, dicuntque illum defectum intentionis puniri per priuationem fructuum, propter coniunctionem cum opere exteriori, etiam si exterius non ostendatur. Imo addit Soto d. lib. 10. q. 5. art. 6. quod si principio quis non habuit illam intentionem, & post sex menses illam habere incipit, nihilominus manet priuatus fructibus illorum sex mensium, & conuerso si à principio bona fide recipit beneficium, & post sex menses mutat illam, & decernit non ordinari, ex tunc incipit non facere fructus suos; ac denique generalem statuit regulam pro quocunque tempore anni, pro quo ille non habet intentionem sacerdotij, vel formalem, vel habitualement ex illa relictam, & non retractatam, pro illo priuati fructibus, etiam si tandem intra annum ordinetur.

24

Sed profecto tantus rigor non habetur in textu, nec augendus est in lege penali. Et in primis sensus ille de intentione mere interna non videtur habere locum iuxta nostram quartam assertionem, quia receptio beneficii per se non est malus actus, nec panibilis. Vnde videtur potius textus ille in illo sensu procedere contra tertiā assertionem, & ideo dicere aliquis posset, textum illum intelligendum esse de intentione non mere interna, sed signo aliquo manifestata vel saltem ita insinuata, vt rationabiliter possit ab Ecclesia præsumi. Sed hic sensus admittendus non est, tum quia est contra communem intelligentiam, tam Iuristarum, quam Theologorum, cum Glossa ibi; tum etiam quia est contra proprietatem verborum textus absolute dicentis. *Si promoueri ad sacerdotium non intendens*, &c. tum propterea quia est contra rationem textus, *Cum eos receperis fraudulentè*, hoc enim fit ex

A vi intentionis interioris; tum etiam quia textus addit, *Nisi voluntate mutata*, &c. ergo loquutus fuerat de intentione voluntatis: tum denique quia declarat priuationem fructuum ipso facto; non ergo agit de præsumptione, sed sufficere censet, quod interior desit intentio.

25

Respondent ergo alij, non esse illam penam impositam per legem humanam, sed esse obligationem restituendi, vel in capacitatem fructuum, quæ ex natura rei sequitur ex tali intentione, & per illam legem declaratur. Patet, quia beneficium curatum non datur nisi propter officium, quod exerceri non potest sine sacerdotio, & ideo non sacerdos, qui recipit beneficium sine animo suscipiendi sacerdotium, eo ipso iniuste recipit fructus beneficii, & consequenter non facit illos suos. Quia tunc non recipit fructus propter officium, quod exercet, cum sit incapax illius; ergo maxime posset recipere propter spem recipiendi quam primū, vel tempore præscripto: hanc autem spem aufert praua intentio; ergo reddit talem personam incapacem fructuum, nisi illam mutet, & tempore debito ordinetur.

B

Hæc vero responsio non habet solidum fundamentum. Nam sine dubio, si lex lata in dicto cap. *Commisæ*, non addidisset illam priuationem fructuum, non posset cum sufficienti fundamento dici, recipientem beneficium sine tali intentione non facere fructus suos, præsertim de fructibus totius beneficii. Primo, quia beneficium etiam curatum non datur propter solum officium proprium sacerdotis: nam datur etiam propter officium dicendi horas canonicas, & ille sic tenens beneficium, posset recitare horas. Datur etiam propter ministerium chori, & administrationem Ecclesiæ, quæ possunt fieri sine ordine sacerdotali. Præterea non ita datur hoc beneficium propter officium dicendi Missam, & ministrandi sacramenta (propter quæ requiritur sacerdotalis ordo) vt omnino obliget ad faciendâ hæc ministeria per se ipsum, nam possunt fieri per tertiū, maxime ad tempus: quod si ita fiant, sufficiet, & saltem vt faciat beneficiarius fructus suos sine obligatione restituendi, præsertim si personaliter resideat, & regat Ecclesiam; ergo hoc etiam modo posset beneficiarius non sacerdos, & intendens non ordinari, per annum ita satisfacere officio suo, vt suos faceret fructus, si per ius humanum non impediretur.

26

Confirmatur, ac declaratur: nam si sacerdos acciperet tale beneficium cum intentione non ministrandi in illo per annum quoad ordinem sacerdotalem, non ideo non faceret fructus suos, si alias integre satisfaceret officio suo, partim per se, partim per alios, & similiter qui acciperet beneficium ante sacerdotium cum intentione accipiendi sacerdotium intra annum: non tamen ministrandi in illo per se ipsum tam cito, nec post aliquod tempus, non propterea teneretur restituere fructus omnes, nec fortasse partem, si alias per alium suppleret, quod per se non faceret, & sufficientem curam habeat suæ Ecclesiæ: ergo secluso iure positiuo, idem esset, licet quis reciperet beneficium sine intentione recipiendi sacerdotium intra annum. Probatur hæc vltima consequentia, quia non obstante tali intentione, posset satisfacere obligationi officij, propter quod dantur illi redditus beneficii, pro eodem tempore. Et ita ex sola rei natura non deest titulus ad recipiendos, & retinendos il-

27

los fructus sine iniunctia, scilicet, titulus beneficii cum recitatione, administratione, & seruitio sufficiente beneficii pro toto illo tempore, modo declarato.

Vera ergo responsio mihi esse videtur, illam non esse propriam poenam propter interiorem culpam, etiam adiunctam externo actui de se non malo, nec etiam esse obligationem restituendi propter defectum in officio, vel seruitio beneficii, sed fuisse prudentem ordinationem Ecclesie, quæ statuit, ut non daretur beneficium homini non ordinato, nisi sub tali onere, & conditione. Vnde ex quo fuit conditus canon ille, eo ipso, quod talis persona acceptat beneficium, acceptat illud cum illo onere, & ideo si non implet conditionem, non facit fructus suos, quia Ecclesia illi non contulit ius ad illos. Nec est inconueniens, quod Ecclesia, licet non iudicet de occultis, det beneficium sub conditione occulta, & interna, quia hoc non est necessarium, ut ipsa iudicet de illa conditione, sed satis est, quod recipiens beneficium de illa iudicet, & per iudicium suæ conscientie teneatur ad restituendos fructus, quos non fecit suos sine alio iudicio Ecclesie. Sæpe enim in collatione aliqua exterius facta includitur conditio interna ex parte suscipientis, ut cum Episcopus confert ordines alteri, ibi est conditio inclusa, quod ille habeat intentionem recipiendi illos: Et ego possum dare elemosynam pauperi sub conditione explicata illi, quod habeat intentionem orandi pro me, & si illam non habeat, non fiat Dominus elemosynæ? Quid enim vetat ita fieri? Cum libere possim disponere de re mea prout libuerit. Ita ergo potuit Ecclesia disponere circa collationem beneficiorum parochialium, quia ita oportebat obligare recipientes, & nullus poterat esse conuenientior modus illos cogendi ad habendam illam intentionem.

Quod si obicias, quia ius illud etiam habuit locum in eos, quia iam ante illum canonem receperant beneficia. Respondeo negando assumptum, quia lex non extenditur ad præterita per se loquendo, & ibi non expliatur, nec est extensio facienda in lege poenali sine sufficienti causa. Vel certe si dispositio illa habet locum circa beneficia prius recepta, erit quatenus à tempore illius legis ceperunt retineri cum mala fide, & in ea perseveratum est per reliquam partem anni iuxta dicenda in sequenti puncto. Hoc igitur modo explicatus ille canon, nec facit pro conclusione quarta, nec obstat tertiæ, sed continet limitationem alterius rationis, nam limitat modum, & conditionem conferendi talia beneficia talibus personis.

Aliter vero posset exponi iuxta tertiam assertionem, illam esse poenam impositam pro omissione externa sacerdotalis ordinis, quem ex præcepto diuino definito per Ecclesiam tenetur recipere intra annum, qui tale beneficium recipit, quoniam illa omisso processit ex tali intentione fraudulenta: Ad hoc explicandum aduerto circa illum textum, ibi non imponi conditionem illam, *Si recipiat beneficium sine intentione sacerdotij intra annum*, ut absolute sufficientem ad contrahendam illam obligationem restituendi, sed cum illa moderatione: *Nisi voluntate mutata promotus fuerit*. Vnde fit, ut licet quis accipiat beneficium sine illa intentione, & ita persistat per vndecim menses, si tandem mutat intentionem, & intra ultimum mensem ordinatur, faciet fru-

ctus suos, vel confirmabit (ut sic dicam) dominium in retentione eorum, quia noluit Ecclesia aliter ponere illam conditionem, ut ex textu patet. Estque optima ratio, quia hoc modo melius lex illa obtinet effectum intentum, qui est, ut ille ordinetur, & inseruiat beneficio semel accepto, & ita per receptionem ordinis purgatur prior defectus, quia impletur conditio ab Ecclesia postulata, quæ in summa est, ut non habeatur illa praua intentio à principio, vel saltem, ut non perseveretur in illa usque ad effectum non recipiendi ordinem per totum annum. Vnde quod Soto ait de restitutione facienda pro quocunque tempore anni, pro quo illa intentio debita non habetur, non habet locum si tandem mutatur voluntas, & recipitur ordo intra annum, quia tunc nulla restitutio facienda est, ut dixi, & ex textu constat. Signum ergo est, poenam illam (si poena est) non imponi intentionem propter tantum internam secundum se, sed prout annexam, & prodeuntem in omissionem externam totius anni, quæ omisso mala est, & posset puniri illa poena, etiam sine illa intentione à principio concepta, sed per negligentem dilationem totius anni contractam. Atque hoc modo textus ille confirmat tertiam conclusionem, & nihil obstat quartæ. Alia vero, quæ attingit Soto, an ille textus loquens de receptione beneficii extendi debeat ad retentionem, & an loquens de beneficiis parochialibus extendendus sit ad Episcopatus, & similia, ad presentem materiam non spectant.

Circa quartum de Censura imposita inquisitoribus iniuste procedentibus ex odio, vel turpi affectu in dicta Clement. 1. §. *Verum*, aliqui dicunt, loqui de odio manifesto signis externis, sed sine fundamento in textu, & sine causa, quia illa excommunicatio non fertur propter aliud signum odij, sed propter effectum iniustum ab illo procedentem. Et ita ille textus probat quartam assertionem, ut etiam dixi in tom. 5. dicta disp. 4. Sect. 2. Idem dicendum est cum proportionem ad 5. ex Clement. 5. de stat. Monach. Et ad sextum ex dicto cap. *Siquis*: nam actiones illæ, quæ ibi puniuntur, & alias prohibitz sunt, & prauæ, & moraliter loquendo sufficienter manifestant prauum animum, à quo profisciscuntur. Reliqua in illa opinione iuxta quartam assertionem procedunt.

CAPVT XIII.

Qua sit seruanda forma, seu sollemnitas in legibus canonicis ferendis.

Nihil in presenti tractandum proponimus de forma intrinseca legis canonice, quia omnia, quæ de hoc puncto diximus libro precedenti cap. 13. communia sunt legi humanæ ut sic, nec aliquid speciale notandum occurrit in lege canonica. Imo etiam quæ de forma extrinseca diximus de legibus ciuilibus, magna ex parte communia sunt canonicis, quia illis conueniunt, quatenus humanæ sunt, & non quatenus ciuiles, seu seculares sunt. Et ideo leges canonice in signo etiam sensibili consistunt, ut verba requirunt, quæ sufficienter explicant præceptum, seu voluntatem obligandi Prælati cum talibus conditionibus, quæ ad legem sufficiant, ut cum perpetuitate, communitate, & similibus, ut ibi explicatum est, ubi etiam sufficientia verba declaramus.

31
Explicatur
Clement.

Non est de
ratione legis
can. ut sit
scripta.

3
Sunt dicen-
tium Epist.
Pontif. in-
ducere le-
ges Canon

Alex. de
Neuo.

4
Vera senten-
tia.
Glossa.

Panorm.
Felin.

Castro.
Barth.
Iason.

Ultra illa vero nō est data determinata forma verborum in legibus canonicis ferendis, vel ex iure diuino, vel ex Ecclesiastico, præsertim quoad proprios canones, quorum conditor est Pontifex, qui semper est superior illis, & ideo non arctatur ad certam formam verborum. Inferiores vero Episcopi, & Prælati, vel capitula limitari possunt ad seruandam certam verborum formam, vel solennitatem. Sed de hac etiam non constat saltem ex iure communi. Nam licet in quibusdam statutis requiratur consensus capituli respectu Prælati, vel e conuerso consensus Prælati respectu Capituli, vel aliquid simile: illud magis pertinet ad limitationem potestatis, quam ad determinationem formæ seruandæ: in lege ferenda. Præterea non est etiam de ratione legis canonice ut sit scripta: nam ea, quæ de hoc puncto allegauimus pro lege ciuili maximè probant de canonica, & præcipuè de Pontificia propter supremam potestatem, ut dixi. Inferiorum autem statuta semper feruntur in scriptis, & ita seruandum est ad tollendam ambiguitatem, vel obscuritatem. Vnde etiam oportet, ut ex tenore ipsius scripturæ constet, ex potestate legislatiua esse profectā, & continere actum eius, alias non erit sufficiens signum voluntatis Principis ferendi legē, vel obligandi subditos communi & stabili legis obligatione, quod in sequenti puncto declarabitur.

Hinc enim suboritur dubium suprā tractatum de lege ciuili. An Epistolæ Pontificiæ leges canonicas inducant, quoniā in eis respondent ad speciales interrogationes, aut consultationes. Canonistæ enim interdum indicant, hæc responsa Pontificum non introducere legem; Abb. in cap. Tua de Sponsal. nu. 3. & ibi Alex. de Neuo num. 15. & Præpos. num. 4. ad 7. nam exponens illum textum, dicentē verba esse de necessitate matrimonij, quo ad Ecclesiam, dicit, non introducere legem, quia solum continet responsū Pontificis ad priuatam consultationem.

Contraria verò sententia verā est, à qua dicti auctores non dissentiunt: est enim certa, & inter Iurisperitos communis: tenet Glossa in c. Ex tua, de Fil. Presbyt. verb. Consultationem. vbi Panorm. idem sentit, & tacitè declarat priorem sententiam, ut statim dicam. Idem Fel. Rubr. de Rescrip. in princip. cum Roman. conf. 260. & Archid. & Domini. in cap. Ignorantia. 38. dist. Imò iuris ciuilis interpretes multò magis certam cēsent esse hanc sententiam de Epistolis Pontificum, quam regum, aut Imperatorum, ut constat ex Barth. & Paul. Castr. in l. r. Cod. de legib. Iason. & alijs, quos retuli superiori libro cap. 13. Probatur apertè hæc sententia ex cap. 1. dist. 19. quod est Nicolai 1. in Epistol. ad Episcopos Gallic., quæ habetur in tertio tom. Bibli. Vbi in eandem sententiam adducit Leonem 1. Epist. 1. in fine, & Gelasii. in cap. Sancta Romana, dist. 15. & ibi ex professo probat Nicol. hoc non solū esse verū de Epistolis in iure canonico insertis, sed etiā de omnibus alijs. Ratio autē sufficiens est, quia Pontifices habent auctoritatē ad ferendas leges hoc modo, & ipsi met declararunt hoc sensu, & hac potestate esse scriptas huiusmodi Epistolas, vel responsa. Quomodo autem hoc intelligendū sit, & quid requiratur, ut huiusmodi Epistolæ vim legis habeant, dicetur respondendo ad priorem sententiam.

Igitur ad cap. Tua de Sponsal. respondetur in primis, potius ex illo probari, quando consultus

A Pontifex respondet, illud responsū habere vim legis, quatenus directe satisfacit consultationi, licet consultatio priuata fuerit. Et hoc supponunt & fatentur interpretes illius textus supra allegati. Addunt tamen, per huiusmodi responsa Pontificum ad interrogationes factas circa antiqua iura non introduci nouam legem, quæ antea constituta non fuisset, sed solum interpretationē eius; de qua fuerat Pontifex consultus, siue illa sit Ecclesiastica, siue diuina, aut naturalis. Ut in illo capite consultus fuit Pontifex, an verba sint necessaria ad matrimonium. Respondet autem, matrimonium mutuo consensu perfici, necessaria autem esse verba quantum ad Ecclesiam. Vnde colligunt dicti interpretes, per illud responsū non introduci nouam legem, aliquid de nouo præcipientem, sed tantum declarari auctentice id, quod antea erat ius diuinum, ac naturale, scilicet, de substantia matrimonij tantum esse mutuum consensum, vtique sufficientibus signis expressum, quia alias non posset esse mutuus, & datus simul, & acceptus. Vnde in hoc sensu recte inferunt, noluisse ibi Pontificem introducere nouam legem Ecclesiasticam, quæ præciperet, ut matrimonium fieret per verba, quando fieri potest, neque in hoc sensu dixisse, verba esse necessaria propter Ecclesiam, quia hoc præceptum Ecclesiasticum non erat antea, nec Pontifex ibi illud ponit de nouo, cum tantum respondeat consultationi. Vnde concludunt, solum explicasse per illa verba moralem necessitatem, seu utilitatem verborum in matrimonio; ut Ecclesia certior de illo fiat, eiusque clariorem probationem habeat.

C Ex quibus aperte constat, non negare dictos auctores, Epistolam Pontificiam habere vim legis in eo, quod decernit, sed proponere regulam ad intelligendum quid decernat. Ordinarie enim huiusmodi Epistolæ continentes responsa consultationum sunt potius declaratiua, quam constitutiua iuris, quia non solet consuli Pontifex, an aliquid facere iubeat, nec ne, sed an aliquid faciendum sit secundum ius diuinum naturale, vel ab Ecclesia iam statutum. Et tunc respondendo Pontifex interpretatur ius, & in hoc habet eius responsio auctoritatem legis obligantis ad illam interpretationem tenendam, vel ad seruandum antiquum ius, secundum illam interpretationem, & hoc est, quod in Decretis supra allegatis docetur. Non tamē solent per talia responsa cōdere Pontifices nouas leges, nō quia nō possint, sed quia nō hoc tunc agūt, nec de hoc consuli solent, ut dixi. Si tamen occasione sumpta ex consultatione, ipsi velint nouam legem introducere, sine dubio possunt illo modo id facere, dummodo suis verbis hoc sufficienter declarent.

Quocirca quando Epistolæ non sunt responsuæ ad consultationem, sed directe scriptæ ad gubernationem, tunc facilius habere possunt vim legis constitutiua de nouo, quod ex tenore verborum spectandum est. Adiungendæ etiam sunt circumstantiæ temporis, & loci, & personarum, ad quas scribitur, ad intelligendum, an lex sit vniuersalis pro tota Ecclesia, vel pro aliqua tantum prouincia, aut Diocesi. Denique necessarium est, ut talis Epistola per traditionē, vel declarationem posteriorum Pontificum sufficienter sit nota, & in auctoritate habita; hoc enim necessarium est, ut obliget: licet non sit ne-

Epistol. Pontificia habent auctoritatem temperandi ius & obligandi ad eā interpretationem tenendam.

7
Quando Epistola sunt scriptæ non ad consultationē, sed directe ad gubernationē, facilius possunt habere vim legis, sed hoc colligendum ex tenore verborum.

cessa-

cessarium, vt sit in corpore iuris inserta, quia ita cautum est in ipso iure, vt dixi, ac merito, quia est valde accidentarium, & non potest ius limitare auctoritatem Papæ. Quod maxime verum habet in his, quæ spectant ad declarationem iuris naturalis, vel diuini. Nam in his non potest esse mutatio, nec error, quando Pontifices vt Pontifices definiunt, quod possunt facere per has Epistolas, & faciunt, quando ostendunt, se loqui ad docendam, & instruendam totam Ecclesiam. Et ideo in his rebus sunt talia decreta generalia, & perpetua, licet fiant respondendo ad particulares interrogationes, quia illa particularis materia est accidentaria, & solum concurrunt per modum occasionis, doctrina autem ipsa generalis est. At vero, quando responsum concernit materiam iuris positiui Ecclesiastici, licet vt processit à Pontifice non potuerit continere errorem in moribus, per temporis successionem potest accipere mutationem, & quoad hoc potest multum deferuire, quod tale decretum sit, vel non sit moribus receptum, vel etiâ quod sit in corpore iuris insertum, vel extra vagetur, & tunc etiam oportet considerare, an sit consentaneum iuri communi, vel illi contrarium: nam in priori casu seruanda est, in posteriori autem Pontifex est consulendus, iuxta cap. *Pastoralis*, de Fide instrum. Quæ omnia vsui esse possunt ad intelligendas decretales Epistolas, & aliquid statim addemus soluendo obiectionem, quæ in presenti fieri posset.

Præterea potest simile dubium de sententiis Pontificum hic definiri, quod supra de sententijs Imperatorum, & regum tractauimus, nam ex ibi dictis à fortiori sequitur, sententiam latam à Papa in particulari causa introducere legem generalem pro omnibus similibus causis: nam maior est auctoritas Pontificia, quam Regia. Et hoc modo videtur magna ex parte esse constitutum ius canonicum, nam plura illius decreta sunt quedam sententiæ, Pontificum in singularibus causis lata. Et in particulari videtur hoc declaratum in caput. *In casu*, de Re. iud. ibi, *Cum in similibus casibus ceteri teneantur similiter iudicare*. Et ita docent ibi expositores. Dubitant autem, an hoc intelligendum sit tantum de sententia definitiua, vel etiam de interlocutoria, dummodo de illa satis constet, de qua videri possunt ibi Doctores, præsertim Panorm. n. 3. & 4. & Felin. 3. & seq. quia de hac distinctione nobis sufficiant dicta circa legem ciuilem. Alia vero distinctio de sententiâ inserta vel non inserta in corpore iuris, qua vtuntur etiam aliqui ex dictis Doctoribus, in presenti non est admittenda, quia repugnat iuri canonico, quod expresse illam excludit in Epistolis Pontificum, vt vidimus; est autem eadem ratio de sententijs. Item quia ex dicto cap. *Pastoralis*, aperte colligitur, Epistolâ Decretalem Pontificiâ, etiam si sit contra ius commune, habere auctoritatem, solumque limitatur modo supra dicto, quando est contra ius commune, nomine autem Decretalis etiam sententia lata, & scripta à Papa comprehenditur, vt omnes fatentur & constat ex vsu Decretalium, non est ergo conditio simpliciter necessaria ad rationem legis, quod sententia sit inserta in corpore iuris: licet ad promulgationem legis, & ad cognitionem eius magis publicam, & certiore multum conferat.

Contra hanc vero resolutionem obijci pos-

A sunt verba Alexandri III. in cap. *Lices*, de Sponsa duorum, vbi definit, matrimonium ratum non dissolui per subsequens consummatum, & adiungit, *Quannus aliter à quibusdam prædecessoribus nostris sit aliquando iudicatum*, vtique per sententiam, vt communiter videtur intelligi; ergo sententia Pontificis non potest facere legem, cum tam grauem errorem continere possit. Similis obiectio fieri potest ex cap. *Quanto*, de Diuortijs, vbi Innocent. III. docet, matrimonium inter fideles baptizatos, & Catholicos contractum non dissolui per hæresim, seu apostasiam à fide, alterius coniugis, & subiungit, *Licet quidam prædecessor noster sensisse aliter videatur*, Quod dixit propter Cælestinum. II. qui contrarium respondit, vt in cap. *Laudabilem*, alias 1. de Conuers. infidelium, olim habebatur, vt ibi notat Glossa, & nunc habetur in collectionibus Antonij Augustini collect. 2. tit. 23. cap. 2.

B Circa primum, Alexander III. non designat, qui fuerint illi Pontifices, qui aliter iudicarunt, & Glossa ibi solum allegat consuetudinem quandam Mutinensem, cuius fit mentio in cap. vlt. eiusdem tituli, quæ est impertinens: nam ibi non dicitur, illam consuetudinem fuisse per aliquem Summum Pontificem approbatam. Imo Innoc. III. in illo capite vlt. dicit, *Fuisse contra id, quod sentit Sancti Petri Sedes*, & ideo non possumus certo dicere, quale fuerit illud iudicium illorum Pontificum. Responderi ergo potest, supponendo, probabile esse, posse Pontificem ex iusta causa dispensare in matrimonio rato non consummato; fortè igitur illi Pontifices, quos Alexand. III. commemorat, non tantum sententiando aut respondendo, sed etiam faciendo dissoluerunt illa matrimonia, non quidem iudicando ipso facto dissolui (stando in solo iure diuino) per subsequens consummatam, sed iudicando, illam fuisse causam sufficientem ad illam dispensationem contedendam, & licet forte in hoc errauerint, erit error facti, & non iuris. Non est autem verisimile, fuisse iudicium illud ferendo generalem legem formaliter, & expresse, sed fortasse dispensando cum aliquo populo, aut saltem similem consuetudinem alicubi tolerando, vel approbando, nam hoc totum pertineret ad errorem facti, & particularem, id est, non redundantem in perniciem totius Ecclesiæ, & ideo non repugnat contigisse.

C Quod si fortasse iudicium illud fuit per sententiam latam in aliqua particulari causa (licet id non constet) dicendum est, illam sententiam non fuisse latam interpretando ex cathedra ius diuinum, sed iudicando de facto secundum opinionem priuatam, & ideo non potuisse inducere generalem legem. Atque ita respondet Couarr. 2. p. questione 7. §. 3. numer. 15. Non est item nec esse, verbum, *iudicandi*, referre ad sententiam alicuius causæ definitiuam, sed ad priuatum iudicium, quod interdum est per opinionem priuatam, & ita potuit contingere in illis Pontificibus. Et ita exposuit Cano libr. 6. de Locis capite 8. ad 3. & Bellarmino libro. 4. de Romano Pontifice, capite 13. in princ. Imo etiam de Alexand. III. dicit, non definiuisse, sed tantum quid sentiret explicuisse, sicut prædecessores sui fecerant. Idque colligi potest ex verbis eiusdem Alexand. in Concil. Later. p. 6. capite 8. vbi habetur integra Epistola, quæ valde familiaris est, & in ea solum dicit se velle

Obijciuntur quedam Pontificum verba quæ videntur alijs repugnare, & explicatur.

C. Laudabilem. Ant. Augustinus.

10 Alex. 3.

11

Contra

Bellarmino. Alex. 3. Concil. Lat.

aperire quid sentiat, & postea non loquitur de omni matrimonio rato, sed multas adiungit circumstantias, & solennitates, ac tandem concludit, *Quauis aliter sentiant, aliter etiam à quibusdam predecessoribus nostris sit aliquando iudicatum.* Sed licet hoc forte ita in principio fuerit; nihilominus postquam responsio illa iuri Canonico per Gregor. IX. inserta est, & pro generali lege tradita vniuersæ Ecclesiæ, non est dubium quin sit vniuersalis, ac vera lex, ac subinde certam fidem faciat, quia non potest intolerabilem errorem continere.

Gregor. IX.

12

Cælestinus
Anto. Aug.

Secunda obiectio magis procedit cōtra priorem resolutionem de Epistolis Decretalibus, quam contra hanc de sententia: nam illud dictū Cælestini fuit responsio eius ad quandam consultationem, vt constat ex integra Antonij Augustini. Et eam se vidisse refert Castro lib. I. contra hæres. cap. 4. & propter illam audet dicere, in eo errasse Cælestinū, nō tantū ex negligētia, ita vt illum errasse dicamus velut priuatā personam, & non vt Papam, quia in qualibet re seria definienda tenetur consulere viros doctos, *Quia huiusmodi definitio (inquit) habebatur in antiquis Decretalibus.* Sed excedit, & videtur male sentire de potestate infallibili Papæ ad definiendas res fidei. Melius ergo Cano, & Bellarm. supra respondent, non definiendo, sed opinando, Cælestinum loquutum fuisse, potuisseque, Castro ex verbis Cælestini attēte perperis id colligere: solum enim ait, *Non enim videtur nobis, quod si prior maritus redeat, &c.* quæ verba sunt priuatum sensum aperiētis, & cum formidine loquentis, non deficientis, aut certam doctrinam tradentis: Nunquam ergo responsio illa habuit vim legis toti Ecclesiæ propositæ, quia nec in ipso hoc explicatum, est nec ita fuit recepta, aut recipi potuit. Dices; etiam Innoc. III. suum responsum protulisse per illa verba, *Non credimus, quod in illo casu, &c.* respondeo etiā ex vi verborū id non fuisse ab Ecclesia definitum, vt etiam Bellarm. sensit; postea vero lex illa firmata est per Gregor. IX. & vsu ipso declarata, ac deniq. vt veritas fidei definita in Concilio Trid. sect. 24. can. 5.

13

Felin.
Quid de E.
piscopis sen-
tiendum.

Tandem circa hæc duo puncta de sententia, & Epistolæ Pontificis dubitari potest, an idem censendum sit de Episcopis cum proportionem pro suis Episcopatibus. Nam Canonistæ communiter in hoc differentiam constituunt, vt patet ex Fel. dict. c. In causis, nu. 8. & in Rubr. de Rescript. & alijs, quos allegat. Sed in hoc idem cum proportionem sentio de Episcopis, quod dixi de Magistratibus ciuilibus habentibus potestatem ad ferendas leges cum subordinatione ad aliquem superiorem Regem, vel Imperatorem. Ita enim Episcopi comparantur ad Summum Pontif. & ad ius Canonicum. Nam & leges ferre possunt pro suis Episcopatibus & non possunt contra ius cōmune statuere, aut sententias dicere. Si ergo sententia vel responsum Episcopi sit cōtra ius cōmune, non solum non inducet legē, verum etiā nihil valebit, si vero per sententiam interpretetur suū propriū ius, vim etiā proprii iuris habere poterit sententia, quia quoad hoc habet eandē potestatem, & idē est cū proportionem de rescripto, dūmodo aliæ cōditiones cōcurrāt, scilicet quod ex verbis, & modo scribendi satis constet de animo statuendi, & quoad materia, & sententia, vel decretum Episcopi sufficienter pro ratione suæ diocesis promulgetur.

CAPVT XV.

Quæ promulgatio in legibus canonicis sufficiat, vt vim obligandi habeant.

SVppositis quæ communia sunt legi humanæ, vt talis est, & dicta sunt libro præcedenti c. 14. hic solū superest quæstio, An pro quibus suis canonicis Pontificijs sufficiat vna promulgatio Romæ facta, vel in singulis diocesis, aut Archiepiscopatibus, vel prouincijs plures necessariæ sint. In hoc enim variē sentiunt auctores. Prima opinio est, in legibus canonicis seruandam esse regulam datam de legibus ciuilibus latis pro amplissimis Regnis, plures, ac principales, & distātes prouincias cōprehēdētib, videlicet, pro talibus legibus non sufficere vnā promulgationem Romæ factam, sed necessariam esse, singulas promulgationes in singulis prouincijs Ecclesiasticis, id est, in singulis Episcopatibus fieri. Ita tenet Panormit. in c. 2. de Const. n. 7. ad finē, Felin. n. 7. Deci. lect. 2. n. 6. Nauarr. in Summa c. 23. n. 44. Angel. verb. Lex. n. 23. Medin. l. 2. q. 90. artic. 4. qui illam tribuit Caiet. ibi, sed ille nō dicit, necessariā esse denuntiationē in prouincia, vt lex obliget, sed solū excusari ignorantes, si lex propter incuriā pastorū ad eorum noticiam non deueniat, quod verū & longe diuersum est, vt per se patet. Vnde potius posset Caiet. in contrarium induci. Solentque pro hac sententia citari aliqua iura canonica, sed nihil probant, & ideo illa omitto.

1. Sentent.

Panor.
Felin.
Nauar.
Decius.
Medina.

Fundamentum ergo sumi debet ex Authentica, *Vt facta Constitutiones*, collat. 5. quæ de legibus ciuilibus hoc disponit, vt supra visum est. Addendo regulam supra etiam positā, quod ius canonicum in huiusmodi rebus vtitur iure ciuili, veluti tacite acceptat illud, quando aliquid contrarium, vel diuersum non disponit, & alioqui in re ipsa nihil est repugnās bonis moribus, aut religioni. In præsentī autem ius illud, ciuile quod requirit promulgationē in singulis prouincijs, non est reuocatum iure canonico, neque est contra bonos mores, imo est valde consentaneum illis, vt leges suauiores sint, & vt tollātur occasiones allegandi, vel fugiendi ignorantiam. Acceditque hoc maxime necessarium videri in his legibus canonicis, quia pro toto orbe feruntur; ergo citata authentica extendenda etiam est ad canonicas leges.

2
Authenticā
vī facta.

Nihilominus contraria sententia communius recepta est. Tenent Glossa, & Ioannes Andr. in fine Sexti, circa datam eius Panormitanus mutans sententiā in c. Nouerint, de sententia Excommunicationis in fine, Cardin. in Proëmio Clementinarū, §. Vniuersitatis, n. 4. Syluest. verb. Lex, q. 6. Rosel. n. 4. Armil. n. 11. & verb. Constitutio. n. 3. Ludouicus Gomez in Proëmio ad regulas Cancellariæ q. 2. Nauar. non constans etiam in priori sententia, dicto consil. 1. de Const. n. 19. & idē sentit Soto l. 1. de Iust. q. 1. art. 4. & Palacin. intertio dist. 37. disput. 1. Ac denique Bartholus, Baldus, & alij allegati in præcedenti l. ca. 14. in hoc differentiam cōstituentes inter ius canonicū, & ciuile. Adduci autem solet pro hac sententia caput primum de Postulat. Prælatorum, quod reuera non cogit: nam ibi solum concluditur, necessarium non esse, vt lex semel promulgata, singulorum auribus inuimetur per speciale mandatum, vel literas. Quando vbi promulgata esse debeat lex canonica, ibi non explicatur.

3
2. & vera
opinio.
Glossa.
Ioan. And.
Syluest.
Rosel.
Lud. Gom.
Nauar.
Soto.Palac.
Bers.
Bald.

Item

4

Item allegatur caput. Noueris, de sententia excommunicationis, cuius verba sunt, *Nisi ea de capitularibus suis infra duos menses post huiusmodi publicationem fecerint amoueri*. Non declaratur autem, quæ sit illa publicatio; verisimile autem est, loqui Pontificem de Publicatione Romæ facta, & ita hic textus probabilis est. Responderi tamen posset, in illa lege determinatum fuisse illum modum promulgationis; non vero fuisse laram legem, ut idem sufficiat in omnibus legibus. Certum est enim, quoties lex canonica prescribit modum promulgationis in ea seruandū, illum sufficere, velle necessarium, etiam si ex iure communi, vel consuetudine aliud requiratur. Sicut è contrario posset argumentum sumi ex cap. *um infirmis*, de Pœnitent. & remiss. ibi, *Postquam per Prelatos locorum fuerit publicata*, inde colligendo, hunc modum publicationis esse necessarium in legibus Pontificijs, quod tamen vera inde colligi non potest, quia est speciale in illa lege, & fortasse magis, quoad inducendam pœnam interdicti ab ingressu Ecclesiæ, quam quoad obligationem legis. Vnde potius inde posset ab speciali argumentum retorqueri, ut bene notauit Nauarr. supra numero 21. Simile est in Concilio Tridentino Sessione 25. quoad legem illam irritantem matrimonium clandestinum, in qua specialem promulgationem postulat, quæ ordinariè non est necessaria in legibus Ecclesiasticis. Ita ergo potuit in illo capite *Noueris*, assignari ut sufficiens illa vnica promulgatio in fauorem fidei, & immunitatis Ecclesiasticæ, licet fortasse iure communi plures requirantur: nam semper potest Pontifex commune ius posituum immutare, prout expedire censuerit.

5
Probat
2. opinio.

Fundamentum ergo proprium huius sententiæ esse debet, quia ex natura rei illa promulgatio sufficit, nisi aliud Ecclesia statuerit; nihil autem aliud statuit, nec prædictam Authenticam acceptauit, aut in hac parte suam fecit. Nullo enim iure scripto id ostendi potest in particulari, nec etiam in generali, quia canones solum in iudicijs causarum voluerunt, ut ciuiles leges seruarentur, vbi canonice deessent; modus autem ferendi vniuersales leges longe grauior est, & pertinet ad propriam Pontificis actionem, & potestatem, & ideo non est illa generalis regula, ad præsentem casum extendenda. Nec etiam talis acceptatio potest consuetudine ostendi; nam potius contrarium potest consuetudine probari: illius enim varia sunt indicia. Primum est, quia in curia Romana totius orbis lites definiuntur iuxta lege Pontificias Romæ publicatas, etiam si alibi promulgatæ non sint, quod non esset iustum, si in alijs prouincijs illæ leges non obligarent absque speciali promulgatione in eis facta, ut bene considerat Nauarr. vbi supra. Potestque explicari exemplo adducto à Ioanne Andrea de quadam electione facta in vna prouincia contra constitutionem Pontificiam, quæ Romæ, & non in tali prouincia erat promulgata, & nihilominus irrita facta est. Idemque seruari in regulis Cancellariæ notat Anton Gomez supra.

Præterea multa sunt decreta in iure canonico, quæ nunquam fuerunt promulgata in singulis prouincijs, sed tantum Romæ. Et quanuis enim ipsa editio publica iuris canonici habeat vim quandam promulgationis, quæ in singulis prouincijs fieri censetur, quia in singulis

illi libri publicè circulerunt, nihilominus in rigore obligatio talium Decretorum latius extenditur, quam illa promulgatio. Deinde multa sunt rescripta Pontificum, vel Bullæ, aut Motus proprii, qui non sunt inserti in communi iure Canonico, & nihilominus censentur obligare per solam publicationem Romæ factam. Quod etiam in Bulla Cœnæ videre licet: vniuersaliter enim obligat, cum tamen raro in singulis Episcopatibus publicetur. Tandem magnum argumentum est, quia quando Pontifices volunt necessariam esse promulgationem suæ legis in singulis Episcopatibus, seu prouincijs, hoc specialiter declarant: raro autem id faciunt, & in rebus maioris momenti, aut periculi, ergo signum est extra hos casus speciales in legibus absolute latis, & Romæ promulgatis, illas speciales promulgationes non requiri. Item è contrario interdum extendunt tempus, pro quo volunt differri obligationem legis etiam post promulgationem, ut Pius Quartus voluit, ut decreta Concilii Tridentini non obligarent, nisi post tres menses à promulgatione, in quibus legibus supponunt, promulgationem in vrbe factam sufficere, quia si aliæ particulares spectandæ essent illa temporis dilatio necessaria non esset. Denique est optima congruentia, quia tota Ecclesia ut est sub vno, pastore est proprie, & perfecte vnum corpus mysticum, & vna Respublica, & ideo pro toto hoc corpore satis est vna promulgatio facta in Metropoli huius Reipublicæ. Et vltèrius considerant Iuristæ, Sedem Pontificiam esse fixam Romæ, & Pontificem non vagari per prouincias, sicut solent Reges, & idcirco inde accommodatissime influere in vniuersam Ecclesiam & ob eandem causam Romanam curiam esse aptam, & sufficientem locum ad huiusmodi promulgationem.

Et ita solutum est fundamentum contrariæ sententiæ, & obiter reddita est differentia inter leges canonicas, & ciuiles, tum quoad dispositionem earum; tum etiam quoad congruentiam, quia in Ecclesia est maior vnitas sub vno Christi Vicario, quàm sit in Regno sub temporali Rege. Vnde, licet ad faciliorem notitiam legis, & ad vitanda aliqua incommoda, videri potuerit magis accommodatum, ut speciales promulgationes etiam in legibus Ecclesiasticis requirerentur. Nihilominus ob alias causas potuit oppositum esse congruentius, tum ad commendandam maiorem Ecclesiæ vnitatem, maioremque obedientiam Pontifici debitam; tum etiam ne leges Pontificiæ ab Episcopis pendere videantur. Denique, quia vbi aliud necessarium fuerit in specialibus casibus, ab ipsismet Pontificibus statui potest, sicut interdum fieri diximus.

Atque hinc facile constat, quid dicendum sit de alijs legibus canonicis. Nam si sint leges concilii vniuersalis, illæ per Pontificem approbari debent, & ita eadem est de illis ratio. Nam eorum publicatio Romæ fieri solet, & illa sufficit, nisi aliud in ipsamet lege disponatur. Poterit etiam fieri in loco Concilii, si Pontifex contentus sit. De legibus autem Episcoporum manifestum est sufficere pro toto Episcopatu, eam, quæ fit in Matrice, ut à fortiori patet ex dictis, tum in præsentem, tum de legibus ciuilibus ciuitatum, aut regnorum particularium. Et cum eadem proportionem loquendum est de Archiepiscopis,

& Pa

& Patriarchis, si aliquando possunt ferre leges pro toto Archiepiscopatu, vel Patriarchatu, quod tamen (vt supra dixi) iure ordinario non possunt sine concilio provinciali, de cuius legibus cum proportionem etiam censendum est. De modo autem ipsius promulgationis nihil noui dicendum occurrit; nam potest fieri aut voce preconiis, aut affligendo legem scriptam in loco publico ad hoc designato, vt Romæ fit, in quo seruanda erit loci consuetudo, nam ius scriptum non inuenitur.

Supereft vero inquirendum, an lex Pontificia Romæ promulgata statim incipiat obligare omnes, vel post aliquod tempus, quod de lege ciuili late tractatum est, & in præfenti potest breuius expediri. Dixi igitur Glossa in ca. *Proposuit*. 82. dist. verb. *Non probatur*. leges canonicas non obligare nisi post sex menses. Idque colligit ex ca. *Decernimus*. dist. 18. Sed ibi non agitur de promulgatione canonicarum legum, sed de modo, quo Episcopi suas plebes docere debent omnia, quæ in Concilijs provincialibus acta fuerint. Nam Episcopis præscribitur, vt intra sex menses à Concilio peracto suos clericos, & plebes conuocent, & coram eis plenissime referant, quæ in eodem anno in Concilio acta, vel definita noscuntur. Quod non propter solam legum promulgationem, sed propter plenam instructionem, & doctrinam tunc præcipiebatur; nihil ergo ex illo textu colligi potest de modo, quo leges Pontificiæ vel Canonice vniuersim obligare incipiant. Et ita illa sententia Glossæ ab omnibus reprobatur, quia in iure non habet fundamentum, & est contra consuetudinem, & contra vigorem Ecclesiasticæ disciplinæ.

Dux igitur sunt opiniones, vna, quæ doctrinam datam de legibus ciuilibus censet esse applicandam ad canonicas, quia licet in canonibus hoc expressum non sit. Authentica, *Vt facta constitutiones*. extenditur ad leges canonicas propter illam regulam generalem, quod non contradicit canonibus, & potius iuuat illos, in quo casu ius canonicum iuuatur ciuili, iuxta capite primo de Noui oper. nuntiat, & capite *Si in adiutorium*, dist. 10. Et fauent verba Pij. III. in Bulla pro Euulgatione Concilij Tridentini, vt in superioribus allegatum est. Et ita sentiunt Panormit. Felin. & alij ca. 2. de Constit. Syluest. Angel. & alij verb. *Lex*. Nauarr. conf. 1. de Constit. quæst. 4. Soto, Medin. & alij citati, qui in hoc indistincte loquuntur de legibus canonicis, & ciuilibus. Et idem docuit Glossa in capit. 1. de Conces. Præbend. verb. *Post tempus*, & Gloss. vltima in Data Sexti, quæ adducit iura canonica parum vrgentia. Vnum est cap. vlt. Ne cleri. vel Monachi, vbi religiosi egressi ex suis claustris ad audiendam physicam, vel ius ciuile, nisi post duos menses ad claustra redeant, excommunicantur. Sed non est ad rem, quia illi duo menses non requiruntur ibi ad complendam legis promulgationem, sed dantur quasi pro sufficiente monitione ad incurrendam censuram, unde etiam post longissimum tempus à promulgatione illius legis necessarij sunt illi duo menses ad excommunicationem illam incurrendam, & ideo computantur non à die promulgationis legis, sed à die commissi criminis, vt dixi in 5. tom. de Censur. disput. 23. Sect. 3. Aliud caput, quod citat, est ca. *Nouerit*, de sentent. excommunicat. sed est simile præcedenti: nam in eo excommunicantur, qui infra duos menses non de-

lent de capitularibus statuta immunitati Ecclesiasticæ contraria. Quod tempus non designatur propter legis promulgationem, sed pro admonitione sufficiente ad incurrendam contumaciam. Tertium est caput primum de Concession. Præbend. in sexto. At ibi in textu nihil dicitur de duobus mensibus, sed in genere dicitur, *Nisi post tempus, infra quod ignorare minime debuissent*. Quod non oportet referre ad duos menses, sed ad modum obligandi legis humanæ ex ipsa rei natura, vt in præcedenti libro explicauimus.

Quapropter contrariam sententiam tenent non pauci Theologi Moderni, scilicet, in legibus Canonice Pontificiis non esse necessarium tempus duorum mensium. Quæ sententia mihi valde probabilis videtur, & multum consequens ad ea, quæ in priori puncto huius capituli diximus. Nam si illud tempus esset necessarium, maxime propter illam Authenticam, quia nec de iure naturæ, nec de canonico necessarium est, vt ex dictis constat: illa vero Authentica non recte applicatur ad leges canonicas. Duo enim in illa disponuntur, vnum est de promulgatione iteranda in singulis provinciis, aliud de dilatione duorum mensium, qui in vnaquaque provincia computantur à promulgatione in ea facta. Sed illa lex quoad priorem partem non est acceptata à Pontificibus pro suis legibus; ergo nec quoad posteriorem. Probatur consequentia, tum quia non magis constat de acceptatione posterioris partis, quam prioris: in vtraque enim verum est, Pontifices non declarasse, velle se admittere leges ciuiles pro modo ferendi, vel obligandi Ecclesiam per suas leges, sed solum in iudicijs forensibus, vbi leges canonicæ desessent; tum etiam quia consuetudine receptum non est, vt testantur graues auctores, & specialiter Vasquez disp. 156. cap. 3. cum Emphasi dicat, se audere id affirmare. Nauarr. autem dicit de consuetudine, & stylo in vrbe seruari, vt transgredientes legem Papæ ante duos menses à promulgatione puniantur, non solum qui probantur sciuisse promulgationem, sed etiam qui non probauit, illam ignorasse.

Addit vero Nauarr. hæc verba. *Qua consuetudo restringi forte posset ad forum tantum exterius, & vrbicolæ*. Sed prior restrictio non videtur mihi rationi consentanea, Quomodo enim iuste punirentur illi tanquam legis transgressores, nisi supponeretur lex iam pro illo tempore obligare. Ibi enim non habet locum præsumptio; nam certo constat, nondum esse elapsum tempus duorum mensium. Ergo, si sciens legem iudicatur, vt transgressor, ex nulla præsumptione iudicatur sed ex certa probatione delicti, & si ignorans præsumitur transgressor dum non probat ignorantiam, hæc præsumptio supponit certam obligationem tum legis, tum etiam sciendi illam ante duos menses, alias immerito præsumeretur culpabilis, vel quod perinde est, punibilis ignorantia; illa ergo consuetudo aperte, supponit legem illam obligare Romæ ante duos menses. Nec potest suppositio esse falsa, quia non fundatur in præsumptione, sed in voluntate Pontificis, quia neque hæc potest latere Romanos iudices, neque ipse Pontifex potest ignorare qualiter suæ leges Romæ seruari cogantur, & sciendo, ac tacendo consentit, satisque ostendit, se nolle vti dispositione legis Imperialis, sed suæ, saltem pro curia. Posita autem vera

15

16

Panormit.
Felin.
Syluest.
Angel.
Nauarr.
Soto.
Medin.

17

18

obli-

obligatione in illis legibus impertinens est distinctio de foro interno, & externo, quia lex canonica maxime obligat in foro interno, ut statim dicemus, & Ecclesia non punit nisi propter culpam, aut veram, aut præsumptam, utraque autem supponit obligationem legis in conscientia.

Altera vero restrictio Nauarri, scilicet, ad vrbicolas, non est iuris, sed facti, & ab ipso non probatur; imo nec simpliciter asseritur, sed sub particula *Forse*, nec per se est multum verisimilis. Nam si lex publicata statim obligat Romæ, iam quoad hoc discrepat ab Authentica. Vnde ergo constare potest, quod Papa acceptet illam pro omnibus locis extra urbem? Item cur non seruabitur proportio ad loca distantia, ut quo sunt viciniora, eo intra breuius tempus obligentur, si vrbs ipsa statim obligatur? Vnde etiam sumitur optima coniectura: nam tempus illud duorum mensium erat aptum pro legibus ciuilibus publicandis in singulis prouincijs, quia pro vnaquaque erat sufficiens. At pro legibus Pontificijs semel tantum promulgandis Romæ minimè erat proportionatum, quia leges illæ obligaturæ sunt totam Ecclesiam, quæ totum vniuersum de se occupat; impossibile autem est euulgari per vniuersum Orbem intra duos, imo nec per totam Europam moraliter loquendo; ergo non oportuit, tale tempus acceptare pro reliqua Ecclesia, si pro Vrbe receptum non est.

Denique hoc videtur supponi in capite, *Cum singula*, de Præbendis in sexto, quatenus ait, *Intra mensem postquam hac constitutio peruenerit ad eosdem, vnumque &c. Eligere debeantur, alioquin ex tunc penis subiaceant* supra dictis. Vbi Glossa fatetur, quod licet illa lex peruenisset, ad notitiam ante duos menses à publicatione, obligasset; ergo supponit textus ille non esse necessarium tempus duorum mensium ad obligandum. Neque potest hoc dici speciale, quia textus nihil de hoc statuit, sed supponit; & potius pro speciali addit concessionem mensis ad exequendum actum ibi præceptum, & ad incurrendas pœnas: qui mensis semper inciperet currere à notitia præcepti, etiam si post plures menses haberetur, ut Glossa etiam fatetur. Ergo signum est, legem de se obligasse à publicatione independentem à lapsu duorum mensium.

Et ita sanè videtur in vniuersum probabilius, leges Pontificias statim obligare incipere, diffundere autem obligationem suam successiue, iuxta id, quod natura legis humanæ requirit, & superiori libro explicatum est. Nam eo ipso, quod Pontifex non addit specialem modum, seu temporis determinationem, nec ius Canonicum illam ponit, vel acceptat, talis obligatio sequitur prout rei natura postulat. Vnde etiam constat, idem esse à fortiori dicendum de reliquis legibus canonicis, ut Episcoporum, vel aliorum Prælatorum inferiorum: tum quia etiam in his nulla facta est restrictio in iure, vel per Papam; tum etiam quia ita dictum est de legibus ciuilibus inferiorum Magistratuum: est autem eadem, vel maior ratio de legibus canonicis, & ita docet omnes auctores, qui ibi videri possunt.

CAP V T XVI.

Vtrum lex Canonica obliget fideles priusquam ab eis acceptetur.

Hanc quæstionem facile in præsentem expediemus ex his, quæ de lege ciuili diximus,

& hic addemus ea quæ ibi in hunc locum remissimus. Multi ergo auctores, qui in lege ciuili ponunt dependentiam ab acceptatione subditorum, eandem ponunt in lege Canonica, & indifferenter de vtraque loquuntur. Ita Maior, Driedo, Angel. Armil. Nauarr. Couarr. Felin. & alij Iurisperiti pro illa opinione allegati, præsertim in cap. primo de Treg. & pac. vbi Gloss. verb. *Frangere*. Et sequitur Henricus, tractatu de Synod. post. tertia parte, artic. secundo, à nu. 50. sed præsertim, numero 62. dicit ad integritatem legis, & constitutionis tria requiri, Primo ut constituantur. Secundo, ut promulgetur. Tertio, ut moribus vrentium approbetur, & si quid horum (inquit) desit, non debet dici lex, vel constitutio: & subiungit, cum agitur de impediendo vinculo statuti noui, & non de præscribendo contra statutum, non peccare contrauenientes statuto. Et refert Panormitan. in dicto cap. 1. & Decium in cap. *Nam concupiscentiam*. de Constitut. lect. 1. Fundamentum huius sententiæ totum videtur poni in præsumpta voluntate Prælatorum Ecclesiæ ponendi leges suas subintellecta conditione, ut moribus subditorum probentur. Solus Maior indicat etiam id esse ex defectu potestatis, quia non possunt aliter eas ferre. Et ad hoc suadendum dicit, Ecclesiam esse supra Papam, & ideo si Ecclesie non acceptat legem Papæ, non posse per illam obligari.

Dico vero primo. Pontifex potest obligare Ecclesiam ad acceptandum leges canonicas à se latas, & sufficienter promulgatas. Idemque est cum propositione de Episcopis. Hanc conclusionem declarauit expresse Castro lib. primo de lege pœnal. cap. primo, & Turrecrem. dicto, §. *Leges*, §. secundo, qui licet in communi loquatur, tamen maxime loquitur de legibus canonicis, & idem est de omnibus auctoribus allegatis libro præcedenti capite 16. pro secunda opinione. Quocirca prior pars conclusionis mihi videtur, tam certa, ut secundum fidem negari non possit, ex dictis supra tractando de potestate leg. latitiua Pontificis, vbi ostendimus, Petro esse datam à Christo Domino supremam potestatem in Ecclesia, & non alteri, ac subinde habere illam Pontificem successorem Petri immediate ab eodem Christo, à quo illam Petrus habuit, & non ab Ecclesia. Hinc ergo concludimus, Christum ita dedisse hanc potestatem Vicario suo, ut per se possit valide, & efficaciter operari sine dependentia à cōsensu populi, ergo per illam potest ferre leges habentes efficaciam, & valorem ad obligandam Ecclesiam ad consentiendam, & acceptandam legem, vel præceptum. Patet hæc consequentia, quia alias potestas non esset absoluta, & efficax. Prior vero probatur primo, quia alias illa potestas magna ex parte esse data populo Christiano, quia tunc lex Ecclesiastica non haberet vim, ut est à Pontifice solo, sed ut est ab illo simul cum Ecclesia: si enim lex non potest esse lex, nisi consentiente populo, profecto populus est conlegislator simul cum Pontifice, quod absurdissimum dictum est.

Secundo, quia Christus absolute dixit, *Quodcumque ligaueris*, & *Pasce oves meas*, de Populo autem nihil dixit, nec posuit conditionem, *Si populus acceptauerit*. Est ergo conclusio certa de hac potestate, prout est in Summo Pontifice, quia in illo est immediate à Christo, atque adeo

Maior.
Driedo.
Angel.
Armil.
Nauarr.
Couarr.
Felin.

2
Pontif. potest obligare Ecclesiam ad acceptandum suas leges sufficienter promulgatas ex eo quodcumque a ligaueris.

15
Statim à publicatione incipere leges Pontificis, & reliquorum Prælatorum obligare, diffundere obligationem successiue.

Sententia in negatiua.

cum

cum eodem modo, & independētia, quo à principio data est. De inferioribus autem non est res ita certa, quia in illis potestas ab ipso Papa, à quo dari potest cum limitatione, & supradicta conditione: nihilominus tamen illa non est admittenda, neque præsumenda, nisi de illa satis constiterit, iuxta dicta superius de potestate Episcoporum ad ferendas leges. In quo etiam est notanda differentia inter Pontificem, & inferiores Prælatos, quod nulla consuetudo obstare potest, quominus Pontifex habeat dictam potestatem, quia consuetudo non potest præualere contra ius diuinum: respectu autem inferiorum, ubi esset consuetudo contraria, multum valeret, quia in his, quæ pendent à iure humano, multum potest consuetudo. Vnde & iurisdictionem augere potest, & minuire, quādo per hominem concedi potest, vt notat vlt. in cap. Cum olim. de Cleri coniug.

4.
3. conclus.

Non care-
re culpa
qui incipi-
unt non ob-
seruare le-
ges Pont.
Cordub.
Victor.
Bellarm.
Panorm.
Felin.

Secundo dicendum est, supposita iustitia legis canonice, per se loquendo, oriri ex illa obligationem ad acceptandum eam, ita vt non careant culpa, qui incipiunt illam non obseruare post sufficientem promulgationem. Dixi, supposito iustitia legis, quia lex euidenter iniusta etiam si canonica sit, non obligat iuxta supradicta de lege in communi, & sumitur ex capite Ante triennium. dist. 31. & prosequitur late Corduba in Quæstion. lib. 4. q. 7. Victor. in 3. Relect. de Potestate Eccles. Bellarm. lib. 4. de Pontifici. cap. 15. Panorm. in cap. Cum teneamus. Felin. in cap. Si quando, de Rescript. & cap. Accipimus, de fide instrum. Et ita est assertio clara, præsertim quando lex est non solum iusta, sed etiam moderata, & facilis; quia tunc potestas non deest, & voluntas contraria nulla rationabili coniectura præsumi potest. Quod à fortiori patet ex dictis de lege civili. Addendum vero est ex dictis ibidem, etiam in legibus difficilioribus, & durioribus, si in rigore iustæ sint, idem esse seruandum, vt declarat Corduba supra ex cap. In memoriam. 19. dist. ibi. licet vix ferendum ab illa sancta sede imponatur iugum, tamē feramus, & pia deuotione toleremus. Quod cenleo verum per se, & ex vi potestatis canonice, quæ maior est, quam civilis: oportet autem, vt etiam de voluntate satis constet, tum ex verbis legis, & modo præcipiendi, tum etiam ex alijs indicijs, & circumstantijs legis. Adde etiam, oportere, vt verisimile sit; legistorem non ignorasse specialem rei præceptæ difficultatem pro tali loco, vel tempore, aut alia occasione. Nam si probabiliter credatur, hæc ignorasse, credi etiam potest, noluisse cum tanto rigore obligare.

Sed tunc inquiri potest, an in simili casu liceat subditis à lege ad legislatorem supplicare & præsertim ad Pontificem. Quidam omnino negant, imo dicunt, friuolam, & inutilem esse talem supplicationem, & ex ignorantia profectam. Probatur, quia à lege non prouocatur, seu appellatur, vt colligitur ex l. vlt. ff. de Appellat. recip. & l. antepenult. ff. de Verbor. signific. vbi id notat Rebuff. adducens alios Doctores, & iura. Idem in Concordat. tit. de Constit. Ratio etiam assignatur ex differentia inter sententiam, rescriptum, ac legem: nam sententia est, cum fertur in negotio particulari, & pendet ex partium probationibus, & ideo in ea admittitur appellatio, vt pars, quæ grauamen sensit, possit meliores, vel clariores probationes afferre. Rescriptum etiam conceditur super factum

A singulare, in quo potest Princeps decipi à colligante, vel procurante suum commodum, & ideo in rescripto merito admittitur appellatio in capite Significauit, de Rescript. At vero lex fertur in generali, & per vniuersalem scientiam contra quam priuata scientia subditorum non est admittenda, & ideo neque appellatio, vel supplicatio admittenda est. Accedit, quod in legibus civilibus à Rege latis talis appellatio, vel supplicatio non admittitur, neque est in vusu, ergo neque in legibus canonicis admittenda est.

Dico tamen, si supplicatio fiat ex rationabili causa, & licite fieri posse, etiam in legibus Pontificijs, & esse valde vtilem, ac rationi consentaneam. Hoc à fortiori sentiunt Panorm. Felin. & alij in cap. i. de Treg. & pac. & in dicto §. Leges, & citatur Anchar. conf. 214. & expresse, ac indistincte tam de lege civili, quam de canonica id affirmat Castr. lib. 1. de Leg. pœnal. cap. i. Et probatur primo, quia hoc nullo iure prohibetur, imo est iuri consentaneum, & rationi. Prima pars patet, quia in legibus Vlt. & Antepenultima supra citatis solum dicitur, non licere appellare à pœna imposita secundum præscriptum legis, nec à sententia, seu decisione data iuxta legem seu perpetuum edictum; non vero dicitur non licere supplicare de tota lege coram ipso Principe. Sunt autem hæc duo valde diuersa, quia in prioribus casibus appellatio repellitur tanquam plane iniusta, quia illa non est appellatio à lege sed à sententia iusta, vt pote secundum legem lata. Quod si appellatio eo tendat, vt legem arguat in iustitiæ, est etiam iniqua, tum quia supponitur lex vniuersalis, & seruari solita, ac subinde iusta, tum etiam, quia appellatio talis fit in particulari facto, in quo non licet à lege prouocare, quamuis liceat appellare, vel à declaratione legis, vel ab applicatione eius ad tale, vel tale factum; hic autem agimus de lege nondum recepta, & de supplicatione facta ex causa rationabili, & à communitate, vel nomine eius ab eo, qui auctoritatem habeat. Vnde auctores citati non negant, licere supplicare à lege, sed de appellatione loquuntur, & hanc non simpliciter negant. Nam Rebuff. expresse ait, Tunc à lege non appellari, quando ab eo est condita à quo appellare non licet, vt potest à Principe superiorem non recognoscente. Vnde sentit, ex parte legis non repugnare appellationem: nam si sit edita ab eo, qui habet superiorem in eodem ordine, id est, in temporalibus, vel spiritualibus, & subditi grauari se intelligant, poterunt ad superiorem prouocare, vt ab statuto Episcopi ad Summum Pontificem, ab ipso autem supremo Principem non est ad quem appelletur; supplicatio autem ad eundem non repugnat. Imo addit Rebuff. in Concordat. quod licet non appelletur à cessione litterarum Regis, vel Papæ, ab executione appellatur, seu supplicatur. Sic ergo de lege dicere possumus, quod licet ab ipsa proprie non appellatur, posse nihilominus supplicari ab eius executione donec Papa informetur.

Deinde est hoc consentaneum cap. Si quando, de Rescript. vbi Papa declarat, licitum esse, non exequi rescriptum eius, donec ipse plenius informetur, quando vera, & rationabilis causa intercedit. Et simile habetur in capite. Cum teneamur, de Præbend. Nec differentia supra data satisfacit, quia eadem pro-

6
Posse sup-
plicari Pa-
pa, de se-
lege ab ex-
equitione il-
lius, patet ex
suetudine
Panorm.
Felin.
Anchar.
Castr.

portionalis ratio potest in lege interuenire. Quod patet, ratione ostendendo eandem sententiam. Quia in eo ipso, quod lex vniuersaliter fertur, facile fieri potest, vt non congruat moribus, aut dispositionibus gentium omnium, pro quibus fertur, quod maxime contingere potest in legibus canonicis, & Pontificijs, quę pro vniuersa Ecclesia dantur: nam Ecclesia complectitur varia regna, & prouincias habentes varios ritus, & modos viuendi. Vnde licet talis lex regulariter loquendo non sit disconueniens, vel nimis dura pro vniuersa Ecclesia, & ideo respectu totius non habeat locum supplicatio, nihilominus in vno, vel alio regno, aut prouincia potest esse nimis dissentiens a moribus eius, & contra consuetudines eius, quas non solent Pontifices velle mutare, nisi id exprimāt, sed potius conseruare, iuxta cap. *Certificari*, de Sepultur. in tali ergo casu ratio postulat, vt liceat supplicare Pontificem, quia scientia eius vniuersalis non potest semper extendi ad hęc particularia. Et hoc ipsum est a Pontificibus iure statutum in c. 1. de Constit. in 6. ex quo videtur colligi, absque alia supplicatione a lege Pontificia, ipsam ex vi illius iuris ipso facto non obligare in simili casu, nihilominus tamen fieri potest, vt casus non sit ita clarus, & certus, quin sit conueniens noua declaratio Pontificis, ergo in tali casu licita est supplicatio, & iuri consentanea.

8.

Denique consuetudo videtur satis hanc assertionem confirmare: scimus enim, ita seruari in multis prouincijs Ecclesię, & Pontificibus nō displicere, quando causa est rationalis, & cum debita moderatione, ac obedientia sit supplicatio. Et fortasse in legibus ciuilibus non tam ordinarie fit hęc supplicatio, quia non sunt tā generales; & ordinarię vna, & eadē lex nō fertur, nisi pro regno, vel prouincijs in moribus ciuilibus multū similibus. Vnde in ipsis legibus Pontificijs frequētius sūt tales supplicationes a prouincijs, vel regnis; quę a Romana sede magis distant, quia facilius possunt earum proprię consuetudines ignorari. Denique in huiusmodi casu pro tempore, pro quo durat supplicatio cauendum est omne periculum peccati. Vnde si fieri potest, vt pro illo tempore nihil fiat contra legē Pontificis, curandum omnino est, licet eius exequutio suspendatur, quia ita magis cauetur omne periculum, & eo modo paretur legi, quo cōmode fieri potest. Si autem non potest hoc modo suspensio exequutionis fieri sine magna rerum mutatione, vel periculo alicuius scandali, tunc ex benigna interpretatione voluntatis Pontificis, lex censetur pro tunc non obligare, & tali declaratione prudenter facta, cessat etiā omne periculum peccati.

Dico tertio. Lex canonica, si per consuetudinem toleratam non acceptatur, tandem non obligat, etiam si fortasse in principio culpabiliter fuerit non obseruata. Ita procedit communis sententia supra citata, & sumitur ex capit. vlt. de Consuetudin. vbi dicitur, legem etiam receptam posse ita consuetudine abrogari, vt non obliget; ergo multo magis poterit impediri, ne obliget, cum ante acceptationem minorem firmitatem habeat, iuxta dictum §. *Leges*. Ratio autem est, quia tunc est magna causa pręsumendi, legislatorem conuiuere, & nolle cum tanto periculo communitatem obligare, & hoc etiam ostendit vsus totius Ecclesię. Oportet autem, vt consue-

tudo illa aliquam rationabilem causam habeat, vt dicitur in dicto cap. vlt. & infra in suo loco latius explicabitur. Deinde necesse est, & sufficit, vt a maiori parte populi non obseruetur. Nam si maior pars legem seruet, quamuis alij eam non acceptent, suam vim retinet, quia id requiritur ad consuetudinem, vt infra dicetur, & videri potest Panormit. in cap. *Cum iam dudū*, de Prębend. in fine, & in cap. *Quia circa*, de consanguinitate, & affinitate, numero 8. vbi etiam Antonin. & alij. Item Abbat. in capit. *Cum olim*, de Cleri. coniug. n. 4. & Angel. verb. *Constitutio*, num. 7. Et eadem ratio ē conuerso, si maior pars resistat, inducet consuetudinem contra obligationem legis, quia in rebus moralibus consensus maioris partis censetur communitatis, & ideo sufficit ad consuetudinem. L. *Quod maior*, ff. *Ad municipalem*, Abbat. & alij supra relati.

B

Dubitari autem potest, quantum tempus necessarium sit, vt hęc consuetudo pręualeat contra legem, & an oporteat legislatorem scire, illā non seruari: videri enim potest hoc necessarium, vt consentire censeatur. Et ita sentit Glossa in capite *Pir*, de secund. nupt. Nihilominus certum est, non esse necessariam scientiam legislatoris, in quo conueniunt auctores statim citandi, quia est res moraliter impossibilis, & pręter consuetudinem, & vsū, vt a fortiori patebit ex dicendis. Et ideo quoad tempus distinguere solent Doctores. Nam si lex non obseruatur, sciente legislatore, nullum certum tempus necessarium est, quia nullum est ius, quod illud pręscribat; sufficiunt ergo tot actus contrarij maioris partis, communitatis qui moralem coniecturam efficere valeant de tolerantia legislatoris, quod prudenti arbitrio definiendum est.

C

At vero quando interuenit ignorantia Principis, aliqui requirunt tempus 40. annorum, vt lex derogata censeatur, refert Felin. ex Panormitan. in capit. 1. de Tregua, & pac. Alij vero nullum requirunt tempus, sed solum non obseruantiam subditorum per aliquos actus, qui prudenti arbitrio sufficiant. Itaque nihil distinguunt inter scientiam, vel ignorantiam Principis. Ita tenet Henric. tract. de Synod. art. 2. nu. 63. cum Felin. dicto ca. 1. n. 13. & alijs. Fundantur, quia subditi non peccant non recipiendo legem a principio. Hoc tamen fundamentum a nobis reprobatur. Vnde communis sententia affirmat, sufficere, & necessarium esse tempus decem annorum, quam multi tradunt, quos Felinus refert, & sequitur Card. in dicto §. *Leges*, & Ias. in l. *Rem non nouam*, ff. de Iudicijs. Fundamentum est, quia hoc tempus sufficit, vt dicatur consuetudo, seu pręscriptio longi temporis iuxta Gloss. in cap. vltim. de Consuetud. in 6. Vt autem lex censeatur absolute non acceptata, & derogata, sufficit consuetudo longi temporis, vt loquitur idem Panormit. in cap. *Cum olim*, de Cleri. coniug. num. 4. & alij communiter. Denique quia breuius tempus postulandum est, vt lex nondum recepta non obliget, quam vt abrogetur lex iam vsu pręscripta, sed ad hoc posterius ad summum requiritur tempus 40. annorum, vt postea videbimus; ergo ad alium effectum non est tantum tempus postulandum; ergo sufficit decennium, quia nullum aliud cum fundamento pręscribi potest.

Hęc vero opinio quoad primam partem, vt

Si maior pars resistat, inducitur consuetudo contra obligationem legis.

IO
Dubium de scientia Principis.

II

Tēpore supplicationis nil faciendū cōtra legem quod fieri non potest sine magna rerum mutatione vel scandali periculo, tunc ex interpretatione benigna Pontificis non censetur obligare.

9
3. conclus.

non requiratur longius tempus, quam decennium, practice mihi certa videtur; quoad alteram vero quod requiratur decennium, licet sit securior, non videtur satis fundata, & ideo probabilis est sententia Felini, & Henrici, qui tunc etiam non requirunt certum tempus, sed solum repugnantiam per actus contrarios in numero sufficienti arbitrio prudentum. Quæ etiam sumitur ex Glossa in c. vii. de Consuet. l. 6. & Innoc. in c. Cuius Petrus, de Fide instrum. & Dominico in dict. §. Leges, quatenus dicit, ad hanc derogationem sufficere habitualē voluntatē Principis non obligandi contra morem, Argumento ca. p. i. de Consuet. in 6. & Authent. de Fide iuss. in principio. Nam licet Princeps ignoret subditorum consuetudinem, semper retinet illam voluntatem. Et ita non requiritur novus eius consensus, ergo nec scientia, ergo nec determinatum tempus. Probatur hæc ultima consequentia, quia nullum est ius, quod præscribat illud tempus decem annorum, neque ex natura rei est necessarium, & usus videtur esse in contrarium, quia ut lex censeatur non acceptata, non solet expectari illud tempus, sed solum quod pro maiori parte per sufficientem consuetudinem repugnatum sit: hæc ergo sententia in conscientia, & praxi videtur satis secuta. Nihilominus tamen ut consequenter loquamur, aliquā differentia abhibenda est inter casus scientiæ, vel ignorantie Principis. Nam quando Princeps à principio scit repugnantiam, & non observantiam subditorum, & dissimulat, statim post nonnullos actus contrarios toleratos, censetur prudenter reuocata lex. At vero quando Princeps ignorat, oportet, ut longior sit consuetudo; ita ut iam prudenter iudicetur, non esse utilem tali populo, & ideo iuste præsumatur à Pontifice, vel Principe reuocata.

Uterius vero quæri potest cum Nauarro in dicto cons. l. q. 7. an lex sic non observata per aliquod tempus sufficiens, censeatur ita reuocata, & nulla, ac si non fuisset lata, vel ac si fuisset directe renouata à legislatore: nam ex dictis videtur sequi pars affirmans, quia dicimus iam non peccari contra illā legē, quia reuocata est. Nihilominus placet mihi resolutio Nauarri, non esse censendam illā legē omnino annullatā, & derogatā, quia si communitas illa postea mutaret consilium, & inciperet illam legem recipere, & pro maiori parte illam servare, re vera inciperet obligari tali lege sine noua voluntate legislatoris. Unde dicendum est, illam solum fuisse quasi suspensam, vel reuocatam non simpliciter, sed quandiu populus ille in illa consuetudine, & moribus persisteret.

Ultimo inquiri potest, si contingat, legem non servari ex ignorantia populi nescientis promulgationem eius, an hoc sufficiat, ut desinat obligare. Aliqui respondent, in eo casu iudicandum esse de ignorantibus iuxta statum, quem lex habet apud non ignorantes. Nam si à scientibus pro maiori parte observatur, hoc sufficit, ut pro ignorantibus suam etiam obligationem retineat, & è conuerso si à scientibus non servatur pro maiori parte, etiam pro ignorantibus derogata est. Quæ sententia vera est, quando ignorantes, & scientes sunt partes vnius corporis. Difficultas vero est, quando totum aliquod corpus politicum moraliter distinctum ab alijs ignorant promulgationem legis, & ideo illam non seruauit per sufficiens tem-

pus, seu per sufficientes actus contrarios. In quo casu respondet Nauarr. dicto cons. l. quæstione 6. legem illam amittere suam vim, non obstante ignorantia, quia ratio, ob quam desinit obligare, non est scientia, & voluntas quasi formalis non observandi legem: nam hæc potius posset impedire, quia non est digna tali indulgentia, sed ratio est mos ipse, & quasi præscriptio quedam. Dico tamen, legem sic non observatam propter solam ignorantiam in se non auferri, seu reuocari; sed solum pro tunc non obligare propter ignorantiam, & ita solum etiam negative non esse acceptatam, neque etiam ablatam. Quapropter si postea tollatur ignorantia, manebit lex respectu talis populi in eo statu, in quo esset, si tunc fuisset primo edita, & promulgata, & ideo tunc incipiet obligare, si in eo sensu fuit lata, iuxta doctrinam supra tactam.

CAPUT XVII.

Utrum leges Canonica obligent in conscientia.

Gerson (cuius opinionem tractauimus libro superiori capite 17. & 18.) in tract. de Vir. spiritual. lect. 4. Alphab. 62. lit. G. dum negat, legem humanam, quæ talis est obligare in conscientia, non solum de civili, sed etiam de Ecclesiastica aperte loquitur; nam in legibus Ecclesiasticis ponit exempla, & earum multitudinem, & rigorosam obligationem tanquam necessariam ad salutem æternam præcipue reprehendit, ut ex corol. 7. constat. Potest tamen habere illum duplicem sensum supra declaratum in lege civili, scilicet, vel quod lex Ecclesiastica non possit obligationem inducere, sed tantum explicare, vel proponere illā, quæ ex principiis reuelatis colligitur certo, vel probabiliter. Et hic sensus est omnino falsus multo magis in legibus Ecclesiasticis, quam in civilibus, ut Almain. notauit in Moral. cap. 12. & ex dictis in libro superiori satis conuincitur, & statim ostenditur. Alter sensus esse potest, quod licet leges Ecclesiasticæ re vera obligent in conscientia, non dicantur obligare quatenus Ecclesiasticæ sunt, vel humanæ, sed quatenus sunt aliquo modo diuinæ per deductionem ex aliquibus principiis reuelatis, & sic erit quæstio de vocabulo. In qua etiam modus loquendi Gersonis probandus non est, ut ex dictis in libr. 3. à fortiori conuincitur.

Dico ergo primò. Lex canonica, seu Ecclesiastica obligare potest, & ex se obligat in conscientia. Conclusio est certa, quam omnes Doctores Catholici docent, & sufficiunt supra relati lib. 3. cap. 17. & in præcedentibus capitibus. Nam ex ibi dictis de potestate Ecclesiastica ad ferendas leges, plane conuincitur hæc veritas. Quia si potestas Ecclesiastica non posset obligationem nouā imponere, sed tantum diuinam proponere, vel exponere, esset potestas declaratiua tantum superioris iuris, non tamen legislatiua. Hoc etiam à fortiori conuincunt omnia, quæ de obligatione legis civilis diximus. Denique ex dictis statim hoc euidentius confirmabitur. Circa hanc vero assertionem tractari posset; an hæc obligatio in conscientia semper sequatur ex omni lege Ecclesiastica, etiam si poenalis sit, vel in præsumptione fundetur. Sed hæc quæstiones tractatæ sunt de lege civili

& quæ

Differentia
adhibenda
inter casus
scientiæ, &
ignorantiæ
Principis
de non re-
cepta lege.

13

14

Si à scienti-
bus pro ma-
iori parte
observetur
lex, hoc suf-
ficit ut pro
ignoranti-
bus suā ob-
ligationem
habeat.

I
Negat Ger-
son.

2
Conclusio
affirmatiua.

& quæ de illa diximus communia sunt legi humane, quæ talis est, ideoque omnia sunt cum proportionem ad legem Ecclesiasticam applicanda, neque aliquid nouum aut speciale occurrit addendum, præter ea, quæ infra de lege pœnali dicemus.

3
Prælati religionis sunt Ecclesiastici possunt condere leges obligantes in conscientia.

Sed obiici solet, quia Prælati religionum non possunt præcipere, nisi secundum regulam religionis; ergo nec Prælati Ecclesiastici possunt præcipere aliquid, nisi secundum legem Christi; ergo non possunt nouas leges ferre obligantes in conscientia. Respondetur tamen facile, etiam Prælatos religionum posse nouas leges condere obligantes in conscientia, ut in proprio tract. de Stat. Religio. ostenditur. Vnde potius potest retorqueri argumentum, quia in hoc seruatur quædam proportionalis ratio inter utrosque Prælatos. Nam utrique possunt præcipere quæ sunt consentanea suo fini, & regulæ sibi proportionatæ. Absolute tamen est differentia, quia Prælati Ecclesiastici possunt præcipere quæ sunt consentanea æternæ salutis consequendæ secundum regulam, vel institutionem à Christo traditam, id est, quæ iuuent communiter omnes fideles ad legem Christi seruandam, quæ vnica est salutis via. Prælati autem religionum possunt præcipere quæ consentanea sunt ad perfectionem etiam assequendam. Sed quia multæ sunt viæ ad perfectionem, in vnaquaque religione est potestas præcipiendi secundum suam professionem, & regulam, quia illa iurisdictio supponit voluntariam professionem cui accommodatur, iurisdictio autem Ecclesiastica accommodatur voluntati Christi, à quo profecta est tam institutio, & professio Christianæ religionis, quæ iurisdictio illi conueniens, ac proportionata.

4
Lex Ecclesiastica ex se obligat sub peccato mortali, si absolute feratur. Almain. Panorm. Felin. Glossa.

Dico secundo. Lex Ecclesiastica ex se, seu ex genere suo obligat sub reatu mortalis culpæ, si absolute feratur. Est communis assertio Doctorum, quos retuli superiori lib. cap. 20. & Almain. de Potestat. Ecclesiastica cap. 12. Panormit. cap. 1. de Constitut. num. 9. Felin. in cap. 1. de Sponsal. nu. 17. & 19. vbi plures refert, & specialiter Gloss. in cap. *Matthew*, de Simon. verb. *Consulis*, iuncto textu, ex quo colligitur, præcepta Ecclesiastica circa simoniam obligare sub reatu salutis æternæ. Quod etiam ibi notauit Ioan. de Anagnia. Probari autem potest primo à fortiori ex omnibus dictis de lege civili. Secundo potest ostendi omnibus testimoniis, & rationibus, quibus Ecclesiasticam potestatem ad cogendum per leges, & per spirituales pœnas, partim in principio huius libri, partim in libro de Censuris copiose ostendimus. Tertio nunc sufficiunt verba Christi Domini Luc. 10. *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* Et similia habet Paul. 1. ad Thessal. 4. vbi prius commendat præcepta à se data, & postea dicit, Christum despiciere qui ea negligit: constat autem spernere Christum non solum contra conscientiam esse, sed etiam grave peccatum. Facit etiam illud Actorum 15. vbi Apostolicum præceptum abstinendi à sanguine, & suffocato, & alia præcepta similia vocantur necessaria, utique ad salutem, ut Chrysost. hom. 23. & alij declarant. Præceptum autem cuius obseruantia est ad salutem necessaria, sub mortali obligat. At vero præceptum illud positum fuisse, illi temporis accommodatum, sententia est D. Thomæ q. 103. art. 4. cum August. 32. contra Faust. cap. 13. quam infra tractando de cessatione legalium, latius expendemus. Præterea constat, le-

Luc. 10.
2. Thess. 4.

D. Thom.
D. Aug.

A ges Ecclesiasticas, sæpe ferri sub excommunicatione maiori, & ipso facto incurrenda: non potest autem talis excommunicatio incurrere, nisi per culpam mortalem, ut ex propria materia suppono; ergo certum est, tales leges obligare in conscientia, cum transgressio earum non fiat sine graui culpa. Denique constat ex communi sensu totius Ecclesiæ, & ex communi doctrina Patrum, leges Ecclesiasticas de ieiunijs, & seruandis festis, & similes, ita obligare, ut transgressio earum sit peccatum, necessario in confessione aperiendum, & qui hoc negaret, plane esset hæreticus; ergo tales leges obligant de se sub mortali, cum earum transgressionem voluntariæ tanquam mortalia peccata in confessione aperienda sint.

B Contra hanc assertionem præcipue loqui videtur Gerson loco allegato, vbi indicat, in prædictis legibus, & exemplis solam legem diuinam esse quæ obligat ad talem culpam: Ecclesiasticam autem legem solum interpretari, & proponere nobis tempora, & circumstantias, cum quibus lex diuina obligat, ut patet in præcepto confessionis, vel communionis, & eodem modo exponit præcepta orandi, audiendi Missam, & similia. Sed hoc, intellectum ut sonat, nulla ratione sustineri potest. Tum quia Ecclesia sæpe prohibet, etiam sub censura excommunicationis, res alioqui ita indifferentes, ut non essent malæ, nisi essent prohibitæ, ut comedere carnes tali tempore, audire ius civile clericos, vel monachos, & similia, ergo non solum prohibentur grauius quoad circumstantiam aliquam, sed etiam quoad substantiam (ut sic dicam.) Tum etiam quia in ijs, quæ præcipiuntur, determinando tempus, vel modum, plures actus præcipiuntur, vel prohibentur dicto modo ex vi iuris Ecclesiastici, quam iure diuino præciperentur, ut constat aperte in præcepto audiendi Missam singulis diebus festis, & in præcepto clericorum de recitandis horis canonicis, ex quibus præceptis resultat obligatio sub mortali ad singulos actus graues, ut ad Missam audiendam singulis diebus festis, ieiunandum singulis diebus designatis, & ad recitandum singulis diebus officium canonicum, &c. Tum denique quia lex Ecclesiastica potest ita determinare tempus, vel modos exercendi actus iure naturali, vel diuino, ut actus contra solam legem Ecclesiæ propter omissionem in illa circumstantia sit peccatum mortale; ergo simpliciter potest Ecclesia præcipere sub mortali actum honestum, alias non necessarium, si in tali lege concurrant necessitas, vel utilitas, & aliæ conditiones necessariae ad iustam legem. Antecedens patet in præcepto confessionis annuæ: nam si quis eam omittat animo, & proposito confitendi alio tempore arbitrario, in quo ius diuinum per se obligaret, nihilominus peccabit mortaliter, ut constat ex communi sensu Ecclesiæ, quia in re valde graui transgreditur iustum præceptum Ecclesiasticum, licet in rigore non transgrediatur diuinum. Idemque est in præcepto soluendi decimas, si quis transgrediatur legem Ecclesiæ quoad quotam, volens alio modo implere diuinam legem de ministrorum sustentatione, & sic de similibus. Consequenter autem prior probatur ex paritate rationis, quæ non est minor in alijs actibus honestis, quam in his circumstantijs.

Quod si Gerson solum intenderet, nunquam præcipi ab Ecclesia actum honestum, qui aliquo

D. Thom.

modo non sit iure diuino, vel naturali præceptum saltem in generali, & abstrahendo à determinato modo, & circumstantiis, & ideo talia præcepta Ecclesiæ semper niti in iure diuino, vel naturali; non esset multum cum eo contendendum, quia in bono sensu posset id admitti. Nam & D. Thomas fere eodem modo loquitur 2.2. q. 147. art. 3. Sed non obstat, quominus simpliciter verum sit legem Ecclesiasticam obligare sub mortali, sicut etiam obligat lexpositiua diuina, quamuis præcepta eius sint etiam quædam determinationes legis naturalis. Neq. in hoc est de verbis cõtendendum, cū satis in superioribus ostensum sit, obligationem humanarum legum immediate oriri ex humana voluntate, per potestatem à Deo datam, quæ potestas speciali, & altiori modo data est Principibus Ecclesiæ, & illa vtuntur per humanam voluntatem leges ferendo, & ideo certum est, talem obligationem oriri ex istis legibus, vt humanæ sunt: ita enim loquitur Paul. 1. ad Corinth. 7. dum distinguit quædam, quæ proponerentur, vt præcepta à Domino, & alia, quæ ipse præcipiebat, non Dominus.

7
Opinantes
offensionem
legis Ec-
clesiæ non
esse per se
peccatū m.
sed solum
quando fit
ex contem-
ptu legis: alij
vero adducit
ex cōsuetu-
dine
Collectarius
Felin.
Caiet.

D. Bern.

Præter Gersonem solent alij referri, qui dixerunt, peccatum contra legem Ecclesiasticam, non esse, per se loquendo, peccatum mortale, sed solum quando fit ex contemptu legis. Ita tenuit Collectarius, vt refert Angel. verb. *Inobedientia*, & idem sentit Felin. in c. 1. de Sponsal. n. 19. & refert Gloss. in cap. *Quis autem*, dist. 10. quæ solum dicit, qui contemnit legem, peccare, non tamen peccare eum, qui non parat legibus, vbi de consilio loquuntur, ex quibus verbis potius colligitur, etiam peccare illum, qui non parat legibus, vbi de præcepto loquuntur, licet non tam grauiter, sicut qui eas contemnit. In eadem vero sententiam inclinatur Caiet. verb. Cleric. & c. §. ult. & verb. *Ieiunium*, cap. 4. qui non vniuersaliter loquitur, sed de præcepto ieiunij, & de quibusdam præceptis clericorum, tamen à paritate rationis videtur idem sentire de reliquis præceptis Ecclesiasticis, vt illi tribuit Nauar. in Sum. c. 23. n. 55. Item fauere videtur huic sententiæ D. Bernard. de Præcept. & dist. cap. 11. vbi loquens de præceptis positiuis Prælatorum, quæ *factitia* vocat, ait inferre necessitatem longe disparem à præceptis naturalibus, Cum tamen (ait) nec sine offensa negligi, nec contemni sine crimine queant. Et infra. *Mandatum peccato obnoxium facit, non magno tamen, si contemptus defuerit.* Loquitur autem de eodem genere mandati. Vnde in cap. 12. generalem regulam constituit de his, quæ per se, aut propter se nec bona, nec mala sunt, nec diuina institutione, aut propria cuiusque professione sunt fixa, *Vt non iussa licite admittantur, vel omittantur; iussa vero sine culpa non negligantur, sine crimine non contemnantur: vbiq. enim & culpabilis neglectus, & contemptus damnabilis est.* Quibus in verbis dum culpam à crimine distinguit, per crimen mortale peccatum, per culpam vero veniale intelligit; sentit ergo, non peccare mortaliter contra Ecclesiastica præcepta, nisi ex contemptu, ac subinde tales leges per se non obligare sub mortali, sed tantum ratione contemptus.

8

Alij vero Doctores, hanc sententiam ex parte sequentes, præter contemptum addunt consuetudinem, quia si præceptum Ecclesiasticum ex consuetudine frangatur, peccatum erit mortale, eo quod consuetudo illa taciturnum contemptum includat. Si vero nec contemptus, nec consuetudo intercedat, non putant, peccatum esse mor-

A tale agere contra Ecclesiasticam legem. Ita Angel. supra citans Richard. Quodlib. 1. quæst. 19. Vbi de omissione Missæ præcepta in particulari loquitur. Idem ex parte sentit Henric. Quodlib. 3. q. 2. in fin. refertur etiam Archid. in cap. *Vtinam*. 76. d. vbi nihil clare dicit. Refert item Angelus quandam Glossam, Panormitanum, & quædam iura, in quibus nihil, quod ad præsentem causam faciat, reperio. Adducitur denique Gemini. in cap. *Generali*. de Elect. in 6. Et tandem additur ratio, quia non est verisimile, intentionem Prælatorum esse obligare sub mortali, quando ex consuetudine non peccatur contra eorum leges, cum per vnam, vel aliam transgressionem non ex toto frustretur finis suarum legum. E conuerso vero quia consuetudo peccandi potest officere, vt finis legislatoris grauius violetur, vel in totum frustretur, ideo fieri potest, vt propter consuetudinem peccatum sit mortale, quod alias non esset.

B Veruntamen prior sententia intellecta de cōtemptu formali improbabilis est, quia inductione constatiuxta communem Ecclesiæ sensum, peccari mortaliter, transgrediendo multas leges Ecclesiasticas, vt ieiunij, Missæ, communionis, confessionis, & similibus, etiam si nullus alius contemptus, sed sola voluntaria ommissio intercedat. Deinde propter vnam transgressionem similem incurritur aliquando excommunicatio maior, etiam si non ex contemptu, sed ex voluntate fit, vt recte notauit Syluest. verb. *Inobedientia*, & constat ex tract. de Censur. Ergo manifestum est, non esse necessarium contemptum ad peccandum mortaliter contra talem legem. Præterea hoc supra probatum est de legibus ciuilibus; ergo multo magis procedet in Ecclesiasticis. Denique ratio est clara, quia præceptum Ecclesiæ per se inducit obligationem grauem, supposita materiæ capacitate; ergo transgressio eius deliberata sufficit ad culpam mortalem, absque alio contemptu. Nec contraria sententia habet fundamentum, cui satisfactum non sit ex dictis hic, & supra de legibus ciuilibus.

C Solum testimonium Bernardi difficile apparet, quia non videtur loqui tantum de præceptis rerum leuiorum, sed simpliciter de præceptis positiuis: nam loquitur de omnibus, quæ à Præpositis dispensationem admittunt, quæ omnia leuiora esse censet. Item quia generalem regulam constituit de præceptis factitiis, ea distinguendo à naturalibus de se ingentibus necessitatem, & deinde addit generalem regulam de omnibus, quæ per se nec bona, nec mala sunt.

D Nihilominus tamen existimo, non fuisse mentem Bernardi loqui de omnibus præceptis positiuis, quia præter ea, quæ per se sunt bona, vel mala, ponit ea, quæ sunt ex institutione diuina, aut quæ sunt fixa vniuscuiusque professione, & in his omnibus sentit peccari grauiter non solum per contemptum, sed etiam per negligentiam. At vero illa præcepta, quæ sunt fixa vniuscuiusque professione, positiua sunt, & humana: per illa enim intelligit grauiore constitutiones vniuscuiusque religionis, & præcepta Ecclesiastica dici etiam possunt fixa professione Christiana. Videtur ergo per præcepta factitia intelligere leuiora quædam statuta religionum, quæ sunt de rebus leuioribus, sicut ipse exëplis indicat, dicens: *Ex his verbi gratia, dico esse, vel visum interdictum, vel indictum silentium.* Et hæc vocat dispensabilia, vel per antonomasiam, quia facile dispensantur; alia enim gra-

Angel.
Richard.

9

10

11

uiora

tiora tanquam immutabilia habentur in religionibus, ordinariè loquendo, vel certè, quia ordinariè per talia statuta, vel regulas solù ordinatur, ne hoc, vel illud fiat sine licentia Prælati, per quam licentiam quasi dispensatur facillè, vnde etià vocat *facilitas*, quia facillè mutantur. De his ergo loqui videtur, cum ait, in eorum transgressione non committi graue crimen, nisi contemptus interueniat. Et hoc fortasse intendit Syluest. verb. *Inobedientia*, cum ait, loqui Bernardum de mandatis, non de præceptis.

12.

Vnde etiam patet, quid de altera sententia sciendum sit. Nam in primis falsum est, ad peccandum mortaliter contra leges Ecclesiæ, esse necessarium cōtemptum, vel consuetudinē; nam in vno actu, vel omissione inuenitur sepe peccatum mortale, vt probant inductio; & rationes factæ. Et ab effectu constat, quia sæpe per vnum actum, vel omissionem talem incurritur excommunicatio maior, vt suprà dicebā. Ergo satis est, quod violetur præceptum in materia graui, etiā si non omninò destruaturs finis eius, quo ad alios actus, qui postea fieri possunt, quod est per accidens. Imò addo, consuetudinem interdum posse minuere peccatum, quatenus minuit libertatem, licet aliunde possit augere, augendo voluntariū, si ipsa voluntaria sit, quod augmentum nunquā potest esse tale, vt augeat in infinitum, transferendo actum de veniali peccato ad mortale. Si ex parte obiecti, & circumstantiarum cætera sint paria, vt lib. præced. cap. 24. ostensum est, vbi etiam tractauimus, an violare legem ex contemptu semper sit peccatum mortale, & doctrinā ibi data communis est omnibus legibus Ecclesiasticis, imo in his à fortiori locum habet; nihilq; in præsentī addendum occurrit.

C A P V T XVIII.

Quando lex Ecclesiastica obliget sub mortali culpa, & quomodo id discernendum sit.

13.
Tres conditiones videntur latentes positiue obligare sub mortali, grauitas, verba præceptiua seu signa, & intentio præceptiua.

Certum est, legem Ecclesiasticam, etiam absolute latam nō semper obligare sub mortali culpa, sed interdum sub veniali, quia in materia cuiuscunque virtutis potest esse grauis, & leuis obligatio, iuxta materiæ capacitatem; ergo idem est in materia legis Ecclesiasticæ. Item quoad hoc eadem est ratio de lege Ecclesiastica, quæ de ciuili. Vnde sicut supra posuimus plures conditiones requisitas, vt lex ciuilis obliget sub mortali, quibus deficientibus ad summum obligat, ad veniale, etiam si sit absoluta, & vera lex; ita de Ecclesiastica lege censendum est: nam quoad hoc (vt dixi) est eadem ratio. Tres autem conditiones necessarias esse diximus, vt positiua lex obliget sub mortali, quæ sunt grauitas materiæ, verba, seu signa præceptiua, & intentio præceptiua, de quibus fere nihil occurrit addendū his, quæ diximus de lege humana ciuili, sed applicanda hic sunt omnia ibi dicta, præsertim circa tertiam conditionem de intentione legislatoris, & de prima quoad necessitatem grauis materiæ, & quoad modum cognoscendi illam. In hac vero conditione addi potest, materiam legis Ecclesiasticæ ex suo genere magis spiritualem esse, & ad finem altiorem ordinari, & ideo facilius, ac frequentius materiam Ecclesiasticarum legum esse grauem, licet non raro leuis etiam in eo ordine inueniatur. In quo etiam est aduertendum, aliter esse, hanc materiæ grauitatem expendendam, in communibus legibus Ecclesiæ, quæ ex

A sola iurisdictione procedunt: aliter vero in præceptis religionū, quæ non solum in iurisdictione, sed etiā in voto obedientiæ nituntur: vnde fieri potest, vt materia, quæ secundū se non esset grauis per se spectata in ordine ad nudam iurisdictionem, & cōmunem Ecclesiæ gubernationem, vt subest talivoto, & in ordine ad finem talis status grauis sit, vt latius tractando de Statu Religionis diximus.

14

B Circa tertiam vero conditionem de vi verborum supra distinximus verbum simplex ab oratione complexa, & de verbo quidem simplici nihil occurrit addendum, quia in his etiam legibus nullum est verbum impositum, vel ex vñu aut iuris accomodatione applicatum ad significandam obligationem sub mortali. Nam si aliquod esset, maxime verbum *Præcipimus*, aut æquiualens; hoc autem, licet satis indicet vim præcepti, & obligationem in conscientia, non tamē sub mortali, nisi vt coniunctum grauitati materiæ, quæ semper consideranda est, & ita explicuimus supra Clemētīnam, *Exiit*, de Verbi signific. &c. *Exiit*, eodem tit. in 6.

C Circa verba autem complexa duo modi iudicandi hanc obligationem peculiare, ac proprii Ecclesiasticarum legum adnotari possunt. Vnus est, quando adduntur verba, quæ vel expresse, vel implicite addunt cōminationem æternæ poenæ. Huiusmodi sunt, quando additur *sub interminatione mortis æternæ*, vel *qui hoc fecerit diuinam maledictionē inturret*, aut *indignationem Sanctorum Petri, & Pauli*. Item talis censetur esse forma præcipiendi in *virtute obedientiæ*, quæ frequentius est in vñu religionum, interdum vero etiam Pontifices illa vtuntur. Et ex eodem vñu constat, in hoc sensu addi, imò in religionibus iuxta cōmunem vñum non intelligitur rigorosum præceptum imponi, nisi quando illa verba, vel similia adduntur, vel grauis censura imponitur, iuxta statim dicenda. Denique etiam hæc verba *Stricte præcipimus*, implicite censentur eandem significationē habere, quia illā exaggeratio non sine causa additur, & in rigore indicat superiorem velle obligare quātum potest. Alter modus explicandi hanc grauitatem est per adiectionē alicuius grauis censure, quæ poena solū per Ecclesiasticas leges ferri potest. Et licet in legibus ciuilibus etiā grauis poena indicet grauem legis obligationem, vt supra vidimus, & quoad hoc sit aliqua cōuenientia inter vtrasq; leges; nihilominus in censuris inuenitur hoc peculiare, quod sunt spirituales poenæ, & sæpe contrahi non solent; vel fortasse nō possunt, nisi propter peccatum mortale. Quando ergo poena, seu censura talis est, & illa imponitur transgressori talis legis, euidentē est, violationem illius legis esse peccatum mortale, si clauis nō erret, ac subinde talem legem obligare de suo sub mortali, quia transgressio illius facit transgressorem tali censura dignum.

D Statim vero insurgit quæstio, quæ nā censura sufficiens signū sit talis obligationis. Sed hoc spectat ad materiā de censuris, & de irregularitate, vbi copiose tractatum est, & ideo hic breuiter expediendum est. Primo enim de excommunicatione, si minor sit, certū est, quocumq; modo feratur, non esse de se sufficiens signum obligationis sub mortali, quia talis excommunicatio frequenter incurritur propter venialem culpam. Excommunicatio autem maior dupliciter fertur, sc. ipso iure lata, vel per homines ferenda. De priori ergo est certū, indicare obligationē sub mor-

15
Verba indicantia obligationem grauem.

16
Excommunicatio minor non est sufficiens signū grauis obligationis, secus de maiori ipso iure infligenda, vel statim infligenda sine alia

monitione,
contra verū
quando re-
quiritur
monitio.
Anton.
Silvest.
Angel.
Caiet.

Armit.
Driedo.
Caiet.
Nauarr.

Conar.
Nauarr.

18

17
tali, quia incurritur ipso facto ex vi transgressionis talis legis, & nō incurritur, nisi propter peccatū morale, ut est notum. De posteriori autem cōtrouersia est: nā multi putāt, etiā tunc esse sufficiens signum obligationis legis ad mortale. Ita Anton, citās Ioan. de Neapol. 2. p. tit. 4. c. 2. §. 3. & sequitur Sylvest. verb. *Præceptū*, q. 3. Angel. verb. lex n. 3. Caiet. 2. 2. q. 189. art. 3. circa ad 2. Alij vero censent, quando lex fertur sub excōmunicatione tantū ferenda, non esse sufficiens signū obligationis sub mortali. Quā sententiā probabilem iudicat Anton. supra, & idē sentit Armit. verb. *Lex*, n. 4. & verb. *Præceptū*, n. 6. quia solū iudicat, priorem sententiā esse securiorem, & pro hac citat Caiet. in Sum. verb. *Præceptum*, & solet referri Driedo lib. 2. de Libert. Christian. cap. 1. & potest referri Nauarr. cap. 23. nu. 53. Hi enim Caietanum in Sum. sequuntur.

Veritas ergo est, distinguendum esse de excōmunicatione ferenda. Nam dupliciter imponi potest, primo ut lex sufficientem monitionē cōtineat, ita ut pro illius transgressionē statim sine alia hominis admonitione, possit excōmunicatio maior in transgressores ferri. Et nunc verissimum est, excōmunicationem sic ferendam esse signum legis obligantis sub mortali, quia si transgressor potest statim excōmunicari, supponitur peccasse mortaliter in illa transgressionē, ergo supponitur lex obligare sub mortali. Et hoc etiā sentiunt auctores, qui absolute, & indistincte dicunt, excōmunicationis poenā per legem impositā esse signum obligationis sub mortali, ut sunt Medin. dict. cap. 7. de Ieiun. Castro dicto cap. 5. de Lege poenali lib. 1. & Couar. in Regula Peccatum. p. 2. dicto §. 5. n. 3. & Nauarr. supponunt enim hi auctores, excōmunicationis vocem absolute prolatam pro maiori sumi, ut constat ex iure, & tunc dicunt ferri per legem, quando sola legis transgressio sufficit ad illam subeundā, siue per legem ipsam statim inferatur, siue per homines ex vi transgressionis legis: hæc enim diuersitas parum ad præsens refert, quia in utroq. modo supponenda necessario est mortalis culpa, ut talis censura inferatur.

Alio vero modo potest excōmunicatio imponi per legem, quæ non solū non inferat illā ipso facto, verum etiā nec sufficienter admoneat subditum in ordine ad talem censurā, sed potius requirat superioris admonitionem, ut si post illam subditus legis transgressor adhuc cōtumax sit, excōmunicetur. Et tunc excōmunicatio sic ferenda non est sufficiens signū obligationis legis per se spectatæ sub mortali, quia fieri potest, ut ante monitionē Prælati talis transgressio non sit peccatum mortale. Nam licet necessariū sit, ut post monitionē Prælati cōtumacia in tali transgressionē sit peccatū mortale, ut transgressor sit excōmunicatione dignus, nihilominus nō potest inde colligi, legem per se spectatā obligare sub mortali, quia multū augetur culpa ex inobedientia, & contumacia contra Prælati monitionem: includit enim maiorem contemptum non solū legis, sed etiam superioris, per quem cōpletur causa talis excōmunicationis. Et hæc fuit mens Caietani loco citato, & ita etiam exposuit Nauarr. & sine dubio nihil aliud sensit Driedo. Quando autem lex quæ imponit excōmunicationem ferendam, requirat postea hominis monitionem, vel illam per se faciat, licet quidā dicant nunquā requirere monitionem hominis, nisi hoc exprimat, ego contrariam regulam statuere soleo, ut

A semper talis lex intelligenda sit, monitione premissa, nisi illam aperte excludat. Tum quia hic sensus mitior est, & ideo præferendus in lege poenali, tum etiam, quia est iuri conformior, quia excōmunicatio prærequirit monitionem hominis, quando lex illā expresse non facit, tum quia iuxta cōmunem vsū ita videntur intelligi similes cōminationes legum. Et hoc videntur supponere auctores prioris sententiæ, & ideo dixerunt ex vi talis censuræ non satis colligi legem obligare per se sub mortali, utique regulariter loquendo, & nisi lex ipsa declaret, ut excōmunicatio feratur, nulla alia admonitione præmissa.

Ex his constat, quid dicendū sit de aliis duabus censuris, suspensione, & interdicto. Castro enim, & Medin. absolute negant, has duas censuras esse signum sufficiens transgressionis mortalis, & cōsequenter nec obligationis legis. Cōtrarium vero censent Angel. Sylu. Armit. & alij. B Ego vero in materia de suspensione distinxī suspensionem in maiorem, & minorem instar excōmunicationis. Si ergo suspensio sit maior, id est totalis, vel partialis à graui aliquo mūnere, seu officio, signū est grauis obligationis, & sub mortali, quia tam grauis poena non imposeretur iuste propter leuem culpam; si autem suspensio sit minor, potest interdum incurri propter leuem culpam, & ita non potest esse sufficiens signum obligationis sub mortali. Idemque cum proportionē dicendū est de interdicto: nam in illo etiā habet locum similis distinctio, ut ex propria materia suppono. Loquor autē de interdicto prout habet veram rationem poenæ respectu eius, qui dedit causam interdicti: sic enim nō imponitur sine graui culpa eius, qui personaliter, & specialiter interdicatur. Etiam si vniuersale interdictū soleat innocentes comprehendere, quia non est propria poena respectu illorum, sed illius, qui dedit causam, & per quandam redundantiam, & moralem vnionem redundat in alios: inde tamē euidentius concluditur, non posse tale interdictum imponi, nisi propter grauem culpam aliquius. Denique circa irregularitatem non habet locum proprie hæc doctrina, quia irregularitas non est censura; nihilominus tamen, quia est grauissima, & suo modo spiritalis, signum esse censeo grauis obligationis, quando poenalis est. Neque in illa habet locum illa distinctio de maiori, aut minori: omnis enim irregularitas simpliciter talis, grauis est, & graue affert nocūmentum, ideoque si sit poena, grauis est poena, & consequenter est indicium grauis obligationis legis, grauisque transgressionis eius, quando propter illam imponitur per eandem legem. Dixi autem si sit poena, quia illa irregularitas, quæ est indecentia tantum, requirit causam; non vero culpam, & ideo illa in præsentī non consideratur.

CAPVT XIX.

Quas personas obligent Ecclesiastica leges.

Hanc materiā late tractauimus de lege ciuili in præcedenti lib. à cap. 25. & omnia ibi dicta generalia fere sunt legi humanæ, & ita in Ecclesiasticā etiā conueniunt. Qualia sunt obligare omnes, & solos subditos, ad quos loquūtur, & hæc obligationem extendi ad eos, qui in territorio versantur, etiam si permanent, & quasi in habitu, subditi non sint: è conuerso autem non extendi ad existentes extra territorium, etiam si alias in habitu subditi sint, quas quæstiones in

19
Idem cum
proportionē
dicendum
de suspensio-
ne. & inter-
dicto maio-
ris, vel mi-
nori sumo-
do.

Irregulari-
tatem esse
signum gra-
uis obliga-
tionis.

Diffum ge-
nerale pro
lege ciuili.
& canoni-
ca.

specia-

speciali de legibus Ecclesiasticis tractauit etiam in A
I. tom. de Relig. tractando de diebus festis, & in
5. tomo de Censur. disputatione 5. sect. 4. & 5.
Quæstio etiam illa, an Princeps obligetur legi-
bus communis est Prælati, ac legislatoribus
Ecclesiasticis, etiam Summo Pontifici. Solum
ergo supersunt adnotanda pauca circa personas
inferiores, quæ legibus obligari solent, quæ pro-
pria sunt Ecclesiasticarum legum.

Primo ergo dicimus, proprium esse legum
Ecclesiasticarum, ut tantum homines baptiza-
tos obligent; non vero infideles non baptizatos,
etiam si inter Christianos habitent, & principi-
bus Christianis subditi sint. Ratio est, quia infi-
deles non sunt Ecclesiæ membra, neque sunt de
communicate Ecclesiastica, & ideo licet pos-
sint obligari legibus civilibus, vel suorum
principum infidelium in suis regnis, vel Prin-
cipum Christianorum, quatenus possunt esse
membra ciuitatis politicæ, & temporaliter sub-
iecti Principibus Christianis, legibus tamen Ec-
clesiæ non obligantur, quia nec sunt membra
Ecclesiæ, ut Ecclesia est, nec habent fundamen-
tum subiectionis ad Ecclesiasticam iurisdic-
tionem. Dices; ergo neque hæretici obligantur his
legibus, quia illi etiam non sunt membra Ec-
clesiæ, neque habent fundamentum fidei, sine
quo præcepta Ecclesiastica, quæ ad salutem ani-
mæ, & cultum Dei ordinantur, nec fructuose,
nec vere obseruari possunt. Respondeo negando
consequentiam: supponimus enim sermonem
esse de hæreticis baptizatis, qui generalius Apo-
stata dici possunt; siue ad iudaismum, siue
ad paganismum, siue ad propriam hæresim
translati sint. De his ergo omnibus negatur con-
sequentia, quia sunt vere subiecti Ecclesiasticæ
iurisdictioni: nam retinent characterem baptis-
male, quod est fundamentum huius subiectionis.
Et licet secundum præsentem statum non
sint absolute membra, tamen aliquando fuerunt
membra, & contra ius Ecclesiæ acquisitum, de-
liquerunt, se ab illa separando, semperque ad
illam redire cogi possunt, quia signum Ec-
clesiasticæ iurisdictionis semper in se retinent, &
ratione illius veluti inchoationem quandam ha-
bent membrorum Ecclesiæ. Vnde fit, ut eius
præceptis obliantur, & contra illa peccent illa
non seruando. Neque refert, quod non habeant
fidem; sine qua illa præcepta seruari non pos-
sunt, quia fidem habere possunt, & per illos stat,
quominus non habeant, & ideo ex eo capite non
excusantur. Sicut peccator carens gratia non
excusatur ab obligatione præcepti comunican-
di, quia potest se ad gratiam præparare. Præter
quam quod multa præcepta Ecclesiastica pos-
sunt quoad substantiam seruari ab hæretico in
eo statu permanente; potest enim ieiunare, sol-
uere decimas, & similia.

Secundo dicendum est, leges Pontificias de
se obligare Christianos omnes adultos, ubique
terrarum degentes, & cuiuscunque status, seu con-
ditionis existant. In hoc etiam est magna diffe-
rentia, inter leges Ecclesiasticas, & civiles: nam
civiles nullæ sunt, quæ Vniuersum obligent, ut
superiori libro probatum est, nec etiam obligant om-
nes status hominum, quia clericos obligare non
possunt, nisi quatenus per canones permittun-
tur, & saltem Summum Pontificem nullo mo-
do obligare possunt; leges autem canonicæ ex
suo genere vtriusque effectus sunt capaces. Pro-
batur ergo prior pars, quia potestas Pontificis

vniuersalissima est supra totam Ecclesiam, sed
Ecclesia per vniuersum orbem de se diffundi-
tur; ergo & potestas Pontificis; ergo & leges ab
ea procedentes. Vnde constat, hoc esse proprium
legum Pontificum, quia vniuersalis potestas pro-
pria est illius. Sub his tamen comprehendimus
canones Conciliorum generalium, quia illi etiam
à Pontificibus approbantur, & ea potissimum ra-
tione vim habent obligandi, & eadem ratione
comprehendi possunt canones conciliorum Pro-
uincialium, si à Pontificibus ita sunt approbati,
ut in corpore Decretalium sint inserti, vel ali-
quo modo pro vniuersa Ecclesia acceptati, eique
sufficienter propositi. Et ideo dixi, has leges Pon-
tificias de se obligare ubique; quia possunt etiam
Pontifices leges ferre pro certis prouincijs, vel
regnis, & tunc ex intentione illorum limitabi-
tur obligatio iuxta tenorem legis.

Et eodem modo probatur facile pars secun-
da, quia leges Ecclesiasticæ obligare possunt
clericos, & laicos, & non solum inferiores ho-
mines, sed etiam Principes, nec solum seculares,
sed etiam religiosos; ergo maxime habent hanc
vniuersalitatem leges Pontificiæ cum eadem li-
mitatione, scilicet, de se, & nisi ab ipso Pontifice
limitentur. Quia potestas vniuersalis est, nullus-
que hominum baptizatorum inuenitur ab illa
exemptus. Hoc autem semper intelligitur iux-
ta materiæ exigentiam. Quia non singulæ leges
Ecclesiasticæ, seu Pontificiæ obligant omnes
fideles: imo paucae tales sunt, illæ videlicet, quæ
respiciunt generalem statum Christianorum,
& viatorum, quos dirigunt ad vitam æternam.
Aliæ vero sunt accommodatæ diuersis statibus
Christianorum, & ita leges Pontificiæ, ut sic ad
omnes spectant; non tamen singulæ ad omnes,
sed partitione accommodata. Intelligendum etiam
illud est de statibus Ecclesiasticis, seu aliquo
modo spiritualibus ex materia, & fine. Nam si
Christiani homines sumantur politice, & ut ci-
ues sunt, sic non subduntur Ecclesiasticis legibus
per se loquendo, ut supra tractatum est. Vnde li-
cet vere dicamus homines cuiuscunque status
obligari Ecclesiasticis legibus, nihilominus ve-
re etiam dicimus, leges Ecclesiasticas non posse
de omnibus omnino statibus hominum dis-
ponere, ut patet in his, quæ ad statum mere tem-
poralem, & civilem pertinent.

Tertio dicendum est, leges Episcoporum,
seu synodales, licet ubique non obligent, tamē in-
tra territorium obligare possunt de se homines
cuiuscunque status. Prima pars clara est, quia
extra territorium ius dicenti non paretur impu-
ne. L. vltima, Digest. de Iuris. omniū iud. & c. Vt
animarum, de Constit. in 6. Secunda item pars est
certa, quia Episcopus est Generalis pastor in
sua diocesi, & omnes homines cuiuscunque sta-
tus illi subditi sunt; omnes ergo potest suis legi-
bus obligare in materia vnicuique proportio-
nata, & suæ potestati subiecta, ut dictum est.
Item in his omnibus, quæ non sunt propria Pon-
tificis summi, possunt Episcopi in suis diocesis
quidquid potest Pontifex in vniuersa Ecclesia;
ergo sicut leges Pontificiæ de se obligant in tota
Ecclesia homines cuiuscunque status, ita leges Syn-
odales obligant omnes intra proprium territo-
rium. Vbi statim occurrebat quæstio, an hoc intel-
ligendum sit de omnibus alijs subditis, seu ha-
bentibus ibi domicilium, vel etiam de exteris bre-
ui tempore commorantibus. Sed hæc quæstio sa-
tis tractata est in locis in principio capituli citatis.

Sub

2
Leges Ec-
clesiasticæ om-
nes & solos
baptizatos
obligare et-
iam hære-
ticos ut po-
te qui ha-
bent funda-
mentum sub-
iectionis cha-
racterem
baptismalis.

3
Leges Pontificiæ
omnes ubique
Christianos
obligare si-
cut & cano-
nes Concilio-
rum si ab eo
sunt appro-
bati.

5
Leges Epis-
coporum seu
synodales
omnes
obligare in-
tra territo-
rium, extra
vero mini-
us, sicut &
leges Con-
ciliorum pro
vniuersalium.

Sub legibus autem Episcoporum comprehendimus leges etiam Conciliorum prouincialium seruata proportione ad territorium, seu ad totam prouinciam, ad quam Concilium pertinet, est enim eadem ratio, ut constat. Imò cum proportione applicari potest conclusio ad omnes Prælatos, & communitates Ecclesiasticas habentes potestatem legislatiuam respectiue, & cum proportione. Nam vniuscuiusque superioris leges obligant de se intra suam sphaeram omnes intra illam contentos, quia omnes illi subditi sunt. Sed in hoc est obseruanda differentia inter Pontificem, & inferiores, quod à iurisdictione Pontificis nemo potest esse exemptus: à potestate autem cuiuscunque inferioris possunt plures eximi per ipsum Pontificem, & ratione exemptionis poterunt non obligari legibus Episcoporum. Et ita subintelligi debet in assertione, leges Synodales obligare omnes, nisi per superiorem impediuntur. Sicut enim regula illa, quod Episcopus potest in suo Episcopatu quicquid potest Pontifex in vniuersa Ecclesia, habet subintellectam conditionem, *Nisi prohibeatur*, ita in præsentis similis conditio subintelligenda est.

CAPVT XX.

An leges Synodales personas religiosas exemptas obligent.

*Sententia
negatiua.
Palud.
Anton.
Ledes.*

*Fundatur
in exemptio
ne religioso-
rum, vel in
diuersitate
searum & re-
ligiosi habet
propria onera.*

Aliqui absolute negant, citatur Paludan. in 4. dist. 15. q. 4. artic. 3. Sed ille loquitur de consuetudine, videtur tamen eadem ratio, quia tanta est vis consuetudinis, quanta legis, ut infra dicitur, & ita idem sequitur Antonin. 2. p. tit. 6. cap. 2. §. primo. Citatur etiam Ledesma 2. p. quarti quæst. 17. artic. 3. §. Tertio dico. Hi autem auctores non videntur fundari in exemptione religiosorum, sed in diuersitate status, & quia religiosi habent sua propria onera, ut ieiunia, &c. & non debent grauari communibus legibus Synodalibus: sicut e conuerso leges, seu statuta religiosorum non obligant seculares. Alij sentiunt, religiosos teneri ad leges Episcoporum seruandas, quia non sunt exempti à lege iurisdictionis Episcoporum. Ita sentiunt Glossæ, & Doctores statim citandi, qui supponunt distinctionem quandam de duplici lege Episcoporum, vna dicitur lex iurisdictionis, alia Diocesana stricte sumpta. Solet enim interdum lex Diocesana large sumi pro toto iure Episcopali, ut in cap. *Audistis*, de Præscriptionibus, & tunc comprehendit legem iurisdictionis. Alio vero modo sumitur stricte, & sic distinguitur à lege iurisdictionis, ut in cap. *Dilectus*, de offic. ordin. & 10. q. 1. in Summa, & cap. 1. vbi dicitur, religiosos esse exemptos à lege Diocesana, & supponitur non esse exemptos à lege iurisdictionis. Cum ergo præcipere pertineat ad legem iurisdictionis, concluditur, religiosos non esse exemptos à præceptis Episcoporum.

Ut autem hæc sententia intelligatur, oportet de illa distinctione pauca præmittere; quid enim per illas voces significetur, non inuenitur in iure satis declaratum. Glossæ igitur supra citata iura, ita illa explicant, ut lex iurisdictionis sit illa, quæ consistit in agendo, gubernando, seu ministrando; lex autem Diocesana ea, quæ consistit in recipiendo, id est, quæ statuit de his, quæ sunt conferenda Episcopo, & ab ipso sunt recipienda. Quod his exemplis declarant; nam ad legem iurisdictionis pertinet omnia quæ circa

A iudicia aguntur, ut sunt citatio, causæ examinatio, decilio, punitio, vel absolutio, ut ex illo textu colligitur. Vnde omnia etiam, quæ pertinent ad gubernationem Diocesis, ad hanc legem spectabunt, & consequenter etiam statuta condere & leges, ad eandem legem pertinet. Addit etiam illa Glossa, Sacramentorum collationem, consecrationem Ecclesiarum, & consecrationem Christum, ac similia etiam pertinere ad legem iurisdictionis. Quod Panormitan. ibi videtur difficile, quia si hæc essent iurisdictionis, possent delegari non habenti ordinem Episcopalem. Sed hæc non dicuntur esse iurisdictionis, quia non requirunt potestatem ordinis Episcopalis, sed quia requirunt iurisdictionem, ut debite ministrantur. Et sic Episcopus ratione suæ iurisdictionis potest illa omnia auctoritate sua in sua Diocesi, & suis subditis ministrare, & non alijs, & e conuerso subditi tenentur hæc recipere à suo Episcopo, & non ab alio sine licentia illius, quæ subiectio debetur Episcopo propter legem iurisdictionis, & deo etiam in hoc religiosi subijciuntur Episcopis, cap. *Interdicimus*. 16. q. 1.

Ad legem autem Diocesanam, ait illa Glossa, pertinere Cathedralicum, quartam decimationem, & mortuorum, Synodum, visitationem annuam, de quibus in c. *Conquerente*, de Officio ordin. Et videtur fundari in hoc, quod ab huiusmodi iuribus, & oneribus eximuntur Monasteria in iure, cap. *Inter alia*. 10. q. 3. cum alijs, quæ ibi à Glossa citantur. Obijci vero potest, quia licet quædam ex his consistant in recipiendo, non tamen omnia, & præterea nullo iure probatur, legem Diocesanam consistere semper in recipiendo. Primum patet, quia Synodi congregatio non consistit in recipiendo, nam vocare ad Synodum, agere est, & propriissimus actus iurisdictionis, & similiter illi præsidere: visitatio etiam annua iurisdictionis est, & in agendo consistit. Altera pars non aliter probatur, nisi quia Glossa nullum textum ad id probandum adducit. Nihilominus explicatio Glossæ potest probabiliter suaderi coniectura, quoad Episcopi ius spectant, vnum est, regere & pascere, & omnia, quæ ad hoc munus spectant dicuntur esse de lege iurisdictionis. Aliud est pasci, seu debitum stipendium accipere, & ita omnia seruitia, & subsidia temporalia, quæ debentur Episcopis ratione sui muneris, dicuntur pertinere ad legem Diocesanam, sic stricte sumptam.

Admissa vero hac declaratione in illo sensu, exempla debent cum debita proportione assignari, ideoque congregatio Synodi, & visitatio annua ad legem iurisdictionis pertinebunt, ut probatur ratio facta, licet ius recipiendi Synodicum (ut appellant) & procuracionem, pertineat ad legem Diocesanam. Neque in iure est aliquid, quod repugnet, quia in iure non inuenitur declaratum, qui actus ad hanc, vel illam legem pertineant. Tunc autem difficile erit defendere duas illas generales regulas, quod religiosi sunt exempti à lege Diocesana, non vero à lege iurisdictionis, ut ex his, quæ Panormitan. late prosequitur, facile intelligi potest. Posset autem responderi, utraque verificari cum exceptione, nisi in casibus à iure expressis, ita ut sensus sit. Religiosos esse exemptos à lege Diocesana, id est, à soluendo subsidio, vel quasi tributo Episcopis, nisi in casibus à iure expressis, non tamen esse exemptos ab obedientia, & lege iurisdictionis, nisi in aliquo casu speciali in iure expresso.

*Ad Episcopos
duo spectant, pascere, & pasci.*

*Legem iurisdictionis
consistere in
agendo seu
regendo: legem
Diocesanam in
recipiendo.*

Regula Pa.
normit. de
prædictis re-
gulis.

Aliter vero Panormitan. declarat illas voces, supponitque religiosos iure communi esse exemptos ab Episcopis in quibusdam rebus, & non in aliis. Dicit igitur illa omnia, quæ in iure inveniuntur expressa, in quibus religiosi sunt exempti ab Episcopali iure, appellari de lege Diocesana; reliqua vero omnia esse de lege iurisdictionis. Neque aliam adducit probationem, vel rationem nominum, sed dicit fuisse potius magistralem applicationem, quam iuris impositionem, vel usum. Vnde (quod ad rem spectat) sentit, religiosos non esse exemptos, nisi in his, quæ sunt in iure expressa, quæ sunt decem, vel undecim, quæ ibi figuratim enumerat, & plura in tribuendo, aliqua vero in agendo consistunt. In eis tamen non continentur leges Episcopales, nec subiectio illis debita, & ita etiam hoc modo concluditur, leges Episcoporum obligare religiosos, quia in hoc non inveniuntur iure exempti, & ita pertinet ad legem iurisdictionis.

Hi tamen Doctores Canonistæ loquuntur de Religiosis stando in iure communi, ut ex doctrina eorū constat, & quia sæpe excipiunt specialem exemptionem. Et hoc sensu eorum sententia videtur manifesta saltem stando in iure antiquo, quia nullo iure inveniuntur exempti quoad Synodales leges; ergo nisi alias specialiter sint exempti, tenentur illis parere. Patet consequentia, quia sunt subiecti ex vi ordinariæ iurisdictionis Episcopalis. Item hac ratione iura antiqua præcipiunt, ut Monachi Episcopis pareant, & ab eis corripiantur, cap. *Monasteria*, & cap. *Cognouimus*. 18. q. 2. & D. Thom. in 2. dist. 44. in ult. dub. liter ad 2. ait Monachum teneri ad obediendum Abbati plus quam Episcopo in illis, quæ ad statum regulæ pertinent; in his autem, quæ ad disciplinam Ecclesiasticam pertinent magis teneri Episcopo, quia in his Episcopus est superior Abbatis. Ergo si leges Episcopales, & Synodales non sint contra statum regulæ religiosæ, licet sint diuersæ, & aliquid ei addant, tenentur religiosi eis obedire ex vi religiosi status, si alias exempti non sunt.

Nec contra hoc obstat motiū prioris sententiæ. Dico enim, religiosos, non obstante statu, prius obligari seruanda mandata Dei, & Ecclesiæ, quam sua statuta. Vnde licet per talia statuta specialia onera suscipiant, propter illa non excusantur à generalibus legibus, sed illa voluntarie suscipiunt ultra communia onera Christianorum. Inter hæc autem generalia onera Christianorum computantur, ea quæ per leges Episcopales, aut Synodales omnibus imponuntur, & in quocunq. statu seruari possunt, ut sunt ieiunia, festiuitates, &c. Et ideo ab his excusari non possunt propter specialia onera sui status. Neque comparatio ibi facta valet, quia statuta religiosorum non sunt generalia pro tota Diocesi, sed sunt specialia talis communis, & professionis, ideo non possunt obligare seculares, siue clericos, siue laicos; leges autem Episcopi generales sunt pro toto territorio, in quo moratur religiosi, & ideo illis obligantur, si exempti non sint.

De exemptis vero est speciale dubiū, an obligentur ad obediendum legibus Episcoporum. Videtur autem dicendum in rigore, & ex vilegis non obligari. Primo, quia sunt simpliciter exempti à iurisdictione, tam Episcoporum, quam Synodorum Episcopaliū; ergo maxime sunt

A exempti a primo actu iurisdictionis, qui est, legem ferre. Secundo, quia sunt extra territorium, argumento cap. 1. de Priuilegiis. in 6. & iuxta id, quod supra diximus, existentem in loco exempto esse extra territorium quoad effectum iurisdictionis. Tertio, quia hi religiosi exempti non tenentur parere Episcopis, nisi in casibus à iure expressis, ut colligitur ex dicto c. 1. de Priuilegiis in 6. ibi, *Saluis casibus alijs, in quibus Episcoporum iurisdictioni subesse canonica præcipiunt instituta*: nullum autem est decretum canonicum, quod præcipiat exemptos parere legibus Episcoporum; quinimo in cap. *Nimis*, de Excessibus. Prælatorum. inter alia, quæ prohibentur Episcopis, ponitur, quod *suis constitutionibus subijcere cogunt religiosos*. Et licet ibi nominentur specialiter Prædicatores, & Minores, tamē id est gratia exempli; sermo tamē generalis est de omnibus similibus, ut patet ex illis verbis, *Cum quidam viri religiosi, ut puta fratres predicatorum, & minores, &c.* Accedit quod Tridentin. concilium Sess. 25. c. 12. de Regul. specialiter præcipit, ut religiosi exempti obediunt Episcopis in censurarum, & fectorū obseruatione ab eis præceptis. In quo videtur supponere, antea non fuisse ad hoc obligatos, sed per illam legem eorum exemptioni derogatum iri. Et præterea inde sumitur argumentū ab speciali, quod in alijs legibus Episcopalibus, ut reuiciorum, verbi gratia religiosi exempti obedire non tenentur. Denique hæc exemptio pleno iure concessa est, ut ex priuilegijs talium religiosorum constat, & notat Felin. in cap. *Dilectus*, de Offic. ordin. in fine ex Panorm. & Cardinal. quos allegat; ergo tales religiosi prorsus sunt exempti à iurisdictione Episcoporum, ut in simili dicitur in cap. *Ex ore*, de Priuilegiis; ergo, & à legibus eorum in his omnibus, quæ per sacros Canones non sunt excepta.

Sed licet hoc verum sit ex vi præcepti, & iurisdictionis; nihilominus aliqui sentiunt, religiosos teneri ex vi iuris naturalis ad seruandas has leges Synodales, seu Episcopales, quando non derogant statui religioso, & spectant ad communem obseruantiam, & deuotionem totius populi, aut cleri. Ratio est, quia licet religiosi sint exempti, nihilominus sunt pars istius communis, & ideo propter vniformitatem tenentur conformari in his legibus, & moribus, quia turpis est pars quæ à toto discordat, ergo ex hoc principio lex naturalis obligat religiosos ad hanc vniformitatem, & consequenter ad obseruationem talium legum, saltem quoad vim directiuā, seu in foro conscientiæ, quanuis non quoad vim coactiuā quia propter exemptionem cogi non poterunt per Episcopos ad eas seruandas, nec incurrunt censuras etiam si per eas latae sint.

Existimo tamen, solum teneri religiosos exemptos ad vitandum scandalum circa usum, vel obseruantiam talium legum; illo autem secluso non peccare, illas non seruandas, nisi ubi usu, & consuetudine illas acceptauerint, & suo inri cesserint. Et hoc aperte sentiunt Palud. & Anton. ubi supra. Ratio vero est, quia consideratio illa vniformitatis non sufficit ad huiusmodi obligationem. Et in primis quod non sufficiat ad obligationem sub mortali, ostendimus supra, & dicemus infra in terminis fortioribus, tractando de dispensatione harum legum. Quod vero hic nulla sit talis obligatio, patet ex diuersitate status religiosi à reliquis secularibus: nam ex sua natura (ut sic dicam) includit quandam diffor-

10
Solum tenen-
ri religiosos
exemptos ad
vitandum sca-
dalum cir-
ca usum, vel
obseruantiam
talium legum;
nec enim
partes hete-
rogenæ du-
cenda sunt
regula vni-
uersali.

Regula D.
Thom. de
obedientia
Monachi.

mitatem; ergo non est cur requirat talem uniformitatem. Declaratur exemplo Philosophico: nam in corpore heterogeneo non est necessaria vniformitas membrorum; hoc autem corpus ciuitatis constat ex laicis, clericis, & religiosis tanquam ex membris heterogeneis; ergo non postulat vniformitatem inter eos in his, quæ propria sunt, sed tantum in his, quæ habent communia vt sunt Christiani, vel membra Ecclesiæ: hæc autem leges Synodales per se dantur pro secularibus, vel pro his, qui subduntur Episcopis, nõ ergo oportet, religiosos eis conformari. Declarari etiam potest exemplo morali de Nouitijs religionum, qui licet communem vitam agant cum cæteris religiosis, nihilominus non tenentur in vi præcepti ad seruanda statuta religionum, etiam si talia sint, quæ alios religiosos obligent in conscientia, quia per se non tenentur, quia religiosi non sunt, & ita deest in illis fundamentum illius obligationis, quod est vinculum professionis, & voti obedientiæ, nec tenentur ratione vniformitatis, quia ad hanc non

tenentur ex vi status, sunt enim ibi vt probentur, non vt alijs in omnibus conformentur, sed secundum modum suum. Multo ergo minus tenentur religiosi conformari laicis etiam in operibus bonis, & obseruantijs specialibus eorum. Tandem accedit, quod ideo hi religiosi eximuntur, quia habent propria onera, & ne cogantur alia sustinere, nisi quæ Pontifices, vel eorum Prælati eis imposuerint; ergo hæc ipsa exemptio declarat, non esse necessariam illam vniformitatem. Nihilominus ex decencia quadam recte facient religiosi, has leges seruando, vbi sine magno onere potuerint. Et vbi fuerit consuetudo illas seruandi tanquam necessarias, obligantur ex vi consuetudinis, non verò ex alijs capitibus. Et hæc dixisse sufficiat de lege canonica, nam cætera, quæ desiderari possunt, communia sunt legi humane, quatenus talis est, ideoque ex libro præcedenti petenda sunt, & ob eandem causam de varia illius mutatione in lib. 8. dicemus.

FINIS LIBRI QVARTI.

INDEX CAPITVM

LIBRI QVINTI.

De varietate legum humanarum, & præsertim de odiosis.

- Cap. I. De humanarum legum varietate.
- Cap. 2. De lege odiosa, & fauorabili, earumque varietate.
- Cap. 3. Vtrum leges penales obligent in conscientia ad actus quos proxime intendunt.
- Cap. 4. An possint dari leges humanae solum ad penam obligantes.
- Cap. 5. Vtrum lex humana possit obligare in conscientia ad penam ante condemnationem Iudicis.
- Cap. 6. Quando leges penales contineant sententiam ferendam, vel non latam.
- Cap. 7. An pena executio sit debita in conscientia ante Iudicis coactionem.
- Cap. 8. De pena priuatiua executione ante sententiam.
- Cap. 9. De obseruatione pena priuatiua qua per ipsam legem fit.
- Cap. 10. Vtrum lex penalis obliget reum ad penam executionem saltem post sententiam Iudicis.
- Cap. 11. Vtrum lex penalis obliget Iudicem ad penam in ea positam infligendam.
- Cap. 12. Vtrum ignorantia excuset penam legis.
- Cap. 13. Vtrum leges per quas tributa imponuntur pure penales sint.
- Cap. 14. De potestate necessaria vt lex tributum imponens iusta sit.
- Cap. 15. De ratione & causa finali ad iustitiam tributi necessaria.
- Cap. 16. De forma, & materia in legibus tributorum seruandis.
- Cap. 17. Vtrum aliqua alia conditio præsertim subditorum consensus ad iustitiam tributi requiratur.
- Cap. 18. Vtrum leges tributorum obligent in conscientia ad illorum solutionem etiam si non petantur.
- Cap. 19. Vtrum leges humanae irritantes contractum, penales, vel onerosae sint.
- Cap. 20. Vtrum leges irritantes actus illos in conscientia prohibeant.
- Cap. 21. Quibus modis impediri possit irritatio actus quem lex præcipit.
- Cap. 22. Vtrum lex ipso iure irritans actum, impedire aliquo modo possit, ne actum nullum reddat.
- Cap. 23. Vtrum in lege irritante actum, ipso facto, & ante omnem sententiam, habet locum Epikieia.
- Cap. 24. Vtrum lex irritans interdum priuetur suo effectu quia in præsumptione fundatur.
- Cap. 25. Vtrum omnis lex prohibens pure ac simpliciter actum eo ipso irritet illum.
- Cap. 26. Quibus verbis aut modis lex prohibens actum irritet illum.
- Cap. 27. Vtrum aliquando sola prohibitio vi & natura sua irritet actum.
- Cap. 28. Vtrum ex vi iuris communis actus factus contra legem prohibentem irritus sit ipso iure.
- Cap. 29. Vtrum ea quæ sunt contra legem Canonicam prohibentem pure, sint ipso iure inualida.
- Cap. 30. Vtrum contractus contra legem civilem pure prohibentem facti sint ipso iure irriti.
- Cap. 31. Vtrum lex dans formam actui, humano semper irritet illum qui fit sine tali forma.
- Cap. 32. Quomodo lex dans formam actui addens clausulam irritantem impediatur valore actus.
- Cap. 33. Quando lex irritans incipiat efficere hunc effectum actus irritandi.
- Cap. 34. Vtrum leges punientes aliquos actus comprehendant inualide factos.